ROMANUL SECOLULUI XX

LEON DE WINTER

savantul și traficanții

EDITURA UNIVERS

LEON DE WINTER
Traducere și Cuvânt înainte de
MONICA SĂVULESCU-VOUDOURIS

Savantul şi traficanţii
roman

Editura UNIVERS
Bucureşti, 1996

Redactor artistic: Vasile SOCOLIUC
Redactor: Mircea Aurel BUICIUC

Volum editat
cu sprijinul financiar acordat de
FOUNDATION
FOR THE PRODUCTION AND TRANSLATION OF
DUTCH LITERATURE – AMSTERDAM.

LEON DE WINTER
De ruimte van Sokolov
1992 UITGEVERIJ DE BEZIGE BIJ AMSTERDAM
Copyright © 1992 Leon de Winter
Toate drepturile asupra versiunii de faţă sunt rezervate Editurii UNIVERS
Piaţa Presei Libere nr.1, 79739, Bucureşti
ISBN 973-34-0361-X

LEON DE WINTER
AUTORUL, REGIZORUL, OMUL DE SERVICIU

„NU SUNT PROFET ŞI NU SUNT POLITICIAN”, declara într-unul din interviurile ce i s-au publicat în primăvara anului 1995, cu prilejul Săptămânii Cărţii, manifestare anuală tradiţională olandeză care s-a desfăşurat sub semnul succesului romanelor sale. Idee care, desigur, nu este greu de argumentat.

Şi totuşi, nefiind deci nici profet şi nici politician, Leon de Winter este, poate, în momentul de faţă, unul dintre cei mai angajaţi scriitori ai Europei de Vest. Un angajament de natură intelectuală.

În cărţile lui pune în discuţie frontal problematica acestui sfârşit de secol şi de mileniu. Temele lui sunt up to date: şomajul, emigraţia, traficul de arme, căderea Cortinei de fier cu consecinţele ei paradoxale, stabilitatea precară a Orientului Mijlociu, jocul de interese al serviciilor secrete, războiul din Golf.

S-a născut în 1954 în sudul Olandei.

Până în 1980 a scris câteva cărţi care i-au confirmat prezenţa pe piaţa literară olandeză. Şi le-a ecranizat, câştigându-şi astfel notorietate. Apoi a tăcut 5 ani.

Când a revenit, era un altul. în interviuri declară că a avut nevoie de această perioadă pentru a se regăsi pe sine.

Această „regăsire” se face simţită încă de la prima pagină în stil. Adoptă stilul simplu, direct, al celui care îşi face din necesitatea democratizării literaturii convingere. Plăcerea povestitului devine mai mare decât preocuparea pentru estetică. Imediat i se reproşează că face, cu o tehnică de trapezist, permanente salturi din artă în kitsch şi din kitsch în artă. Dar ce este oare altceva viaţa noastră în societăţile de consum decât un permanent salt de trapezist între autentic şi confecţionat?

Acuza nu-l apasă însă pe scriitor. Cu acest stil al povestitorului de ”păţanii”, el reuşeşte să depăşească orice conformism şi provincialism şi traversează nonşalant graniţele continentului european.

Mutaţia pentru care optează este deci deliberată. Leon de Winter îşi redescoperă talentul simplu al ţadik-ului, al naratorului biblic.

Îşi asumă deci originea evreiască, considerând-o sursă primară a talentului lui de povestitor.

După apariţia ultimelor romane, critica îl denumeşte scriitorul unei singure teme: identitatea evreiască şi consecinţele ei după cel de-al doilea război mondial.

Este invidiat că dispune de o temă atât de inepuizabilă ca tema holocaustului.

Şi faptul că este unul dintre cei mai citiţi şi cei mai traduşi scriitori ai ultimului deceniu nu-l lasă fără duşmani.

Pe de o parte, este duşmănit că scrie prea mult despre evrei şi prea puţin despre specificul naţional olandez; pe de altă parte, este duşmănit pentru că, scriind despre evrei, imaginea cu care îşi confruntă cititorul nu este întotdeauna cel mai convenabil şi cel mai lipsit de cute tablou al omului-victimă. Adevărul este că iudaismul – pus în discuţie cu inteligenţă, cu subtilitate, cu fascinaţie, cu durere şi ca o întrebare deschisă – este totuşi partea exterioară a tematicii lui. Cu atât mai puţin holocaustul.

El nu descrie morţile colective. El descrie morţi (la propriu şi la figurat) individuale, în timpuri diferite şi în etape diferite ale înfloririi unei ideologii sau a alteia.

Leon de Winter evidenţiază, de fapt, capcanele ideologiilor de tot felul.

Prin aceasta este un om eliberat de povara tradiţiilor. Fiindcă, de fapt, nu iudaismul este tema lui, ci omul neapărat de statul de drept.

Asupra acestuia face o cercetare deliberată şi la nivel planetar. Ca atare, subiectele cărţilor lui se petrec ba în Praga, ba în fosta Uniune Sovietică, ba în Israel, ba, aşa cum îşi anunţă cititorii asupra aceleia la care lucrează acum, în Paramaribo.

Personajele lui sunt răspândite deci pe tot globul.

Prin ele Leon de Winter devine marele cosmopolit al literaturii olandeze, căruia criticii îi reproşează ba cosmopolitismul deliberat, ba fixarea în identitatea lui evreiască. Ambele coordonate îi dau însă originalitate şi deschidere. Căci, oare, treapta cea mai înaltă a spiritualităţii iudaice nu prin cosmopolitism s-a atins?

Leon de Winter este departe de a se cantona în etnicism şi sectarism ideologic. El tratează aceste semne ale neputinţei cu

ironie, se detaşează, personajele lui nu-şi înţeleg stigmatul, care li se pare exterior, depăşit şi absurd.

Leon de Winter este omul acestui sfârşit de secol şi, ca atare, este preocupat de problemele acestui sfârşit de secol.

Trăieşte activ şi măcinat de întrebări momentul globalizării economiei şi tehnologiei, moment ce va schimba într-un scurt răstimp faţa lumii. Concentrarea şi fluctuaţia nelimitată a capitalului, instabilitatea planetară a forţei de muncă, stăpânirea lumii prin tehnică şi comunicaţie dau senzaţia că omul a devenit atotputernic, că orice e posibil.

Este oare posibil orice şi pe terenul moralei? se întreabă Leon de Winter.

Nu se poate să nu existe limite în morală, răspund cărţile lui. Doar că acum a sosit momentul ca, pentru salvarea umanităţii, să se scrie noi „table”.

E momentul să se proclame noi norme morale, să se despartă din nou binele de rău. să i se ofere omului dreptul alegerii.

Iar „legile” să aibă limbajul simplu, accesibil şi decantat. Ele să se refere la viaţa practică, aşa cum la viaţa practică se refereau rabinii din deşert, atunci când creau marile parabole ale omenirii.

Faptul că această descoperire a graniţei dintre bine şi rău rămâne problema cea mai insolubilă a tuturor secolelor este concluzia cărţii de faţă.

Negăsind răspuns în ideologii, autorul îşi aruncă întrebarea în lumea astrală, încearcă să caute în alcătuirea cosmică semnul finalităţii, îşi poartă personajele prin sferele cele mai de sus ale ştiinţei moderne, acolo unde ea devine filozofie şi... mistică.

Adevărul este însă că această carte, scrisă de un om care deliberat şi conştient îşi propune să contribuie la descoperirea noilor table morale ale sfârşitului de mileniu, nu este altceva decât un acut şi dureros strigăt de îndoială.

Citind-o, întrebările noastre se ascut la rândul lor şi se nuanţează. Devenim şi mai sensibili la vulnerabilitatea semenului nostru de pretutindeni, care, asemenea nouă, bâjbâie în necunoscut.

MONICA SĂVULESCU-VOUDOURIS

Pentru Jesica

Nimic nu vei vedea în neantul îndepărtat şi veşnic,
Pasul pe care-l vei face nu-l vei auzi,
Pentru picior nu vei găsi vreun sprijin.

GOETHE, Faust

„Nu crezi că Dumnezeu vede totul?”
„Dumnezeu este un lux pe care eu nu mi-l pot permite.”

WOODY ALLEN, Crime şi delicte

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul 1

În ziua de duminică, 23 septembrie 1990, în cartierul Shekhunat Hatikva din sudul Tel Aviv-ului, s-a comis o crimă.

Partea cea mai mare din Rehov Etsel, strada principală a acestui cartier locuit în majoritate de yemeniţi, era măturată încet şi meticulos de Aleksandr Ivanovici Sokolov, un bărbat înalt şi slab, de vreo 43 de ani, dar cu o figură copilăroasă; la colţul dintre Rehov Etsel şi Rehov Roni, el s-a oprit în spatele căruciorului cu mături, să ducă la gură, neobservat de nimeni, o sticlă cu votcă.

Cu câteva secunde înainte de-a fi răsunat pocnetul împuşcăturii, Sokolov tocmai se hotărâse să înceteze lucrul. Era o zi caldă, soarele îi încinsese părul mătăsos.

Uneltele lui erau o mătură originală din stuf, un cârlig de adunat hârtiile, o găleată cu capac pentru rahaţii de câine şi un cărucior format doar din două roţi, ca de bicicletă, susţinute de un cerc de fier şi de un mâner în formă de V, prin care întregul dispozitiv putea fi pus în mişcare. Pe marginea cercului de fier era întins un sac de plastic, elementul central al activităţii lui Sokolov. Căruciorul era făcut din două feluri de oţel, neşlefuit, grosolan, dar folositor totuşi. Sokolov măturase până în colţ la Rehov Roni, străduţa laterală înfiptă ca o ramură într-o tulpină mai groasă – Rehov Etsel.

La încrucişarea în formă de T cu Rehov Etsel, o arteră dărăpănată, cu restaurante ieftine, pensiuni şi snack-baruri, Sokolov adunase o mare cantitate de gunoaie. Bătăturile din palme i se vindecaseră de când purta mănuşi din plastic: durerile din spate însă îi mai aminteau că nu e deprins cu munca fizică. Ca să măture cu folos, trebuia să stea aplecat, şi după o zi întreagă de curăţat străzi şi rigole, se întorcea cu spinarea în flăcări în camera lui, la primul etaj al unei case prost întreţinute de pe Rehov Ivri, o altă stradă laterală din Etsel. Câtă vreme muncea, gândurile îi rătăceau de la un subiect la altul, câteodată în ritmul mâinii care măturа, alteori încet, încetişor, ca mersul unui rus matolit. În vreme ce lumea bună îşi făcea siesta prin case, Sokolov trebuia să-şi compenseze orele pe care le pierduse de dimineaţă. Se prezentase de-abia pe la ora zece şi jumătate la baraca în care întreprinderea pentru întreţinerea

curăţeniei îşi depozita tomberoanele, mult deci după ce ceasul deşteptător îl smulsese din visele lui adânci.

Aşa cum stăteau lucrurile în întregul Israel capitalist, primăvara încredinţase curăţenia oraşului întreprinderilor particulare. În Shekhunat Hatikva cel mai ieftin antreprenor era un yemenit, poreclit Jossi cel Negru. Acesta obţinuse slujba, fiindcă îşi ameninţase concurenţii (că-i bate sau le dă foc la case dacă vin cu preţuri mai scăzute decât ale lui) şi pentru că avea relaţii pe la primărie cu funcţionarii care distribuiau lucrul. Personalul şi-l plătea la limita de unde se considera în Israel că începe sărăcia.

Sokolov trebuia să măture şase zile pe săptămână şi i se plăteau lunar 900 de şekeli; camera îl costa 250, gazul şi electricitatea 100; restul mergea aproape în întregime pe votcă.

Întârziase dimineaţa la lucru, deoarece c-o seară înainte, se îmbătase atât de tare, încât, după ce dăduse cu ceasul deşteptător de perete, mai rămăsese încă trei ore în pat, stăpânit de un vis magic. Ceasul masiv cu arc era made în Switzerland şi suficient de rezistent pentru a-l mai trezi încă vreo câţiva ani din vise, până la întoarcerea pe pământ a lui Mesia (aici, în urmă cu câteva zile, se serbase prima zi a anului 5751, aşa că prea mult timp n-ar mai fi trebuit El aşteptat). Sokolov îşi cumpărase deşteptătorul de la o piaţă de vechituri din Jaffa şi obiectul mai mergea încă fără cusur după ce îl izbise de zeci de ori de pereţi.

Cu o crâncenă durere de cap, deschisese ochii la ora zece şi se grăbise spre baraca aflată cu câteva străzi mai încolo, unde Jossi cel Negru personal deţinea sceptrul asupra măturătorilor din Shekhunat Hatikva, printre care se numărau Saşa Sokolov şi încă vreo 18 oameni cu studii superioare, care avuseseră norocul să-şi găsească de lucru.

— Înainte aveam în serviciu palestinieni, îl lămurise Jossi cel Negru la angajare, dar acum trebuie să-i ajutăm pe olimi hadaşimi[1]. Cu ce te-ai ocupat în Rusia înainte de emigrare?

— Sunt inginer metalurgist, răspunsese Sokolov, cu o mândrie amestecată cu şovăială. Am promovat studiile cu magna cum laude în rezistenţa metalelor în condiţii de vacuum.

---

[1] Nou-veniţi, imigranţi (Notele din cuprinsul cărţii aparţin redacţiei române).

— Unul de-ăsta încă n-am avut până acum, râsese Jossi şi enumerase profesiile măturătorilor dinainte: un medic, un violonist, un profesor de istorie („bineînţeles că aici nu-ţi poţi face un rost c-o meserie ca asta”), un biolog, un geolog („specializat în problemele tundrei sau cam aşa o chestie, de asemenea fără nicio valoare pe-aici”) şi un constructor de maşini, semnatar al patentului pentru Moskvici şi Volga (”maşini ale anului O; vezi tu vreuna dintr-astea pe-aici?)

C-o seară înainte, Sokolov se îmbătase. Ceea ce i se întâmplase şi înainte c-o noapte şi şi-n noaptea care o precedase pe-aceasta; toate cele 20 de nopţi pe care le petrecuse în Israel şi le înecase în votcă. Prima Jumătate îi provoca o sete mistuitoare, pe care-o putea stinge doar cu Jumătatea a Doua. Iar Jumătatea a Doua îi redeschidea gustul pentru cea Dintâi. Ceea ce-l făcea incapabil să mai înfunde dopul la sticlă şi să se adâncească în Cursul de Ivrit pentru Avansaţi, aruncat pe undeva prin vreun colţ al camerei lui. Trebuia deci s-o pornească în căutarea unei alte sticle şi să bea până la neagra uitare de sine.

Mai întârziase şi altă dată la lucru, dar niciodată atât de grav, după cât îşi dădea acum seama. Astăzi se-ntrecuse pe sine. C-o zi înainte fusese Sabatul, zi liberă, numai bună pentru beţii.

Când a ajuns, l-a întâmpinat Jossi. Şeful stătea în baracă în spatele unui birou gol; în colţ se afla un aparat de aer condiţionat, cu un motor zgomotos, care te ducea cu gândul la un avion. Vocea lui Jossi acoperea însă zgomotul.

— Ce-ţi închipui tu, că-ţi poţi permite mai multe decât alţii? îl întrebase. Era un tip aproape pătrat; capul rotund părea că îi stă înfipt direct în trunchi (la ce i-ar fi folosit adică lui Jossi cel Negru un lucru atât de elegant cum e gâtul?), iar mâinile butucănoase, ca urmare a anilor petrecuţi într-o şcoală sportivă, ar fi putut să-l facă în câteva secunde ţăndări pe Sokolov, chiar dacă acesta era cu două capete mai înalt decât el. La gâtul lui Jossi atârna un lanţ de aur cu crucea lui David de dimensiunea unui indicator de circulaţie; la ambele încheieturi avea brăţări din aur masiv, iar degetele îi erau împodobite cu ghiulurî grosolane. Genul acesta de om, care din când în când îşi făcea

apariţia şi prin Uniune, se numea aici tiag-ţiag, adică ieftin, vulgar, simplu ca spirit, plin de bani adunaţi pe căi dubioase.

— Ascultă aicea, măi Boris, tu...

— Mă numesc Saşa, Aleksandr Ivanovici.

— Nu mă întrerupe, omule, altfel speli putina. Ascultă, băi asta, acum eşti în Vest, ţi-e clar? Nu mai poţi veni toată ziua la servici cu întârziere, aşa cum v-aţi obişnuit voi acolo. Acum te afli într-o ţară capitalistă, unde pentru bani se munceşte, înţelegi asta? E ultima dată, te avertizez. Dacă se mai întâmplă o dată să-ntârzii, cariera ta la curăţat străzile s-a încheiat, ţi-e limpede?

Inginerul metalurgist încuviinţase înclinând capul. Îşi luase apoi căruciorul şi-l împinsese către acea zonă a cartierului care-i revenea lui.

Se făcuse trei fără un sfert şi-un strat gros de sudoare îi acoperea trupul. Umezeala în Tel Aviv în zilele calde atingea cota maximă, cota ideală pentru condiţia de reptilă sau de insectă. Durerea de cap cu care se trezise de dimineaţă şi-o înecase în votca cumpărată pe la orele 12. Îşi luase dintr-un supermarket o sticlă de Gold 40°, tare, dar mai apoasă decât Stolicinaia, votca cu care se obişnuise în Uniune (o votcă bună, uşoară la gust şi uleioasă, care însă devenise acum pentru el mult prea scumpă). În ţara asta plăteai o întreagă avere pentru o Stoliţa, or, dacă s-ar fi lăsat pradă gustului lui pentru votca de calitate, şi-ar fi supt întregul salariu doar în câteva zile. Îşi cumpărase deci Gold. O marcă israeliană, mult inferioară pe scara ierarhică a votcilor, dar ieftină şi, dacă-ar fi fost s-o laude, cu acelaşi efect ca şi mărcile bune. Durerea de cap cu care se trezise avea de-a face cu cantitatea băută şi cu visele care-l toropiseră, neputând fi pusă deci pe seama votcii.

Încă de la debutul lui ca măturător de stradă, constatase că israeliţii şi în special evreii veniţi din Africa de Nord şi Yemen nu aveau nicio preocupare pentru mediul ambiant. Aruncau în stradă tot ce le cădea-n mână. Acestea erau pentru el însuşi constatări surprinzătoare; le făcea doar acum, de când începuse să privească lumea şi să trăiască viaţa unui măturător de stradă; ceea ce înregistra astfel îi semnala graniţele propriei lui capacităţi de percepţie.

Înainte, în Uniune, ca inginer specializat în zboruri cosmice, avea viziunea unui alt glob pământesc decât acum. Grija pentru mediul ambiant nu fusese o preocupare în viaţa lui anterioară; natura în Ucraina şi-n Siberia exista doar pentru a fi exploatată; numai după venirea lui în Israel devenise conştient de grija celor din Vest pentru mediul ambiant Greenpeace. Ajunsese să se enerveze când vedea cum din maşinile oprite pe la stopuri se aruncau în stradă fel de fel de hârtii, cutii de tablă şi ambalaje din plastic. Astfel, de câte ori în cartierul acesta un stop era pe roşu, cei aflaţi în serviciul lui Jossi Cohen aveau de lucru. Şi mai ales dr. Aleksandr Ivanovici Sokolov, căruia îi fusese repartizată cea mai murdară stradă din Shekhunat Hatikva.

Măturase deja partea dinspre nord a străzii Rehov Etsel, care dădea în piaţa yemenită, întinsă pe mai multe uliţe şi ulicioare din jur. Adunase de pe artera mărginită de-o parte şi de alta de-un şir de pomi piperniciţi ambalajele aruncate de la produse de snack: pungi de Mars şi M M’s, hârtii pline de grăsime în care fuseseră împachetate pâini cu shoarma sau cartofi prăjiţi, cutii goale de tablă sau piersici şi portocale mâncate pe jumătate. Strada înregistra astfel dovezile bunăstării şi ale abundenţei.

Înainte vreme, acasă, coşurile erau pline cu sticle goale sau bucăţi de hârtie ce nu mai puteau fi refolosite; în adevăratul înţeles al cuvântului, în Uniunea Sovietică nu existau gunoaie. Săracii nu aveau nimic de aruncat.

Mulţimea restaurantelor atrăgea aici seară de seară turiştii, studenţii, artiştii aflaţi în căutarea bucătăriei autentice yemenite, a atmosferei destinse şi a meniului ieftin. Preţurile în majoritatea acestor restaurante erau atât de ieftine, încât până şi el şi-ar fi putut permite din când în când să se aşeze la vreuna dintre măsuţele de lemn de-aici. Farfurii pline cu sosuri gustoase şi hrănitoare costau doar câţiva şekeli, un coşuleţ cu pâinici plate ţi se dădea pentru un singur şekel şi dacă mai luai şi apă (trebuia, bineînţeles, să-ţi rezervi ceva pentru votcă), aveai de cel mult 15 şekeli un meniu complet, la o masă cu vedere spre mulţimea care plana de colo-colo pe stradă. Toate aceste restaurante închiriaseră şi trotuarul din faţa lor, unde, mai mult

sau mai puţin legal, îşi amenajaseră câte-o terasă, cu mesele ocupate de consumatori tot anul.

Sokolov locuia în acest cartier de când părăsise apartamentul din Herzlia, în urmă cu trei săptămâni. Când mulţumită Primei Jumătăţi aduna destul curaj să iasă în stradă şi s-o parcurgă de colo-colo, vedea sute de oameni zgomotoşi mâncând şi bând, râzând şi gesticulând; el pândea degetele lor dezmierdătoare, buzele care sărutau şi se lăsau sărutate, femeile tinere cu ochi misterioşi şi bluze strânse peste sâni. Iar dacă pe sub ochelari lăsa privirea în jos, vedea pe sub mese pulpe şi gambe şi glezne de-o frumuseţe până la durere, care-l realunga astfel imediat în camera lui, unde era aşteptat de Jumătatea a Doua.

Mânca puţin. Era slab. Dezbrăcat, îi puteai număra coastele; faţa însă îi era plină şi sănătoasă. Capul nu avea parcă nicio legătură cu trupul lui. Diferenţa era atât de flagrantă, încât părea că printr-o operaţie experimentală s-ar fi făcut un schimb cu o altă persoană. Trupul lui înalt, osos ca al unui călugăr cerşetor, era legat printr-un gât lung ca de lebădă, împodobit de un enorm măr al lui Adam, de un cap de copil, cu obraji rotunzi şi ochi mari, inocenţi. Toată viaţa lui avusese acest aer copilăros, nevinovat, luat de fete drept blândeţe. Îşi lăsase într-o vreme mustaţă, încercase favoriţi lungi pe obraji, barbă, doar că părul de pe faţă îi dădea şi mai mult aerul unui băieţandru care vrea să se dea drept bărbat. La patruzeci de ani figura lui nu exprima nimic altceva decât amurgul unei alte vârste.

În Uniune traiectoria lui fusese ascendentă: un scop bine determinat, ce trebuia la un moment dat atins, pentru a fi înlocuit de un alt scop, care cerea conceperea unei metodologii şi a unor aparate noi. El era un pion în dinamica ştiinţei. Or, acum? Nu însemna absolut nimic pentru cel ce n-avea direct de-a face cu acest gen de muncă. Măturarea străzilor era în Uniunea Sovietică treaba unei legiuni de femei singure şi bătrâne, care-şi sporeau astfel cu câteva rublişoare pensia amărâtă sau ajutorul social. Întreaga viaţă privise prin ele, ca un somnambul. Niciodată nu se gândise la rezistenţa lor de bivol. Acum însă îşi aducea aminte de ele de parcă i-ar fi fost colege, femeile acelea grase, cu feţele unsuroase, cu mâinile butucănoase şi năframele puse pieziş pe cap. Numai acum

revedea trupurile lor inepuizabile aplecându-se, cărând, ghemuindu-se, opintindu-se, şi-n gândul lui le dădea onorul. O inutilitate, desigur. Mai mult totuşi decât nimic.

După sosirea lui aici, cu banii primiţi ca ajutor pentru stabilire, îşi închiriase un apartament scump în Herzlia, de parcă ar fi vrut să se răzbune pe anii de sărăcie din Tomsk. Sperase ca-n scurt timp să primească o slujbă bine plătită, având în vedere specializarea lui atât de înaltă, care oriunde pe glob ar fi fost preţuită. Numai că în Israel exista doar o singură întreprindere care să fi avut nevoie de el. Aceasta ridică însă problema unor foarte severe norme de securitate, astfel încât o comisie formată pentru studiul antecedentelor îi supunea pe toţi solicitanţii la un detector de minciuni, ca-n America. Sokolov a clacat din această pricină. Chiar această senzaţie a avut-o: de clacare.

Gândul la eşuarea testului îi provocase acum o crampă-n stomac, astfel încât trebuise să-şi rezeme mătura de cărucior, să deschidă punga de plastic, ce atârna de cârlig şi să iscodească strada în jur. Rehov Etsel părea părăsită. Magazine închise, maşini oprite-n parcaj. Dădu pe gât o înghiţitură şi alcoolul i se prelinse prin esofag în stomac, unde îi potoli imediat crampa.

Când şi-a dezlipit sticla de la gură în flăcări, a zărit pe cealaltă parte a străzii silueta unui om intrând într-un restaurant cu un mers repezit şi atletic. Calitatea deosebită a pantalonilor pe care-i purta i-a sărit lui Sokolov în ochi de la o distanţă de treizeci de metri. Erau dintr-o mătase strălucitoare, gri-argintie, cu o dungă perfectă, ca tăişul unui cuţit. Cămaşa, scoasă peste pantaloni, era de un alb strălucitor, iar mânecile scurte purtau de asemenea urma proaspătă a fierului de călcat. Figura omului îi scăpase; dar îmbrăcămintea spunea că era cineva cu bani mulţi, oricum destui pentru spălătorie şi călcătorie, servicii de neplătit în această ţară, după cum avusese el în Herzlia prilejul să constate.

El, Sokolov, purta un pantalon de la un costum de-al lui de haine din Rusia. În Kaliningrad putea să-şi permită să cumpere cele mai bune costume de haine produse de industria rusească de îmbrăcăminte, fiindcă avea acces la magazinele speciale; doar că şi acelea erau de rangul al zecelea, dacă le comparai cu

ceea ce expuneau aici magazinele şic de pe Dizengoff. Costumele lui erau demodate. De bani ca să-şi cumpere blugi şi-o pereche de tenişi nu dispunea, aşa că se hotărâse să poarte la lucru unul dintre aceste costume.

Deşurubase din nou dopul sticlei de votcă. Problemele lui erau mult mai importante decât felul cum se-mbracă. Se părea că nu va mai putea niciodată să-şi găsească un serviciu în profesia lui. Probabil că n-ar fi trebuit să plece din Uniune.

Înghiţitura i-a amorţit durerea gândului. „Portocale”, a citit când s-a apropiat de cărucior, pe-o lădiţă din şipci. Urmase cu tot devotamentul ulpanul, şcoala de limbă pentru emigranţi, în primele luni după venirea lui în Israel. În liceu şi-n timpul studiilor, apoi mai târziu, ca om de ştiinţă, se numărase în batalionul de elită, lucru pe care-l dovedise şi de data aceasta. Intelectul lui antrenat n-a opus nicio rezistenţă la învăţarea limbii. Citea şi înţelegea bine ivritul, doar că, la drept vorbind, era indolent. Contactul permanent cu israeliţii l-ar fi dus într-un an de zile la o stăpânire până la nuanţă a limbii, doar că el nu avea aproape pe nimeni cu cine ar fi putut să vorbească. Spre deosebire de majoritatea celorlalţi emigranţi, el nu avea familie în Israel. Iar în ulpan nu-şi făcuse niciun prieten.

La Tomsk, în inima Siberiei, devenise alcoolic. Băuse el, dar cu măsură, şi înainte de-a fi fost deportat din Kaliningrad (folosea cuvântul „deportat” în gând, deşi în înţelesul propriu şi juridic al termenului, nu fusese de fapt vorba despre o adevărată deportare, ci fusese pur şi simplu transferat de la fabrica constructoare la un alt loc de muncă, trei mii de kilometri spre est).

Dacă era să privească retrospectiv, îşi dădea seama că întotdeauna trebuise să-şi impună restricţii la vin şi la votcă, de parcă instinctiv ar fi simţit în adâncul sufletului său că de fapt era un beţiv. Ca şi când ar fi fost în permanenţă în aşteptarea acestei catastrofe, care să-i scoată la lumină adevărata natură.

În Tomsk locuise într-o cămăruţă sufocantă care, comparată cu apartamentul lui din Kaliningrad, dovedea o degradare socială totală. Camera pe care o locuia acum era, dacă un asemenea lucru ar fi fost posibil, încă şi mai mică. Avea doi metri jumătate pe trei, incluzând aici şi un colţişor în care se afla un frigider cu o plită deasupra. Duşul de pe coridor trebuia

să-l împartă dimineaţa cu încă doi emigranţi veniţi direct de la Moscova. Atât El Al, cât şi Aeroflot făceau acum curse permanente între Şeremetievo şi Ben Gurion, iar de curând se mai inaugurase o nouă linie aeriană pentru a transporta oamenii direct la noile reşedinţe sau la cele ale familiilor lor.

Din punctul lui de vedere, i se cuvenea apartamentul larg, de 900 dolari pe lună, din Herzlia, cu patru camere şi o baie în marmoră albă, cu terasă cu vedere la mare şi un loc în garajul de la subsol (rezervat pentru mai târziu, când ar fi condus o maşină proprie, de marcă japoneză) şi cu un portar care să-l întâmpine de fiecare dată întrebându-l:

— Totul e-n ordine, domnule doctor Sokolov? Doar că peste vreo câteva săptămâni numai, revenise la votca cea de toate zilele din Tomsk, luptându-se dimineţile cu oribile dureri de cap, dureri ce dispăreau de la sine de cum deschidea sticla, pentru a se simţi apoi în orele după-amiezei ca şi când ar fi fost un tânăr dumnezeu, iar serile să planeze în cosmos, unde, dacă între timp ar mai fi băut şi cea de-a doua sticlă, ar fi zburat liber şi imponderabil printre stele, cu conştiinţa de stăpân al universului, căruia i se descoperă secretul Big Bang-ului şi lumina dumnezeirii. Locuise în acel apartament şapte luni.

Încă de mic copil fusese stăpânit de tainele universului şi, în visele lui, o însoţise pe căţeluşa Laika, prima vieţuitoare în spaţiul cosmic. În 12 aprilie 1961, plânsese de emoţie la zborul lui Gagarin în cosmos. Avea atunci vreo 14 ani şi le jurase părinţilor lui că se va face cosmonaut. Întreaga seară la radio se vorbise despre marele succes al ştiinţei sovietice în cercetarea spaţiului cosmic, şi taică-său, plin de înţelegere, îi permisese să nu se ducă la culcare până după miezul nopţii. 18 ani mai târziu, devenise în Kaliningrad (localitate destinată cercetărilor cosmice şi închisă de Moscova străinilor) şef de proiect în programul cosmic sovietic NPO Energhia, constructor al rachetelor de lansare gen Boeran Schulte, al capsulelor Soiuz şi al capsulelor de încărcare Progres. Lucrase acolo şase ani, până la catastrofa rachetei *Oktiabr*. Chiar şi după degradarea lui fusese privit în Tomsk cu consideraţie şi cu respect de către noii colegi. El căzuse, dar ei nu-i uitaseră meritele. Tomskul marcase sfârşitul carierei lui tehnice strălucite, căreia destinul orb îi pusese capăt;

doar că şi în Tomsk lumea i se adresa cu titlul de doctor sau de profesor.

Aici, în Israel, el era o fantomă. Visa cu ochii deschişi, în amiaza mare. Îşi amintea anii de dinainte şi se scufunda în speranţele nelimitate cu care trăise în acel timp. Durerea îl toropea în momentul în care revenea în prezent, ca şi cum s-ar fi ridicat la suprafaţă să ia aer -, un om de 43 de ani, ce-şi risipise darurile cu care fusese înzestrat Pierduse multă vreme în ultimii ani în încercarea de a nega catastrofa; când era beat, anula momentul exploziei lui *Oktiabr* şi construia un trecut nou, ca un mic vrăjitor.

De când se afla în Israel, călătoriile lui în votcă îl transpuneau într-o lume în care timpul linear era rupt în bucăţi, aşezate una lângă alta. Îi cunoştea pe clasicii în materie. Şi ştia deci că legile spaţiului şi ale timpului sunt valabile în universul descris de Newton, Einstein şi Plank în formule; după o sticlă de votcă se regăsea însă pe sine într-un univers stăpânit de amintirile, spaimele şi dorurile lui, univers în care erau valabile alte legi pentru timp şi spaţiu.

Şi-a redresat atenţia şi a văzut cum de cealaltă parte a străzii omul cu pantaloni scumpi părăsea restaurantul. Rămăsese în faţa uşii, unde îşi scosese dintr-un săculeţ atârnat pe pieptul cămăşii lui bine călcate o pereche de ochelari negri, pe care şi i-a fixat grijuliu pe nas, cu un braţ al ramei între degetul mare şi arătător, ca o damă simandicoasă care-şi bea ceaşca de ceai.

Cu mătura în mână, Sokolov stătea la umbra unuia dintre copacii de pe Rehov Etsel şi privea la partea opusă a străzii, aflată în plin soare, unde omul îmbrăcat în haine scumpe îşi punea grijuliu pe nas ochelarii. Era subţire, negricios, avea părul negru tuns scurt şi obrajii bine bărbieriţi, ca şi când în timpul desertului ar fi chemat acolo frizerul. Alura lui trăda siguranţă de sine, un om realizat, care-şi cucerise locul în lume. Şi-a trecut mâna prin păr cu un aer aprobator, de parcă ar fi vrut să se asigure că fiecare fir e la locul lui. Trecerea mâinii prin păr a părut un semnal, fiindcă acesta a fost momentul în care în spatele lui a apărut cea de-a doua persoană.

Saşa Sokolov n-a putut să observe de unde apăruse (probabil de la magazinul de-alături), dar a continuat să

privească, deoarece a descoperit imediat în mâna celui de-al doilea bărbat un pistol. Cu toată căldura de-afară, acesta purta un costum ce părea din mătase fină, care reflecta lumina soarelui ca o oglindă.

Prima împuşcătură s-a auzit în momentul în care Sokolov a deschis gura să strige. O avertizare? Un ţipăt de uimire? Corpul omului din faţă s-a cutremurat şi s-a întors pe jumătate din cauza şocului produs de glonţul intrat prin spate, care a trebuit să-şi sape tunel prin toracele lui. Pe piept i s-a lăţit o pată roşie. Sokolov, care lucrase la începutul carierei lui la fabricarea muniţiilor, ştia că nu pătrunderea unui glonte, ci ieşirea lui produce vătămare.

Agresorul a ridicat arma şi a mai tras un foc, de data aceasta frontal; şi de-abia acum a realizat Sokolov că de fapt el nu auzise niciun zgomot care să fi însoţit glonţul. Ochelarii de soare au zburat cât colo, făcându-se ţăndări, iar fruntea bărbatului s-a transformat într-o roşie mare, terciuită. Trupul i s-a înmuiat şi s-a prăbuşit cu zgomot. Bufnitura care a transferat până la el aerul încins l-a făcut să se gândească la pachetul de ziare aruncat pe trotuar dintr-o maşină în mers, o sută cincizeci de exemplare din Maariv, legate cu o sfoară, în faţa magazinului de la colţul blocului milionarilor în care locuise el înainte. Când stătea acolo să-şi bea păhărelul, vedea scena asta de pe terasa lui.

Sokolov privea nemişcat şi cu gura căscată la victima pe care o pizmuise doar în urmă cu câteva secunde. Acum stătea întins pe jos – un obiect care se impunea să fie înlăturat de-acolo, făcându-se curăţenie. Gândul care i-a trecut astfel prin minte a fost că el anume este cel care va trebui în curând să spele sângele de pe trotuar. Şi un alt gând, la fel de repede formulat ca şi primul, l-a dus la concluzia că el priveşte acum lumea direct din perspectiva unui măturător de stradă zevzec: cât de scumpe îi erau hainele, cine va curăţa locul de grămada aceea de oase şi muşchi. Aşa gândeşte doar un om al rigolelor. Mişcarea privirii lui Sokolov a fost minimă, dar i-a modificat definitiv mersul vieţii; când şi-a îndreptat ochii de la mort la cel care-l împuşcase, a observat că şi acesta, la rândul lui, îl descoperise. Privirile li s-au încrucişat şi omul a pornit-o din loc. Sokolov a rămas să se ţină strâns de coada măturoiului, ca şi

când acesta i-ar fi dat o stare de securitate, şi să se întrebe dacă acestea erau, de fapt, cele din urmă lucruri pe care mai avea să le vadă pe lume, o crimă, ultima violare a demnităţii umane.

Criminalul se apropia de el şi devenea astfel din ce în ce mai individualizat şi mai mic, din ce în ce mai puţin un trăgător abstract, cu o armă ucigătoare în mână.

Aleksandr Sokolov strângea cu amândouă mâinile coada măturii, nu cu intenţia să lovească, ci mai degrabă schiţând un gest primitiv, cerşind îndurare, timp în care, cu toată frica ce punea stăpânire pe sine şi cu înregistrarea pericolului ce se apropia, creştea în el senzaţia că-l mai văzuse undeva, cândva, pe făptaş.

Omul stătea acum în faţa lui, de cealaltă parte a căruciorului de gunoi şi-şi îndreptă arma asupra capului cu trăsături de copil al lui Sokolov. Se priveau în ochi şi Sokolov observă nervoasa tresărire a celuilalt, îi văzu transpiraţia apărută pe arcade şi pe buza de sus şi spuse:

— Ia nicievo ne videi. N-am văzut nimic.

A spus acest lucru în ruseşte. Nu ştia cum pot fi traduse aceste cuvinte în ivrit. pentru că rusa era limba lui, sunetele în care toate visele şi fericirile şi durerile lui îşi găseau precis exprimarea. Figura omului din faţa lui îşi pierduse acum şi ultimul înveliş de abstracţie şi Sokolov se lupta cu ideea nebună că el stătea ochi în ochi cu dr. Lev Sergheevici Leşava, prietenul lui din tinereţe, Lev, cu care studiase împreună şi care mai târziu îi devenise şef la Energhia. Îl văzuse ultima dată cu cinci ani în urmă, când racheta *Oktiabr* explodase la lansare şi când toată secţia de la Energhia, condusă de Lev Leşava, fusese destituită.

Lev dispăruse atunci în sud, Saşa în est.

— Liovka? a îngăimat el.

Bărbatul l-a privit cu ochi măriţi, uimit şi şocat. Arma i-a tremurat în mână şi Sokolov i-a observat şovăiala şi încercarea de a ieşi din încurcătură. A trecut rapid pe lângă Sokolov şi a intrat pe Rehov Roni.

Sokolov a rămas nemişcat. I-a auzit zgomotul paşilor, dar n-a îndrăznit să se întoarcă. Era atât de sigur că-l văzuse pe

Liovka, încât nu putea ajunge la nicio altă concluzie decât că înnebunise.

Căci era imposibil ca acesta să fi fost Liovka. Era imposibil ca el să fi văzut o crimă. Era imposibil ca el să se afle acum aici, măturător de stradă în Tel Aviv.

Capitolul 2

Atras de sângele care se scurgea pe trotuar, un câine se strecura cu spinarea încovoiată printre maşinile încinse de arşiţă, spre cadavrul din faţa restaurantului cuprins acum de tăcere.

Sângele e tabu la evrei. Animalele tăiate sunt curate numai când sângele li se scurge complet. Femeile sunt curate numai după o săptămână de la menstruaţie.

Sokolov avea părinţii născuţi evrei, deci, după halasa, legea rabinilor, era evreu; până la vârsta de zece ani nu ştiuse însă acest lucru. Mâncase carne de porc şi sângerete. Şi totuşi, sângele omului mort îi produse o greaţă suspectă. Durase o jumătate de minut până să facă o mişcare. Realizase atunci că ţinea încă mătura ridicată, împietrit cum era de şocul confruntării cu criminalul şi lăsă peria mare de paie să cadă în faţa şlapilor lui de plastic.

Ultima dată când îl văzuse pe Lev fusese la sfârşitul celei de-a doua săptămâni a anchetei de după catastrofa lui *Oktiabr*, pe 30 iunie 1985. Şi prima dată când îl întâlnise fusese în clasa a 8-a a Şcolii medii nr. 79. Aveau atunci amândoi 15 ani.

Saşa Sokolov avusese în primele şapte clase, în Fiecare an, cea mai mare medie, întotdeauna 5 sau 5 plus, la toate materiile. Fusese un copil serios şi-un elev destoinic. Deoarece era neîndoielnic talentat la matematică şi la chimie, după cel de-al şaptelea an fusese admis la Şcoala nr. 79, unde învăţau cei mai buni elevi din Moscova, pentru a deveni cei mai buni din Uniune.

Acolo s-a confruntat, după câteva luni, cu unul care-i era egal, un elev nou, ce se mutase cu părinţii din Volgograd la Moscova. Era un băiat voinic, la care Saşa nu putuse descoperi la început, dincolo de înclinarea spre exagerare şi nonşalanţă pubertină, spiritul briant.

Lev Leşava fuma ca un horn şi după zece zile de prezenţă a lui tăcută (nu-şi făcuse niciun prieten, nu dădea nimănui nicio atenţie), scoase demonstrativ la toaletă, din buzunar, o sticlă de votcă. Băieţii de la Şcoala nr. 79, copii cuminţi şi serioşi, nu mai trăiseră niciodată una ca asta şi presupuseră că acest comportament ciudat al lui Lev Leşava are de-a face cu originea lui georgiană, fiindcă Leşava era în mod sigur un nume georgian

şi despre ei se ştia că sunt ciudaţi, şmecheri şi adeseori smintiţi. Îl priveau, aşadar, cu o admiraţie înfricoşată.

Lev nu tuşise, nu se înecase când băutura arzătoare i se scursese pe gât, nu, el înghiţise toată votca, uitându-se apoi la sticla goală de parcă l-ar fi interesat forma ei şi tamponându-şi gura cu dosul mâinii.

— Ora de Istoria Uniunii Sovietice va fi astfel mai suportabilă, a spus el sec şi absolut lucid.

Astea fuseseră primele lui cuvinte rostite în public şi ele făcuseră o impresie zdrobitoare asupra celor mai bravi şi mai buni elevi ai Moscovei. Nimeni nu-l trădase, nimeni nu anunţase conducerea şcolii c-ar fi făcut o remarcă antisocialistă şi totuşi, doar într-o singură zi, toţi elevii aflaseră despre întâmplarea de la spălător. Se născuse o legendă.

După câteva săptămâni, Lev era conducătorul clasei a opta, ba, de fapt, chiar şi al claselor următoare. Elevii din a zecea şi cei din ultima clasă îl respectau ca şi când ar fi fost unul dintre ei, mai ales atunci când se constată că Lev, deşi avea numai 15 ani, se bărbierea aproape zilnic, datorită originii lui sudice.

La vechea şcoală, asupra lui Sokolov avuseseră un ascendent băieţii de tipul lui Lev numai la gimnastică (chiar dacă Saşa era şi el un excepţional voleibalist); datorită capacităţii lor reduse de gândire şi de perseverenţă, ei dispăreau apoi prin şcoli tehnice, pentru a învăţa să devină sudori sau instalatori, meserii ideale pentru un cetăţean sovietic. Acest tânăr, care se comporta ca un zgomotos contravenient, predestinat să fie fruntaş în imperiul muncitorimii, avea în schimb o minte ascuţită, care îi ameninţa lui Saşa pentru prima dată-n viaţă supremaţia în clasa celor buni, ei erau cei mai buni. Aproape de nediferenţiat, deşi avea fiecare specialitatea lui: Saşa avea un avans în chimie, Lev în matematică.

La sfârşitul primului lor an comun, în capul listei cu cele mai mari medii se afla Saşa. Se aşezase cu şi mai mare abnegaţie şi hotărâre pe învăţat şi în final îl învinsese pe Lev cu o jumătate de punct.

După înmânarea premiilor şi după discursul directorului, care le dorise o vacanţă plină de învăţăminte într-o tabără

pionierească, vacanţă care nu va fi fără folos, Lev îi spusese la părăsirea sălii: „Ai meritat”. Saşa îl privise uimit, căutându-i pe figură semnele nemulţumirii. Dar Lev îi zâmbise cu faţa senină.

Saşa nu putuse dormi multe nopţi la gândul că nu va mai reuşi să fie cel mai bun din clasă. Era ambiţios. Se străduia să înţeleagă tot ceea ce şi pentru un altul era de înţeles şi, cum venea acasă de la şcoală, îşi deschidea cărţile şi începea să studieze, până când toate datele şi faptele i se fixau în memorie. Mult mai târziu auzise de la mama lui că bunicul fusese un specialist în talmud, în România. De la el moştenise iubirea de carte.

— Îţi mulţumesc, îi răspunsese. Saşa îl evita pe Lev, era speriat de isteţimea lui şi de comportamentul lui „american”.

— Ai muncit pentru asta, îi răspunsese la rândul lui Lev.

Saşa simţise veninul din această observaţie, ceea ce reducea supraomenească stăpânire de sine a lui Lev la proporţii normale şi nu putuse să rămână nici el mai prejos, făcând o remarcă provocatoare:

— În cazul tău vine totul de la sine?”

— Da, răspunsese Lev.

— Tu nu înveţi?

— Nu în mod special.

Acest „special” era o mostră de levkianism, superior, autentic, şocant, aşa cum o numeau admiratorii lui din clasa a opta. Lev introducea în frazele lui când te aşteptai mai puţin câte un cuvânt arhaic sau preţios, datorită căruia tu, cel ce discutai cu el, erai în pierdere, fie şi numai din pricina exprimării tale sărace.

— Deci trebuie să cred că acasă tu nu înveţi deloc?

— Frunzăresc cărţile, spusese Lev. ”Mi-e suficient.

— Nu cred.

În jurul lor se adunaseră colegii, care înţeleseseră că cei doi campioni sunt într-o dispută, iar felul cum se-mpungeau promitea o confruntare definitivă. Saşa, învingătorul, cu cea mai impresionantă medie, se temea totuşi că clasa îl va considera pe Lev cel mai bun, chiar dacă acesta avea cu o jumătate de punct mai puţin.

— Am o memorie fotografică, îi explicase Lev cu voce tare, ceea ce adunase în jurul lor şi mai mulţi colegi şi el strigase provocator, fără să fi primit cine ştie ce replică.

— Chiar aşa?

— Punem pariu? întrebase Lev.

— Da.

— Pe ce?

Saşa se aplecase şi-şi lăsase jos ghiozdanul. Deschisese clapa şi scosese o pereche de mănuşi din piele maro, căptuşite cu blană bej, mănuşi pe care James Dean ar fi putut să le poarte pe motocicleta lui. În şcoală circulau fotografii ale lui James Dean, actorul american pe care oricine îl cunoştea, dar căruia nimeni nu-i văzuse vreun film. El era marele model al lui Lev.

Calda vară moscovită începuse, dar Saşa primise mănuşile cu o zi înainte de la părinţii lui, ca recompensă pentru media lui glorioasă. De cum temperatura cobora sub zece grade, el îşi pierdea sensibilitatea degetelor şi avea senzaţia neplăcută că are mâinile paralizate. De ani de zile suferea de anemie. După ce maică-sa îi împletise şi-i reparase un număr nesfârşit de mănuşi de lână, se hotărâse pentru nişte mănuşi care să dureze secole şi, după investigaţii de săptămâni, cu abnegaţie de mamă, cu preţul unui salariu pe-o lună şi cu promisiunea că băiatul bişniţarului va primi meditaţii gratis un an întreg (ea era profesoară de franceză), putuse să aducă mănuşile în apartamentul spaţios, de trei camere, al familiei Sokolov. Părinţii lui erau membri de partid destoinici şi aveau „relaţii”, dar asemenea mănuşi nu se puteau procura contra cost nici măcar în circuitul închis al birocraţilor mondeni şi maleabili.

Mănuşile reprezentau cea mai mare avuţie a lui Saşa, şi el le luase în ziua aceea la şcoală, cu toate că vremea era frumoasă. În oraşul socialist Moscova nu se făceau spargeri, dar el voise să le aibă asupra lui, în aşa fel încât să le poată pipăi dacă gândul l-ar fi dus la ele, pentru a nu crede că pur şi simplu visează.

Lev privise uimit pielea suplă.

— Elegante, spusese.

Aşa şi erau, arătau ca şi când ar fi fost mănuşile unui milionar francez şi observaţia lui Lev fusese pentru fiecare precisă, ca sunetul unui diapazon.

Inima îi bătea în gâtlej, dar el se ţinea bine. Deschisese geanta dintr-un impuls şi de-abia acum realiza c-ar fi putut pierde mănuşile.

— Spune, i se adresase.

— Mergem la bibliotecă, spusese Lev relaxat, luăm o carte.

— Nu, un altul face asta, o parte neutră, propusese Saşa.

— Sunt de acord cu orice. Citim amândoi acelaşi pasaj şi un juriu ne pune întrebări.

Era o propunere simplă. Vroia să-l facă pe Lev una cu pământul. Îi spusese:

— Eu primesc pentru asta o oră, şi tu, care zici că nu faci decât să frunzăreşti, primeşti jumătate din timp. Cel care nu ştie un singur răspuns pierde pariul.

— Cinci minute, zisese Lev.

— Ce vrei să spui? întrebase Saşa neliniştit.

— Nu am nevoie de-o jumătate de oră. Îmi sunt suficiente cinci minute.

Uimirea pusese stăpânire pe asistenţă. Saşa simţise cum se înroşeşte. Aşadar, încrederea levkiană de sine trebuia nimicită.

— Bine, a murmurat.

— Nu vrei să ştii ce primeşti dacă câştigi?

— Ei?

Liniştit, Lev scosese un obiect din buzunarul pantalonilor şi ţinuse câteva secunde pumnul strâns în faţa lui Saşa. Părea că îşi regizase dinainte asemenea momente, asemenea secunde cu efect teatral, care durau parcă mai mult decât pe ceas. Când a întors pumnul şi şi-a descleştat degetele, în palmă avea o brichetă Ronson originală.

Spinarea lui Saşa fusese străbătută de-un curent rece.

Bricheta strălucitoare, cu formă aerodinamică, reprezentând o maşină americană, un Studebaker sau un Cadillac, era cel puţin la fel de valoroasă ca mănuşile. Colegii lui se uitau la ea cu respiraţia tăiată.

— Peste o oră, spusese Lev, în piaţeta Smolenski. Este un loc dramatic, aşa, printre clădiri, nu ţi se pare? Roşcovanul alege, bine?

Roşcovanul ieşise în faţă. Păr roşu-morcov, ochi albaştrideschis şi pistrui maronii pe pielea palidă. La toate lecţiile stătea cu gura căscată, uimit de misterele pe care i le oferea lumea şi chiar şi-n acest moment îşi ţinea la vedere dinţii lătăreţi. Aprobase din cap şi fugise la bibliotecă.

Lev îi întinsese sportiv mâna.

— That the best may win, spunea James Dean.

Saşa îi acceptase mâna întinsă. Se străduise să şi zâmbească.

O oră mai târziu, clasa aştepta pe băncile din piaţetă, printre locuinţele-cazarmă. Colegii se adunaseră în jurul lui Lev, care, cocoţat pe speteaza băncii, metodic şi-n cunoştinţă de cauză, povestea despre idolul lui ca şi când l-ar fi cunoscut personal.

— Numele lui întreg este James Byron Dean, dar americanii nu folosesc patronimicul, aşa că i s-a pierdut numele aristocratic şi contrafăcut Byron, auzise Saşa când se apropiase de cerc.

— Câte filme a făcut? întrebase una dintre fete. La fel ca toate celelalte din clasă, îl adoră pe Lev.

— Trei. East of Eden, Rebel Without a Cause şi Giant. Dar nu el le-a făcut, el a jucat în ele. A murit când avea 24 de ani.

— Cum? întrebase ea şocată.

— Accident de maşină. Se spune c-ar fi fost mâna CIA. Era prea popular şi burghezia se simţea jignită. Ha, iată-mi oponentul!

Saşa intrase timid în cerc. Roşcovanul apăruse şi el şi scosese dintr-o geantă două cărţi. Amândoi primiră câte un exemplar din „Cu privire la primele şase planuri cincinale”, tipărite cu litere mici, cărţoaie groase cât palma.

— Hei, ceva mai plăcut nu puteai găsi? întrebase Lev, făcând o figură de parcă ziceai c-ar fi înghiţit murături.

— Singura din care aveau două exemplare, răspunsese Roşcovanul.

— Ei, atunci fie.

Saşa întrebase:

— Numim un juriu?

Fiecare îşi alesese un membru în juriu şi dintr-un imbold lăuntric Saşa nu-l numise pe prietenul lui cel mai bun, Igor

Iazov, ci pe Nadia Ziadanova, o fetiţă pătimaşă şi scundă, care vroia să se facă poetă. Era îndrăgostit de ea, dar şi-ar fi muşcat mai degrabă limba decât să-i mărturisească acest lucru, ştiind că ea i-ar fi râs în nas. Ceea ce îl atrăgea la ea era convingerea ei că va descoperi misterul poeziei.

— Acesta e scopul meu, declarase într-o prelegere în faţa clasei, nu mă mulţumesc cu mai puţin. Saşa miza şi el nu pe mai puţin de Cunoaşterea însăşi, de înseşi Misterele Naturii. În timpul acelei prelegeri din urmă cu trei luni, se îndrăgostise brusc de ea. Spera ca Igor să nu interpreteze alegerea Nadiei ca un afront adus prieteniei lor. Împreună cu Roşcovanul, Nadia şi membrul în juriu al lui Lev au ales din compendiu un capitol, ultimul şi cel mai greu, deoarece le rezuma pe toate cele precedente.

— Ascultă, spusese Lev, tu începi, şi după ce trec douăzeci şi cinci de minute, arunc şi eu o privire, bine?

În ultima oră Saşa reflectase asupra acestui lucru şi ajunsese la concluzia finală că nu trebuia să accepte diferenţa.

Răspunsese:

— Şi eu am nevoie doar de 5 minute.

Igor se străduise să-l facă să-şi schimbe gândul, dar Saşa o ţinuse sus şi tare: Pot, în mod sigur. Nadia ridicase din umeri.

— Faci cum crezi de cuviinţă, spusese.

— Începem deci, zisese Lev.

Deschiseseră cartea la capitolul respectiv şi Roşcovanul se uitase la ceas. El dăduse startul.

Saşa îşi aplecase ochii asupra celor 15 pagini, citise informaţiile şi-şi auzi vocea interioară repetând frazele. Putea să se concentreze perfect, uitase de spectatori şi memoria lui exersată prelua cu uşurinţă cifrele şi numele. Când Roşcovanul strigă:

— Închideţi cărţile! el ajunsese la sfârşitul capitolului. Dăduseră cărţile membrilor juriului.

Saşa îi aruncase o privire adversarului, cu speranţa că va descoperi la el un semn de slăbiciune, dar Lev se uita relaxat la cei doi membri ai juriului şi nu lăsa prin nimic să se întrevadă c-ar putea fi posibilă o eventuală înfrângere.

Se aflau într-un cerc de colegi în mijlocul unui teren dintre blocurile ce mărgineau piaţeta Smolenski şi Saşa înţelesese

dintr-o dată că acesta era un gen de duel ce se dăduse şi în secolul trecut şi în care, printre alţii, fusese răpus Puşkin. Şi chiar dacă el şi Lev se vor bate-n cuvinte-gloanţe, ele vor avea aceeaşi putere distrugătoare ca şi cele din plumb.

Colegii lor îi priveau crispaţi şi el observă cu recunoştinţă semnul din cap încurajator pe care i-l făcu Igor. Saşa îi răspunse cu acelaşi semn, pentru a-i da să înţeleagă că e sigur de sine, iar Igor îi zâmbise, arătându-i prin asta că era sigur că prietenul lui va învinge. Sentimente adânci de prietenie îi încălziră sufletul. Nadia însă îi evită privirea.

— Începe eu? întrebase Lev.

— Eu încep, spusese Saşa, mândru.

— Cum vrei.

Membrul în juriu din partea lui Lev era tot o fată, Olga, grăsuţă, cu sânii mari. Ea spusese:

— Întrebarea mea este: când a început cel de-al doilea plan cincinal şi care sunt cele două fabrici de minereu care au fost construite atunci?

— Astea sunt două întrebări! strigase Igor indignat.

— 1934, răspunse Saşa calm, şi fabricile de minereu sunt Magnitogorsk şi Stalinsk.

Igor jubilase, plin de entuziasm, şi ceilalţi i se alăturaseră. Când strigătele de entuziasm se mai potoliseră în piaţetă, Nadia îl întrebase pe Lev:

— Care a fost creşterea indicelui de plan în 1950, în comparaţie cu 1940?

Saşa se speriase de întrebarea ei preluată de-o adiere-n piaţetă, deoarece el nu cunoştea răspunsul şi-l privise pe Lev cu ochii măriţi când acesta spusese sec:

— În 1940, indicele a fost 100, zece ani mai târziu, 173.

Se lăsase tăcerea. La fel ca şi ceilalţi colegi, Saşa era stăpânit de puterea fenomenalei memorii a lui Lev şi frica îi înţepenise maxilarele, astfel încât trebuise să-şi strângă dinţii ca să nu înceapă cumva să-i clănţăne. În acel moment izbucnise strigătul de admiraţie al spectatorilor. Igor îl privise cu inima strânsă pe Saşa, care, cu buzele tremurânde, îi surâsese din nou.

Olga întrebă:

— La ce dată a fost revăzut cel de-al şaselea plan cincinal?

Saşa văzuse asta pe una dintre pagini şi-acum o căuta în gând. O văzu, aşezarea paginii, alineatele, dar numai un singur loc părea a fi şters. Ştia sigur că era undeva jos, în dreapta pe pagină, putea să jure, însă ochiul din capul lui nu vedea literele clar. Cel de-al şaselea, ăsta era planul care începuse în 1955, după ce primise aprobarea Congresului al XX-lea al Partidului, Hruşciov pusese capăt stalinismului şi împărţise Gosplanul, comisia care făcea planurile, într-o comisie pentru termene scurte şi una pentru termene lungi. Asta era doar a doua întrebare care i se punea şi deja pierdea scorul. Era în joc viaţa lui, îşi pierdea supremaţia în văzul întregii clase. Şi deodată se-ntrebase în gând: a fost oare cel de-al şaselea plan revăzut? Nu cumva întrebarea este încuietoare? Simţea cum o siguranţă, eliberatoare, îi destindea stomacul.

— Nu a fost revăzut, spusese, depăşindu-şi toate îndoielile şi, plin de încredere, aşteptase ca Olga să verifice în cartea deschisă şi să-i dea dreptate.

Dar ea nu spusese nimic şi-şi îndreptase privirea întrebătoare spre Lev.

— 20 decembrie 1956, spusese acesta.

Capitolul 3

O alarmă a poliţiei răsună pe deasupra acoperişurilor din Shekhunat Hatikva. Sokolov băgă repede mătura în punga de plastic şi părăsi locul miraculos ce-i oferise privirii perspectiva unei crime şi confruntarea cu făptuitorul ei. Se grăbi spre Rehov Ivri, o străduţă care la o sută de metri mai departe intersecta şirul de case disparate de pe Rehov Etsel.

Nu trebuia să fie văzut în apropierea cadavrului. Voia să preîntâmpine posibilitatea de-a fi anchetat. Anchetările erau capcanele vieţii lui. Când stătea în faţa unei autorităţi, pe Sokolov punea stăpânire frica la gândul că demascarea e la un pas. Ştia că acest lucru se datora unei întâmplări lipsite de importanţă din tinereţea lui, imediat după ce descoperise că părinţii lui erau evrei nemărturisiţi, dar raţiunea nu reuşea să-i neutralizeze frica. Cineva furase căciula unui coleg şi el se înroşise până-n vârful urechilor atunci când învăţătoarea îl aţintise pe fiecare copil cu priviri severe. Două zile, până la descoperirea făptaşului, Saşa trăise cu senzaţia că el, chiar dacă n-a fost hoţul, ar fi putut fi un hoţ potenţial, dat fiind faptul că, la vederea căciulii frumos colorate, a nutrit în tăcere dorinţa s-o fure; el era un hoţ în intimitatea cea mai adâncă a fiinţei lui şi învăţătoarea sesizase acest lucru, aşa cum ea sesizase şi că părinţii lui erau evrei nemărturisiţi, deci şi el era la fel.

Cu ocale de fier la picioare, împinse căruciorul prin faţa restaurantelor închise, spre străduţa în care locuia. Sudoarea îi curgea pe tâmple. Strada era încă pustie. Volumul sunetului sirenei rămânea constant, deci maşina poliţiei nu se îndrepta în direcţia lui, dar el nu voia să rişte, aşa că iuţi pasul. Dacă va fi anchetat, se va afla în situaţia în care răspunsurile lui, incomplete, nesubstanţiale, ar putea fi interpretate ca eschivare şi încercare de inducere în eroare. După catastrofa cu *Oktiabr*, îl anchetase KGB-ul şi, de numai câteva luni – pe 27 mai 1990, făcuse aici, în Israel, cunoştinţă cu detectorul de minciuni, poligraful, care era întrebuinţat atunci când cineva solicita de lucru într-o funcţie care dădea acces la secrete militare. La poligraf ţi se puneau întrebări la care puteai răspunde numai cu da şi nu, şi maşinăria reacţiona la cele mai mici schimbări în funcţiile fiziologice. Dar în viaţa lui Sokolov îşi făcea uneori loc,

alături de da, şi câte un poate sau probabil, iar de câteva ori apăruse, fără ruşine, concomitent cu da chiar şi nu.

După trei luni şi jumătate petrecute în apartamentul din Herzlia, în fiecare zi vrăjit de magica panoramă a mării văzută de pe terasa lui şi de cantităţile considerabile de Stolicinaia, şi-a aranjat prima întâlnire în urma căreia spera să i se ofere un loc de muncă. S-a informat unde ar fi putut găsi un serviciu corespunzător cineva cu cunoştinţele de specialitate de care dispunea el şi, plin de încredere, scrisese scrisori într-un ritm fără greşeală. A primit numai scrisori de refuz, cu excepţia uneia de la IAC – Israel Aerospace Corporation. Şeful secţiei de cercetări îl anunţa că s-a ivit un loc liber şi-l invită pe Sokolov pentru o discuţie. Scrisoarea era semnată de Ilan Ben Zwi, care îşi adăugase numele şi cu litere chirilice: Saşa Ciomiakov.

Evreii care doreau să studieze, dar aveau rude apropiate în străinătate nu erau primiţi la universităţile din Uniune. Saşa avusese toată familia în Uniune şi putuse să studieze, chiar dacă arăta fără nicio îndoială a evreu, în sensul că era de-a dreptul provocator: purta o barbă ortodoxă cu perciuni lungi, ţinea zilele de sărbătoare şi-şi acoperea creştetul capului cu chipa. La câteva zile după terminarea războiului de şase zile, ceruse o viză pentru Israel. Imediat fusese căzut la examene şi-şi pierduse propiska, dreptul de şedere în Moscova. La un moment dat dispăruse şi, după douăzeci şi trei de ani, acum, îi răspundea lui Sokolov la scrisoarea de solicitare.

În timp ce Sokolov parcurgea cu căruciorul lui Rehov Etsel şi ascultă cu atenţia încordată sunetul sirenei de la maşina poliţiei, se gândea că trecutul nu exista, totul fusese un uriaş prezent prin care el hălăduia încoace şi-ncolo, şi senzaţia că exista numai un acum era dată de valuri care-l purtau şi-l legănau. Timpul nu era numai relativ, timpul era nonexistent, dacă compara intensitatea celor pe care le trăia în memorie cu ceea ce i se întâmpla acum pe stradă din Tel Aviv. Unde trăia de fapt? În acest acum al crimei şi al muncii lui cu căruciorul de gunoi sau în acel atunci, din creierul lui?

După răspunsul lui Saşa, luase plin de speranţe autobuzul spre Haifa, unde erau hangarele IAC. Băuse cu o seară înainte, dar cu măsură, şi când s-a anunţat la portar, avea capul limpede.

IAC era o întreprindere modernă, unde se construiau rachete avansate sol-sol şi sol-aer, arme defensive aeriene care n-aveau mai nimic de-a face cu rachetele grele de transport şi cercetare la care lucrase el în Kaliningrad, dar cunoştinţele lui în domeniul metalurgiei şi experienţa în echipa de proiectare de la ENERGHIA puteau fi utilizate şi-n cadrul sistemelor mici.

Saşa, alias Ilan, era un om cu vocea joasă, cu priviri simţitoare. Era mic de statură şi avea, în modul în care se mişca, alura unui tânăr în creştere, colţuros şi circumspect. Barba îi era străpunsă ici şi colo de şuviţe albe, tichiuţa îi stătea pe un craniu chel şi purta o cămaşă cu guler răsfrânt, ca un pionier. L-a condus pe Sokolov politicos până la biroul directorului şi l-a prezentat drept un savant eminent care a venit în *alya*[2] şi poate fi un enorm câştig pentru IAC. Dimineaţa şi-au petrecut-o în halele de asamblare şi mai cu seamă la secţia de cercetare, unde Sokolov a văzut o aparatură care la Kaliningrad stătea numai pe lista de aparate dorite, dar pentru care americanii îşi dăduseră veto, deoarece exista o interdicţie în cazul produselor strategice. În timpul pauzei de prânz, Ben Zwi i-a explicat caracterul secret al muncii la IAC.

— Am lucrat şase ani la Kaliningrad, i-a răspuns Sokolov, ştiu ce înseamnă păstrarea secretului.

Au luat masa într-o sală albă, o cantină destinată tuturor angajaţilor IAC. În Uniune fiecare pătură a ierarhiei avea cantina proprie, cu atât mai bine aprovizionată şi mai variată cu cât pătura se apropia mai de vârf.

— Ştim că ai traversat o perioadă grea, i-a spus Ben Zwi, probabil că situaţia după accident a devenit foarte apăsătoare.

— Putea să fie şi mai rău, i-a răspuns Saşa. Suferise în urma plecării de la Kaliningrad şi cariera lui se frânsese, dar nu fusese singurul în această situaţie. Alţii intraseră la închisoare.

— Ce s-a întâmplat cu Leşava? Niciodată n-am mai auzit de numele lui.

— L-au arestat. Apoi l-au eliberat după câteva luni. L-am căutat, am făcut tot ce mi-a stat în puteri, dar din ’85 n-am mai auzit nimic despre el.

În vocea lui răsuna încă, nedisimulată, părerea de rău, permanenta senzaţie că n-a făcut cât trebuia. Îi scrisese, dar

[2] Emigraţie.

scrisorile i se returnaseră nedeschise. Şi el traversa o perioadă grea atunci, bea mult şi se lupta cu singurătatea, după plecarea neveste-sii. Şi mai avea şi conştiinţa încărcată faţă de Lev, o vinovăţie care, ca volum, ar fi umplut întreaga Cale Lactee. Restul universului era umplut de tristeţe din cauza pierderii fetiţei lui, care creştea la fosta lui soţie, în Leningrad.

Ben Zwi l-a întrebat despre cauzele accidentului cu *Oktiabr*, despre care se dovedea că el ştia surprinzător de multe lucruri, şi Sokolov i-a povestit despre noile rachete purtătoare de echipaj uman, care trebuiau să fie urmaşe ale rachetelor Progres, fără echipaj, şi care, după eşecul lui *Oktiabr*, erau păstrate ca rachete purtătoare pentru staţia extraterestră Saliut. La bordul rachetei *Oktiabr* se aflaseră doi cosmonauţi care, la explozia treptei a doua, arseseră de vii. Racheta explodase în plin zbor, bucăţi din ea zburaseră pe o suprafaţă de aproape treizeci de kilometri pătraţi.

— A circulat zvonul c-ar fi fost vorba de un sabotaj, a spus Ben Zwi.

— Asta nu s-a dovedit niciodată.

— Greşeală de construcţie?

— Nu, a răspuns Sokolov hotărât, orice se poate, dar asta nu.

— Trebuie să-ţi explic ceva, i-a spus Ben Zwi.

Sokolov l-a privit cu atenţie.

— Noi îi cerem fiecărui solicitant un test la poligraf.

— Ce-i asta?

— Detector de minciuni.

Sokolov a râs.

— Detector de minciuni? Chiar aşa? La fel ca-n America.

Zâmbetul lui Ben Zwi păru o scuză:

— Da.

— Credeţi în aşa ceva?

— Am perfecţionat poligraful aici, în Israel. Este demn de toată încrederea, crede-mă. E o chestie de rutină. Punem câteva întrebări şi aflăm cât ne trebuie.

Uimit, Sokolov a clătinat din cap:

— Miroase a vrăjitorie de evul mediu. Pui pe cineva pe un grătar încins şi, dacă nu se prăjeşte, nu este vrăjitoare. Un test strălucit.

— Poligraful măsoară transpiraţia, presiunea arterială, bătăile inimii, rezistenţa pielii. Nu-i o aiureală, crede-mă.

— Mi se pare o prostie.

— Ceea ce pot să-ţi spun este că te ajută mult dacă accepţi testul.

— Dar e o gândire demodată, a accentuat Sokolov.

Era circumspect şi speriat de lucrul necunoscut. Un detector de minciuni era un lucru la care el şi-ar fi rupt gâtul fără putere de tăgadă. Frica pe care o simţea faţă de aparat era iraţională şi magică; ca şi când cele mai adânci temeri şi îndoieli ale lui, pe care el însuşi n-ar fi vrut să şi le cunoască, ar fi năvălit la suprafaţă. Şi-a dat consimţământul pentru că Ben Zwi i-a demonstrat că nu va avea nicio şansă să obţină slujba dacă va refuza testul.

A fost un fiasco.

Sokolov intră cu căruciorul în Rehov Ivri. Se uită în spate şi văzu lumina albastră a uneia dintre maşinile poliţiei, care năvălea în Rehov Etsel. Rehov Ivri era Orientul Mijlociu. De-a lungul străzilor nepavate se înşirau case sărăcăcioase, despărţite de suprafeţe de pământ cleios, cu gunoaie şi maşini hodorogite. În aerul nemişcat, spânzurau rufe mozolite puse la uscat, pe terase prost zugrăvite. Mai târziu, după liniştea orelor de siestă, vor apărea gospodinele cu genţile pline, care îşi vor pune la punct progenitura numeroasă (copii întunecaţi la culoare, cu ochii maturi şi mâinile murdare), şi dacă o va porni la cumpărături, va observa, în spatele ferestrelor deschise, privirile sticloase ale bărbaţilor şomeri, cu carafe mari de bere în faţa televizoarelor ţuruitoare. În spatele lui răsuna sirena poliţiei, pe Rehov Etsel.

Ben Zwi i-a trimis o scrisoare scrisă de mână prin care se scuza pentru neacceptarea lui, dar exista o politică strictă a întreprinderii ca pe cel ce se sperie de detectorul de minciuni să nu-l primească în serviciu. Îi mai trimisese şi-o listă cu întreprinderi care ar fi putut avea nevoie de un inginer metalurgist.

Sokolov scrisese scrisori şi primise doar o singură invitaţie la o convorbire. Celelalte întreprinderi îi trimiseseră numai mulţumiri, în formule tip.

Invitaţia venea de la o fabrică de piese de schimb pentru avioane, din Asndod. Luase autobuzul din Tel Aviv. Întreprinderea se numea AU Seasons Parts şi ocupa trei hangare mari în port. Proprietarul era David Kuznadze, un om mărunt, cu un gât gros şi un cap rotund ca un glonţ. Purta o cămaşă cu mâneci scurte, un şort ai cărui craci strimţi îi tăiau pulpele groase, iar în picioare avea o pereche de şlapi din plastic. Cadranul Rolex-ului era bătut în diamante. Kuznadze l-a primit în biroul lui cu respect, dar asta nu i-a înlăturat lui Sokolov gândul că se află în vizită la un cârpaci de maşini. Era prima dată că venea în contact cu un tiag-ticig. Transpirând, Sokolov i-a vorbit despre experienţa lui, despre studii şi i-a arătat omului diplomele pe care le obţinuse.

— Foarte bine, domnule Sokolov. Şi i-a întins o cutie cu şervetele de hârtie.

— Vă mulţumesc. Şi cu ce se ocupă exact întreprinderea dumneavoastră?

— Cu avioane. Piese de avioane. Cumpărăm aparate vechi, le demontăm până la a putea fi transportate şi le aducem aici cu avioanele. Apoi le reluăm piesă cu piesă, renovăm părţile şi le revindem. Un om ca dumneavoastră, un tehnician cu experienţă, este o persoană care-şi găseşte locul în echipa noastră. Trecem la fapte?

Kuznadze i-a făcut un gest de invitaţie înspre uşă. În timp ce traversau primul coridor, i-a povestit că-n întreprinderea lui lucrau 20 de oameni, în special reparatori, şi că el împreună cu nevastă-sa făceau vânzările.

— Cui le vindeţi? a vrut Sokolov să ştie.

— Africanilor, câteodată asiaticilor, chiar şi sud-americanilor. Societăţile europene şi nord-americane nu cumpără la mâna a doua. Sau ei au propriile lor avioane pe care le recondiţionează, dacă au repede nevoie de piese de schimb. Noi trebuie să avem de-a face cu companii mici, cum ar fi, spre exemplu, Ghana Blue, Congo Naţional, Tropique Charter. Ei zboară cu aparate care sunt mult mai vechi ca ale noastre. Pe-aici.

Într-o hală mare de peşte stăteau pe jos părţi dintr-un DC-8, măcinate de-o întrebuinţare intensivă, de diferenţa mare de temperatură între pista de aterizare şi înălţimea crucială, şi în

plus, de vreme. Erau în mare măsură de culoare ruginie şi cinci oameni lucrau să le demonteze în piese şi mai mici. Zgomotul pneumatic al şuruburilor electrice umplea sala. Reparatorii, oameni butucănoşi, cu tatuaje pe braţele masive şi cu degete grosolane, care niciodată nu întorseseră o pagină de carte, stăteau goi până la brâu la mesele de lucru sau se aplecau asupra pieselor mari aşezate pe duşumea. Un aer sărat de mare umplea încăperea.

Sokolov trecuse cu Kuznadze într-o altă sală, unde piesele, câteodată aripi întregi de avion, erau păstrate în rafturi de magazie.

— Aici va fi secţia dumneavoastră. Vreau să ştiu precis cum stau lucrurile cu chestiile astea, înţelegeţi? Uite, cele mai multe sunt bune de livrat, cum ar fi, spre exemplu, tipul acela de aripă, îl vedeţi? Este de la un Iliuşin, trebuie să vă fie cunoscut. Dar sunt şi cazuri în care te îndoieşti. Aici.

Rămăsese în faţa unei uşi pneumatice rupte.

— Este de la un 727. Ce e de făcut cu ea?

— Trebuie reparată, a răspuns Sokolov.

— Cum?

— Uite, metalul este atins. Trebuie schimbat în întregime.

— Nu. Tocmai pentru aceasta am nevoie de cineva, cineva care să ne poată spune cum am putea face altfel. Să pună o nouă placă de metal, asta poate oricine, dar atunci uşa asta devine atât de scumpă, încât clientul se duce la o altă firmă sau cumpără una nouă. Vreau soluţii mai ieftine.

— Eu, de fapt, nu ştiu nicio altă soluţie.

— Eşti expert în metal şi înaltă presiune, aşa mi-ai scris. Trebuie să-mi spui cum pot eu să repar acest lucru pe-o cale simplă.

— Cât de bine, domnule Kuznadze?

— Destul de bine.

— Cu sau fără risc pentru avion?

— Fără risc nu se poate. Pentru aşa ceva sunt obligaţi să-şi cumpere aparate noi. Dar nu trebuie să cadă din aer ca nişte muşte moarte, bineînţeles.

— După mine, vorbind din punct de vedere omenesc, trebuie ca dumneavoastră să evitaţi orice risc.

— Asta nu se poate în afacerile mele. Fiecare ştie despre ce este vorba când face o comandă la mine. Vechi, dar încă corespunzător. Eşti un expert în metal, poţi să-mi spui ce trebuie să fac ca să pun chestiile astea pe picioare, pentru a arăta cât de cât frumuşele.

— Frumuşele?

— Da, frumuşele. Clienţii mei din Africa vor ca ele să arate frumos. Curate, strălucitoare, bine lustruite. Este la fel de important ca şi starea tehnică.

— De când vă ocupaţi cu aşa ceva?

— De 17 ani. Am început după ’73.

— Şi s-a întâmplat vreodată ceva?

— Uite ce e, ei zboară pe-acolo, prin Africa şi prin America Latină cu nişte aparate pe care nimeni pe lume nu le mai vrea, DC-3-uri, primele Friendships, Vicker, Viscounts şi din când în când mai cade câte unul, asta nu pot să neg. Câteodată acest lucru ţine de aparat, altă dată de pilot, fiindcă băieţii care stau acolo la bord nu sunt dintre cei mai astâmpăraţi. Şi totuşi, clienţii mei continuă să se prezinte.

După vizita prin întreprindere, Kuznadze i-a oferit un salariu de trei mii de şekeli pe lună, exclusiv orele de muncă suplimentară şi Sokolov i-a cerut un timp de gândire. Când a ajuns acasă, a scris o scrisoare în care a mulţumit pentru onoarea ce i se făcuse. Nu era un criminal, avea scrupule. Chiar şi acum, gândul la Kuznadze stârnea în el o reacţie de repulsie. Nu vroia ca socotelile lui greşite şi propriile lui slăbiciuni să le arunce pe umerii altora. Curăţa rigolele şi, din punct de vedere social, se afla în rigole, dar îi lipsea furia prin care să fi vrut să-i pedepsească pe alţii pentru declinul lui. S-ar fi putut să stea şi laşitatea la baza principialităţii lui, ceea ce l-ar fi putut face să creadă că se conduce după o morală superioară.

Sokolov locuia într-o casă împărţită în mai multe apartamente, pe la mijlocul străzii Ivri, deasupra a două familii care-şi împărţeau parterul. Găsise camera după ce descoperise că în alte cartiere ale Tel Aviv-ului camerele erau de neplătit pentru cineva care făcea muncă necalificată. Din apartamentul lui din Herzlia, în care-şi băgase toţi banii primiţi ca ajutor de stabilire, făcuse fel de fel de încercări de a-şi găsi de lucru, dar ceea ce putuse găsi fusese numai un serviciu de măturător de

stradă. Ideea că el, un universitar altădată atât de preţuit, va trebui să îndeplinească o asemenea muncă nu i s-a părut o decădere lipsită de orice speranţă. Vroia să se îngrijească de sine însuşi. Era un gând primar, salvator al vieţii, şi s-a convins că este mai bine să cureţe rigolele, decât să cadă beat mort sub un portic. A închiriat o cameră în cartierul în care urma să muncească şi, încă din prima zi a noii sale vieţi, a ajuns la concluzia c-a făcut o greşeală. Desigur, îşi aducea şi el contribuţia, cât de cât, acolo, la viitorul acestei ţări, dar avea puţine satisfacţii ca urmare a unui asemenea lucru; asta nu era patria lui. Fugise din Uniune pentru că în Tomsk căzuse total pradă băuturii şi aici îl ameninţa aceeaşi glorioasă decădere. Probabil că şi-ar fi făcut muncă în alt fel dacă ar fi fost un sionist convins, fiindcă astfel, cu orice munculiţă ar fi contribuit la puterea statului iudeu, chiar şi cu măturarea străzilor. Dar el nu era sionist, el era un fals evreu.

Sokolov a împins căruciorul pe lângă casa cu o curte în spate, despărţită de stradă printr-un gard, întrebându-se-n sinea sa dacă va fi concediat în cazul în care nu-şi va face astăzi serviciul. Jossi cel Negru şi-ar fi dat seama de chiulul lui – unii îşi mai luau cărucioarele pe-acasă – numai dacă s-ar fi dus singur să controleze. Şi el nu avea altă cale. Nu vroia să fie văzut în Rehov Etsel. Alte incidente n-ar mai fi putut suporta. Ceea ce văzuse ţinea de culmea absurdităţii şi dezmăţului mintal în care se plasase de la catastrofă încoace. De cinci ani nu era capabil să găsească o ieşire şi să se întoarcă la lumea exterioară, cea a ambiţiilor şi a disciplinei. El locuia în una dintre aripile acestui palat, stăpânind în total trei geamantane. Îmbrăcăminte, articole pe care le publicase în reviste ştiinţifice, diplome, atestate onorifice, fotografii dintr-o căsătorie fericită cu Irina, care se terminase concomitent cu *Oktiabr*, fotografii ale părinţilor lui acum morţi, fotografii care povesteau că Lev existase şi că el însuşi lucrase la Kaliningrad şi că pierduse totul, precum şi fotografii ale fiicei lui, Nataşa. Cât timp avea geamantanele, exista posibilitatea ca situaţia lui actuală să fie dobânda la un vis neobişnuit de violent, din care la un moment dat avea să se trezească. Câteodată, trecutul era atât de cumplit de prezent, încât prezentul îşi pierdea orice consistenţă.

Alteori, prezentul era atât de imposibil de învins, încât el nu mai avea niciun trecut.

Casa scărilor fusese curăţată, dar gândaci negri, storcoşiţi, mai rămăseseră pe la marginea pereţilor, cadavre vechi de o săptămână. Femeia care curăţa casa scărilor locuia dedesubt, în stânga; după cum se vedea, ea nu îndrăznise să atingă insectele moarte, să le ia cu făraşul. Sokolov a urcat scara de piatră şi a intrat în camera lui.

În ultimele zile nu ajunsese să facă curăţenie, geamantanele stăteau deschise pe gresia de pe jos, conţinutul lor răvăşit era împrăştiat prin toată încăperea. Dormea pe o saltea, bucătăria era dotată cu o farfurie, o cană, un cuţit, o furculiţă, o lingură, o cratiţă şi astea toate se aflau năclăite într-un lighean din chiuvetă.

Obiectul lui de preţ era un fotoliu, aşezat lângă fereastră, îl cumpărase cu 50 de şekeli la piaţa de vechituri din Jaffa şi-n contul sumei îi fusese şi transportat la domiciliu. Fotoliul avea părţi mobile. Dacă te sprijineai de braţe şi te lăsai pe spate, se apleca şi, de jos, îi apărea un susţinător de picioare, prin care se forma o combinaţie confortabilă, ceva între sofa şi fotoliu, în care Sokolov rămânea toată seara şi toată noaptea.

După ce şi-a dat jos mănuşile din plastic pentru curăţenie, a scos dopul sticlei de Gold. Era leoarcă. Înghiţitura i-a parcurs esofagul şi el a strâns din dinţi pentru a suporta muşcătura alcoolului. S-a dezbrăcat până la indispensabili, s-a aşezat în fotoliu şi a privit în zare, de-a lungul unei porţiuni a măreţei artere care se numea Rehov Ivri. Ţinea gâtul sticlei strâns, fundul ei i se sprijinea pe genunchiul drept.

Omul pe care-l văzuse era aidoma lui Lev. Dacă ar fi evaluat şansele existente ca el cu Lev să se întâlnească la colţul dintre Etsel şi Roni, rezultatul ar fi fost comparabil cu pericolul ca un pieton să treacă pe Dizengoff şi să fie omorât de un meteorit. Totul era posibil, dar dacă el nu vroia să se lase pradă aberaţiilor născute în creierul lui înecat în votcă, atunci trebuia să opună rezistenţă bizarei asemănări dintre criminal şi Lev. Înainte vreme, cei mai mulţi oameni îl priveau pe Lev ca pe un şarmeur de geniu, capricios şi făcând în permanenţă acte de bravură briante şi copilăreşti. Luând încă o înghiţitură de Gold, Sokolov se gândi că momentele în care Lev se arunca într-o

iubire sau cercetare ştiinţifică erau de fapt dovezi planificate ale unor experimente mentale pe care el le făcea cu sine însuşi. Lev privea viaţa ca pe un număr de posibilităţi pe care voia să le încerce şi cărora să le dea un nume. Şi, pentru aceasta, avea în vedere întreaga implicare a colaboratorilor şi a opozanţilor lui: el se ridicase neabătut în vârful nomenclaturii ştiinţifice, iar fratele lui de sânge, Saşa Sokolov, rămăsese în al său slipstream, sub suflul elicei, până la sfârşitul sfârşitului.

Asta se întâmplase la 30 iunie 1985.

Nemulţumirea şi neliniştea îi zvâcneau în stomac, acum, când Sokolov îşi reaminti acest lucru şi, sculându-se din fotoliu, se apropie de pervazul ferestrei, cu sticla în mână.

Cărarea de nisip se afla în umbra caselor sărăcăcioase, copiii se jucau cu un cărucior confecţionat de ei înşişi.

El încercă să se concentreze asupra imaginilor care i se întipăreau pe retină (vedea, oglindite şi cu imaginea răsturnată, structuri de fotoni care se mişcau cu o viteză de 300000 de km pe secundă), dar ceea ce apărea în capul lui prin ceaţa alcoolului părea mai coerent decât realitatea. El nu stătea la etajul unu al unei case de pe Rehov Ivri – el stătea în tribuna oficialităţilor de pe rampa de lansări spaţiale din Kaliningrad.

Capitolul 4

Racheta gigantică era proiectul lui Lev. Aceasta îl plasa pe cel mai înalt pisc al piramidei societăţii sovietice. Lev Leşava era în aceeaşi măsură un comunist oportunist ca şi Sokolov şi că fiecare locuitor privilegiat al Kaliningradului, deci era membru de partid, iar atunci când era nevoie, folosea cu acurateţe şi supleţe retorica marxist-leninistă.

Proiectul fusese numit *Oktiabr*.

De la tribuna oficialităţilor de la Centrul de lansare din Kaliningrad, Sokolov urmărea ecranele înconjurat de membrii supleanţi ai Biroului Politic. Imagini ale rachetei erau preluate de lentilele largi ale camerei de luat vederi de la sol, aflată la baza de lansare Baikonur din Kazahstan şi trimise direct spre sala ca de teatru din Kaliningrad. La difuzoare a răsunat numărătoarea inversă, către secunda comutării de la kerosen la hidrogen. Tribuna oficială era la balcon, trei rânduri de scaune roşii, concave, şi de-acolo priveau, Sokolov şi ceilalţi oameni politici, direct jos în sală, unde computerele, ecranele şi comutatoarele de comenzi ale lansării erau aşezate în rânduri.

Echipa din care făcea parte Sokolov lucrase patru ani la *Oktiabr*, o versiune îmbunătăţită faţă de Energhia II, iar soluţiile pe care el şi echipa lui le găsiseră şi-au dovedit valabilitatea, supravieţuind sutelor de teste pe care le făcuseră de-a lungul anului. Racheta funcţiona cu motoare dual juel. Ideea despre asemenea motoare exista de ani şi în Vest, dar ei erau primii care o puneau în funcţiune. Până la construirea lui *Oktiabr*, motoarele rachetelor aveau sistem singular. De regulă, o rachetă pleca ori cu motoare cu hidrogen, ori cu motoare cu kerosen; doar o singură dată fuseseră adaptate pentru tetraoxid de azot. Un tip de motor lucra cu un amestec de oxigen şi hidrogen, care dădea cea mai multă energie, şi celălalt tip cu un amestec de kerosen şi oxigen, cu o densitate mai mare, datorită căreia putea fi transportat în rezervoare mai mici. Dual fuel asocia ambele sisteme. Motoarele lucrau atât cu hidrogen, cât şi cu kerosen, astfel încât greutatea de lansare a rachetei putea fi limitată, datorită unui raport optimal între masa construcţiei şi masa combustibilului necesar. Rezultanta era mărirea necesarului de încărcătură cu minimum 20 de procente. Prin *Oktiabr*, Jumbo-ul zborurilor cosmice, Uniunea Sovietică putea

să depăşească Statele Unite în întrecerea pentru prima staţie extraterestră locuită. În jur de 50 de bărbaţi manevrau sistemul electronic care dirija lansarea şi, aproape de enormul cadran din cealaltă parte a sălii, o delegaţie de colonei şi generali de la KGB şi de la aviaţie, oameni în majoritate cu figuri de ţărani, îl ascultau plini de admiraţie pe dr. Lev Leşava, vedeta secţiei Dezvoltare de la NPO Energhia, îmbrăcat în costumul italian pe care şi-l cumpărase la Helsinki. Ei priveau direct sus, la imaginea motoarelor revoluţionare care ar fi trebuit să-l poarte pe *Oktiabr* dincolo de stratosferă. Sokolov îl auzea pe Lev vorbind delegaţiei:

— Formula prin care capacitatea motoarelor este pusă în funcţiune este $F = m(U_e)_{eff}$ sau: debitul de masă ori viteza efectivă de eflux. Este o formulă frumoasă şi simplă, aşa cum tot ce este redus la esenţă are eleganţa simplităţii. După această propoziţie s-a produs catastrofa! De la take off se scursese precis un minut şi 36 de secunde şi era momentul în care se producea comutarea kerosenului pe hidrogen. Marele ecran de pe cealaltă parte a sălii s-a luminat dintr-o dată, şi primul gând al lui Sokolov a fost că, probabil, camerele erau defecte. Pe ecran nu mai era nimic de văzut, un câmp alb ca zăpada, ici şi colo câte o pată întunecată, ca o suprafaţă de tundră în timpul iernii, cu urme de vulpi, până când măsurătorul de lumină al camerei de filmat a reuşit să asimileze intensitatea luminii. Bucăţi în flăcări cădeau pe pământ.

Lansarea lui *Oktiabr* n-a fost transmisă în direct de televiziunea rusă şi ştirea despre accident a fost cenzurată, dar în Vest ea a fost receptată în detaliu şi, după o săptămână, Ministerul Construcţiilor a recunoscut şi el că a avut loc un accident, datorat unei defecţiuni tehnice.

Mii de soldaţi au căutat mai apoi, umăr la umăr, pe terenul de la nord de Baikonur şi au găsit resturi din trupurile cosmonauţilor. Experţi aduşi la faţa locului au dovedit că arseseră înainte de a fi înghiţiţi de atmosferă, la o înălţime de trei kilometri. În motor avusese loc o explozie din pricina căreia rezervorul de combustibil s-a spart. Cercetările s-au concentrat asupra unei explozii iniţiale mici, care ar fi putut fi urmarea unei defecţiuni în circuitul electric. Când s-a văzut că cercetarea ştiinţifică nu poate livra rezultate clare, au început să fie

interogaţi, de echipe ale KGB, tehnicienii care au lucrat la *Oktiabr*, şi, nu peste mult timp, a început să circule zvonul că accidentul s-ar fi datorat unui sabotaj.

Cam o jumătate de an mai târziu, Sokolov a văzut la televizor ceva asemănător, în cazul Challenger-ului american. La toate staţiile de televiziune din lume, de câteva zeci de ori pe zi, exploda Challenger ca o megasăgeată de foc; imaginile exploziei lui *Oktiabr* n-au putut fi niciodată văzute.

În vremea în care Challenger dispărea din lume, Sokolov îşi pierduse de mult serviciul din Kaliningrad. Îl trimiseseră la un centru neînsemnat de cercetări, în Tomsk. Irina rămăsese în Kaliningrad, cu fiica lor, Nataşa. După accident, îl mai văzuse doar o singură dată pe Lev Leşava. Într-o locuinţă de vară, înconjurată de ziduri, din sudul Moscovei, păzită de pădurari cu câini ciobăneşti numai colţi, KGB-ul i-a confruntat pe şefii departamentelor de la Energhia. O zi întreagă au fost discutate cauzele posibile, fiecare specialist concentrându-se asupra propriilor lui argumente şi explicând că explozia nu se datorase contribuţiilor departamentului lui, deoarece acestea fuseseră fără greşeală şi corespunzătoare celor mai înalte norme de siguranţă, pe care NASA însăşi şi le-ar fi visat. În spaţiul de la WC, când se aflaseră unul lângă altul, au reuşit să-şi vorbească câteva cuvinte.

— Saşka...

— Liovka... ce vor ăştia?

— Un lucru pe care să-l poată şi ei pricepe, i-a răspuns el. În căpăţânile lor nu intră ideea că ceva poate pur şi simplu să decurgă greşit.

— Îşi închipuie în mod serios c-ar fi fost sabotaj?

— Caută un ţap ispăşitor.

— Tu ce crezi?

— Eu cred... Eu cred că este o dovadă a destinului. O poveste mortală. Tu, Saşka?

— Aş fi preferat să nu se întâmple.

— Ah, ne-a adormit vigilenţa şi s-a întâmplat totuşi. Eram atât de siguri de poziţiile noastre. Cine ştie ce se va întâmpla de acum încolo cu cariera noastră. Hai să trecem împreună prin asta, promite-mi că n-o să mă laşi de izbelişte.

— De ce te-aş lăsa de izbelişte?

Cineva a intrat înăuntru şi când ei, tăcuţi, îşi spălau mâinile, s-au privit în oglindă şi Lev i-a aruncat o privire zâmbitoare şi cu înţeles, ca şi când totul ar fi fost un incident aiurit de la şcoală, incident care mâine va fi dat uitării. Înainte de-a se întoarce, Lev l-a tras dintr-o dată de mânecă. Sokolov s-a întors şi Lev l-a îmbrăţişat. Braţele lui l-au ţinut strâns la piept. Când s-au despărţit, Lev l-a privit zâmbind, de parcă i-ar fi şoptit o glumă, dar ochii îi erau severi şi înfricoşaţi. Sokolov a încuviinţat din cap. Lev şi-a lăsat o mână pe umărul lui şi l-a bătut uşor.

Sokolov a dat pe gât ultima înghiţitură şi s-a adâncit în fotoliu. Pe palier s-au auzit paşi, târâit de geamantane şi clinchet de farfurii. Imigranţii cei noi intrau în cele două camere rămase libere de la etajul lui. Compatrioţi. Cu Câteva zile în urmă, un nepot de-al lor închiriase pentru ei camerele de-aici, deoarece el nu avea spaţiu pentru olimi hadaşimi, aşa îi explicase el lui Sokolov, căci, la fel ca înainte, în Harkov, locuia acum aici cu nouă persoane în trei camere mititele. Un om din partea proprietarului casei i-a cerut lui Sokolov ajutor când şi-a dat seama că nepotul nu vorbeşte ivrit şi Sokolov a tradus, a vorbit dintr-o dată limba gândurilor şi inimii lui şi s-a hotărât să se mute cât mai repede într-un cartier în care marea majoritate să fie ruşi.

Realiză între timp că yemeniţii erau un soi de arabi. Mirosurile de pe stradă, muzica tânguitoare ce străbătea din fiecare casă, lipsa igienei şi mentalitatea de bazar puteau la fel de bine să fie ale unui cartier din Amman sau Cairo. Pe când mai locuia încă în apartamentul de milionar din Herzlia, se mai legăna cu iluzia că a emigrat într-o enclavă europeană, însă trăia cu adevărat în Orientul Mijlociu, între cerşetori cu minţile rătăcite şi tradiţionalişti yemeniţi, printre ghicitori în stele şi cititori în palmă, printre adoratori ai rabinilor celor sfinţi şi găinari.

Şi Lev Leşava se ţinea de şterpelit când era mic. O făcea nu pentru că ar fi fost copilul unor oameni săraci – taică-său era un înalt funcţionar de partid –, dar ”eu vreau să fiu liber şi dacă ei nu-mi dau bani, mi-i iau singur, aşa-i spusese lui Saşa. După prima lor confruntare, deveniseră de nedespărţit şi stăteau

săptămânal la Lev acasă aplecaţi asupra jocurilor matematice. Şocat, Saşa îi explicase că nu poţi fura de la părinţii tăi, fiindcă în acest caz încalci morala fundamentală.

— Ei înşişi au furat banii, aşa că şi eu fur de la ei, i-a răspuns Lev cu răceală. Şi când a văzut ochii uimiţi ai lui Saşa: Ascultă, Saşa, ştii doar cum stau lucrurile. Cineva vrea o aprobare pentru o chestie sau alta, dar morile se învârt încet şi dacă le ungi şi, mai ales cu dolari, dintr-o dată încep să se-nvârtă mai repede.

— Dar asta este, asta este totuşi corupţie, a remarcat Saşa indignat. Şi părinţii lui aveau „relaţii”, dar asta era altceva.

— Aşa au stat întotdeauna lucrurile şi aşa vor şi rămâne.

— Ce mentalitate burgheză.

Lev începuse să râdă.

— Eşti comunist, Saşa?

— Da. Bineînţeles. Tu nu, deci?

— Atunci de ce nu eşti membru al Comsomolului?

— Nu sunt activist. Vreau să devin om de ştiinţă. Nu politician. Dar cred în bazele marxism-leninismului.

— Şi eu vreau să devin om de ştiinţă. Dar cred numai în legile naturii, a răspuns Lev, şi aceste legi arată cu totul altfel decât ne sunt nouă prezentate. Vino. Am să-ţi arăt ceva.

Saşa l-a urmat pe Lev în dormitorul părinţilor acestuia. Niciodată nu intrase acolo mai înainte. Era o cameră spaţioasă, cu covor moale, în care i se înfundau pantofii, şi un pat larg din lemn natur, unde ar fi încăput trei sau patru persoane.

— Enorm, a spus Saşa.

— Din Suedia, i-a explicat Lev, în timp ce s-a aplecat pe vine şi a început să pescuiască ceva cu mâna în spatele noptierei. A scotocit până când a dat de o cheie, pe care i-a arătat-o triumfător lui Saşa. Acesta habar n-avea ce are de gând.

Lev a deschis noptiera şi i-a aruncat prietenului lui o privire gravă.

— Să nu povesteşti niciodată, nimănui.

Saşa a încuviinţat din cap.

— Niciodată, a repetat.

Lev a scos din dulăpior o mulţime de reviste şi s-a aşezat pe pat. I-a făcut semn lui Saşa să se aşeze alături de el şi Saşa s-a lăsat pe salteaua moale.

Lev a deschis o revistă şi Saşa a văzut o femeie. Stătea pe o masă cu picioarele desfăcute şi figura aproape invizibilă. Îi vedeai bolta sânilor şi deasupra bărbia şi nasul, iar cu amândouă mâinile îşi ţinea sexul cât se poate de deschis. Lev a răsfoit mai departe, şi Saşa a văzut acum bărbaţi şi femei înlănţuiţi şi în poziţii complicate, penisuri mari, ţepene, în învelişul lor neted.

Saşa s-a înroşit şi nu şi-a putut para uimirea. A înghiţit în sec plin de nelinişte şi Lev i-a întins revista.

— E bine, nu-i aşa?

— De unde aveţi voi astea? a întrebat Saşa cu vocea tremurătoare, ca şi când modul de-a face rost de ele ar fi fost singurul lucru care l-ar fi preocupat.

— Pe piaţa neagră poţi găsi orice. Şi dacă ocupi o poziţie ca cea a lui taică-meu, atunci poţi procura totul chiar pe canalele obişnuite. La vârf se poate totul, trebuie să ştii asta. Am înţeles că prin locuinţele de vară au loc adevărate orgii.

Saşa, un elev model, care până şi-n gânduri era naiv şi precaut, l-ar fi învinuit de sentimente antisocialiste, dacă n-ar fi văzut revistele cu propriii lui ochi. Ideea lui Lev era următoarea: totul se poate dacă dispui de relaţiile necesare şi ocupi o poziţie destul de înaltă în ierarhia de partid. Frunzăreau împreună revistele şi Saşa îşi ascundea curiozitatea înfometată ce creştea în el la vederea imaginilor. Urmându-l pe Lev, făcea şi el observaţii voiniceşti despre femei: („Ia uite-o pe asta! Asta vrea să fie luată la rând”), dar când s-a înapoiat acasă, a intrat imediat în camera lui, bolnav de erecţia ce se făcuse simţită încă pe drum, împiedicându-l să meargă. Cu fotografiile în memorie, totul a durat doar câteva secunde; a făcut-o de trei ori în şir, şi de fiecare dată a terminat aproape spontan. Apoi s-a simţit mânjit şi, pe când stătea, dârdâind, sub duşul rece ca gheaţa, şi-a interzis sieşi pentru totdeauna să mai arunce măcar o singură privire în acele reviste.

Peste vreo câteva săptămâni s-a dus din nou la Lev şi acum maică-sa (o brunetă frumoasă şolduri unduitoare şi ochi

mari, veseli – Saşa nu era îndrăgostit numai de Nadia Ziadanova, ci puţin şi de ea) nu era acasă.

Îl aşteptau pe Roşcovan, care, potrivit spuselor lui Lev, avea de discutat ceva cu ei. O chestiune de mare importanţă.

— Ne binoclăm? a întrebat Lev-

— Ah, nu, a răspuns Saşa nonşalant.

— Eşti bolnav?

— Nu, însă sunt doar fotografii.

— Dar ce-ai fi vrut, mă rog? Să fie adevărate? Măcar de-ar fi fost aşa. Tu ai făcut-o fie şi o singură dată?

— Nu, a spus Saşa cu sinceritate. N-avea niciun rost să mintă La o eventuală discuţie, ar fi căzut ca din lună, deoarece Lev simţea imediat.

— Eu, da De câteva ori, spuse Lev detaşat.

— Cu cine?

— Ai vrea să ştii, nu?

— Nu neapărat.

— Deci, mai bine nu. Chiar nu vrei să ne uităm?

— NU.

— Oi fi vreun sfânt? Unul ca tine n-am mai văzut până acum.

— Anumite lucruri nu le fac. E Satan, a spus Saşa, mai tare decât ar fi fost nevoie, ca şi când ar fi vrut să se convingă pe sine însuşi de limitata lui nevoie de fantezii sexuale.

— Nu cumva eşti anormal? L-a întrebat Lev provocator.

— Probabil că nu. Dar e asta o problemă?

— Eşti atât de oribil de cuminte.

— Nu sunt cuminte. Doar că tu eşti atât de... atât de curios.

Saşa n-a găsit un cuvânt mai bun dar acesta acoperea sensul a ceea ce ar fi vrut să spună.

— Curios, a repetat Lev dus pe gânduri. Această calificare îmi place. Da, sunt curios. Vreau să ştiu totul şi să fac totul. Tu nu trebuie să faci nimic, aşa-i?

— Ba da, dar nu totul. Saşa a rămas serios, deşi a văzut lucirea din ochii lui Lev. Nu s-a simţit jignit sau înjosit, aşa era Lev şi gata.

— Eu, da, a răspuns Lev, cu un zâmbet superior, eu, da.

— Totul?

— Absolut totul.

— Chiar şi o crimă?

— În principiu, da. De ce nu?

— Chiar te-interesează s-o ştii?

— Da, l-a provocat Lev.

— Pentru că intri la pârnaie. S-ar putea chiar să ai parte de-un glonţ.

— Crima mea e perfectă. Cel puţin la nivel raţional. Ca idee. Aş vrea să ştiu ce simţi, da.

— Şi conştiinţa ta?

— Dacă cineva vrea să te distrugă şi tu eşti mai deştept decât el? Eu cred că în această situaţie trăieşti cu conştiinţa împăcată.

— Există graniţe, totuşi.

— La fel ca spaţiul, nici comportarea omului nu cunoaşte graniţe, a profeţit Lev.

— Pentru mine există, a răspuns Saşa încăpăţânat. Fără graniţe nu ştiu ce trebuie să fac. Am nevoie de principii...

— Axiome, a intervenit Lev, dar axiomele sunt mijloace auxiliare. Eu vreau să experimentez tot ce se poate experimenta pe acest pământ.

— Eu, nu.

— De aceea eşti tu cuminte.

— Atunci lasă-mă să fiu cuminte.

Roşcovanul a bătut la uşă. S-a lăsat să cadă pe sofa şi mădularele lui întinse arătau ca nişte prelungiri străine. Era şi mai înalt decât Saşa, din pricina picioarelor lui care parcă-şi pierduseră măsura. Uimit, a trecut în revistă apartamentul.

— Nu e rău, nu e rău, a mormăit aprobator.

— Saşa, avem nevoie de ajutorul tău, a spus Lev serios. ”roşcovanul are o problemă.

— Am pierdut ieri examenul, a oftat Roşcovanul. ”Foarte nasol, a accentuat el.

— Da, a spus Saşa La cealaltă şcoală, Roşcovanul crescuse printre insulte, dar aici era înconjurat de elevi liniştiţi, care nu-l umileau pentru culoarea părului lui. Fiecărei priviri de atenţie şi simpatie el îi răspundea cu recunoştinţă şi cu mici cadouri, probabil din pivniţa de provizii a tatălui lui. Pe deasupra, el mai atrăgea atenţia şi prin faptul că era cel mai

prost elev din clasă. Toţi ştiau că a fost admis la Şcoala nr. 79 datorită relaţiilor pe care le avea taică-său, general KGB.

— Uite, a spus Lev, şi s-a aplecat în taină spre Saşa, Şchiopul îşi lasă întotdeauna hârtiile la şcoală în dulapul din laboratorul de fizică, înţelegi?

— Totdeauna, a repetat Roşcovanul. ”Şchiopul lucrează adeseori seara în şcoală. I-a turnat neveste-sii trei copii şi-acasă n-are decât o singură cameră, nebunul. Am auzit că atunci când trage la măsea, o bate.

— E jumătate evreu, a explicat Lev dispreţuitor.

Saşa s-a speriat c-o să se înroşească la auzul acestor cuvinte. Nimeni nu ştia că şi părinţii lui erau evrei, evrei nedeclaraţi (el însuşi descoperise această printr-o întâmplare), iar ca urmare a acestui fapt, el nu era nici măcar pe jumătate, ci evreu pe de-a-ntregul, astfel încât ştia că acest semnalment al Şchiopului, profesorul lor de fizică, era la fel de generator de aversiuni ca şi piciorul de lemn cu care bocănea. (Se spunea că piciorul îi îngheţase pe câmpul de luptă de la Stalingrad.)

— Jumătate evreu, deci jidan pe de-a-ntregul, a spus Roşcovanul.

— Nu am nimic împotriva evreilor, a zis Saşa cu voce tremurătoare. Gâtlejul lui păru dintr-o dată căptuşit cu hârtie şmirghel, dar avusese impresia că nu-i poate lăsa de izbelişte pe părinţii lui, chiar dacă prietenii aceştia nu-i înjoseau cu bună ştiinţă.

— Evreii au jucat un rol important în constituirea partidului şi la revoluţie, a spus el doct.

Lev a ridicat din umeri şi a făcut un gest de încetare a discuţiei.

— Oricum ar fi, Şchiopul este acum răspunzător de faptul că Roşcovanul trebuie să părăsească şcoala.

— Asta-i o porcărie, a oftat Roşcovanul. ”Un mare rahat.

— Da, a fost tot ce-a putut Saşa să spună. Roşcovanul era un băiat drăguţ, dar nu prea capabil, şi toată lumea ştia că taică-său îl cumpărase pe director.

— Am să fac ceva în acest sens, a spus Lev. Şi s-a lăsat pe spate.

Saşa l-a privit cercetător.

— Ce?

— Am să înlocuiesc hârtiile Roşcovanului, a explicat Lev liniştit.

Saşa nu-l putea crede. De la faţa imobilă a lui Lev, şi-a întors privirile la faţa Roşcovanului, care trăda conştiinţa vinovăţiei, şi încuviinţă din cap, vrând să spună că accepta soluţia inconvenabilă a lui Lev ca pe ceva inevitabil.

— Dar... Saşa nu-şi putea face nicio reprezentare asupra felului lor de a gândi.

— Dar ce? l-a întrebat Lev.

— Dar Roşcovanul nu merită mai mult.

— Ce prostie mai e şi asta? a strigat Lev surprins. ”Merit? Ce e asta? Şchiopul la ultimul oral l-a trântit! Are o mare pică pe Roşcovan.

— Habar n-am de ce, s-a plâns Roşcovanul. ”Mă tratează ca şi când eu l-aş fi lipsit de labă.

— Dar, totuşi, tu nu poţi...

— Ba da, a spus Lev. ”El păstrează totul în dulap, a repetat Lev, ca şi când ar fi făcut o remarcă nevinovată. Stătea pe spate, în fotoliul de piele al lui taică-său, cu braţele sub cap şi conducea discuţia ca şi când ar fi vorbit despre succesele sovieticilor în sport.

— Dar e închis cu cheia, a spus Saşa hotărât, punând capăt discuţiei. S-a sculat şi-a vrut să plece acasă, să-şi continue rezolvarea problemei Podurilor din Königsberg. Era un joc matematic dintr-o carte groasă, primită de la părinţii lui. Întrebarea era dacă este posibilă o plimbare pe cele şapte poduri din Königsberg, astfel încât cel ce parcurgea drumul să treacă o singură dată pe fiecare pod şi să se întoarcă înapoi la punctul de pornire. Saşa încercase să pună problema în termeni geometrici, dar discuţia cu Lev l-a abstras acum din preocuparea lui. Lev i-a spus:

— Stai puţin, Saşa. Uşa este închisă. De ce este închisă? Pentru că Şchiopul a băgat cheia în broască şi a încuiat-o. De remarcat în acest caz este că tu cu aceeaşi cheie poţi să şi descui broasca.

— Dar pentru aşa ceva ai nevoie de cheie, a spus Roşcovanul.

— Şi pe asta n-o avem, a tras Saşa concluzia.

— Asta e corect, a spus Lev, dar o situaţie favorabilă poate să apară şi eu cred că tu, Saşa, că tu, ca cel mai bun la fizică şi favoritul Şchiopului, poţi să contribui la asta.

— Ce? l-a privit pe Lev stupefiat. Doar nu pot să-i fur cheile din geantă.

— Asta nu e nevoie. Lev s-a aplecat în faţă şi-a făcut un gest de nerăbdare:

— Faci doar un mulaj. În ceară, Roşcovane!

Roşcovanul i-a întins o cutie de metal rotundă şi Lev i-a ridicat capacul. Înăuntru era ceară galbenă de albine.

— Uite. Mâine, în mod sigur vei rămâne din nou în laboratorul de fizică, fiindcă tu eşti cu adevărat un tip de excepţie şi Şchiopul te va ajuta cu o mie şi unu de lucruri şi atunci faci un mulaj după cheie. O etichetă galbenă atârnă de cheia de la dulap. Simplu, efectiv, fără pericol şi cu succes garantat. Ceara de albine vine din Finlanda.

— Asta n-o fac.

— Bineînţeles c-o faci, a spus Lev, faci asta în numele prieteniei noastre.

— Tocmai pentru asta n-o fac.

— Şi încă pentru altceva o mai faci!” a întărit el, făcând cu ochiul.

— Chiar aşa?

— În mod sigur!

— Adică?

— Pentru Nadia Ziadanova. Lev l-a străpuns cu privirea şi Saşa s-a înroşit.

— Ce-i cu Nadia?

— E îndrăgostită de tine.

— Nu fi absurd.

— Ba da. Ea mi-a spus-o. Mi-a cerut ajutorul, fiindcă n-o bagi în seamă. Dar eu te-am văzut uitându-te la ea.

— Pălăvrăgeşti.

Lev s-a aplecat spre măsuţa de lângă fotoliu şi a pus mâna pe receptor.

— Sun-o.

— Nu au telefon, a spus Saşa. Totuşi îi veni dintr-o dată să chiuie şi să ţipe de bucurie şi un tremur îi străbătu tot trupul.

— Dacă faci ceea ce-ţi cerem, poţi să te întâlneşti cu Nadia aici. Când nu-i nimeni acasă.

— De necrezut, a oftat Roşcovanul, ca şi când el ar fi fost cel care ar fi visat la o întâlnire cu Nadia.

— Dar... Saşa înţelese că trebuia să plătească preţul.

— Fă mulajul, prostule!" Lev îl privea în aşteptare, încrezător şi prietenos. Saşa l-ar fi decepţionat dacă nu-l ajută pe Roşcovan.

— Nu ştiu, a spus, luptându-se cu fanteziile în privinţa Nadiei.

Noaptea, întins în pat, îl înjură pe Lev pentru jocul lui drăcesc şi-şi propuse să se distanţeze şi să renunţe la prietenia lui. Dar în acelaşi timp admira lipsa de bariere pe care o proclama Lev şi o punea el însuşi în practică, aceasta fiind o trăsătură de caracter pe care n-o mai cunoscuse la niciunul dintre colegii lui de vârstă. Înfierbântaţi, unii dintre ei povesteau despre ideile şi planurile lor nestăvilite de viaţă, dar Lev vorbea despre asta stăpânit şi fără emoţii, ca şi când ar fi făcut un raport asupra unei vizite tovărăşeşti a unei delegaţii coreene. Fiecare ştia că el întreprinsese totul şi trecuse prin totul. El susţinea că a fumat în Georgia haşiş şi opium, iar felul cum o spunea, nu ca pe un fapt eroic, ci aşa, printre altele, ca pe o ştire neînsemnată de la rubrica fapte diverse, era mai demonstrativ decât teatrul jucat de Oleg Zudov, un coleg care săptămâna trecută, în vestiarul sălii de gimnastică, susţinuse că, cu o zi înainte, se culcase cu vecina lui.

Saşa o adora pe Nadia, dar o ocolea dacă drumurile li se încrucişau din întâmplare. Masturbându-se, îşi închipuia de luni de zile cum îi va atinge sânii mici şi tari. Nu dorea nimic mai mult decât acest lucru, care însă îl şi înfricoşa. Dimineaţa următoare spuse că nu va face nimic, ceea ce Lev păruse că acceptă, dar în pauza însorită de prânz apăru dintr-o dată Nadia din umbră, în dreptul lui, cu nările fremătând şi respiraţia întretăiată, şi-l întrebă cu vocea răguşită când se vor întâlni.

Deci, Lev îi povestise un lucru pe care Saşa, în timpul nopţii, răscolit, transpirat şi masturbându-se, îl refuzase.

— Săptămâna viitoare? propuse el, privindu-şi pantofii. Ştia că acum devenise mai roşu la faţă decât Roşcovanul, şi se uită stânjenit la buzele ei nesigure.

Îl căută pe Lev şi îşi propuse să refuze încă o dată, dacă Lev ar avea ceva împotrivă.

Tăcând, îi strânse mâna şi Lev nu spuse nici el nimic, nu râse, nu rosti „am ştiut eu”, nu-l batjocori şi nici nu-l umili, nu, scoase neutru cutia de metal din buzunarul jachetei şi o depuse ca pe o armă în mâna tovarăşului de luptă.

— Compadre, spuse atunci când Saşa lăsă să-i alunece cutia în buzunar.

Era extrem de nervos şi curajul îl părăsi de tot în timpul orei cu Şchiopul (după spusele căruia el, Saşa, era pe drumul câştigării Premiului Nobel în fizică; n-avea nicio îndoială asupra acestui lucru), dar de îndată ce Şchiopul părăsi clasa, deschise, împotriva voinţei sale, geanta profesorului şi apăsă cheia cu eticheta galbenă în ceară. Ciudat era că nu simţise nimic. Făcuse ce trebuia să facă, urmărindu-şi precis scopul.

Uşa se deschise în momentul când cutia se afla în siguranţă în buzunarul pantalonilor lui.

Lev şi Roşcovanul, care îl aşteptau, îl bătură bărbăteşte pe umăr.

— Trebuie să recunosc că eşti curajos, spuse Lev grav.

Saşa se simţi uşor şi puternic, depăşindu-şi graniţele propriului său eu. Îi era silă de fapta lui, dar în acelaşi timp era îmbătat de mândrie. Depăşise pragul dintre ceea ce este permis şi ceea ce nu este permis şi, dacă înfăptuieşti acest lucru, aşa cum ştia el acum, era ca şi când ai fi dat pe gât o sticlă de votcă.

— Pentru ultima dată, îşi spuse-n gând când se îndrepta singur la prânz spre casă şi senzaţia de triumf pălise, n-o să mai fac una ca asta niciodată. Când ajunse acasă, îi veni să vomite, iar două zile mai târziu, în timpul lecţiei cu Şchiopul, aştepta în fiecare moment răbufnirea acestuia. „Te-am văzut, individule! Ţi-ai închipuit chiar că mă poţi înşela? Duşman de clasă ce eşti! Cosmopolitule! Scursură!”

O săptămână mai târziu Nadia şi-a făcut apariţia la uşa apartamentului familiei Leşava. Lev s-a ţinut de cuvânt şi şi-a reamintit dintr-o dată că are de făcut un comision pentru mama lui.

Saşa rămase singur cu Nadia. Ea scrisese pentru el o poezie.

La jumătatea drumului spre cer
Şi totuşi cu picioarele pe pământ,
Se răfuieşte cu Pitagora, îl pune pe Socrate la punct,
Sărută pe buzele mele muză.

Ultimul vers era o invitaţie. Doar că el nu îndrăznea. Stăteau unul lângă altul încordaţi de emoţie pe canapeaua familiei Leşava. Saşa împăturise hârtia cu poezia, până când aceasta ajunsese un ghemotoc, care nu se mai putea îndoi. Realiză că acum ajunsese un ceva pe care ar fi vrut să-l arunce.

— Foarte... interesant, spuse el.

Simţi că ea a dat din cap, dar nu îndrăzni s-o privească.

Se-auzea tic-tacul ceasului. El a înghiţit la un moment dat în sec şi s-a gândit disperat cum să pună capăt acestei situaţii. Nu-i venea în minte niciun cuvânt pe care l-ar fi considerat destul de interesant pentru urechile ei. Îşi ascundea privirea, de teamă ca ea să nu-i citească în ochi visele de puber pe care le trăia în pat cu gândul la ea. Minute întregi treceau şi ei rămâneau nemişcaţi alături. Dintr-o dată ea spuse:

— Frumoasă canapea. El dădu din cap.

— Suedeză, am impresia.

Atunci se întâmplă o minune. Ea îi luă mâna şi i-o strecură sub bluză, pe ridicătura mătăsoasă a sânului. Nu purta sutien; ceea ce el simţi era moale ca o catifea, cu vârful ca piatra.

— Dezbracă-mă, i-a şoptit poeta.

El încuviinţă şi făcu ceea ce i se poruncise. Îi deschise bluza, îşi strecură degetele sub fusta ei şi se lungi pe canapea după ce ea îl făcu să înţeleagă că doreşte să-şi deschidă şliţul. Îl sărută cu buzele umede şi el se lăsă cuprins de o emoţie fără margini. O iubea. Ea îi conduse mâna spre un loc care o făcu să se mişte sălbatic şi el termină în palma ei. Era prima dată când i se dăruia o femeie.

Capitolul 5

Sokolov dăduse pe gât o sticlă întreagă, dar trupul încă îl mai asculta. Se îmbătă şi, după ce întredeschise uşa şi constată că nu e nimeni pe palier, se strecură afară, luând-o la goană pe scări.

La primele semne ale căderii serii, străbătea ţanţoş Rehov Etsel.

Prin geamurile deschise văzu din stradă oamenii negri privind fix la strălucirea ecranelor de televizor. Aproape peste tot era singura lumină din casă. Oamenii din acest cartier nu citeau cărţi, iar pentru bucătărie era de-ajuns un tub de neon. Prin curţile dintre case se plimbau pisici, scormonind în coşuri mizerabile de gunoi fără capac. Şopocăind, nişte copii îşi treceau unul altuia câte-o ţigară aprinsă; pe undeva, o pereche de îndrăgostiţi se lansase într-o discuţie care, după ei, ar fi putut schimba lumea.

Bară la bară, maşini învăluite în fum scoteau scrâşnete pe Rehov Etsel, trecând pe lângă el cu ventilatoare care răgeau. Ambuteiaje târzii se formaseră din pricina barierei care, cincizeci de metri mai încolo, închidea strada. Un agent de poliţie dirija circulaţia spre o stradă lăturalnică.

Sokolov traversă şi o luă spre magazinul de la care îşi cumpăra sticla de băutură, seara.

Proprietarul, un yemenit mărunt, fără dinţi, de-o vârstă incertă, avea o piele zgrunţuroasă, tăbăcită, şi ochii cu irisul galben. Ai fi zis că e orb, însă când trebuia să ia vreo sticlă sau vreo conservă de pe rafturile înalte din spate, de lângă perete, le lua fără urmă de ezitare.

— Gold, a cerut Sokolov.

Magazinul dispunea de un sortiment complet şi era deschis în fiecare seară până la miezul nopţii, cu excepţia zilei de vineri. Yemenitul aduse sticla lunguiaţă, cu eticheta roşie. Sokolov îi numără opt şekeli jumătate.

— Ce-a fost aici? întrebă el.

— A fost împuşcat cineva, îi răspunse omul.

— Persoană din cartier?

— Din afară. O figură asocială.

— rănit?

— Ucis.

— Se-ntâmplă des pe-aici?

— Nu s-a mai întâmplat pân-acum niciodată, spuse omul indignat, ca şi când i-ar fi vorbit unui imbecil. ”E un cartier onorabil. Aici nu se întâmplă niciodată nimic. Oamenii se ocrotesc unii pe alţii. Astea-s treburi de-ale arabilor sau de-ale askenazilor, ei sunt gangsterii. Ultimul cuvânt sunase cam ciudat, dar Sokolov înţelesese ce-a vrut să spună.

— Saddam Hussein a ameninţat că ne-atacă dacă se-ntâmplă ceva cu Irakul. Tocmai s-a anunţat la radio, spuse omul.

— Un nebun, îi replică Sokolov.

Interesul lui pentru politică, interes care se născuse de când se afla în Israel, dispăruse măturat de furtuna din capul lui, dar omul era totuşi la curent cu faptul că-n urmă cu câteva săptămâni Kuweitul fusese ocupat de Saddam Hussein. Vestul nu acceptă acest lucru.

— Mama tuturor bătăliilor, a spus Hussein ieri.

Sokolov ridică din umeri. Îşi spuse: mama tuturor beţivilor.

Omul îi pusese sticla într-o pungă obişnuită din plastic şi el părăsi magazinul.

Seara era caldă şi se părea că întregul cartier ieşise pe terasele de pe Rehov Etsel. Familii de mai multe generaţii mâncau gălăgioase humus, techina, chebap, halafel, salată de vinete, salată de roşii, cotlete de miel, umpluturi cu carne de capră, pizza, urmăriţi de ochii altor familii, care nu apucaseră să ocupe o masă la timp. Transpiraţi şi iritaţi, aceştia se sprijineau de maşinile parcate, aruncându-le celor de la mese priviri duşmănoase. Pe trotuare flana o mulţime pestriţă şi Sokolov o porni de-a lungul teraselor, până când ajunse la o barieră. Pierdut într-o mulţime de copii şi bărbaţi, bătrâni, privi maşina poliţiei, la colţ cu Rehov Roni. La lumina puternică a reflectoarelor, membri ai poliţiei tehnice căutau probe juridice. Locul pe care căzuse victima, încercuit cu creta, era curăţat cu perii mici de nişte bărbaţi aşezaţi pe vine. Un fotograf al poliţiei fotografia trotuarul, metru cu metru. Totul fals şi înscenat, gândi Sokolov, la fel de neautentic ca filmele pe care le vedea aici la televizor. Întoarse spatele şi se reîndreptă spre locuinţa lui.

Făcuse o alegere potrivită părăsind cât se poate de repede locul şi aşteptând acasă până când organele de poliţie se vor fi îndepărtat. O răfuială asocială nu era ceva care să-i

suscite simţul de dreptate; dacă bandiţii vroiau să se ucidă unul pe altul, n-aveau decât, el rămânea în afara emoţiei. Ce-ar fi putut să povestească poliţiei? Ascultă, agentule, criminalul semăna cu fostul şef al programelor NPO Energhia din Kaliningrad. Aşa înainte şi-ar fi anunţat singur colaborarea la miliţie, dar oameni ca el, aflaţi sub ultima treaptă a scării sociale, erau speriaţi să nu-şi agraveze echilibrul fragil al existenţei şi să cadă pradă unor puteri care nu puteau fi ţinute în frâu. El nu aparţinea nici gangsterilor, nici păturii de deasupra, care era apărată de poliţie, şi asta era o noutate. Uimit, constată că mai ţine încă la viaţă, cu încrâncenare. În Tomsk trăise zile când îşi dorise sfârşitul, beat până în vârful degetelor, deprimat până la ultimul proton al trupului lui. Fiecare proton avea o încărcătură pozitivă şi o masă de 938,3 megaelectrovolţi, dar el îşi simţea trupul ca şi când s-ar fi dezintegrat spontan. Spontana dezintegrare a unui proton era prevăzută de marile teorii ale unificării, dar aşa ceva nu fusese niciodată confirmat într-un laborator. El însă o constată, chiar dacă, potrivit teoriilor, pe an s-ar fi diferenţiat doar un singur proton din miliardele fără număr din care el era constituit. La el totul se dezintegra. Sfârşitul carierei lui şi consumul litrilor de votcă făceau evident ceea ce sperau să descopere teoreticienii unităţii dintre sarcinile electrice tari şi slabe: focul plasmei înainte de-a se diferenţia şi a forma un univers, intensul nimic al flăcării de început, care putea să clarifice tot ceea ce exista acum. Dar nu mai era nimic de clarificat, nici confruntarea cu criminalul, nici secretul morţii victimei. Ce se întâmplase de fapt? Fotonii de lumină solară care fuseseră reflectaţi de pielea şi îmbrăcămintea criminalului şi ale victimei au atins electronii din straturile retinei lui. Impulsuri electrice au transportat imaginea spre creier. Lumina din adâncul soarelui era un produs al proceselor nucleare şi ceea ce se întâmpla în creierul lui putea fi descris drept electromagnetism. Moartea era o moarte relativă; datorită forţei lui Coulomb, în atomii trupului său rămâneau electronii, plutind în jurul nucleului de atomi, legaţi unii de alţii. Biologia mortului era tulburată în continuare, cele patru forţe fundamentale rămâneau în vigoare, aşa că la începuturile lor, aproximativ 300 de secunde după marele Big Bang, de la formarea universului. Probabil că acum cadavrul

zăcea în morga poliţiei şi membrii familiei trăiau senzaţia că ceva nu mai există. După opinia lui Sokolov, nu se întâmplase mai nimic. Nucleele din atomii moleculelor de fosfaţi şi zaharuri ale ADN-urilor omului omorât fuseseră cu miliarde de ani mai înainte împrăştiate prin cosmos şi, în mod întâmplător, unificate în trupul unui om. Pietrele de temelie ale protonilor şi neutronilor nucleelor de atomi se constituiau din triouri de quark, născute în primele secunde după apariţia universului. Aceasta o spunea ştiinţa, care explică totul şi nu atenua nimic. Familia mortului plângea pentru 80 de kg de triplete de quark, vechi de 15 miliarde de ani. Lacrimi pentru univers.

Sokolov nu ştia unde era Lev. La două zile după întâlnirea din căsuţa de vară, Lev fusese arestat şi Sokolov îi scrisese scrisori în lagărul în care fusese trimis. Mama lui Lev se plângea că pachetele nu-i parveneau şi scrisorile lui Sokolov se întorceau şi ele nedesfăcute. Poate că-i dăduseră regim sever de detenţie, poate că descoperiseră ceva, poate-l supuneau la presiuni. La începutul lui septembrie, Sokolov fusese transferat la Tomsk, unde auzise că Lev fusese eliberat Dar mama lui Lev nu ştia unde ar fi putut fi găsit. Stătea ascuns în Georgia şi ea susţinea că nu-i spusese unde. Lev avea un ”unchi” în Georgia şi Sokolov îi scrisese o scrisoare care i s-a returnat. Georgia era un cuib de vipere. Un călător fără familie acolo, care ar fi coborât în gara Tbilisi, avea două posibilităţi: ori dădea de bunăvoie tot ce avea asupra lui primului dintre reprezentanţii tiag-ţiag-ului local, ori ajungea oricum s-o facă în 24 de ore, sub presiune. Poliţia era cumpărată de oamenii care făceau nu numai această formă curioasă de negoţ, dar şi negoţ cu valută sau orice alt produs de piaţă neagră, şi dacă numele de familie nu ţi se termina în *ili, dze sau a*, atunci era de preferat să eviţi orice birou de poliţie. Exista riscul să fii torturat pentru că tu, cu plângerea ta, jigneai onoarea poporului georgian, şi având în vedere că poliţia era o adevărată miliţie populară, jignirea pe care rusul şi-ar fi permis-o putea să stârnească mânia uriaşă şi autentică a apărătorilor lui de drept. Lev n-a dat niciun semn de viaţă. Sokolov a încetat să mai scrie. Lev dispăruse din existenţa sa.

Sokolov se târî sus, pe lespezile netede ale scărilor. Când a deschis uşa camerei lui, i-a auzit pe noii vecini. Înţelesese că de-abia a doua zi urmau să vină. Mama şi fiica. S-a dezbrăcat din nou, acum cu încetineală, şi s-a aşezat transpirat în fotoliul lui. A apucat dopul virgin al sticlei de Gold şi l-a simţit deşurubându-se. A ridicat sticla cu grijă şi a băut însetat. În timp ce alcoolul îşi croia drum spre stomacul lui, şi-a aruncat privirea în stradă.

Rehov Ivri era prost luminată, şi-acum, gândindu-se la asta, constată că locuitorii unor asemenea străduţe nici nu meritau o soartă mai bună. Cine îşi găsise aici acoperiş n-avea decât să intre în stradă pe propriul lui risc. Chiar dacă vânzătorul din magazin nega acest lucru, el vedea că şi aici era ca oriunde în lume. Dacă la Moscova ai fi locuit într-o asemenea străduţă, serile ai fi întâmpinat imense pericole. Nicăieri pe lume nu se întâmplau atâtea furturi şi crime ca-n Moscova. Cu câteva luni în urmă citise într-un ziar că Washingtonul este cel mai periculos oraş din lume, dar asta era o minciună. Era Moscova. Altfel decât în Georgia încerca poliţia să preîntâmpine criminalitatea, dar bandele din Moscova erau atotbiruitoare. Micii hoţi independenţi nu aveau nicio şansă; asemenea tuturor celorlalte posibilităţi, în Uniune exista şi crima organizată, după reguli precise, adeseori etnice. Existau bande de armeni, de georgieni, de uzbeci, şi fiecare avea specialitatea ei. Nu auzise niciodată de bande de evrei, dar probabil că existau şi dintr-astea.

Răfuiala asta de-aici, din lumea de jos, cu care el era acum confruntat, fusese provocată de un evreu. Şi victima era tot un evreu.

Sokolov se afla acum de destulă vreme în Israel pentru a recunoaşte deosebirea fizică dintre evrei şi arabi şi el ştia sigur că atât călăul, cât şi victima erau evrei aşkenazi. Datorită experienţelor lui din Shekhunat Hatikva, începuse să recunoască şi evreii sefarzi. Ceea ce îi lega pe evrei era o tradiţie; viaţa în locuri diferite de pe glob le împrumutase particularităţile celorlalte popoare.

El însuşi arăta ca un ins obişnuit, înalt, din Europa Centrală. Figura lui n-avea nimic de evreu, dacă a fi evreu însemna să ai ochii negri şi nasul mare. Nasul lui Sokolov nu era

bătător la ochi şi părul lui avea o strălucire roşcată, hai să zicem rusească. Ochii îi avea albaştri-cenuşii şi când, înainte vreme, la şcoală, se dezbrăca la duş, organul lui genital arăta la fel de elastic ca şi cel al celorlalţi ruşi. Totuşi Saşa Sokolov nu era rus, cu toate că astfel era trecut în buletinul lui de identitate şi în cel al părinţilor lui.

Înălţimea o avea de la tatăl maică-sii Jakov Benveniste, un angrosist din Iaşi, din Moldova. La sfârşitul lui iunie 1941, Benveniste şi alţi evrei care depăşiseră vârsta de 16 ani fuseseră încuiaţi în Iaşi în mărfare şi transportaţi fără ţintă prin România. După două săptămâni, călătoria se sfârşise la est de Bucureşti. Zece mii de evrei din Iaşi îşi găsiseră moartea în vagoane. Împreună cu alte femei, bunica lui Sokolov încercase să fugă în Uniunea Sovietică, dar a fost omorâtă de Einsatzgruppe X, care la retragerea frontului sovietic se luase la întrecere cu fasciştii români în omorârea unui cât mai mare număr de evrei. Mama lui Sokolov, romantică şi visătoare, povestea că oamenii din familia Benveniste aveau pielea negricioasă şi trăsăturile iberice. Familia era originară din Spania. După 1492, anul în care evreii trebuiseră să părăsească Spania, cei din familia Benveniste ajunseseră în Turcia, de unde se împrăştiaseră în toate direcţiile. Ramura din care făcea parte bunicul dinspre partea mamei ajunsese în urmă cu patru generaţii în Iaşi; o familie de comercianţi simpli, credincioşi, care se împământeniseră printre grecii ortodocşi din Moldova.

Familia din partea tatălui avusese o istorie şi mai deosebită; era o ramură rusească a rabinilor şi învăţaţilor în talmud, printre care Mordechai Ben Av, rabinul din Baranovici, scriitor din secolul al XVIII-lea, autor de comentarii şi luptător împotriva superstiţiilor şi-a ignoranţei. Marele lui opozant fusese întemeietorul hasidismului, Israel Baal Sjem Tov, cel care va fi numit Besjt, literele de început ale numelui lui onorific, Maestru al Bunei Voci. Besjt le-a dăruit tinerilor analfabeţi şi înfometaţi din Ucraina hitlahavut-ul, extazul mistic, prin care puteau fi învinse legile obişnuite ale naturii. Mordechai Ben Av fusese un învăţăcel al lui Gaon din Vilna, rabin şi om de ştiinţă, care publicase lucrări de astronomie şi de algebră. Şi fiul lui Mordechai Ben Av, ca şi fiul acestuia din urmă fuseseră rabini. Toate aceste generaţii de mari învăţaţi culminaseră acum cu

alcoolicul ăsta despuiat, a cărui memorie, pregătită şi nuanţată de străbunii credincioşi ce-i transmiseseră partea cea mai bună a genelor lor, chiar şi după o sticlă şi jumătate de votcă, părea să fie prea puternică pentru a ceda dorinţei de uitare.

Dacă încerca să-şi înăbuşe furtunile memoriei şi să se concentreze asupra a ceva din afara lui (spre exemplu: este posibil ca prin simpla putere a voinţei întunericul de pe Rehov Etsel să fie transformat în lumină?), simţea imediat forţa autonomă a memoriei lui şi era supt ca o pană către lăuntrul creierului. Între două beţii, în Herzlia, Sokolov se adâncise în studiul iudaismului. Dacă s-ar fi întrebat ce însemna pentru el iudaismul, n-ar fi ştiut nimic, n-ar fi simţit nimic. Cunoştea istoria tragică a părinţilor lui, dar în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei, fuseseră probabil multe sute de mii de familii, atât creştine, cât şi ateiste, în întregime şterse de pe faţa pământului. Aşezat pe terasă, privind în lungul bulevardului care oferea peisajul unei societăţi de consum lipsite de griji, citise despre *kabod*, Focul şi Lumina Divină, care reprezenta ţelul misticilor evrei. Prin *chasiduth*, un îndreptar al credinţei, care propovăduia supunerea conştiinţei şi frica de Dumnezeu, misticul putea, dacă îşi dădea toată silinţa, să întrezărească *kabod*-ul. Focul divin însuşi, *Big Bang*-ul divin. Descriau oare bătrânii mistici iudei o stranie amintire a primei explozii? Era posibil ca tripletele de quark să fi avut ecou în gândirea de la originea universului? Sokolov nu credea într-o asemenea forţă divină, dar *kabod*-ul îl seducea, şi el se adâncise şi mai mult în cabala, prin citirea *Zohar*-ului, un rezumat al misticii iudaice, care fusese întocmit în anul 1300 de Mozes de Leon din Granada. Dumnezeu era nelimitat şi absolut şi îşi dovedea existenţa prin zece raze de lumină, care erau zece calităţi şi lucrări ale Domnului. Ele erau în legătură una cu alta prin tuburi şi canale, ce-l făceau pe Sokolov să se gândească la teoria coardelor din mecanica cuantică. Şi alţi termeni, cum ar fi cel de *vacuum*, prin care Dumnezeu îşi arăta lumina, aveau ecou în spiritul lui, pe când el bea şi aducea vacuumul divin în vacuumul cuantic din primele $10.^{30}$ secunde ale timpului primar, când universul se afla în expansiune cu viteza maximă, fără ca elementele să se fi putut dezintegra. Vacuumul cosmic rămăsese gol şi totodată era ca un tezaur din care totul urma să

se formeze. Misticii iudei din evul mediu şi fizicienii de la sfârşitul secolului 20 îşi urmau necontenit la cuvânt în capul lui Sokolov, de parcă ar fi fost într-un cor.

Ce însemna iudeu? El fusese prima dată confruntat cu acest lucru când avea 10 ani. Dăduse jos de pe perete un tablouaş, pentru că dorise să atârne în ramă o fotografie care-i plăcea lui mult, a căţeluşei Laika, deasupra bufetului pe care se aflau pahare de cristal pe tăviţe ornamentale şi cu partea mai groasă a unui cuţit de bucătărie a scos cuişoarele care ţineau cartonul în ramă. După ce pusese toate cuişoarele la rând ca să nu le piardă, a dat jos bucata de carton, astfel încât pânza, un peisaj cu un râu pustiu, să poată fi desprinsă. Descoperise dintr-o dată lucruri misterioase. Saşa nu putuse citi semnele, dar dacă ar fi fost desluşite, ar fi putut duce la descoperirea unei comori. Erau trei foi de hârtie groasă, îngălbenită, scrise cu nişte litere ce nu erau nici chirilice, nici latine. Uimit şi excitat de măreţia momentului (de unde cumpăraseră părinţii lui acest tablouaş?), i-a arătat maică-sii ce descoperise. Reacţia ei a fost alta decât cea la care s-ar fi aşteptat. Palidă, i-a cerut să-i dea hârtiile. La întrebarea ei de ce scosese tabloul din ramă, el îi arătase fotografia Laikăi. Ea s-a lăsat tăcută pe scaunul de la bucătărie, privind fix la cratiţa cu apă de pe foc. Apa începuse să fiarbă, dar ea nu făcea focul mai mic. Sokolov se ridică acum, cu treizeci şi cinci de ani mai târziu, şi-şi îndreptă spatele, amintindu-şi acest detaliu, ca şi când ar fi fost vorba de-o fotografie pe care ar fi privit-o cu regularitate; mama lui stătea nemişcată pe scaunul de la bucătărie, cu documentele în poală şi privea la apa ce dădea în clocot; iar el gândea: „oare de ce n-o fi stingând gazul? Doar vede că apa clocoteşte şi consumă astfel atâta gaz fără rost, ceea ce este o pierdere pentru economia sovietică. De ce stă acum pironită locului?”

Îi povestise ce era cu acele hârtii. Găsise *ketubah*-ul, contractul evreiesc de căsătorie al părinţilor ei. Ea îl ascunsese. Tatăl lui Sokolov şi mama lui se dăduseră drept ruşi din Chişinău, dar de fapt ei erau evrei, prin urmare şi el era la fel. El nu pusese nicio întrebare, ele veniseră mai târziu, puhoi, auzise despre evrei, erau misterioşi, stârneau frica şi el înţelesese că a fi evreu era ceva ce trebuia ţinut în secret. Hârtiile nu duceau la descoperirea unei comori ce l-ar fi făcut să-şi poată procura cea

mai frumoasă fotografie a Laikăi şi probabil a unei maşini pentru tata şi a unei sobe noi de gătit, nu, hârtiile conţineau o taină pe care lumea din afară n-avea voie s-o ştie. Când cu mulţi ani mai târziu momentul devenise oportun, mama lui i-a povestit că-n timpul războiului, la retragerea din faţa invaziei germane, arseseră hârtiile încă de dinainte, tatăl lui Saşa o rupsese cu tradiţia familiei lui şi, în tinereţe, devenise un comunist înverşunat, care credea în egalitatea dintre oameni. Voia să se elibereze din graniţele necruţătoare ale talmudismului şi arderea hârtiilor împlinea un dublu scop: se apărau de nemţi şi, în acelaşi timp, o rupeau cu trecutul, creîndu-şi un alt viitor. În România, el fusese învăţător şi, după război, studiase la Moscova la Institutul de Maşini Grele, după care primise de lucru la Ministerul Industriei Grele. Apartamentul lor era relativ spaţios pentru o familie compusă din trei persoane (Saşa avea privilegiul unei camere separate), ceea ce demonstra că taică-său se bucura de relaţiile necesare. Saşa putea frecventa cea mai bună şcoală şi acolo se putea împrieteni cu copiii nomenclaturiştiior de ranguri mai mici. Datorită unei Medalii de aur pentru învăţătură, media maximă la toate materiile, intrase la facultate fără examen de admitere.

Sokolov s-a săltat din fotoliu şi şi-a băgat capul sub robinet. De dincolo de perete se auzea muzică clasică, rămase să asculte, era Mozart. Noii lui vecini erau melomani. Şi el era, numai că-şi lăsase combina muzicală la Tomsk, iar ceea ce văzuse pe-aici prin vitrine costa pe puţin două salarii lunare, deci era un cert progres faptul că acum avea drept vecini nişte oameni care ascultau muzică, la aparate cu tranzistori.

S-a aplecat deasupra geamantanului şi şi-a căutat un prosop. Când îşi făcuse geamantanul, selecţionase între ceea ce probabil ar fi putut achiziţiona în Vest, de o calitate mai bună şi pe un preţ mai scăzut decât cel din Uniune, şi ceea ce fuseseră simbolurile lui de neînlocuit, icoanele vieţii lui. Primul stilou, inelul de argint pentru prins şervetul, pe care-l primise Saşa la prima lui aniversare, cadou de la un prieten al tatălui lui, ursul din pluş pe care-l primise când împlinise doi ani, ros până la sârme, un caiet cu exerciţii de caligrafie din clasa întâi, mănuşile de piele pe care odată, demult, le pierduse în favoarea lui Lev.

Şi-a uscat faţa cu prosopul şi s-a aşezat din nou în fotoliu. Căldura zilei radia din pereţi şi transpiraţia îi acoperi din nou trupul. Prin zid şi prin geamurile deschise pătrundea până la el muzica, Mozart, Concertul pentru pian în la major. S-a apropiat de cea de-a doua sticlă pe care o deschidea în ziua aceea. Pe dinăuntrul lui nu mai era nimic altceva afară de Gold.

Capitolul 6

Sokolov visase că era interogat. Se afla într-o încăpere mare, albă, în care Lev Leşava se plimba încoace şi-ncolo. Lev purta uniforma unui colonel KGB.

— E limpede ca bună ziua, îi spunea Lev, de ce nu vrei să recunoşti?

— Ce trebuie să recunosc? Tu nu mă recunoşti pe mine? Eu sunt Saşa!

Lev se aplecase spre el batjocoritor.

— Saşa? Prietenul meu? M-ai trădat! Mergea făcând gesturi mari prin cameră. I se adresase teatral lui Saşa, iar vocea lui sună plin şi ameninţător. Da, tu, cel pe care eu l-am apărat întotdeauna. Pe care l-am luat în Olimp, da, tu, Saşa...

— De ce vorbeşti aşa? îl întrebase Sokolov. Jucăm cumva într-o piesă de Ostrovski?

Dintr-o dată, Lev semăna vizibil cu tatăl lui Saşa:

— Vrem să te punem la poligraf, spusese el. Care e răspunsul tău, Saşa?

— Nu vreau, Liovka, nu vreau deloc.

— Dacă eşti nevinovat, nu trebuie să te temi de nimic.

— Nu vreau, chiar nu vreau!

S-a trezit când vecinii lui au dat din nou drumul la muzică. Tot Mozart. S-a ridicat şi, dintr-o dată, un fulger i-a traversat creierul. A căutat să-şi redobândească respiraţia şi puterea, pentru a-şi învinge sfârşeala şi a se ridica din fotoliu, dar plămânii refuzau să i se umple şi muşchii picioarelor păreau moi. A rămas aşezat, nemişcat, până la trecerea furtunii. Capul lui avea mai multe cotloane şi, în timp ce într-unul dintre aceste cotloane tuna, el rămânea să judece într-un alt cotlon, mai greu, desigur, decât dacă împrejurimea n-ar fi fost atât de zgomotoasă, dar şi-a regăsit totuşi vocea din sine însuşi, instanţa lui proprie de judecată, care-i arăta că e târziu şi c-ar fi de dorit să părăsească fotoliul şi-n cea mai mare viteză să-şi ia căruţul şi să-l împingă pe Rehov Etsel, pentru a curăţa strada de gunoaiele adunate acolo în noaptea trecută. Din păcate, trupul lui nu-şi revenise încă după consumul de votcă, şi el înţelese că trebuia să accepte acest lucru, până când un nou val de voinţă i-ar fi dat energia să părăsească fotoliul şi, sprijinit de pervaz, să se poată ţine pe picioare.

Rămăsese întins, căutându-şi în memorie visele ce-l stăpâniseră în ultimele ore. Îl visase din nou pe Lev şi-şi visase din nou părinţii, pe care îi îngropase, şi visase iubirea pierdută a Irinei, şi o visase pe fiica lui, Nataşa. Descifra imaginile pe care în absenţa adevăratului lui eu le văzuse în vise, cu toate că acestea erau mai mult amintiri descompuse: amintiri, pentru că erau retrăiri a ceea ce el văzuse altădată, şi descompuse, fiindcă votca anihilase straturile de apărare, şi sentimentele dansau acum libere şi despuiate prin inima lui. De cele mai multe ori avea capul greu de băutură, însă câteodată, de sub acoperitoare, răzbăteau resturi de vise şi el pornea atunci pe calea interpretării, până când raţionamentele se apropiau prea mult de starea dezolantă în care se afla el acum. În acel moment ruşinea îl împingea spre sticla de votcă. Dacă n-ar fi fost Stolicinaia, n-ar fi supravieţuit la Tomsk.

Un ciocan a bătut în uşa camerei lui. Neaşteptata bubuitură l-a făcut să tresară şi să-şi întoarcă privirea. Părţi dislocate din creierul lui se loviră cu putere de pereţii craniului şi el fu obligat să închidă ochii, pentru a putea rezista înţepăturilor.

Un al doilea bubuit s-a auzit în uşă.

— Da, a reuşit să pronunţe.

Cu ochii închişi, s-a luptat să se ridice din fotoliu, dar a rămas pe loc, aplecat. Sprijinindu-se de braţul fotoliului, a aşteptat un moment, până a adunat destulă putere ca să facă cei patru paşi spre uşă.

— Vin, a bălmăjit el.

Avea conştiinţa destul de trează pentru a-şi da seama că era în chilot, aşa că a deschis prevăzător un ochi, să-şi caute îmbrăcămintea. Avea intenţia să se îmbrace măcar pe jumătate, însă realiză că dacă vrea să deschidă uşa, nu trebuie să-şi consume energia pe nimic altceva.

— Cine e acolo? mormăi el.

— Cel pentru care ar fi trebuit să munceşti la ora asta, a auzit el.

Jossi cel Negru găsise drumul spre casa lui.

Sokolov a gemut şi a scrâşnit din măsele, ca să nu dea glas întregii dureri de sub tâmple. Nu-şi putea permite să-şi piardă serviciul, fiind astfel nevoit să recurgă la ultima rezervă

de bani pe care o mai avea din Herzlia. Mai păstra încă patru sute de şekeli în hârtii de câte 20 şi îşi făcuse planul să plătească chiria cu salariul pe acea săptămână, fiindcă în cele trei săptămâni de când locuia aici, rămăsese cu plata unei săptămâni în restanţă. Şi-a îndreptat spatele şi, clătinându-se, a reuşit să parcurgă cei câţiva metri până la uşă. Ajunse până la ea, într-o cădere lungă şi încetinită.

— Sunt bolnav, Jossi, îi spuse.

— Ar fi trebuit să mă suni. Mă laşi să intru sau vrei să-ţi spun prin uşă ce am de spus?

Sokolov, gâfâind, a aşteptat până când şi-a revenit oleacă. A tras aer în piept ca şi când s-ar fi pregătit să sară de pe o trambulină. A apăsat pe clanţă şi s-a sprijinit rapid de marginea uşii, pentru a preveni pierderea echilibrului. În mod obişnuit dura cam un sfert de oră până când se debarasa de greutatea imaginilor visate şi putea să stea într-o poziţie verticală. Acum era obligat să privească mult prea devreme statura pătrată a lui Jossi cel Negru, a cărui privire trăda oscilaţia între mânie şi repulsie.

Jossi purta o cămaşă neagră fără mâneci, prin care Sokolov putea întrezări nestingherit umerii mătăhăloşi ai antreprenorului în igienă. Crucea lui David, mare, se ridica pe pieptul lui la fiecare bătaie a inimii neobosite. Pielea era de culoare maro-închis, întinsă şi sănătoasă, şi părul îi strălucea de briantină.

— Sunt bolnav, a murmurat Sokolov şi fulgerul i s-a mutat de sub frunte în gâtlej, însoţit de un fior.

— Eşti un actor prost, rusnacule.

— Am ameţit ieri brusc şi a trebuit să vin acasă.

— Să mă fi anunţat, omule.

— N-am mai putut.

Jossi a dat din cap cu neîncredere şi a furişat pe lângă Sokolov o privire în locuinţa acestuia.

— Trăieşti aici ca un porc, rusnacule, şi asta e ceva neobişnuit în acest loc. Unde este căruţul meu?

— N-am avut încă timp să fac curăţenie, Jossi. Imediat.

— Nu trebuie s-o faci pentru mine, nu te obosi. Ei, unde e?

Se apropiase momentul ca stomacul lui Sokolov să preia toată răzmeriţa din capul lui. Dacă această discuţie s-ar mai fi

prelungit, n-ar fi fost în stare să-şi menţină conţinutul sărăcăcios al stomacului, – mucoase, resturi ale unui măr şi ale unei pite pe care le mâncase cu o zi înainte la prânz şi el încerca să se concentreze asupra mişcărilor de sub diafragmă, cu speranţa că n-o să-l împroaşte pe Jossi.

— A trebuit să trimit doi oameni să facă treaba pe care tu n-ai făcut-o şi asta mă costă bani, rusnacule. Ai primit banii săptămâna trecută şi-acum ăştia mă costă banii tăi pe două zile, aşa-i? Deci suntem chit. Mai rămâne doar să-mi iau căruciorul.

Sokolov a înghiţit în sec şi şi-a încordat muşchii gâtului. Trebuia să evite să se prăbuşească din cauza băuturii.

— E aici, în spate, a scâncit el. ”Dar ascultă, Jossi, vezi doar şi tu că nu mă simt bine. Sunt bolnav, crede-mă, ieri chiar că n-am mai putut rezista.

— Eşti matol, omule, şi a arătat cu o mişcare a capului camera. Văd acolo mai mult de 20 de sticle goale şi nu cred c-ai avut o petrecere. Regret, oricât de prieteni am fi, dar cu un om ca tine nu e de lucrat.

Sokolov fu cuprins de-o frică de nestăpânit.

— Jossi, ascultă, aşteaptă puţin.

Omul cel lătăreţ a oftat şi s-a întors din nou spre Sokolov.

— Nu mai avem nimic de vorbit, OK?

— Nu, Jossi, ascultă-mă, o să fac astăzi Etsel, bine? Şi nu te costă nimic, bine? A fost doar un incident, Jossi, crede-mă că n-o să se mai întâmple niciodată, chiar niciodată.

— Nu-i de lucrat cu tine, omule. S-a terminat.

Sokolov ştia că nu trebuia lăsat să plece. Cât mai era aici, putea să insiste şi să-l facă să-şi schimbe părerea. Căci el trebuia să-şi păstreze serviciul, el avea nevoie de bani. Trebuia să aibă un adăpost între patru pereţi. Trebuia să bea.

— Ascultă, Jossi, te rog... a dat drumul la clanţă şi a cuprins mâna puternică a lui Jossi, pe care o scutură încoace şi-ncolo.

— Îţi promit că mă duc imediat să mă apuc de lucru şi nu trebuie să mă plăteşti pe toată săptămâna, bine? O să-mi dau toată silinţa şi-o să depun efort şi-o să vin la timp şi chiar dacă mă simt bolnav, o să continuu să...

Jossi s-a eliberat uşor, dar neiertător, de mâna lui Sokolov care-l scutura.

— Nu te mai vreau, omule. Nu mă aleg cu nimic de pe urma ta.

Din nou şi-a îndreptat spre Sokolov spatele lui puternic şi s-a întors spre scară. Toate spaimele pe care Sokolov le adunase în ultimii ani se năpustiseră asupra lui potop, din cauza unui colos uman subdezvoltat, care, ca un urs pe picioarele lui groase, se clătina acum spre scară.

Sokolov, gol, numai în chilot, s-a îndepărtat în panică de uşă şi l-a urmat pe Jossi.

— Te rog, Jossi, te rog, lasă-mă să lucrez la tine, te rog.

Şi-a pus o mână pe umărul lui şi omul l-a privit clătinând din cap, plin de silă la vederea feţei lui Sokolov.

— Te rog, mai dă-mi o şansă, cerea savantul în cercetări spaţiale. Numai o singură şansă, Jossi, şi am să dovedesc că eu, într-adevăr, pot să mătur, Jossi, te implor.

Sokolov realiză că nu găseşte niciun argument întemeiat pentru a-şi explica lipsa de interes şi nesocotirea îndatoririlor de serviciu şi se lăsă în cele din urmă pe genunchii goi, luând cu amândouă mâinile lopata de palma dreaptă a lui Jossi, împodobită cu două ghiuluri grele. Îi privea astfel implorator bărbia masivă. Se înjosea, dar situaţia era atât de imposibilă, încât ruşinea nu-l mai atingea.

— Te rog, Jossi, mai dă-mi o şansă.

Clătinând din cap, Jossi şi-a lăsat o clipă privirea pe creştetul lui Sokolov şi a oftat adânc.

— ridică-te, omule. Doar n-o să te târăşti în genunchi, ce fel de jidan eşti tu?

— Pot să mă întorc la lucru, Jossi? Te rog!

Demonstrativ, Jossi a mai oftat o dată şi, călcându-şi pe inimă, a făcut un gest, de parcă ar fi dat deoparte ceva.

— OK. Haide.

Şi-a retras mâna din înlănţuirea lui Sokolov.

Acesta şi-a aplecat capul şi şi-a ascuns faţa în palme.

— Îţi mulţumesc, i-a şoptit.

— Te văd peste o oră.

Sokolov a dat din cap şi a încercat să-şi stăpânească bătăile inimii. A auzit paşii grei ai lui Jossi pe scări şi, încet, încet şi-a revenit. Abia atunci s-a văzut pe sine însuşi, de parcă ar fi dobândit un al treilea ochi, care hoinărea liber prin casa scărilor,

şi sila faţă de propria lui înjosire i-a împins conţinutul puţin al stomacului până la gură; tremurând, îşi vomă ultimul rest al respectului de sine, amestecat cu bucăţi de mâncare, pe gresia scărilor.

Rămase aşezat, până când trupul i se calmă. Apoi se ridică obosit şi, sprijinindu-se de perete, se întoarse în camera lui. Îşi ţinu capul sub robinet şi apa îi adună lacrimile de pe obraji. Goli lighenaşul din chiuvetă, îl umplu cu apă şi se întoarse la casa scărilor, mişcându-se încet, pas cu pas, ca un moşneag.

Cu o cârpă îşi şterse voma, ridicându-şi ochii iscoditori, atunci când simţi că cineva îl priveşte. Pe prima treaptă a scării stătea o femeie. Avea un păr negru care-i atârna până aproape de şolduri. Se vedea că e subţire sub rochia înflorată, la fel de slabă ca el, şi a presupus că este înaltă, deşi acest lucru era greu de constatat din perspectiva pe care o avea el. Sokolov era numai în chilot şi rămase în genunchi, să-şi ferească de ea goliciunea (avea un chiloţel modern strâns, pe care era desenat Mickey Mouse şi răţoiul Donald, cumpărat în Herzlia). Ea îl privea cu ochi inteligenţi, probabil alarmată de apariţia lui. Avea o figură subţire, mată, şi o gură mare cu buze pline, aproape groase. Când şi-a dat seama că blochează trecerea spre etaj, Sokolov s-a dat deoparte ca să-i facă loc.

— Scuză-mă, a spus, şi ea a alunecat pe lângă el.

A auzit-o deschizând uşa de lângă uşa lui şi a aruncat peste umăr o privire în urma ei. Când ea s-a întors pe jumătate ca să închidă repede uşa, el a încercat-să-i mai vadă o dată faţa, dar părul îi acoperea ca un văl obrajii.

Ea era unul dintre cei doi vecini.

Trupul i-a devenit dureros când s-a ridicat. S-a strecurat pe lângă portal şi a intrat în camera lui. În stomac îl frigea înjosirea, dar nu mai avea nicio alternativă. S-a spălat la chiuveta din colţ, s-a bărbierit, şi-a pus haine curate şi 20 de minute mai târziu împingea căruţul de gunoi din curte. Cerul era acoperit, căldura se înteţise. Se îndreptă cu căruţul spre Rehov Etsel. Amintirea ridicolei îngenuncheri şi perspectiva unei alte zile fără niciun căpătâi prin rigolele evreilor arabi îi tăiară curajul de a mai înainta. Cu ultimele puteri îşi împinse căruţul până la magazinul băcanului. Îşi cumpără o sticlă de Gold.

Într-o ulicioară îngustă de lângă magazin, plină cu reziduuri de la construcţii şi cu mobile hârbuite (el trebuia să cureţe numai gunoaiele mici, munca grea nu intra în obligaţiile sale), a deşurubat dopul şi a dus sticla la gură. „E pentru ultima dată”, a gândit, ultima sticlă înainte de a renunţa la băutură, şi a lăsat licoarea să-i pătrundă pereţii gurii, simţind gustul penetrant pe care de-acum încolo nul va mai încerca niciodată. A lăsat sticla în sacul de plastic de la mânerul de mână al căruţului şi şi-a îndreptat spatele.

Împingea căruciorul pe trotuarul de la începutul străzii Rehov Etsel, prin dreptul porţiunii pe care avusese loc crima, şi-l străfulgeră gândul că-şi uitase mănuşile de plastic pentru curăţenie. Va trebui să muncească cu mâinile goale, sau să-şi cumpere de undeva, de la vreun magazin, alte mănuşi.

Însă puţin înainte de a ajunge în punctul de unde trebuia să înceapă, luându-şi mătura din căruţ, un om îi tăie calea.

Făcea o impresie puternică, deşi nu era deosebit de înalt sau de masiv, şi răspândea în jurul lui forţă, ca un moşier rus din secolul 19. Purta o pereche de blugi şi o cămaşă albastră pe deasupra pantalonilor. Avea barbă care creşte acelor bărbaţi ce-şi consideră faţa prea grasă sau cei care nu-şi permit în graba dimineţii mai mult de cinci minute ca să se radă. La înălţimea privirii ţinea o legitimaţie albă cu litere albastre şi se apropie de Sokolov pentru ca acesta să vadă ce scrie pe ea. Lângă o mică fotografie ,color, se putea citi: „Naum Katsz inspector-crime grave”.

Capitolul 7

— Staţi jos.

Sokolov se aşează pe un scaun de plastic gri. Cu ani în urmă pereţii fuseseră albi, mesele fără scrijelituri şi stinghiile din jurul pereţilor neîndoite, la fel ca-n birourile din Uniune.

Katsz se aşează în faţa lui. Avea ochi experimentaţi, în care se citea suspiciunea profesională. Sokolov încercă să-i susţină privirea fără să se mişte, dar nu suportă lumina lămpii aflate deasupra mesei şi-şi aplecă imediat capul. Avea mâini delicate, „ca de dirijor”, o auzi pe maică-sa de dincolo de mormânt. Se scurse o jumătate de minut, fără ca omul să fi rostit un cuvânt. Sokolov înghiţi în sec şi simţi nevoia să bea. Auzea zgomote pe coridor, voci învăluite, paşi, un aparat de cafea filtru. Continuă să-şi examineze mâinile.

— Sunteţi martorul principal, îl auzi pe Katsz.

Avea o înfăţişare puternică, dar vocea lui sună moale şi stăpânită. Spusese aceste cuvinte în ruseşte.

Sokolov înălţă capul.

— De ce?

Omul de la poliţie stătea rezemat de speteaza scaunului, mâinile lui late şi păroase se rezemau de măsuţa joasă şi ochii maronii priveau cu naivitate şi uimire.

— Pentru că l-aţi văzut pe criminal, spuse poliţistul.

— Nu chiar.

— Nu?

— Nu l-am văzut bine.

— Aveţi ceva la ochi?

— Eu? Nu.

— Deci l-aţi văzut totuşi.

— Ce-nseamnă a vedea? murmură Sokolov.

— Sunteţi filosof?

— Măturător de stradă.

— Explicaţi-mi, domnule Sokolov, totuşi, ce înseamnă a vedea?

— A vedea înseamnă a recunoaşte.

— A! Cred că începem să ne înţelegem, zâmbi Katsz.

— Nu ştiu, murmură Sokolov grav. Îşi retrase mâinile tremurânde de pe masă şi şi le puse sub coapse.

— De ce v-aţi dus ieri atât de târziu la lucru?

— Am dormit.

— Vi se întâmplă des?

— Mult timp n-am avut serviciu. Trebuie să mă reobişnuiesc. Îşi ascultă răspunsul şi realiză că sunt cuvintele unui golan.

— Acesta este primul dumneavoastră serviciu în Israel?

— Da.

— Nu v-aţi fi dus nici în Rusia la poliţie?

— Ce vreţi să spuneţi?

— Sunteţi martorul unei crime. Şi ce faceţi dumneavoastră? Mergeţi liniştit acasă şi vă bucuraţi de o după-amiază liberă.

— Nu liniştit. Am fost înfricoşat.

— De ce anume?

— Nu ştiu. Aşa.

Katsz dădu din cap, făcând o încercare să înţeleagă rezerva lui Sokolov. Zâmbi prietenos.

— Ce aţi fi făcut în Rusia? întrebă.

— Acelaşi lucru. Cred.

— Aici suntem în Israel, spuse Katsz, aici poţi să colaborezi liniştit cu autorităţile.

Sokolov încuviinţă. Făcu în continuare pe inocentul. Ce-ar fi trebuit să facă?

— Puteţi să descrieţi ce aţi văzut?

— Nu prea am văzut, de fapt Nu prea am văzut.

— Domnule Sokolov, ce aveţi de ascuns? V-au ameninţat?

— Pe mine? Nu!

— Atunci de ce vă comportaţi aşa? Nu puteţi să povestiţi totuşi ce-aţi văzut? Cineva a fost omorât. Pricepeţi asta?

Sokolov rămase nemişcat. Pricepuse. La fel de bine ca şi faptul că criminalul era un om cu care se aflase pe piscurile Olimpului. Şi pe care el îl trădase.

— Munceam acolo. Măturam, curăţam. Şi omul ăla a intrat înăuntru, iar după vreo 10 minute a ieşit. Dintr-o dată a apărut un altul cu o armă şi l-a împuşcat.

Katsz îl ascultă atent, încurajându-l prin mişcări ale capului. Anchetatorul se purta ca un elev silitor.

— Cum s-a întâmplat? Aţi avut impresia că se cunoşteau unul pe altul?

— Nu ştiu. Totul s-a întâmplat atât de repede. A durat doar... probabil câteva secunde, nu mai mult. Aţi mai văzut lucruri dintr-astea?

Spre surprinderea lui, Katsz încuviinţă.

— Am fost în războiul din ’73. Şi în Liban în ’82.

Omul de lângă el fusese în infern şi Sokolov simţi nevoia să-i spună adevărul, dar care era adevărul? Ce văzuse el?

— Cu ce fel de armă? întrebă Katsz.

— Bărbatul, criminalul, avea un revolver, nu un pistol.

— Fără zgomot?

— Fără.

— De-aproape?

— De la doi metri. Poate chiar mai puţin.

— Demersul unui om cu rutină?

— Aşa ceva S-a desfăşurat repede. Profesional.

— Nu eraţi prea departe de-acel loc. Nu vă văzuse omul dinainte?

— Eu vedeam. De văzut, nu puteam fi văzut.

— Cum adică?

— Stăteam pe o cutie cu portocale.

— Şi-apoi? El a tras. Şi-apoi?

— S-a uitat în jur. M-a zărit. S-a apropiat de mine. Mi s-a făcut frică. Nu sunt poliţist sau israelian. Nu sunt învăţat cu lucruri dintr-astea.

— Sunteţi, totuşi, israelian acum.

— rezident permanent.

— Vă închipuiţi chiar că aici acest lucru e la ordinea zilei?

— Nu sunt aici de prea mult timp.

— Aţi fost în Rusia inginer metalurgist?

— Am fost candidat în ştiinţe, da. Ceea ce în Vest înseamnă doctor.

— N-aţi găsit încă de lucru?

— Încă nu.

— Şi-atunci s-a îndreptat acel om spre dumneavoastră.

— M-a zărit. S-a îndreptat spre mine şi a vrut, cred eu, să mă omoare şi pe mine. E o senzaţie stranie să fii aşa, descoperit, în faţa bunului-plac al cuiva. Şi cred că m-a lăsat în viaţă pentru că am rostit ceva în ruseşte.

— Da?

— M-a înţeles.

— Ce-aţi spus?

— Am spus... Sokolov ezită, adunându-şi curajul să spună fraza nudă. Am spus că n-am văzut nimic.

— Asta aş fi făcut şi eu, spuse Katsz. Îşi lăsă mâinile deschise pe masă şi se aplecă cu atenţie sporită spre el.

— Aţi avut senzaţia că v-a înţeles?

— M-a înţeles. Altfel n-aş fi acum aici.

— Şi?

— S-a depărtat.

— Fusese aproape de dumneavoastră?

— Nu prea departe, cred.

— Aţi avut şansa să-i vedeţi bine figura.

— Te preocupă altceva în asemenea momente.

— Şi totuşi...

Sokolov ridică din umeri. Nu exista niciun totuşi. Îl văzuse pe criminal de-a binelea şi l-ar fi putut descrie, aşa cum l-ar fi putut descrie pe Lev. Dar nu mai putea să-l trădeze şi-a doua oară pe Lev.

— Era brunet.

— Înălţimea?

— Ceva mai scund decât mine. Un metru optzeci?

— Semne particulare? Ceva ce ar...

— Nicio cicatrice sau aşa ceva, nu.

— Aţi putea să faceţi cu desenatorul nostru o compoziţie?

— Nu ştiu. Probabil.

Ar fi putut să-l asigure pe om că criminalul semăna cu prietenul lui, Lev, dar atunci trebuia şi să se convingă că acest Lev era imposibil să fi fost, deoarece el dispăruse prin Georgia, ceea ce acolo însemna prins, tâlhărit, jefuit, *kidnapat*. – şi el, pe oriunde s-ar fi găsit acesta, nu-i putea face vreun rău, fiindcă în viaţa lui mai fusese o dată trădat. Katsz continua să-l privească cercetător, şi Sokolov nu putea rezista la ideea că omul acesta ştia că el, în ascunzişurile creierului, tăinuia ceva.

— Mi-aţi povestit totul? îl întrebă Katsz.

Sokolov încuviinţă, privindu-şi degetele de dirijor.

— Omul v-a oferit bani?

— Cine?

— Criminalul.

— Nu!” Sokolov ridică vocea, indignat dintr-o dată. ”Nu sunt coruptibil, spuse el, privindu-l cu mândrie pe Katsz.

— După mărturiile unui alt martor, aţi vorbit ceva cu criminalul.

Sokolov înţelese prea târziu că prin această afirmaţie Katsz îl provoca asupra coruptibilităţii lui. Poliţistul era în căutarea punctelor lui vulnerabile. Dumnezeule mare, el tot nu era nimic altceva decât un punct vulnerabil. Întrebă încet şi ruşinat:

— Cine spune asta?

— Nu v-o pot spune. A mai văzut cineva Dar nu atât de în prim-plan ca dumneavoastră. Acest martor susţine că a fost vorba de o discuţie.

— N-a avut loc una ca asta. Numai eu am rostit ceva.

— În ce direcţie a luat-o omul?

— A intrat pe Rehov Roni.

— S-a urcat acolo într-o maşină?

— Nu ştiu. N-am văzut.

— Nu v-aţi uitat după el?

— Nu.

Din nou Katsz îl privi în linişte.

— Unde aţi locuit în Rusia?

Sokolov se întrebă în sinea lui ce oraş să numească şi se sperie la gândul că, dacă ar fi spus Kaliningrad, l-ar fi pus pe Katsz pe urmele lui Lev. Cunoştea puterea şi perspicacitatea poliţiştilor. Înainte vreme fusese neloial faţă de Lev, denunţându-l KGB-ului, şi nu voia acum să-l denunţe poliţiei israeliene, chiar dacă nu Lev ar fi fost criminalul, hotărî el în sinea lui.

— Tomsk.

— Frig pe-acolo.

— Vara, nu.

— Căsătorit?

— Nu mai sunt.

— Aveţi aici familie?

— Nu.

— Vreţi să faceţi o compoziţie cu unul dintre desenatorii noştri?

— Am să încerc.

Omul îl privi îngândurat, aproape cu milă.

— Sunt poliţist, nu asistent social, dar, pentru a discuta deschis: există un centru de internare pentru alcoolici, spuse el.

Până acum nimeni nu-i reproşase lui Sokolov deschis faptul că bea. Doar de dimineaţă, Jossi cel Negru. Îi deveni deci limpede cum ajunsese Katsz la aceste informaţii.

— Aseară am băut ceva. Fiindcă mi se făcuse frică. Am băut ca să mă liniştesc.

Katsz se ridică şi-l invită pe Sokolov să-l însoţească, într-o cameră pentru efectuat desene, un alt poliţist îi explică în ce fel să construiască, din bucăţi diferite de puzzle, capul unui om. Sokolov alese câteva părţi care aduceau vag cu trăsăturile lui Lev, dar rezultatul fu neconcludent şi absolut fără să amintească personalitatea lui. După o jumătate de oră, părăsi clădirea de pe Dizengoff, Biroul centrului care ancheta cazurile de crimă din Tel Aviv. Trecu prin dreptul unor magazine cărora nu îndrăznea să le treacă pragul. Pe terase, pe sub platani, nişte bătrâni se certau în idiş pe tema palestinienilor şi a lui Saddam Hussein, fete superbe în rochii aerate se perindau, sigure de sine, prin faţa tinerilor muşchiuloşi în uniforme militare, pe la colţuri de stradă grupuri de copii ascultau fascinaţi muzicanţii sentimentali.

Sokolov n-avea însă nimic de-a face cu toate astea. El era un rus rătăcit.

Capitolul 8

Bucăţile în flăcări ale lui *Oktiabr* vagabondau prin văzduhul clar asiatic. – ceruri de artificii în roşu şi violet şi trâmbe de fum albe ca zăpada care se ridicau în spirale, asemenea zmeielor chinezeşti.

În centrul de lansare se lăsă liniştea. Spectatorii, aparatura, tot ce ar fi putut intra în mişcare tăceau. Sokolov conştientiză faptul că, de-acum încolo, nimic nu va mai fi ca înainte. Acest moment despărţea trecutul de prezent şi făcea din el o amintire spasmodică. Se văzu pe el însuşi şezând la balcon, în spatele politrucilor, şi ştiu că pierduse. Se ridică de pe scaun când aceştia, cu figurile împietrite, părăsiră balconul. Stăpânirea întorsese spatele electronicii. Era imposibil, de neînchipuit, inacceptabil. Haosul din creierul lui nu era numai dovada decuplării prezentului de trecut, ci şi a ambiţiilor de realitate. După 30 de ani de aviaţie sovietică în spaţiul cosmic, lansarea unei rachete era comparabilă cu pornirea unui motor de maşină. Intrarea motorului în funcţiune era însoţită de un nor ameninţător de fum, ca şi când din pământ ar fi ţâşnit un balaur mânios, dar fumul nu era nimic altceva decât aburul vaporilor miilor de litri de hidrogen, care în câteva secunde umpleau platforma. Fumul şi focul aduceau în sine pericol de moarte, dar procesele erau ţinute sub control datorită mecanismului triplu de siguranţă. În drumul spre *Saliut 7*, capsula superioară a lui *Oktiabr* trebuia să se rotească în jurul pământului pe o traiectorie calculată, având la bord o cantitate ce revoluţiona normele de materiale de reparaţii şi aparatură de testare. Pe ecranul aparatului de proiecţie, telelentila urmărea una dintre cele mai mari bucăţi, un graur beat care zburătăcea făcând tumbe deasupra Baikonurului.

Jos, printre computere, un om a strigat codul lui *Oktiabr* într-un microfon, ca şi când prin rostirea cuvântului magic ar fi putut reunifica bucăţile rupte, un altul a sărit din faţa ecranului lui şi a început să alerge cu un râs isteric încolo şi-ncoace prin sală, al treilea vomă deasupra computerului şi o voce de femeie strigă: *„Niet! Niet! Niet!”*

Lev stătea cu spatele la sală, nemişcat, privind în sus spre liniile largi ale ecranului: un general aflat în faţa trupelor lui înfrânte, privind tragicul câmp de bătaie.

Sokolov a părăsit sala.

Acasă, Irina o începuse deja cu băutura. La intrarea lui Sokolov, au schimbat între ei o privire. I-a întins şi lui un pahar şi el a dat de duşcă trei, unul după altul. Locuiau în centrul Kaliningradului, într-un apartament de 5 camere, cu vedere spre statuia cenuşie a lui Koroliov, constructorul sub a cărui conducere s-a realizat Sputnikul. Irina lucra la departamentul de calcul al centrului de lansare, ca mecanic de proiect. Deservea computere grele care aduceau capsule Soiuz şi Progres până la câţiva metri în apropiere de Saliut şi secţia ei livrase şi calculele pentru traiectoria lui *Oktiabr*. Era o rusoaică blondă cu pometii depărtaţi şi o gură senzuală, întotdeauna vopsită roşu-aprins, asemenea unghiilor de la picioare. Părul ei alb-auriu îi ajungea până la umerii adeseori îmbrăcaţi în rochii făcute de ea însăşi, după modele copiate din revistele occidentale. iar după căsătoria cu Saşa, chiar originale. Deoarece încă de tânără practicase atletismul, avea trupul tare şi musculos, la fel şi sânii. Era mult mai scundă decât el; când se sărutau, erau obligaţi să facă o călătorie prin spaţiu.

Irina nu avusese niciodată încredere în *Oktiabr*. Nu înţelesese de ce fusese nevoie să se părăsească rutina sigură a rachetei Progres şi să se construiască un mamut de capacitatea lui *Oktiabr*. Vorbiseră des despre asta şi comparaţia cu Boeing 747 era regulat făcută de Sokolov, dar Irina respingea prin propria ei natură orice risc. Construirea lui *Oktiabr* răspundea, potrivit ei, megalomaniei lui Lev.

Cu o jumătate de an înainte de lansare, avusese loc între ei schimbul de cuvinte cel mai aprins asupra acestei probleme.

— Vrea să-şi facă nume, spusese Irina. Vrea să fie la fel de renumit ca şi Koroliov sau Gagarin. Nu este suficient pentru el că şi-a transformat visurile din tinereţe în realitate, vrea să devină legendă.

— Absurd. Progres nu e destul de funcţional. Raportul dintre greutatea Progres-ului şi conţinutul în metri cubi e rizibil. Lev are dreptate. *Oktiabr* este o fază necesară în dezvoltarea unui mare centru spaţial. Crezi că i s-ar fi dat lui Lev aprobarea dacă s-ar fi crezut că e interesat doar de propriul lui prestigiu?

— Vorbeşti ca un politruc. Asemenea rachete sunt prea mari, prea complicate. Există graniţe în tehnologia noastră.

— Acelaşi lucru i s-a spus şi lui Koroliov la începuturi.

— La un moment dat, cantitatea se poate transforma în lipsă de calitate.

— Cine vorbeşte acum ca un politruc?

— Saşa, tu nu vezi nimic. Lev este periculos.

— Nu vreau să vorbeşti aşa despre el! Lev este un geniu. Ce se întâmplă cu tine? De ce ai dintr-o dată ceva împotriva lui?

— Ah!

— Ce este?

Ea îşi potrivise perniţa sub cap şi şi-o aranjase la o înălţime convenabilă. Sokolov îi urmărise cu atenţie mişcările. Se întinsese pe canapea, apoi spusese:

— Nu ştii cum se comportă cu mine când nu eşti tu de faţă.

— Încearcă să te cucerească. Asta se întâmpla înainte vreme cu orice prietenă. E bărbat.

— *Matcho*, se spune în America.

— Este prietenul meu.

Ea spusese:

— Este ca şi când ai fi îndrăgostit de el.

Sokolov râse şi se aplecase deasupra ei. Părul îi era răsfirat pe perniţă.

— Eşti geloasă? o întrebase.

— Eu? Saşa, de ce ar trebui să fiu eu geloasă? Bărbaţii se mai uită încă la mine. Toţi bărbaţii, m-auzi tu?

— Deci eu ar trebui să fiu gelos?

— Dacă eşti înţelept, mă iubeşti, aşa cum ai făcut-o întotdeauna.

S-au sărutat, dar întrebările au rămas să nu-i dea pace. Mai târziu o întrebase:

— Şi cu Lev ce e?

— Nu ştiu. Ce vrea el de la tine?

— Suntem prieteni.

— Ce înseamnă asta?

— Potoleşte-te.

— Nu, explică-mi acum ce înseamnă prietenia voastră?

— Prietenia noastră se bazează pe complementaritate. Avem nevoie unul de altul, fiindcă suntem atât de deosebiţi. Avem aceleaşi interese, dar dintr-o optică diferită, cred. Ne

cunoaştem de atâta timp. Mai mult de douăzeci de ani. Cred că sunt singurul om căruia poate să-i spună orice.

— Am impresia că nu e niciodată sincer.

— Cum adică?

— O mare parte din proiect este al tău. Dar el primeşte elogiile.

— Asta se întâmplă la fel cu contribuţia tuturor secţiilor. Lev este şeful, totul se centralizează la el.

— Ce ţi se pare atât de atrăgător la el?

— Îl admir. Şi el mă respectă. Împreună suntem o echipă de nedescompus.

— Te foloseşte.

— Şi eu îl folosesc.

— Într-o zi te va lăsa de izbelişte. O face cu fiecare om pe care nu mai poate să-l folosească.

— Cum de-ai ajuns la această înţelepciune?

— Aşa se vorbeşte despre el.

— Irina?

— Da?

— Tu eşti îndrăgostită de el?

— Nu.

— Niciodată n-ai fost?

— Nu. Puţin.

— Când?

— Când l-am văzut prima dată.

— Da?

— Nu serios, dar... a încercat să mă cucerească.

— Deja de-atunci?

— Nu ştiu dacă chiar a ţinut. Altfel, ar fi insistat Sau, poate, din consideraţie pentru tine.

— Eu nu atârn în cântarul tău?

— Ei, dragule, bineînţeles. Dar el este un bărbat frumos. Atrăgător, într-un mod periculos. Emană ceva impetuos, scurtcircuitant. Arde totul în jur. Probabil asta găsesc la el atât de grav. Aşa face şi cu oamenii pe care, după folosire, îi înlocuieşte cu alţii.

— Nu-i adevărat.

— Ba da. Am auzit despre el anumite lucruri. A nenorocit o groază de fete.

— S-au lăsat ele însele nenorocite.

— Hei, ce adoraţie ai pentru el!

— Dacă n-ar fi fost el, n-aş fi fost eu aici. Nu te-aş fi întâlnit.

— Fără tine n-ar fi fost nici el cine este. Despre ce vorbiţi voi unul cu altul?

— Dacă nu vorbim despre *Oktiabr*, atunci vorbim despre femei, despre căsătorie, despre celibatul lui, despre frumuseţe, despre oraşele care au dispărut de-a lungul istoriei.

— Despre tot, deci.

— Da.

— Ştii tu că... ezitase.

— Ce?

— El nu cunoaşte frica, spusese ea, gânditoare.

— Ce vrei să spui?

— Ţi s-a întâmplat vreodată să-l vezi speriat?

— Are curaj, şi-a dat cu presupusul Sokolov.

— Nu cunoaşte frica, a repetat Irina.

— Nu fi nebună.

— Nu, îţi jur, Saşa, Lev Sergheevici nu cunoaşte frica.

— Asta mi se pare dumnezeieşte.

— Nu. Gândeşte-te. Fără frică lumea devine un joc. Nimic mai mult decât atât. Un joc, asemenea unei criptograme. Şi eşti tot timpul în căutarea intensităţii, a ceva care să fie adevărat. Dar cu o asemenea mentalitate nu întâlneşti pasiunea, şi ce-ţi mai rămâne atunci? O aventură. Asta-i tot.

— Mergi prea departe, spusese Sokolov. ”Nu te cred.

— Atunci, nu crede.

— Cât e ceasul?

— Două şi un sfert.

— S-a făcut atât de târziu?

Lev rămăsese un subiect de discuţie apăsător pentru ei doi şi Sokolov îşi apăra prietenul de câte ori Irina îl învinuia. Lev îi vizita des, de regulă cu prietenele lui (pe care rar le mai vedeau revenind), mergeau în patru la restaurant, mergeau la Moscova la concerte şi la Balşoi. Irina rămânea circumspectă, deşi se obişnuise cu excesele lui Lev („cât de des o mai faceţi voi acum?), putând, după câteva ezitări, să-i răspundă („mai des decât tine, Liovka”).

Cu cinci săptămâni înainte de lansarea lui *Oktiabr*, Irina îi povestise că a auzit o istorie cam ciudată, ceea ce însemna că i-a ajuns la ureche o nouă bârfă. Lui Sokolov nu-i ajungeau niciodată bârfele la ureche, probabil pentru că printre colaboratorii lui era recunoscut drept un tip profesionist şi raţional, unul care, în cel mai bun caz, reacţiona cu un zâmbet obligatoriu la o maliţiozitate, dar Irina lucra într-o secţie în care majoritatea erau femei tinere ce-şi compensau prin bârfe tăioase munca la computerele greoaie, stând adesea ore întregi în spatele ecranelor cu nesfârşite şiruri de cifre.

— Ei? o întrebase el, forţându-se să pară interesat.

— Nu, întâi stai jos.

Sokolov se aşezase pe marginea fotoliului italian, cumpărat de la un magazin special, un scaun simplu şi ţeapăn din piele moale gri şi metal negru.

— Asculţi?

— Dacă spui ceva, ascult.

— Bine. Azi la prânz am fost la restaurantul Aragvi, pe strada Kropotkinskaia.

— Am fost odată şi împreună acolo. Un loc plăcut.

Ea îl privise mirată, dar la aducerea-aminte îi apăruse o lumină pe faţă.

— Da îmi aduc aminte. Ascultă. Malţev a fost acum o lună înlocuit de Volnov. De ce?

— Malţev devenise nervos. Nu s-a mai avut încredere în faptul că acolo, sus, va avea calmul necesar. Volnov mai fusese o dată. Era o alegere întemeiată.

— Ştii care a fost motivul?

Sokolov ridicase din umeri. Se mai întâmplase şi altădată ca unui cosmonaut să i se înmoaie genunchii în perspectiva momentului definitiv. Legile securităţii erau severe şi nu exista nicio îndoială referitor la ceea ce trebuia să se întâmple într-un asemenea caz. Totuşi, Malţev fusese reprimit, cu toleranţă, după depresia nervoasă, şi asta pe baza recomandării lui Lev, aşa auzise Sokolov.

— Vrei să ştii de ce? întrebase ea, decepţionată.

— Bineînţeles. Despre ce e vorba?

— L-au găsit pe Malţev dimineaţa în faţa casei. Băut, legat şi bătut măr.

— S-a bătut cu cineva?

— Da.

— Asta-i tot? întrebase el.

— Ţi se pare nimic? Este totuşi ceva, pentru un cosmonaut.

— Cosmonauţii devin importanţi când execută testele, acolo, sus. Totul se aranjează pentru ei în centrul de zbor. Nu sunt mai mult decât nişte marionete. Deci nu-i nicio scofală c-a tras o beţie.

— Le faci o nedreptate.

— Se poate. Oleacă.

Îl privise indignată, până când, dintr-o dată, dăduse condescendent din cap:

— Înţeleg, spusese. ”Te simţi pur şi simplu depăşit de ei. Şi ţie ţi-ar plăcea să fii pe soclu.

— Nu, râsese Sokolov, n-am statura necesară.

— Nu te minimaliza, spusese ea, cu ochi sclipitori. ”Eşti un bărbat bine.

— Nu, răspunsese el şi golise paharul. ”De la cine ai auzit bârfa?

— Una ca asta se răspândeşte uşor. Toată lumea o ştia, în afară de mine. Şi eram convinsă că nici tu n-o ştii.

— Ţi-ai început povestea cu restaurantul Aragvi.

— Da.

— De ce?

— Am fost acolo la prânz cu secţia noastră, povestise ea. Ionna iese la pensie. Şi bătaia lui Malţev a avut loc acolo.

— La Aragvi? Asta nu ştiam.

— Ha! Iată ceva care să te intereseze.

— Cu cine s-a bătut? întrebase Sokolov, dintr-o dată neliniştit.

— Nu ştiu. Şefilor lui le-a declarat că nu-l cunoaşte pe făptaş. Dar totul s-a întâmplat în vecinătatea restaurantului Aragvi.

— Când a fost asta precis, ştii?

— Acum patru săptămâni.

— Data? Sokolov devenise grav, îi punea întrebări răspicate.

— Pe 3 am fost la dentist, a doua zi Malţev a fost înlocuit. Deci trebuie să fi fost pe 2 sau pe 3 la Aragvi.

Sokolov realizase imediat. Malţev minţise. Malţev ştia precis cu cine se bătuse. Cu Lev.

Îşi amintise data, pentru că Lev anunţase în acea zi că e bolnav. Pe 3, Sokolov avea programată, împreună cu alţi şefi de secţie, o discuţie cu Lev şi ea fusese amânată în acea dimineaţă. Lev nu era niciodată bolnav, în timpul iernii înota în bazine deschise cel puţin de câteva ori pe săptămână şi, la fel ca americanii, alerga în fiecare dimineaţă 5 km, dar în dimineaţa zilei de 3 se anunţase că Lev va lipsi din motive de boală.

După terminarea programului, Sokolov îl căutase. Lev locuia pe bulevardul Koroliov, într-un apartament de 4 camere, cu vedere spre parcul Marea Victorie. Sokolov sunase la uşă, dar Lev nu-i deschisese. Cu toate că riscul de-a fi fost ceva grav era minim (probabil că se lăsase tratat de vreo femeie cunoscută), Sokolov se dusese acasă şi-i dăduse un telefon. Lev ridicase receptorul.

— De ce n-ai deschis?

— Tu erai? şoptise el.

— Lev, ce se întâmplă?

— Sună de trei ori la sonerie, ca să ştiu că eşti tu.

Sokolov se întorsese şi-l găsise pe Lev cu un obraz umflat şi un ochi închis.

— Nu râde. Altfel trebuie să râd şi eu. Şi mă doare.

Doar că Sokolov nu avusese de gând să râdă. Era supărat.

— Ai înnebunit? Ştii de ce ne ocupăm noi acum? Îţi aminteşti ce ne aşteaptă la Baikonur? Şi amâni o şedinţă pentru că ai capul mare?

— Îmi pare rău, spusese Lev cu greutate. Îşi luase paharul de pe masă şi se aşezase cu el în mână pe sofa. Îşi băuse votca printr-un pai, pentru că nu putea să-şi deschidă cu uşurinţă gura.

— Una ca asta nu se poate, oftase Sokolov şi-şi luase şi el o votcă. Îl întrebase apoi:

— Ce s-a întâmplat?

Lev ridicase din umeri. Fără să-şi mişte falca, spusese:

— O femeie.

— Tu? De când sari tu la bătaie pentru o femeie?

— Pentru că... de data asta e altfel. Înghiţise cu greutate şi-şi adunase puterile să vorbească mai departe. ”O iubesc cu adevărat. Ea i-a povestit bărbatului ei. Am discutat cu el. La început a mers bine. Dar s-a supărat. A devenit furios. Am băut mult. Am vrut să mergem să mâncăm. La Aragvi. Şi s-a încurcat treaba.

— Cine e?.

— N-are importanţă.

— Eşti prea bătrân pentru năzdrăvănii de-astea, Liovka. Trebuie să găseşti pe cineva cu care să te poţi însura.

— Pe respectiva cineva... am găsit-o acum.

— Numai că ea e măritată şi bărbatu-său îţi face greutăţi.

Lev încuviinţase.

— Da. Îmi face greutăţi.

— Ea vrea să divorţeze?

— Da.

— S-o facă atunci cât mai repede.

— Da. Dar el nu vrea.

— O, nu?

— El... el o să mă omoare... dacă mai apar vreodată prin preajma lui.

— E rus?

Lev încuviinţase cu ochii închişi şi-şi pusese pipăind paharul jos, alături de el, fără să se mişte de pe canapea.

— Şi totuşi îl crezi când spune una ca asta?

— Cred totul. E un luptător.

— Revino la raţiune, omule, peste două luni lansăm o rachetă. Tu ai construit-o. Tu!

Lev îşi îndreptase ţinuta, ridicându-se cu ochii înflăcăraţi.

— Nu sunt nebun!” strigase, dar se crispase imediat, fiindcă gura forţată transmisese durerea spre craniu. Continuase, şoptind: Saşa, ştiu ce fac. Mâine sunt înapoi. Până atunci se retrage chestia asta.

— Nu încă...

— Primesc în curând... câteva fiole pentru injecţii. Până mâine se duce. Şi mă întorc. Se lăsase din nou pe canapea.

— Vreau să ştii un lucru... O iubesc. Pentru prima dată în viaţa mea... am întâlnit pe cineva. Vreau s-o urmez. Până la sfârşitul sfârşitului. E o femeie, Saşka... O femeie. Aşa cum ni le

închipuim din cele mai vechi timpuri. Atunci eram noi, bărbaţii, sexul slab. Şi totuşi e atât de fin construită. Cu mâinile ca ale unei dansatoare vietnameze. Figura ca de balerină. Erudiţia unei franţuzoaice. Dar are un suflet rusesc.

— Pe scurt, orientată internaţional, spusese Sokolov.

— Saşa, te rog... Sunt serios. O dată în viaţa mea sunt şi eu serios... şi tu-ţi baţi joc de mine.

— Te las să te linişteşti. Să sperăm că mâine ai să te simţi mai bine.

Lev se ridicase într-un cot.

— Nu sunt bolnav! Saşa, îmi cunosc responsabilităţile. Peste 61 de zile *Oktiabr* îşi ia zborul. Am nevoie doar de această singură zi. Următoarele 61... o să dorm 4 ore pe noapte. Lucrez 7 zile pe săptămână. Mă cunoşti. Pentru prima dată într-o jumătate de an... am vrut şi eu să rămân acasă o zi.

— Ca să-ţi revii după o bătaie.

— Da. Lasă-mă. Ne vedem mâine.

A doua zi umflăturile se mai vedeau doar puţin. Asupra subiectului nu mai reveniseră niciodată şi afacerea cu Malţev se petrecuse la mare distanţă de Sokolov. El avea alte treburi pe cap. Ce a ajuns până la el a fost povestea unui coleg, la cantină: Apăruseră probleme cu Malţev, şi Lev intervenise pentru reabilitarea lui. Lui Sokolov nu-i trecuse prin cap presupunerea că tocmai Lev era adversarul unuia dintre cei doi cosmonauţi de pe *Oktiabr*. Lev trecuse sub tăcere numele soţului înşelat, dar atunci când Irina, ca o bârfitoare sadea, îi povestise că Malţev se bătuse cu cineva prin preajma restaurantului Aragvi, totul îi devenise limpede.

După mărturisirile Irinei, nu-l mai părăsise presupunerea că Lev se luase la pumni cu cosmonautul Malţev. Nu era genul de nelinişte care printr-un răspuns s-ar fi calmat fără şovăieli, dar dorise să aibă siguranţă asupra acestui lucru care, dacă n-ar fi fost discutat, ar fi atins înseşi temeliile prieteniei lor. Îi vorbise despre acest lucru lui Lev în avionul militar care-i dusese a doua zi la Baikonur.

Era un Tupolev Tu-114 învechit, cu patru motoare, care nu putea face drumul dintr-o dată, aşa că trebuise să oprească undeva pe parcurs, ca să ia benzină. Avionul îi ducea spre locul unde cea mai modernă navă cosmică sovietică urma să fie

transportată spre turnul de lansare. Zburau spre acest loc şi înapoi cel puţin o dată pe săptămână, între centrul de coordonare de la Kaliningrad şi locul adevăratei lansări, Baikonur, în Kazahstan, unde părţile componente ale lui *Oktiabr* zburaseră în aparate de zbor speciale. Zgomotul asurzitor al motoarelor făcea imposibil ca cineva să le asculte discuţia Stăteau unul lângă celălalt.

— Bătaia aceea, atunci, a fost cu Malţev?

Incomodat, Lev şi-a ridicat capul din hârtii să-l privească cu ochii măriţi, în căutarea unei atitudini.

— Ce vrei să spui? Dorea să câştige timp, să-şi dea seama ce şi cât ştie Sokolov.

— Pe ziua de 3, mai ţii minte? Erai bolnav. Dar te bătuseşi cu cineva cu o zi înainte. Şi Malţev la fel. În aceeaşi seară.

Lev se uitase la el bănuitor şi ridicase din umeri; privirea lui alunecase cu superioritate peste chipul copilăros al lui Saşa.

— Coincidenţă, spusese. Revenise din nou la hârtii. şi Sokolov încheiase discuţia. Nu avea niciun temei să se îndoiască de răspunsul lui Lev. Dacă Lev considera că atât era destul, Sokolov accepta Şi dacă „coincidenţa" era o minciună, atunci Lev avea motive serioase să-i ascundă lui Sokolov adevărul. Sokolov îşi făcuse datoria: spusese cuvântul, făcând deci cunoscut acel lucru.

După câteva minute, Lev îl întrebase:

— De ce? Nu-şi ridicase ochii din hârtii.

— Aşa.

— Eşti singurul care ştie de bătaia asta.

— Da?

Sokolov înţelesese că el voia să păstreze taina.

— Da!" răspunsese Lev hotărât. Înţelegi asta?

Îşi îndreptase acum privirea spre Sokolov şi ochii lui căutau confirmarea. Sokolov încuviinţase. Îşi va ţine gura. Se întrebase în gând dacă trebuia să-i povestească faptul că, cu o seară înainte, o informase pe Irina asupra presupunerilor lui. O pusese să promită că va tăcea asupra acestui lucru şi, pe când stătea în avion, îşi reproşase că nu ţinuse secretul lui Lev numai pentru sine. În momentul în care-i povestise Irinei, totul părea o ciudăţenie nevinovată, cel mult picantă, şi hotărâse că Lev nu trebuia să ştie că el vorbise cu nevasta lui despre acel lucru.

Întors la Kaliningrad, Sokolov reluase discuţia avută cu Lev şi o rugase din suflet pe Irina să nu mai vorbească despre ea cu un al treilea.

— Aşadar, coincidenţă. Irina repetase ceea ce spusese Lev. ”Şi totuşi, nu trebuie să se vorbească despre asta.

— Nu.

— Drept cine mă iei? Bineînţeles că-mi voi ţine gura.

— Iartă-mă. Am vrut numai să fiu explicit.

— Aşa ai şi fost, dragule. Coincidenţă. Tu crezi asta?

— N-are importanţă.

— Şi totuşi l-a primit înapoi pe Malţev.

— Da. Asta pledează pro, în cazul răspunsului lui.

— Sau tocmai invers. I-a părut rău, a vrut să se împace cu Malţev.

— Nu-l cunoşti... Lev nu se împacă niciodată cu cineva.

Când Irina, după catastrofa lui *Oktiabr*, stătea întinsă pe canapea să bea (aşa îi povestise ea mai târziu), discuţia aceea o rodea ca un şarpe. Prin capul lui Sokolov însă bântuiau miile de discuţii pe care el, în calitate de coordonator de echipă, le avusese cu sute de ingineri. Văzuse proiectul rachetei şi ascultase. Erau sute de mii de piese, şi fiecare piesă cu proprietăţile ei specifice, cu raportul ei de testare, cu durata ei de garanţie. Munca directă a lui Sokolov era la construirea motoarelor *dual fuel* şi la rezistenţa carcasei lui *Oktiabr*, care, la fel ca în cazul crustaceelor şi insectelor, avea o funcţie de coloană vertebrală. Ceea ce văzuse mai apoi pe *tape in ,slow moţion* era urmarea unei explozii în motoare, continuată prin crăparea carcasei. La început, cercetarea tehnică se orientase asupra rezistenţei carcasei şi ceea ce Irina presupunea în tăcere, ideea atât de dragă ei, îi fusese spusă lui Sokolov săptămâni mai târziu de un funcţionar KGB.

În seara exploziei băuseră sticlele de votcă pe care le aveau în barul din sufragerie până la fund, fără să-şi vorbească, fiecare căzut în propriile lui năluciri şi obsesii, după care el părăsise apartamentul şi se dusese în laboratorul lui, unde scosese din seif toate rapoartele şi se încuiase în birou 48 de ore. Din când în când băga în gură câte-o bucată de pâine, un ceai, o bucată de salam, luând câteva minute furaj, în febra cititului. Se formase o echipă internă de cercetare, fără

proiectanţii şi constructorii lui *Oktiabr*, care trebuiau să caute un răspuns la două întrebări simple: ”cum” şi ”de ce”. Răspunsul la prima întrebare fusese în cea mai mare parte găsit. La a doua întrebare rămăsese ipotetic. După ce Comisia de Verificare a Comitetului Central citise raportul intern al organului formal, Ministerul Construcţiei de Utilaje trăsese concluzia că ancheta se încheiase fără o declaraţie definitivă (o listă cu cauzele tehnice posibile încheia raportul), şi apăruse o echipă a KGB-ului în halele şi laboratoarele din Kaliningrad, enclavă de privilegiaţi, care până în acel moment îşi rezolvase toate litigiile într-o relativă libertate şi într-o toleranţă reciprocă.

Maiorul Kirov era anchetatorul.

Capitolul 9

La capătul lui Dizengoff, Sokolov s-a urcat în autobuzul care-l ducea spre Autogara Centrală, unde căută o maşină care să-l ducă la Shekhunat Hatikva. Poliţistul îl reţinuse de la lucru. Jossi va fi fost pesemne din nou înfuriat. Era limpede că staţia fusese iniţial plasată într-o piaţetă cu indicatoarele plecărilor şi sosirilor regulate, dar cu timpul luase în stăpânire întregul cartier de străzi mici şi înecate în fum, unde cele două mari întreprinderi de autobuze din Israel îşi făcuseră peste tot staţii, fără niciun plan prestabilit. Într-un tempo obositor, oamenii se grăbeau spre zecile de halte ale autobuzelor huruitoare, care puteau să vâneze oricând miile de călători ce se pierdeau continuu pe străzile laterale. Autogara Centrală făcea trecerea între oraş şi ţară, între Europa şi Orientul Mijlociu, între ziua hotărârilor legale şi noaptea în care totul era de vânzare. Sokolov căuta autobuzul care să-l poată duce la Shekhunat Hatikva, dar setea îi devenise atât de mare, încât cumpără la unul din chioşcuri o sticlă. Era ca şi când arşiţa în care se cufundase oraşul ar fi emanat anume din acel loc.

Evrei religioşi în jachete negre, femei îmbrăcate aproape numai în sutien şi-n pantaloni scurţi, soldaţi înarmaţi până-n dinţi, arăboaice înfăşurate în şaluri, băieţandri negri iuţi de mână, cerşetori, vânzători ţipând, fiecare grup de populaţie îşi trimisese reprezentanţii la autogara centrală şi întrebarea care se punea era cât de mult va dura până când masa colcăind de oameni în turbare va arde până la piatră cartierul. Mult, gândi Sokolov în timp ce trase o duşcă, într-o formă sau alta, există aici totuşi o organizare. Pentru el, outsiderul, felul cum funcţiona întreprinderea de autobuze părea absolut arbitrar.

Fără cel puţin o duzină de prezicători ai viitorului era imposibil să găseşti autobuzul dorit, dar, într-un fel sau altul, autobuzele îşi făceau totuşi loc spre spaţiile magice din piaţetă sau în încâlceala de străzi principale şi laterale, iar călătorii continuau să sosească şi să plece nevătămaţi. Minunea autoreglării, gândi Sokolov, acea minune a organizării spontane, pe care societatea sovietică încercase s-o distrugă; odată, în urmă cu decenii, se pornise de la o staţie modestă de autobuze şi se ajunsese la un organism viu, care dădea respiraţie

întregului cartier. Aşa cum explozia originară dusese la un univers logic, care se conducea după reguli comprehensive.

Parterele caselor din cartier erau clădite în chip de prăvălioare deschise, cu sâmburi sau pizze umplute, magazinaşe cu aparate de radio ghettoblasters, dughene cu îmbrăcăminte, bibelouri, ceramică, jachete din piele, bomboneríe, pâine şi prăjituri. Aici se găsea orice de vânzare, droguri, dolari (care erau în bancă acoperiţi de o mare cantitate artificială de şekeli şi care, deci, pe piaţa neagră puteau fi schimbaţi la un preţ mai mare ca-n Rusia), femei, băieţi, arme.

Sokolov l-a întrebat pe un bărbat de unde pleacă autobuzul spre Shekhunat Hatikva.

— De ce? a întrebat omul. Avea o faţă ridată, cu ochi inteligenţi, cătrăniţi acum de prostia lui Sokolov.

— De ce? a repetat Sokolov întrebarea, pentru că trebuie să mă duc acasă.

— Şi dumneavoastră credeţi că eu ştiu unde locuiţi?

Sokolov se întrebă dacă felul lui de-a vorbi ivrit este cauza acestei neînţelegeri. Dar înainte de a-şi fi putut răspunde, cineva se oprise alături de ei, un om cu un cap rotund şi chel, pe creştetul căruia stătea o chipă.

— Hei, Moişi, spuse acesta.

Talentatul retor s-a întors cu spatele.

— Iţac!” Şi-au dat mâna plini de entuziasm. Moişi a arătat spre Sokolov.

— Mă ţine-n loc, fiindcă crede că eu ştiu unde locuieşte.

— Nu, nu, v-am întrebat doar de unde pleacă autobuzul” asta-i tot.

Chelul religios a dat din cap cu toleranţă:

— Trebuie să ştiţi că de-aici pleacă mai multe autobuze decât din tot Orientul Mijlociu la un loc. Cine ştie aici orele de plecare pe dinafară este alesul lui Dumnezeu.

— Credeam că noi, evreii, suntem aleşii, şi fără a şti orele de plecare, spuse Moişi.

— Ieri mi-a povestit fiica mea că ştie să citească viitorul. Ştii cum? În supă. Am crezut că trebuie să fie zaţ de cafea, dar nu, un clarvăzător din acest popor citeşte viitorul în supă.

Sokolov a râs împreună cu cei doi.

— Spune-i să-mi dea reţeta de supă, a spus Iţac.

În clipa aceea s-a amestecat şi o femeie în discuţie, o femeie mică şi grasă, cu părul cenuşiu şi ochii mari, ca de fetiţă. Ducea în mână o sacoşă plină de cumpărături.

— Vă pot fi cu ceva de folos, domnilor?

— Ştii în ce supă se poate citi viitorul? a întrebat cu un zâmbet Iţac.

Femeia a început să râdă, percepând fără greutate tonul discuţiei.

— Bineînţeles că ştiu. În supă de roşii.

— Supă de roşii? spuse Iţac uimit.

— E vorba de seminţe, spuse femeia cu ochii ironici. Cantitatea şi răspândirea.

— La fel ca-n cazul poporului evreu, încuviinţă Iţac.

— Dacă n-ar putea fi cunoscute intenţiile lui Dumnezeu, ce sens ar mai avea ele? îşi întrebă femeia tovarăşii de conversaţie.

— Vreţi acum să spuneţi că noi, cu puterea noastră de pricepere, putem să-l înţelegem pe Dumnezeu? se năpusti Moişi.

Ea încuviinţă cu convingere:

— Bineînţeles! Altfel întreaga viaţă ar fi o prostie.

— Doamnă, probabil că Dumnezeu este înnebunit după prostii. Probabil că este un tip care crapă de râs văzând supărările noastre. De ce trebuia, în numele cerului, să inventeze o chestie precum omul? Pentru onoare? Pentru frumuseţe? Doamnă, uită-te bine la mine, aşa ceva creezi numai dacă ai un simţ al umorului comparabil cu al lui Şamir.

— Rabin este şi el în mod sigur un mare comic, a răspuns Iţac, ca să-l apere pe Şamir.

Cineva a strigat:

— Rabin este şi el un mare comic. A spus el vreodată ceva la care să nu te-apuce râsul?

Sokolov trase concluzia că-n această ţară orice discuţie filosofică în public începe cu întrebarea despre locul unde se află staţia de autobuz.

După ce a cerut ajutorul a trei poliţişti, Sokolov şi-a găsit autobuzul. Aerul condiţionat funcţiona, şi el şi-a aplecat capul înfierbântat spre ceafă, astfel încât vânticelul cald din orificiul de sub suportul pentru bagaje să-i răcorească faţa.

A recunoscut-o după rochia cu flori. S-a urcat puţin înainte de închiderea uşilor, a plătit biletul cu bani potriviţi şi s-a apucat strâns de mânerul de sprijin când a pornit autobuzul. De la locul lui din spate, el putea să-i vadă nestingherit faţa. În mersul maşinii a făcut un slalom, ţinându-se când de un mâner, când de altul, fără să-l observe, în drum spre un scaun liber, două rânduri în faţa lui. Avea o strălucire aparte, o faţă îngustă cu privirea feciorelnică, buze mari şi pometi pronunţaţi, care nu dovedeau un sânge asiatic sau slav, ci, mai degrabă, te duceau cu gândul la o moştenire spaniolă. Când s-a aşezat lângă o femeie pe care a salutat-o cu o înclinare prietenoasă a capului, s-a întors puţin spre stânga şi din nou i s-a dezvăluit splendidul ei profil. Frunte înaltă, nas mic şi bărbie ascuţită. Era înaltă şi ceafa ei depăşea nivelul celorlalţi pasageri.

De la Irina încoace nu mai iubise pe nimeni. În Tomsk întreţinuse o relaţie sexuală neobişnuită cu o contabilă de la fabrica lui. Din când în când, Valia venea la el în vizită, beau în tăcere votca pe care Valia o aducea, şi după o jumătate de oră se dezbrăcau şi se băgau în pat. Valia avea fundul moale şi sânii grei, şi în timpul actului sexual îl privea fix, fără să-l vadă. Termina cu un junghi în diafragmă, de parcă ar fi luat-o un sughiţ. Nu ieşeau niciodată împreună la un restaurant sau la teatru, nu întreprindeau nimic care te-ar fi putut duce cu gândul la o romanţă. Dormeau împreună, iar a doua zi dimineaţa se duceau împreună la fabrică. În Herzlia, după venirea lui în ţara laptelui şi a mierii, nicio femeie nu-i onorase patul cu vizita ei. Dacă se plimba pe malul Mării Mediterane, întâlnea fete care i-ar fi putut fi fiice, aveau trupuri bronzate perfect, cu coapse puternice şi pântece strânse în costumele de baie, care-i trezeau langoare şi tristeţe. Şi dacă nu erau mult prea tinere, se şi aflau în compania stelelor de film sau a campionilor mondiali de karate, de arte marţiale, cu trupurile lor sculptate. Iubirea unei femei va rămâne o amintire, dacă el va continua să mănânce străzile, dând din colţ în colţ, sub cel mai de jos nivel al scării sociale.

Harta Tel Aviv-ului rămânea încă pentru el o şaradă, dar când autobuzul a intrat în Rehov Etsel, a recunoscut faţadele dărăpănate şi a avut o neaşteptată senzaţie de întoarcere acasă. Ea a coborât înaintea lui şi el a urmat-o când a traversat

strada. Mergea cu spatele drept, sigură de sine şi voinică, şi părul ei maroniu primea în plin soare o strălucire roşu-închis. Prin rochie i se vedeau pulpele subţiri şi gleznele înguste. Porţiunea din spate a genunchiului, trecerea de la gambă spre pulpă, lăsa să se vadă o piele moale, întretăiată de şanţurile şi liniile arterelor vulnerabile. Imaginea acestora avea ceva intim şi dorinţa de-a o îmbrăţişa i-a cuprins ca un spasm trupul, făcându-l să se oprească în loc. Trebuia să se păzească, era mai bine dacă parcurgea Rehov Ivri fără umbra ei şi fără iluzii. Era ea oare mamă sau fată? Sau poate aparţinea familiei care dădea ajutor olimi hadaşimilor?

În Kaliningrad nu-şi pierduse numai trecutul, soţia şi copilul, dar şi prietenii. Când a naufragiat în Tomsk, a înţeles că şi-a pierdut prietenii. Colegii lui, în care văzuse prieteni, nu-i scriau, fiindcă, cu toată perestroika, erau încă speriaţi că poşta e controlată. Alţii, în situaţii similare, erau ajutaţi de familie, dar când el, în septembrie 1985, a fost deportat, nu mai trăia decât maică-sa şi alţi membri de familie nu mai avea. În Tomsk zilele lui se desfăşurau după acelaşi tipic. În timpul zilei făcea teste într-un laborator primitiv asupra calităţii industriei metalurgice siberiene, şi seara stătea de regulă singur în camera lui şi testa calitatea votcii ruseşti. Scrisorile pe care le primea săptămânal – erau de la maică-sa şi de la Nataşa, copilul lui. Şi dacă capacităţile spirituale nu i se atrofiaseră definitiv, era datorită criptogramelor şi jocurilor.

În prima lor vară petrecută împreună, după lupta pentru câştigarea mănuşilor, Lev îi trezise interesul pentru jocurile matematice. Asta s-a întâmplat în ziua în care Saşa i-a făcut cunoscut că nu-i va purta niciodată mănuşile. Seara de după ruşinoasa înfrângere din piaţeta Smolenski, în mijlocul colegilor lui, Saşa i-a povestit maică-sii că şi-a pierdut mănuşile, undeva pe drum, i-or fi căzut pesemne din geantă. Mai întâi ea a ascultat nemişcată, ca şi când nici n-ar fi interesat-o. Dar după-masă, numai cu el în bucătărie, a spus:

— Saşa, ştii cât de greu le-am procurat. M-aş fi aşteptat la mai multă grijă din partea ta.

Vorbea cu vocea joasă, fiindcă încă nu-i spusese lui taică-său.

— Îmi pare rău, mamă, crede-mă.

— Cum ai putut să le pierzi?

— Nu ştiu. Îmi pare foarte rău.

Ea l-a tras spre ea şi l-a strâns în braţe. El era deja mai înalt decât ea, şi de-o vreme încoace începuse să se ferească de aceste îmbrăţişări materne, doar că în acea zi se simţea deznădăjduit, speranţă, aşa c-o lăsase în voia ei.

— Îmi pare rău pentru tine, a zis ea, nu spune nimic, o să-i povestesc eu tatălui tău.

Dimineaţa următoare, prima zi de vacanţă, Lev stătea rânjind în faţa uşii, ca şi când venirea la apartamentul lui Sokolov ţinea de rutina lui zilnică. A întrebat dacă Saşa vrea să iasă să facă o plimbare cu el în jurul blocului. Saşa, uimit de prezenţa lui Lev, l-a privit fâstâcit, dar a încuviinţat din cap, aşa că l-a urmat în stradă. Lev avea cu el o servietă.

— Totul e-n regulă? a întrebat Lev. Vroia desigur să spună: „Ai luat-o pe coajă când ai apărut acasă fără mănuşi”?

— Da. Saşa n-a putut găsi un răspuns mai bun.

— Am avut noroc, a spus Lev.

— Ai fost mai bun.

— Poate că e acelaşi lucru.

— Da? Saşa nu se gândise niciodată la aşa ceva.

— Norocul şi victoria sunt legate între ele, a spus Lev grav. ”Norocul nu e ceva dumnezeiesc, e ceva pe care poţi să-l influenţezi. Mărindu-ţi şansele.

S-a oprit în loc şi a deschis servieta.

— Uite-le!

Saşa a aruncat o privire în servietă şi şi-a văzut mănuşile, cele mai frumoase confecţionate vreodată, din cea mai suplă piele, cu blăniţă fină şi capse tari.

— Nu, a spus Saşa.

— Sunt ale tale.

— Nu mai sunt. Gâtul lui Saşa era uscat şi dorinţa lui de-a avea mănuşile era mare, dar nu putea să-şi tăgăduiască cuvântul dat.

— Ia-le înapoi.

— Imposibil, a răspuns Saşa.

— Haide!” a spus Lev, le-ai primit pentru note.

— De unde ştii asta?

— Am auzit.

— De la cine? De la Igor?

— N-are importanţă. Hai!

— Nu. Tu le-ai câştigat. Ai fost mai bun. Aş fi vrut să fie altfel, dar aşa a fost. Nu le pot lua înapoi.

— Nu fi aşa încăpăţânat.

— Lucrurile sunt aşa cum sunt, a spus Saşa. ”Eu le-am pierdut. Păcat.

— Poţi totuşi să... priveşte-o ca şi cum acum ai avea noroc.

— Nu.

— E numele tău scris pe ele.

— Nu.

— Aici.

Lev a scos mănuşile din servietă şi a vrut să i le întindă, dar Saşa a făcut un pas înapoi şi şi-a dus mâinile la spate.

— Nu.

Cu lacrimi în ochi, a întors spatele şi a plecat.

A doua zi de dimineaţă, maică-sa l-a trezit devreme.

— Saşa! Saşa!

Stătea strălucitoare pe marginea patului lui. Pe genunchi, pe o Pravda deschisă, avea mănuşile. ”Saşa, nu ţi se pare o minune? Cineva le-a adus înapoi. Erau aşezate în faţa uşii!

La prânz l-a sunat pe Lev. Locuiau în alt cartier, la Piaţa Vostania, într-o clădire pe care cei din cel mai înalt rang al conducerii de partid şi-o rezervaseră pentru ei înşişi. Serghei Leşava, tatăl lui Lev, luptase în marele Război Pentru Apărarea Patriei la Stalingrad. Era georgian şi comisar politic în Armata Roşie. Stalin personal îi dăduse ordin să se ducă la Stalingrad. În acea vreme mulţi georgieni fuseseră numiţi la conducerea ţării, atât pentru faptul că paranoia lui Stalin pe ei nu-i stân jenea, cât şi pentru că el avea nevoie de ei, după ce în anii ’30 executase vârfurile aparatului de partid şi ale armatei. Lev nu s-a arătat uimit când l-a văzut pe Saşa.

— Intră, i-a spus. ”Mă poţi ajuta la căutarea celui de-al 31-lea număr perfect.

La fel ca Saşa, Lev avea camera lui. Peste tot prin cameră se aflau foi cu calcule.

— Aici e 6, a spus Lev, primul număr perfect. Poţi să-l împarţi la 1, 2 şi 3 şi este suma numerelor. Deci număr perfect.

Aici îl ai pe 28. Divizibil cu 1, 2, 4, 7 şi 14. Şi este suma lor. Înţelegi? Sunt 30, cunoscute, ăsta e cel mai mare. A arătat spre un număr scris pe diferite hârtii, lipite de Lev una de alta. Are mai mult de 130 de mii de cifre, cel mai mare număr perfect pe care-l cunoaştem.

— Dacă sunt 30, atunci trebuie să fie şi un al 31-lea, a spus Saşa.

— Eşti un om pe pofta inimii mele, i-a răspuns Lev.

S-au pierdut în căutarea numerelor perfecte, au iscodit înfierbântaţi reguli nedescoperite de Euclid şi Mersenne, au amuşinat formule care ar fi putut duce la cel de-al 31-lea, cu care ar fi putut ei doi cuceri o faimă seculară, şi la sfârşitul amiezii, Saşa şi-a reamintit scopul vizitei lui.

— Mama le-a găsit, a spus el.

Lev a înclinat sec din cap.

— Sunt acasă, a urmat Saşa, dar eu nu le pot purta.

— Eşti nebun, a spus Lev. ”Nu cunosc niciun muritor care să fie atât de absurd de principial.

Saşa a ridicat din umeri.

— Aş vrea, a spus el cu părere de rău, dar dacă mă gândesc la asta, mi se face greaţă. Le-am pierdut pe cinstitelea, deci nu îmi mai aparţin.

— Bine. Atunci sunt ale mele. Declar acum că tu le poţi împrumuta şi purta, până când eu îmi voi schimba hotărârea.

Saşa nu prevăzuse această variantă şi a ridicat din umeri.

— Nu ştiu...

— Putem să terminăm de mâine negocierile asupra acestui subiect?

— Bine.

Acesta a fost începutul prieteniei lor. Lev era posedat de jocuri matematice şi l-a contaminat şi pe Saşa. Cum iarna devenise friguroasă, Saşa îşi punea mănuşile când ieşea din casă, dar de cum ajungea jos în stradă, le băga în servietă.

— Eşti smintit, a constatat Lev. Ai nişte mănuşi minunate, dar nu le porţi.

— Ia-le înapoi, i-a spus Saşa.

— Nu.

— Atunci le păstrez pentru tine.

— Toată viaţa.

— Bine, a răspuns îngăduitor Saşa.

— Eşti nebun, a ripostat Lev. ”în evul mediu ai fi devenit un martir care s-ar fi lăsat bătut în cuie de mongoli, numai pentru că n-ar fi acceptat să renunţe la credinţă. Mă minunez de tine, să ştii!

— N-am să cedez niciodată, a răspuns Saşa, care se întreba în sinea lui dacă şi evreii avuseseră martiri, la fel ca ortodocşii.

— Tu eşti atât de total diferit de mine, a gândit Lev cu voce tare, şi de aceea suntem prieteni.

În preajma sărbătoririi Revoluţiei din Octombrie, în acel an, pe când erau în clasa a 9-a şi treceau ca bolizii prin materii, ca şi când trupurile lor înfometate nu s-ar fi putut hrăni decât cu cunoştinţe, Saşa a observat într-o zi că, cu Lev se petrecea ceva ciudat. Toată dimineaţa stătuse cufundat în el însuşi, neinteresat de ceea ce se întâmpla în clasă, lucru neobişnuit la el.

În pauza de prânz, Lev îi şopti:

— După şcoală, aşteaptă-mă.

La trei şi jumătate dădeau un ocol prin parc, pe la Bazinul Moscova. Se făcuse deja frig şi vântul estic le pătrundea prin jachete. Mergeau prin parcul pustiu cu capu-n pământ, trecând de zidul bazinului închis. Lev nu spunea nimic. Arăta ca şi când n-ar fi dormit toată noaptea, ochii lui priveau întunecat şi sumbru gazonul lipsit de viaţă, strânsese umerii şi-şi încovoiase spatele ca şi când ar fi vrut să se facă mai mic, să dispară, dacă aşa ceva ar fi fost posibil.

— Trebuie să-ţi spun ceva, a spus el grav. Ceva teribil. L-a privit pe Saşa şi vocea i s-a frânt. ”Trebuie să-mi promiţi că n-o să spui nimănui. Nimănui. Promite-mi.

— Îţi promit, a spus Saşa cu toată gura, plin de devotament şi de îngrijorare.

— Bine, a spus Lev.

A privit în jur şi a dat cu piciorul într-o piatră. Se aflau la gardul pavilionului în care în timpul verii cânta orchestra veteranilor sau corul de la fabrica de maşini „Străduinţa”.

— Mama mea este evreică, a spus Lev.

După această mărturisire, s-a uitat la Saşa cu o privire pierdută, zgribulindu-se-n sine, ca şi când ar fi aşteptat o

împuşcătură în ceafă. Uimit, Saşa a simţit o senzaţie de eliberare invadându-i sufletul.

— Evreică? a silabisit Saşa.

— Da. Şi eu de asemenea. Tanti Iana a venit la noi. Sora mamei. Le-am auzit vorbind. Ce spun eu? Şopteau, în bucătărie. Iana vrea să ceară o viză pentru Israel şi a întrebat-o pe mama ce părere are despre asta. Mama a spus, desigur, că e o catastrofă. Pentru noi, pentru toţi. Nimeni nu ştie. Eu credeam că ea e rusoaică. Dar e evreică!

Şi-a scos mâinile din buzunare şi a făcut un gest disperat.

— Evreică! Ceea ce înseamnă că şi eu sunt evreu. Sunt jumătate evreu, Saşa, aparţin dintr-o dată acelui popor care... nu are nimic de-a face cu Rusia. Sunt străini şi eu sunt dintr-o dată la fel! Înţelegi? Sunt un străin!

Saşa şi-a apropiat palmele una de alta şi şi-a suflat în pumni, privind în pământ şi bucurându-se la gândul că, în sfârşit, poate să-şi împartă secretul cu cineva.

— Taci, l-a auzit pe Lev spunând, în mod sigur fiindcă acum mă găseşti de dispreţuit. Mai vrei să ai de-a face cu mine, Saşica? În mod sigur nu mai vrei să fii de-acum încolo prieten cu mine.

— Mama mea este şi ea evreică, a şoptit Saşa.

Când s-a uitat la el, a văzut privirea încremenită de uimire a lui Lev.

— Tu? Tu arăţi ca un rus din Tuia. Mai rus decât Hruşciov. Minţi.

— Mama este evreică, a repetat Saşa, şi încă ceva: şi taică-meu este tot evreu. Tu, numai pe jumătate.

— De ce...? Lev părea gata să se clatine. ”De ce nu mi-ai spus-o niciodată?

— N-am îndrăznit. Nimeni n-o ştie. Oficial suntem ruşi.

— Dar...

Clătinând din cap, Lev i-a întors spatele. După câteva secunde însă, s-a întors din nou spre Saşa şi şi-a îndreptat degetul arătător spre el:

— Minţi!

— Nu mint!” a strigat Saşa ”Sunt un evreu. Sunt un evreu oribil, fiindcă şi părinţii mei sunt la fel! De ce aş minţi? Nu mint! Niciodată!

Lev îl privea cu gura căscată, cercetător, suspicios. I-a apărut apoi un zâmbet pe faţă şi gâtlejul i-a scos un râset gâlgâit:

— Deci eşti un evreu, Saşka, un *jid.*

— Şi tu. Şi tu unul pe jumătate, Lev, mama ta e evreică, deci şi tu eşti, după legea evreiască.

— După legea rusească sunt pe jumătate, dar în acest caz nu mai are importanţă. *Jidovule*! a înjurat el. Jidănaşule!

— *Pargati.*

— *Jidanule!*

Rânjind uimiţi, s-au privit unul pe altul, altfel acum, ca şi când în afara prieteniei, care deja exista, s-ar fi stabilit o şi mai mare legătură, o înrudire de sânge, ce-şi aşteaptă confirmarea.

— Ce scrie la paragraful 51 la părinţii tăi? a întrebat Lev.

— Naţionalitatea rusă, a răspuns Saşa, surâzând cu semnificaţie.

— Cum se poate?

— Ei au declarat că asta sunt. În timpul războiului şi-au ars hârtiile.

Lev îl privea minunându-se.

— Chiar?

— Şi mama ta?

— Rusoaică. Şi ea a minţit. De necrezut! a strigat Lev.

Cu braţele deschise, a făcut o piruetă pe cimentul pavilionului. Pietricelele i-au scrâşnit sub blacheuri. Păreau nişte complotişti. Evrei tăinuiţi!

L-a apucat pe Saşa strâns şi l-a privit dintr-o dată cu toată seriozitatea.

— Promite-mi că vom rămâne totdeauna prieteni, Saşa, trebuie să ne-o promitem.

— Da, a înghiţit Saşa în sec, tulburat de tonul grav al lui Lev. ”Promit!

— Şi eu promit! a spus Lev.

L-a îmbrăţişat, şi Saşa a făcut acelaşi lucru. Ca doi bărbaţi maturi s-au sărutat pe gură şi şi-au pecetluit legământul.

Capitolul 10

„Nu te mai poţi întoarce. Trebuie să aduci înapoi căruciorul pentru gunoi. Jehuda Cohen”.

Nepăsător, Sokolov a mototolit bileţelul pe care-l găsise pe clanţa uşii. Acum, că se ajunsese atât de departe, a acceptat vestea ca inevitabilă. S-a aşezat în fotoliul lui luxos şi a început să bea. Căldura mai era încă zăpuşitoare în camera lui, dar strada, jos, era deja jumătate în umbra soarelui care apunea. Camera nu avea aer condiţionat, iar achiziţionarea unui ventilator nu şi-o putea permite. În Herzlia, fiecare cameră a apartamentului era conectată la un sistem silenţios de aer condiţionat. Iar pentru zilele friguroase exista încălzire subterană, chiar dacă israelienii nu ştiau ce înseamnă răcoarea.

Frigul israelian semăna cu o zi dulce de toamnă rusească. În camera lui din Tomsk, iarna era mai aspră decât înainte vreme, în casa părinţilor lui din Moscova, unde focul în cazanele încălzirii centrale ardea totdeauna la cotă înaltă, şi mai frig decât în Kaliningrad, unde dispunea de o confortabilă instalaţie de gaze proprie, un cazan finlandez care dădea o căldură dulce, răspândită uniform în tot apartamentul. Prin relaţiile lui, Lev procurase o duzină de asemenea minuni din import, pe care le vânduse prietenilor. Realitatea din Uniunea Sovietică pătrundea anevoie atunci până la Sokolov. El crescuse protejat, în păturile de mijloc ale elitei birocratice. Maică-sa avea acces la magazine speciale, care vindeau întotdeauna diverse legume, fructe, carne macră, lapte şi brânză, iar în Kaliningrad făceau cu Irina descinderi la magazinele cele mai speciale dintre cele speciale. Rafturi încărcate cu produse din Occident, cartuşe Benson and Hedges, parfumuri de la Dior, îmbrăcăminte de la Armani. Dar pe el Marlboro şi Boss îl lăsau rece. Spre deosebire de Irina, nu pusese preţ pe luxul personal până la ajungerea lui în Tomsk. Tomskul înseamnă frigul năucitor şi neagră sărăcie. Contra plată, o vecină pensionară îi făcea şi lui cumpărăturile, pe lângă cele pe care le făcea pentru ea. Trăia cu votcă, cartofi, varză, de câteva ori câte un castravete, cârnăciori tari şi graşi, conserve de peşte. Toată viaţa fusese membru al grupului de funcţionari de partid şi oameni de ştiinţă care îşi anexaseră bogăţiile disponibile ale ţării. Gorbaciov deschisese ferestrele spre Vest, dar magazinele obişnuite rămăseseră goale. Ruşinea pe care

Sokolov o trăia era dublă: îi era ruşine pentru eşuarea personală, prin care îşi pierduse poziţia şi bunăstarea, lucru prin care nu mai aparţinea celor două milioane de nomenclaturişti, şi îi era ruşine şi pentru că, fără să se gândească vreodată la asta, profitase de pe urma acestei lumi privilegiate. Atâta ruşine nu şi-o putea astâmpăra decât cu votcă.

Locuise în Tomsk din septembrie ’85 până în ianuarie ’90. Despărţirea de Irina devenise oficială în martie ’86, dar, în fapt, căsătoria lor se încheiase după acea anchetă a KGB-ului. El trebuia să se prezinte o dată pe săptămână la sediul miliţiei de cartier. Dacă voia să călătorească la o distanţă mai mare de 40 de kilometri, trebuia să ceară cu o lună înainte aprobare (doar că nu avea ce să caute în afara Tomskului). Pe aripile alcoolului, străbătea nopţile siberiene. Cu arcadele îngheţate, şovăia prin zăpadă, cu vârfurile degetelor reci ca nişte ţurţuri de gheaţă.

Nevasta lui îl înşelase, aşa cum el îşi înşelase prietenul. În nimeni nu putea avea încredere şi nimeni nu putea avea încredere în el. Nimeni care să-i pună o mână pe umăr. Pe taică-său îl îngropase în 1980, la trei săptămâni după căsătoria cu Irina, şi singurul om apropiat pe care-l mai avea era maică-sa. În fiecare săptămână ea îi scria o scrisoare, şi el îi răspundea conştiincios. Că îi mergea bine. Climatul îi plăcea, fiindcă locuia într-o clădire izolată. Da, avea o prietenă drăguţă. Avea o maşină. Mânca destule legume şi fructe. Lucra la proiecte interesante, care-l vor aduce în viitor înapoi la Moscova. Minciunile transparente ale unui copil ratat, către o mamă tandră. În timpul domiciliului lui forţat i s-a dat voie s-o viziteze doar o singură dată. Avea atunci 70 de ani, o femeie tare, cu ochi negri aprinşi şi o gură fermă. Sokolov primise aprobare să plece la Moscova.

Reuşise să pună mâna pe un bilet de avion (un coleg avea un verişor prieten cu cineva de la rezervări de la Aeroflot, preţul: o sticlă de votcă de persoană), dar el i-a tăinuit în mod intenţionat că va veni. Maică-sa a început să plângă când l-a văzut în canatul uşii. Şi-a deschis braţele bătrâne şi s-a năpustit asupra lui, ca un copil. „Nu-mi fac datoria”, s-a gândit Sokolov, „când oamenii îmbătrânesc, generaţia care le urmează trebuie să se îngrijească de ei, aşa cum ei înşişi au fost înainte vreme îngrijiţi”.

Dăduse ultimele ruble, pe piaţa neagră, pe o sticlă de vin bulgăresc, cârnat moale, brânză proaspătă, două cutii de caviar, ouă. Avea 41 de ani, şi în acea zi auzise pentru prima dată de la început până la sfârşit istoria familiilor părinţilor lui. Mama lui îi povestise mai dinainte părţi mici, ca şi când ar fi fost doze otrăvitoare pentru oamenii tineri.

Familia tatălui lui, care atunci încă se mai numea Berenstein, fugise în octombrie 1917 din Odesa în România. Fuseseră evrei ultrareligioşi, înfricoşaţi de tradiţionalele pogromuri ruseşti şi de ateismul comunist. Totuşi fiul lor cel mai tânăr, Isak, născut în 1918, imediat după venirea lor în România, fusese contaminat de noua ideologie, când, în 1938, fusese trimis la *yeshiva*[3], la Constanţa, unde venise în contact cu comuniştii evrei.

Antisemitismul în România fusese virulent. Garda de Fier, organizaţie naţionalistă care combinase mistica creştinortodoxă cu o mare doză de fascism, devenea din ce în ce mai periculoasă şi, în septembrie 1940, paranoicul general Antonescu, supranumit şi Câinele Roşu, a dat o lovitură de stat fascistă[4]. Isak avea o explicaţie pentru confuzia pradă căreia căzuse acest popor: lipsa de cunoştinţe istorice, înţelegerea greşită a luptei de clasă. Îşi întrerupsese şcoala de rabini şi se hotărâse să se facă învăţător. Deveni membru al partidului comunist şi ajunse repede la conducerea lui, cel mai tânăr membru, şeful de pe lista neagră. La institutul pedagogic o întâlnise în 1939 pe nevasta lui, Ana Benveniste, o fată dintr-o familie evreiască tradiţională, destul de bogată pentru a-şi putea permite să-şi dea copiii la studii.

La 31 iunie 1941, generalul Antonescu invadase împreună cu nemţii Uniunea Sovietică şi, în timp de patru luni, armatele române ajunseseră la Odesa[5]. Antonescu se autodeclarase mareşal.

---

[3] Şcoala pentru învăţarea Talmudului.

[4] In urma Dictatului de la Viena, Antonescu a fost însărcinat, la 4 septembrie 1940, cu formarea guvernului, fiind învestit cu depline puteri.

[5] În ianuarie 1941, Antonescu a înăbuşit rebeliunea legionară, iar în 31 iunie 1941 a decis intrarea României în război pentru eliberarea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord, rupte din trupul ţării în urma Dictatului de la Viena.

Încă înainte de invazie, Isak şi Ana au fugit peste graniţă. Isak avea un număr de carnete de partid în alb şi ei îşi declarară o nouă identitate.

Isak Berenstein deveni Ivan Sokolov. El se înscrise în Armata Roşie. Din noiembrie 1941 până în august 1946, Ivan cu Ana s-au văzut doar o singură dată, după ce Ivan fusese decorat cu Steaua Roşie. Primise o permisie de o săptămână şi putuse să-şi viziteze nevasta, care lucra la Novosibirsk, într-o fabrică de armament.

Fusese înaintat în grad, colonel de artilerie, şi după demobilizare studiase la Institutul de Maşini Grele, devenind aparatcik, activist.

La această ultimă vizită, Sokolov şezuse cu maică-sa la masa mică din bucătărie. Afară se întunecase. Seara căzuse devreme. N-au aprins lampa, dar faţa luminoasă a maică-sii părea să destrame vagul întuneric din casă.

Ea voia ca el să plece în Israel „când ea nu va mai fi”.

— O să trăieşti până la 100 de ani, mamă, şi-atunci eu voi fi bătrân.

— Promite-mi c-o să pleci. Promite-mi că atunci o să te duci în Israel. Eşti evreu, Saşa, la fel ca mine.

— Nu ştiu ce-nseamnă asta, mamă. Tu ştii, dar eu nu ştiu.

— Eu o ştiu de mai-nainte.

— Ce mai înseamnă asta acum pentru tine?

Ea a ridicat din umeri.

— Caraghios lucru mai e şi ăsta. N-am mai fost de atâta timp la sinagogă, nu practic ritualurile şi totuşi mă simt evreică.

— Ce e asta, cum o simţi?

— E aşa, un fel de... respect pentru cel mic, respect pentru oamenii care te-au crescut, respect pentru oamenii care au trăit înaintea ta şi au suferit... aşa ceva.

El a încuviinţat.

— Trebuie să pleci din Uniune, a spus ea, ce laşi aici, de fapt, în urma ta?

— Un copil.

— Nataşa e la Irina. N-ai voie s-o vezi. Pleacă din ţara asta. Cei din neamul Benveniste au vagabondat tot timpul! Suntem

un fel de ţigani, din Spania. Am pornit-o în toate părţile şi tu trebuie să te întorci înapoi, la vatră.

— Poate mai sunt şi alţi membri ai familiei noastre acolo.

Ea a scuturat din cap.

— Taică-tău s-a interesat. Nu ştiu cum. Când eram însărcinată cu tine s-a interesat. Toţi au plecat.

Îşi privea mâinile, pete maronii de bătrâneţe îi acopereau pielea subţire. Sokolov nu le observase până acum.

— Ştiu că el voia să-şi ia şi părinţii, dar ei n-au vrut. Ei îl considerau un renegat. Pe vremea aceea nu-i mai vizitase de vreo doi ani. Îl aud încă pe taică-său spunând: „Ei, nemţii, nu sunt chiar atât de greu de suportat, mai puţin greu, oricum, ca bolşevicii”. Asta li se părea lor cel mai grav lucru, că tocmai fiul lor devenise bolşevic. Auziseră de la familia din Galiţia că în primul război mondial nemţii nu fuseseră răi cu evreii, de ce adică ar fi fost ei acum altfel?

— Şi tatăl şi mama ta?

Ea a clipit des din ochi şi s-a luptat cu lacrimile. Înduioşat, Saşa a îmbrăţişat-o şi ea şi-a revenit sprijinită de umărul lui puternic! Şi-a scos o batistă din mâneca rochiei şi şi-a şters zâmbind ochii.

— Ei n-au vrut să-şi părăsească afacerile. Prostii, nu? Tatăl meu avea o făbricuţă de pantofi. Nici mică, nici mare. Economisiseră ceva şi tata a crezut că banii îl vor salva. «Dau câte ceva în stânga şi-n dreapta», spunea, la fel ca şi cu fasciştii. Fiecare e antisemit până când îi pică cât de cât un câştig de la un evreu. Aşa sunt şi creştinii din România.» Astfel de lucruri spunea.

— Şi fraţii tăi?

— Erau însuraţi. Aveau copii. Nu ştiau ce să facă. Eu eram cea mai tânără. O, Saşa! Îi strânse mâna. De atâta vreme vreau să povestesc toate astea. Ce tristă e lumea în care nu poţi povesti aşa ceva. Am minţit toată viaţa despre locul de unde am venit. Şi taică-tu a murit fără ca prietenii lui cei mai buni să ştie că el era evreu! El nu putea să mintă, era cine era, cu excepţia acestui lucru, la baza vieţii lui deci stătea o minciună. El minţise despre tinereţea lui, despre tatăl şi mama lui, despre asemenea lucruri a fost nevoit să mintă. Glasnosti. A trebuit să împlinesc 70 de ani şi tu 40.

— 41, mamă. În acest an, 42.

— Ce ai de gând să faci, Saşenka, o să te-nsori din nou?

— Nu ştiu, mamă.

— E ea destul de bună pentru tine?

— Da. O văzu în gând pe Valia. Tăcu asupra acestui subiect.

— Şi serviciul îţi place?

— Da.

— Ai perspective de viitor? Spune cinstit, Saşa.

— Sunt cinstit, mamă. Îmi merge bine. Pe cinste. Minţea Nu minţise niciodată în viaţă, dar acum, ca şi când asta ar fi devenit un accesoriu al consumului de alcool, minţea cu uşurinţa cu care trăgea aer în piept. Întrebă:

— Mai ai ceva de băut?

— E sticla goală deja? Atât de mult bei?

— Nu. Numai astăzi. E doar sărbătoare.

— Caută în bufet. Ar mai trebui să fie votcă acolo.

El aprinse lumina în sufragerie şi văzu deasupra bufetului pictura cu peisajul, pe care o scosese cândva din ramă. Făcuse acest lucru o singură dată, după care rezistase tuturor tentativelor de a o mai repeta. Sigur că cunoştea cuvântul de ocară; *jid*. Jidanii erau capitalişti, antisocialişti, profitori, paraziţi, asocia acest cuvânt cu oamenii şmecheri, fără iubire de patrie, ruşi falşi. Era şi el unul dintre ei, dar hotărâse să păstreze tăcere toată viaţa asupra acestui lucru. Mama lui i-a poruncit să pună documentele la loc şi să reaşeze tabloul pe perete. Niciodată n-a mai dorit să le vadă şi, ciudat, acest lucru i-a dispărut aproape din conştiinţă, pitindu-se într-un colţ prăfuit al memoriei. Pe bufet era aşezată o fotografie de-a tatălui. Şedea zâmbind la o masă sărbătorească la restaurantul Praga, de la începutul Arbatului, trei săptămâni înainte de infarctul fatal. Pe faţa de masă erau sticle de şampanie, de votcă, de vin. În spatele lui se vedeau ramuri de măslin şi apărea vizibil un picior de femeie din pictura barocă a palatului în care funcţiona restaurantul. Sărbătoreau nunta lui Saşa cu Irina. Saşa îi semăna mai mult lui decât maică-sii. În Kaliningrad era la fel de băţos, în afara oricărui compromis în atingerea ţelurilor lui. A luat votca din dulap şi a dat jos pictura de pe perete.

Maică-sa aprinsese în bucătărie lumina şi pusese apa la fiert pentru ouă. Stătea îndreptată spre el cu spatele ei mic şi lat de bătrână.

— Mamă...

S-a întors, a văzut pictura în mâna lui şi s-a îndreptat spre masă cu o privire dezaprobatoare, jumătate întoarsă spre oala în care fierbea apa.

— De ce vrei să vezi asta? a întrebat ea. Vocea îi suna reticent, însăşi întrebarea însemna că cedase.

— Vreau să ştiu ce stă scris aici.

— De ce?

— Sunt treizeci de ani de când am descoperit, mamă, erau alte timpuri atunci. Acum e perestroika, glasnosti, tu însăţi ai spus-o.

— Ei vor continua să-i urască întotdeauna pe evrei.

— Dar nu ne vor mai persecuta.

— Ai spus *nu ne vor*, zise ea.

— Da.

Până la catastrofă nu avusese timp să se gândească la rădăcinile şi la trecutul lui. *Oktiabr* a explodat cam la trei luni după numirea lui Gorbaciov în funcţia de secretar general, şi înecarea lui Sokolov în votcă la Tomsk a mers în paralel cu creşterea libertăţii presei. Despre Israel şi Orientul Mijlociu a început dintr-o dată să citească articole care nu mai erau întunecate de interpretarea sucită a faptelor. A citit despre evreii din URSS, despre emigranţi, antisemitism, despre naţionaliştii de la Pamiat, care considerau iudaismul şi sionismul răspunzătoare pentru catastrofele prin care trecuse Rusia. Dar era el oare un evreu? Ori, poate, se simţise întotdeauna un evreu, doar că sentimentul nu avea nume?

— Promite-mi că după aceea le vei pune la loc. Mă simt neliniştită dacă nu stau acolo.

El a luat un cuţit de bucătărie şi-a repetat gestul pe care-l mai făcuse o dată, în urmă cu treizeci de ani.

— Când ai văzut aceste hârtii pentru ultima dată?

— Atunci, a spus ea. A lăsat cu grijă în apa clocotită cele patru ouă, atât de scump plătite de el.

— Ouă. Probabil ai dat pe ele o mulţime de bani?

— Nu cine ştie ce.

— Ne asupresc ţăranii. Dacă le dai cea mai mică şansă, ţăranii te şantajează. Stalin n-a greşit complet, să ştii.

— A fost un criminal, mamă. La fel ca Hitler.

— Cum îndrăzneşti să spui asta?

— Aşa a fost. A făcut crime în masă.

— Nu mai pricep nimic din timpurile astea. O dată-i una, altă dată-i alta.

— Întotdeauna a fost alta, dar partidul făcea ca şi când ar fi fost una.

— Toate idealurile pentru care ne-am luptat eu şi tatăl tău, sunt acum, dintr-o dată, minciuni. Eu l-am crezut pe Stalin, deşi mi-era frică de el. Credeam că în cele din urmă va ieşi totuşi binele la liman. Dar acum se spune că totul n-a fost decât trădare. Nu mai înţeleg nimic din toate astea.

— Priveşte. Scosese hârtiile la vedere.

— Contractul de căsătorie între tatăl şi mama sa *Ketubah*. În ebraică. Celelalte hârtii sunt certificatele lor de naştere. Le-am luat fără ca ei să o ştie. Nu era bine ca ei să deţină asemenea hârtii Evreieşti.

— Ai ars propriile tale hârtii, dar le-ai păstrat pe cele ale părinţilor tăi?

— Când taică-tău a aruncat în foc certificatele noastre, m-am simţit ca şi când aş fi ars eu însămi, ca şi când mi-aş fi trădat tatăl şi mama. Voiam să păstrez ceva, o dovadă. Şi-n acelaşi timp era ketubah-ul la ei în casă-n pericol. Fără ca tatăl tău să o ştie, le-am luat pe ascuns în Ucraina.

— N-a ştiut nici mai târziu că le ai?

— Ba da, a descoperit.

— Poţi să le citeşti?

S-a apropiat de el şi el a auzit-o rostind nişte sunete cum niciodată n-o mai auzise până atunci. Uimit, s-a uitat la gura ei, la ochii ei şi i-a luat mâna bătrână şi i-a sărutat-o.

Ea a zâmbit timidă, ca şi când ar fi fost o fetiţă.

— Ce-nseamnă asta? a întrebat el, ascunzându-şi tulburarea.

— Înseamnă că tatăl meu, Iakov Benveniste, promite să se căsătorească cu mama mea, Sara Apfelbaum, pe 21 aprilie 1903.

După şapte luni a primit ştirea că ea murise. Conştiincioasă, îi scrisese în fiecare săptămână, scrisori ca nişte jurnale de bord, descrieri ale zilelor liniştite pe care le trăieşte, căindu-se de situaţia ce se înrăutăţea la Moscova, unde nu se mai găsea nimic de cumpărat. Scrisorile din ultima vreme el le tratase cu lipsă de respect şi le lăsase cu săptămânile nedeschise, speriat de speranţele pe care ea şi le mai punea încă în el, celebritatea şi faptele excepţionale ale celui mai bun elev din Şcoala nr. 79. Le aruncase pe toate în afara ultimelor două dinainte de moartea ei, pe care încă nu le citise în ziua decesului.

Deschisese scrisorile şi descoperise că ea se îmbolnăvise, o infecţie la rinichi, care făcuse necesară internarea ei în spital, dar nu se găsise niciun pat liber şi farmaciile nu avuseseră medicamentele necesare-n depozite. Ea scria cu bună dispoziţie şi încredere. O să se însănătoşească înainte de-a mai fi internată-n spital.

În următoarea scrisoare scria că primise medicamente bune de la cineva care frecventa sinagoga. Era prima oară că scria cuvântul ăsta, sinagogă. Printre rânduri el citea despre durerile pe care probabil ea le avea. A murit singură, într-o amiază de noiembrie, şi a fost găsită de o vecină.

El luase avionul spre Moscova şi portarul, unul dintre locuitorii apartamentului de la parter, l-a lăsat să intre. Un om care se dădea după cum bate vântul. Ţinuse probabil sub observaţie locuitorii blocului, informând KGB-ul asupra a tot şi a toate, iar acum îşi atârnase chiar în sufrageria lui, la intrare, o fotografie de-a lui Gorbaciov, lăudând noua libertate şi posibilităţile ce se iviseră pentru oamenii întreprinzători.

— Fiul meu a deschis restaurant în cooperare, povestea el mândru, pe Nahimovski Prospekt. Aici. Trebuie să mănânci şi, dacă vrei să-ţi găteşti singur, observi că magazinele nu mai sunt pline ca altădată.

I-a îndesat lui Sokolov în mână o carte de vizită.

— Aşteaptă. A scris pe ea: „Iuri, oferă-i dr. Sokolov un serviciu excepţional”. Surâzând, i-a dat lui Sokolov cartea de vizită înapoi.

— Aveţi ceva împotrivă dacă rămân să înnoptez în apartamentul mamei mele?

Omul a făcut o mină chinuită.

— Ştiţi că nu e admis aşa ceva. Mă puneţi într-o situaţie neplăcută cerându-mi acest lucru.

— Poate se mai găseşte în casă ceva ce v-ar fi de folos, a spus Sokolov.

— Amabil din partea dumneavoastră. În cazul ăsta, vedeţi dumneavoastră, n-am să anunţ că aţi rămas un timp atât de lung în apartament. Cât timp?

— O zi, două.

Câteva ore mai târziu adormi cu capul pe masa din bucătărie, lângă o sticlă de votcă. Când s-a trezit, afară se făcuse deja întuneric. Informatorul KGB-ului îi povestise că maică-sa fusese arsă la crematoriu, în ziua în care anunţul către Tomsk parcurgea încă Siberia, şi că, împreună cu ceilalţi locuitori ai blocului, vecini, cunoştinţe, şi cineva de la „biserica evreiască” (cu toţii cam 50 de persoane), o condusese şi el pe ultimul drum. În dulapul gol din sufragerie, Sokolov a mai găsit porţia de caviar (pe cealaltă o mâncase cu prilejul zilei ei de naştere), şi a mâncat-o printre lacrimi. Apoi a băut, până când întunericul s-a înstăpânit şi în creierul lui.

Dimineaţa, le-a făcut o vizită vecinilor.

I-a recunoscut pe oamenii încărunţiţi şi cocârjaţi acum, lângă care crescuse. L-au primit cu inima deschisă şi îndoliată. După ce l-au servit cu ceai urmat la scurt timp de rachiu din mere, l-au năpădit cu fel de fel de poveşti despre sfinţenia mamei lui. Avusese grijă de copii, le dăduse supă bolnavilor, stătuse de vorbă cu schilozii, le citise orbilor. Un înger. Avusese o viaţă socială plină, pe care în scrisorile către el o ascunsese, ca şi când i-ar fi fost teamă că-şi va răni feciorul dacă îi va scrie că împărţea şi altora atenţia care i s-ar fi cuvenit numai lui. În seara de după cremaţie, vecinii mâncaseră împreună. Au cântat pentru ea şi, unul după altul, au vorbit despre inepuizabila ei capacitate de a-şi ajuta semenii.

— Maică-ta a fost o rusoaică bună, a spus vecina. ”Mereu gata să-i ajute pe ceilalţi. Să ajute, pur şi simplu. Îi simţim lipsa Şi faptul c-a fost evreică nu ne-a fost cunoscut. Dar asta n-are nicio importanţă. A fost un om bun, evreu sau neevreu.

Nevoia de-a marca într-un fel despărţirea l-a împins a doua zi la sinagoga de pe strada Arsipova. A fost primul impuls,

pe care l-a urmat parcă pe jumătate adormit şi a rămas uimit de mulţimea de oameni pe care i-a întâlnit în holul cu lambriuri, deşi nu era vorba de-o sâmbătă, ziua de sabat. Se găseau aici evrei din toate colţurile ţării, care în multe cazuri călătoriseră câte zece zile sau chiar două săptămâni, cu speranţa de-a se putea informa, în îndepărtata Moscovă, asupra emigrării în Israel. Sokolov a văzut feţele lor obosite, grave. Nu-şi putea aminti ca părinţii lui să fi avut prieteni evrei, şi chiar aşa să fi fost, aceştia, la rândul lor, ar fi fost evrei tăinuiţi. Mai târziu, în Kaliningrad, nu întâlnise evrei credincioşi, fiindcă aceştia primeau rar aprobarea să lucreze în laboratoare sau fabrici ”închise. În sinagogă a văzut pentru prima dată un grup de evrei care îşi profesau credinţa. Arătau ca orice oameni obişnuiţi.

S-a dus la sinagogă pentru că a vrut să comemoreze amintirea mamei şi a tatălui lui în stil evreiesc şi s-a adresat acolo unui om bărbos, pe care l-a crezut preot.

— Nu sunt rabin, l-a corectat omul zâmbind. Dar l-a luat pe Sokolov cu el în camera mare de rugăciuni şi i-a dat o carte în care era *kadişul*, scris cu litere chirilice. Bâlbâindu-se, Sokolov a citit sunetele necunoscute şi i s-a rupt sufletul când şi-a dat seama că face ceea ce maică-sa ar fi dorit să facă. A spus *kadişul* aşa cum ar fi făcut-o bunicul lui, şi taţii lor şi toţi taţii dinainte, în cursul miilor de ani. S-a lăsat pe-o bancă şi şi-a ascuns faţa înlăcrimată în palme.

Ajutat de litri de votcă, şi-a scormonit câteva zile prinmemorie şi a ajuns la concluzia că nu avea nimic de pierdut. Ştia că devenise alcoolic, boala stătuse la pândă încă de la prima înghiţitură (să fi avut pe-atunci 11 sau 12 ani), iar cariera lui ştiinţifică, se încheiase în urmă cu patru ani, în momentul în care începuse cariera lui de alcoolic. Dacă ar fi rămas în Tomsk, ar fi fost şi el, asemenea mamei lui, găsit, după ce şi-ar fi dat ultima suflare, de vreun instalator sau portar. Ori ar fi murit, asemenea tatălui său, la 60 de ani, de infarct. Singurul lucru care l-ar mai fi putut ţine în Uniune era fiica lui, deşi Irina era recăsătorită şi Nataşa avea un alt tată. Locuiau acum în Leningrad, oraşul natal al Irinei. Ea preda matematica la una din universităţile de acolo, la fel ca soţul ei actual, şi nici nu ştiuse că mama lui Sokolov murise, până când acesta nu-i povestise.

În scrisori, maică-sa îi descria încercările ei de a-şi vedea nepoţica şi brutalele refuzuri ale Irinei, cu toate că ea făcuse o plângere de dare în judecată a fostei sale nurori, de care însă nu se alesese nimic. Irina scăpase de presiunile ei mutându-se la Leningrad. Îşi jurase că îi va da posibilitatea copilului ei să-l privească pe actualul soţ ca pe un adevărat tată şi Sokolov îşi dăduse în această privinţă cu greu consimţământul, după ce se autosugestionase că nu mai poate să-şi asume responsabilitatea pentru copil. Deci Irinei i se părea de la sine înţeles ca Nataşa să aibă cât mai puţine relaţii cu adevăratul ei tată. El nu realizase că şi relaţia dintre Nataşa şi mama lui se îngreuna. Îi trimise Irinei scrisori furioase, care, asemenea celei către Lev, i se returnau nedeschise.

Sokolov se dusese din nou la sinagogă, un templu din secolul 19, edificiu impozant, cu coloane corintice. Printre vizitatorii din hol se aflau membri ai organizaţiilor israelite de emigrare. O tânără israelită şi-a notat numele lui într-un blocnotes cu hârtie galbenă. Discuţia a demarat rapid, ca şi când el s-ar fi înscris pentru o excursie. Pentru că nu avea rude în Israel şi obţinerea unei vize sovietice era posibilă numai pe baza unei invitaţii de la cineva din familie, urma să i se trimită din Israel o invitaţie de la o rudă fictivă.

— E o problemă de rutină, spusese ea, asta se aranjează. Dar numele lui nu suna evreieşte, poate să-şi dovedească originea? Numai evreii pot beneficia de legea revenirii, i-a explicat ea, neevreii pot să se ducă oriunde în lume, evreii au o singură ţară în care se simt în siguranţă.

Până la catastrofă, Sokolov se simţise sigur şi în Uniunea Sovietică şi probabil că şi acum ar fi avut aceeaşi siguranţă dacă *Oktiabr* n-ar fi explodat.

În apartamentul mamei lui, a scos pentru a treia oară în viaţă tabloul din ramă. Când a prezentat hârtiile la sinagogă, femeia a aprobat şi i-a promis că va primi la Tomsk o scrisoare de la un văr îndepărtat din Israel. Înainte de plecarea din Moscova, o sunase pe Irina şi îi spusese că mama lui murise.

Şocată, ea a zis:

— De ce nu m-ai sunat mai devreme? Aş fi vrut să fiu prezentă la crematoriu.

— Ce vrei acum? a strigat el cu limba încleiată. Ai împiedicat-o pe Nataşa în ultimii trei ani s-o vadă, şi-acum te plângi că n-ai luat parte la incinerare? Tu n-ai vrut! Tu n-ai vrut ca Nataşa s-o vadă pe bunica ei de sânge. N-ai fost acolo, pentru că n-aveai dreptul să fii acolo!

A trântit receptorul în furcă, dar imediat a format din nou numărul.

— Plec, i-a spus, ceva mai moale acum.

— Unde? A auzit-o emoţionată, dar stăpânită, şi în voce i-a desluşit dorinţa de împăcare.

— În Israel, a răspuns.

La sfârşitul lui decembrie a primit scrisoarea, scrisă de cineva care se numea tot Sokolov (mai târziu a remarcat că fiecare oraş israelian avea un Rehov Sokolov. după numele lui Nachum Sokolov, un jurnalist care l-a urmat pe Herzl ca şi conducător al mişcării sioniste). Cu aceasta a putut să ceară o viză de ieşire la departamentul consular al Ministerului de Externe şi, ca urmare, consulatul Israelului la Moscova i-a dat viză de intrare.

În ultimele săptămâni ale şederii lui în Tomsk, furtuni reci ca gheaţa răscoleau străzile. Suferea de frig, purta trei pulovere unul peste altul, mănuşi din lână, se îmbăta ca să se încălzească. Geamantanele îi erau gata şi în fiecare seară se uita ore în şir în gol în timp ce amintirile i se îmbulzeau în minte.

Îi scrisese Irinei că emigra şi că voia să-şi ia rămas-bun de la Nataşa. Cu o seară înainte de plecarea din Uniune, le-a văzut pe Irina şi pe Nataşa în holul staţiei Leningrad. Irina i-a dat mâna şi s-a menţinut la distanţă. Nicio îmbrăţişare, nicio sărutare. Suspicioasă, ea şi-a lăsat fata singură cu el. Nataşa, de aproape zece ani şi înaltă pentru vârsta ei, avea obrajii roşii de emoţie, nu putuse să doarmă în tren şi-acum, pentru prima dată după ani de zile, erau din nou împreună. Avea păr negru bogat, aproape sârmos, care-i ieşea în bucle de sub glugă. Sokolov era roşcat, Irina blondă, dar Nataşa era la fel de oacheşă ca mama lui. Copilul era pe punctul de-a deveni o domnişoară.

A luat-o cu el la Mc Donald’s-ul din Piaţa Puşkin. La consulatul israelian primise dolari şi el s-a îndreptat spre intrarea celor cu valută, pentru a evita şirurile de sute de metri ale celor cu ruble. Cu capul sus, fata lui trecea alături de el pe

lângă ceilalţi moscoviţi. Big Mac, Coke, frites, s-a bucurat. A mâncat cu grijă şi a savurat fiecare amănunt. Când el vorbea, îl urmărea cu ochii mari, ca şi când ar fi înţeles că acestea erau orele de pe urmă pe care le aveau de petrecut împreună, ultimele imagini ale tatălui ei. El i-a cumpărat un Mc Donald's T-shirt şi, bolnav de tandreţe, i-a ţinut mâna strâns în timp ce, sub un cer albastru, se plimbau prin zăpada ce le scrâşnea sub paşi spre Detski Mir, magazinul pentru copii de pe bulevardul Marx. Pe drum, într-un portic, el a schimbat câţiva dolari la un bişniţar (în urmă cu doi ani asemenea lucruri aveau loc în hotelurile mari, pentru turişti, acum însă, în plină stradă) şi, ca şi când ea ar fi fost fiica unui recent îmbogăţit, Nataşa a putut să-şi aleagă tot ce-şi dorea. Rochii, pantofi, jucării, un joc de şah. Peste câţiva ani îi va veni menstruaţia şi-şi va găsi prieteni, va deveni o femeie matură şi nu va mai putea să se bucure de nimic din toate acestea. Înainte de a o duce înapoi la staţia Leningrad, au băut cola la bufetul Hotelului Moscova, deschis pentru ruşi. Din proprie iniţiativă, Nataşa a rămas să-i ţină mâna strâns, în timp ce stăteau pe scaunele din plastic albe şi-şi beau cola.

— Vreau să-ţi povestesc ceva. Un secret între tine şi mine. Ea a încuviinţat.

— Plec în Israel. Ştii ce e asta?

— O altă ţară. Lângă Siria şi Iordania.

— De ce plec acolo?

— Pentru că vrei să pleci.

— Da. Vreau să plec. Plec să încep o altă viaţă. Mai târziu, când te vei face mare, ai să poţi să mă cauţi acolo. Îmi promiţi?

Ea a încuviinţat şi el a observat ceva, o tristeţe parcă, întunecându-i privirea.

— Mai există un alt motiv pentru care mă duc în Israel.

— Ştiu, a spus ea.

— Care?

— Mama mi-a spus că nu am voie să vorbesc despre asta.

— Cu mine ai voie.

Nataşa a înghiţit în sec şi s-a agăţat de mâna lui.

— Şi nici bunica nu mă lasă.

— Bunica? Vrei să spui bunica Ana?

Ea a aprobat.

— Bunica Ana e moartă. Cred că ea n-o să se supere dacă-mi spui.

Ea s-a gândit o vreme. Apoi s-a aplecat spre el şi i-a şoptit la ureche, cu palmele în jurul gurii:

— Noi suntem evrei.

— Asta ţi-a povestit... bunica?

— Da.

— Când a făcut-o?

— Când ne-am mutat la Leningrad. Când tu ai plecat la Tomsk.

— Mama o ştie?.

Ea a dat din cap.

— Şi ea mi-a spus. Ieri. S-a aplecat din nou spre el:

— Dar eu nu i-am spus că deja ştiam.

El i-a luat faţa în palme şi a sărutat-o. Nataşa şi-a încolăcit braţele strâns în jurul gâtului lui.

— Ăsta rămâne secretul nostru, i-a spus el la ureche, cu vocea învăluită.

— Tu îl ştiai deja de la bunica. Ăsta rămâne secretul nostru.

Opt luni mai târziu, doldora de votcă şi îndurerat de-o memorie care o luase razna, s-a ridicat din fotoliu şi s-a sprijinit de lemnul învechit al pervazului. Pe micul balcon al vecinilor stătea femeia pe care o văzuse în autobuz. Se ţinea strâns de balustrada de fier şi privea relaxată străduţa, casele şi rufele atârnate sub ferestre la uscat. L-a văzut cu coada ochiului şi s-a întors spre el, mai repede decât ar fi avut el timpul, după ce băuse o sticlă de votcă, să se retragă. A încercat să-i zâmbească. Presupuse că este cu vreo zece ani mai tânără decât el, în jur de 30 probabil, cu toate astea avea o strălucire feciorelnică pe chip, ca şi când ar fi fost o fetiţă ale cărei vise nu fuseseră încă spulberate.

Slavă domnului că se bărbierise în dimineaţa aceea, îşi spuse, şi-şi aruncă iute ochii asupra hainelor de pe el. Nu erau frumoase, nu erau scumpe, dar erau curate ca lacrima.

Femeia i-a întors zâmbetul. Aşa, simplu, o femeie frumoasă să-i zâmbească lui? Cum ar putea să-i mulţumească pentru acest lucru?

— Noi suntem vecinii cei noi. Vorbea o rusă splendidă.

— Să fiţi bineveniţi, spuse el răguşit. Când aţi ajuns?

— Ieri, la prânz, zise ea.

Avionul în care era ea aterizase, deci, pe când Sokolov asistase la crimă.

— Tania Hirschfeld, spuse ea. Se apropie de el şi, pentru a-l saluta, se aplecă peste balustradă cu mâna întinsă. Se aplecă şi el în afară şi ajunse să-i apuce mâna.

— Aleksandr Sokolov. Saşa, îi spuse, ca pe o invitaţie.

— Locuieşti aici de mult, Saşa?

— Aici? De trei săptămâni. Nu e un cartier de lux. În nordul Tel Aviv-ului, acolo locuiesc cei bogaţi. Să mai avem puţină răbdare, spuse el, şarmant.

— Am fost azi de dimineaţă pe Dizengoff, spuse ea. Altceva n-am văzut încă. Pe vârfuri, se dădu înapoi câţiva paşi şi privi peste umăr spre uşa deschisă. Îi aruncă o privire cu înţeles şi îi şopti:

— Doarme cineva.

— Vrei să mergem să bem ceva la colţ? îi şopti el cu uşurinţa unuia care ar fi făcut zilnic una ca asta.

Ea i-a privit cu atenţie faţa, a descoperit copilul veşnic ce se afla ascuns în trăsăturile lui şi a dat din cap şovăitoare. Sokolov i-a explicat unde trebuia să se ducă şi şi-a luat la revedere. S-a privit apoi în oglindă. Avea pungi grele sub ochi şi obrajii, altădată întinşi şi netezi, erau brăzdaţi de şanţuri şi riduri. Două adâncituri mergeau de la aripile nasului spre colţurile gurii şi din urechi îi ieşeau smocuri de păr. Dar sub această mască – a unui beţiv de patruzeci de ani care renunţase la toate, până şi la aparenţe – apărea faţa neatinsă şi nevinovată a celui mai bun băiat din clasă.

Voia să fie lucid la întâlnirea cu ea, aşa că se dezbrăcă spre a face exerciţii fizice şi a-şi pune în circulaţie sângele. Încercă să-şi atingă cu degetele de la mâini degetele de la picioare, dar acestea nu-i ajungeau decât până sub genunchi. Deşi lucrase muncă fizică în ultimele două săptămâni, totuşi condiţia lui rămăsese proastă. Din Kaliningrad nu mai făcuse sport. Acolo jucase tenis, de două ori pe lună făcea alături de Lev cei cinci kilometri pe care acesta îi străbătea zilnic, înota

regulat la Bazinul Revoluţiei, duminica se plimba cu Irina şi cu Nataşa.

Şi-a alungat amintirile şi s-a concentrat asupra exerciţiilor.

Şi-a ridicat mâinile, şi le-a întins, apoi s-a aplecat mult, fără să-şi îndoaie genunchii. Trupul lui ţipă de durere, dar el rezistă şi, după treizeci de încercări, degetele mâinilor lui reuşiră să atingă degetele singuratice de la picioare.

Capitolul 11

Pe terasa unuia dintre restaurantele yemenite de pe Etsel, o ospătăriţă le-a indicat un loc, printre turişti şi israelieni. Terasa avea bănci şi mese rustice, asemănătoare mobilierului masiv dintr-o casă de vară rusească şi plasate frumos în rând pe trotuar. Se oferea astfel vedere asupra străzii aglomerate; o sută de metri mai departe apărea colţul lui Rehov Roni, care, cu excepţia orelor de siestă, era, oarecum, centrul cartierului.

Avea în faţă o cutie de cola de la gheaţă, acoperită, din cauza condensului, de stropi de apă, şi pe fundul paharului de alături avea o felie de lămâie, semn de atenţie şi de lux şi deci de neimaginat în patria lui de dinainte. Părul roşcat, rărit, dar acoperindu-i încă bine craniul, strălucea, şi el se simţi neobişnuit de puternic şi de bine dispus. Fusese o minune că supravieţuise ultimelor 24 de ore, şi-acum, ca o încununare a obţinerii statutului de şomer, avea o întâlnire cu o femeie. Asistase la o crimă în plină zi, privise în ochii unei fantome care luase înfăţişarea prietenului său Lev, memoria lui o luase razna şi el fusese pentru a treia oară interogat în viaţa lui de adult, şi, slavă domnului, pentru prima dată fără urmări catastrofale. Bine, el nu mai avea serviciu, cei câţiva şekeli erau singurii bani pe care-i mai avea, dar de cealaltă parte a balanţei atârna faptul că mai era încă în viaţă, şi avea întâlnire cu o femeie, ceea ce nu era mai puţin decât o minune. Mai mult decât acum n-ar mai fi putut să decadă şi asta îi dădea, ciudat, un sentiment de libertate.

— Bună, Saşa.

Tania stătea surâzătoare alături de el. Acum purta o rochie din mătase albastră. Era subţire, avea sânul mic, umerii înguşti, un gât lung, o piele de-un alb pronunţat. Era o nobilă, gândi Sokolov, în curând va începe să povestească cum că familia ei descinde din ranguri nobiliare. El s-a ridicat în picioare şi a invitat-o să stea jos pe banca din faţa lui. De-abia atunci a observat copilul alături de ea, o fetiţă de vreo şase ani, cu aceeaşi faţă îngustă ca Tania, dar blondă, cu ochii albaştri şi cu o panglică roşie în-păr.

— Ea e Emma.

Fetiţa l-a privit în expectativă. El a zâmbit forţat, nepregătit pentru această întâlnire.

— Bună, Emma, a spus. Eu sunt Saşa. Stai jos.

Tania a aşteptat până când fiica ei s-a aşezat pe bancă şi de-abia atunci s-a lăsat şi ea alături.

— Sper că nu-ţi pare rău că am luat-o şi pe ea cu mine.

— Nu, sigur că nu, a răspuns el cât a putut de firesc.

— Ce frumos e aici. Totdeauna e aşa? Vorbea limba de parcă ar fi făcut parte din vechea nobilime rusă. Şi-a pus geanta jos, lângă ea, o geantă rusească grosolană, destul de mare ca să poţi îndesa în ea eventualele cumpărături pe care le-ai fi putut face pe drum. El n-a vrut să se gândească la trecut, făcând paralela cu un timp revolut. Avea nevoie de votcă.

— Ce vrei să bei? a întrebat-o pe Emma.

Fetiţa s-a uitat la cutia lui:

— Coca-cola?

— *The real thing*, spuse el, experimentat.

— Asta e în engleză, a explicat Tania. *Lucru autentic.*

— Şi tu?

— Tot cola, te rog.

El a chemat un chelner yemenit şi într-un ivrit poticnit a mai comandat două cutii şi un pahar de votcă. Tania l-a întrebat dacă a urmat ulpanul.

— De îndată ce înţelegi structura, merge totul destul de repede. Cu ce te-ai ocupat în patrie?

— Sunt profesoară de germană. Şi tu?

— Am lucrat în Kaliningrad. În zboruri cosmice. Sunt fizician.

— Kaliningrad? Munţii regilor. Nu ştiam că acolo...

— Kaliningrad, lângă Moscova Un oraş închis.

— Aşa. L-a privit cercetătoare şi el a înţeles că ea îi caută acum un loc în lumea stratificată a Rusiei.

— De unde veniţi? a întrebat el.

— Din Kiev. Dar m-am născut la Moscova. Tu?

— Moscova. Părinţii tăi sunt încă acolo?

— S-au despărţit pe când aveam trei ani. Mama n-a vrut să plece din Kiev. Ai venit singur?

— Da. Părinţii mei nu mai trăiesc. Sunt divorţat. Chelnerul a adus pahare, cutii reci cu gheaţă şi păhăruţul lui de ucidere a memoriei.

— *Toda*[6], spuse Emma cochet.

---

6 Mulţumesc (ivrit).

— *Bevakaşa*[7], a răspuns chelnerul înclinând din cap.

— Frumos din partea ta, a remarcat Sokolov.

Fetiţa a înclinat capul. Tania i-a potrivit funda din păr. Ar trebui să auzi cât ştie deja.

Fetiţa începu să numere într-un ivrit perfect.

El spuse:

— Eu cred că tu peste câteva săptămâni o să vorbeşti mai bine ivrit decât mine.

Tania a deschis cutia şi i-a turnat din ea fiică-sii, care privea atentă cum coca susura umplând paharul.

— *Lehaim*[8], spuse Sokolov.

— *Lehaim*, a repetat Emma.

— Pentru viaţă, a spus Tania, plină de gravitate.

Numai o rusoaică poate s-o spună atât de mişcător, s-a gândit Sokolov; au ciocnit şi el a şi golit paharul până la jumătate. Ca pe-un medicament.

— De ce ai plecat? a întrebat ea. Făceai parte din partid, de vreme ce ai lucrat în oraşul acela. Puteai să obţii orice.

— Se terminase acolo, a răspuns el, înţelegând prin asta, de fapt: acolo se terminase cu mine.

— Rusia va rămâne veşnic, spuse ea, plină de înfocare, într-un alt mod, probabil, dar va rămâne veşnic. Ce voiai să faci aici?

— Am vrut să plec. Nu e suficient? Am vrut să încep o altă viaţă, să văd alţi oameni, să simt altfel de impulsuri.

— Ai fi putut deci, la fel de bine, să pleci în America.

— Acolo nu mai putem intra.

— Dar dacă s-ar fi putut?

— Da. De ce nu?

— Ăsta e Israelul! spuse ea emoţionată şi îi aruncă o privire neliniştită. ”Este o ţară evreiască. Eşti, totuşi, un evreu, nu?

— Da, bineînţeles, spuse el cât se poate de prietenos, zăpăcit de asprimea cu care ea reacţionase la cuvintele lui. O privi şi pe Emma. Ea stătea şi se uita la el cu gura întredeschisă.

---

7 Poftim (ivrit).

8 Noroc (ivrit).

— Realizezi că-n jurul nostru, aici, stau numai evrei? Evrei! Şi o poţi spune cu voce tare! Suntem Evrei! Pot ei să strige, şi nimeni nu-i va ataca. Ăştia sunt pereţi evreieşti, noi stăm aici pe o terasă evreiască...

— Cola evreiască, spuse şi Emma.

El zâmbi, dar Tania rămase gravă. Asta e americană, drăguţo, dar sunt sigură că aici au şi cola cu adevărat evreiască.

— Priveşte, Emma, spuse Sokolov, şi îi arătă o pasăre de cealaltă parte a străzii, care se plimba pe un acoperiş, o mare cioară evreiască.

O câştigase pe fetiţa care râdea din toată inima. Taniei nu i se mişca niciun muşchi pe figură, dar îi prelua metoda:

— Da, şi acelea sunt maşini evreieşti, şi acolo vine un autobuz evreiesc.

Era un autobuz al firmei DAN, una dintre cele două companii israeliene şi Sokolov citi marca.

— Un autobuz german, o corectă el.

— Unul evreiesc, o ţinu ea.

— M-A-N, fabrică de maşini germană, explică el.

— Nu mă înţelegi, spuse Tania nerăbdătoare. ”Este vorba de idee.

El încuviinţă, deşi explicaţia nu-i era clară.

— Tot ce intră aici, tot ce trăieşte aici, dobândeşte veşmântul gândirii sioniste. Chiar şi un autobuz german. Chiar şi o pasăre care a venit în zbor din Siria. Tot ce face această ţară, mereu mai puternică şi mai roditoare, este de la sine înţeles evreiesc şi sionist.

Ea se aplecă peste masă şi gesticula.

— În Ucraina eram oameni de rangul al doilea. Numai evreii care făceau jocul până peste puteri erau toleraţi. Dar nu puteai să fii evreu printre ucraineni.

El spuse cu sinceritate:

— Eu n-am avut niciodată vreo apăsare din pricina asta.

— Atunci ce cauţi aici?

— Am vrut să plec.

— O alegere proastă, spuse ea dezaprobator.

— De ce?

— N-ai ales pentru Israel, ci împotriva Uniunii.

— Are asta vreo importanţă?

— Asta e o ţară a evreilor. Asta nu e America.

— Nu simt asta.

— Saşa! O spui de parcă ai fi antisionist.

— Nu, răspunse el confuz, nu, dar trebuie să fii sionist ca să trăieşti aici?

— Trebuie să ai plămâni ca să respiri? Ochi ca să vezi? Bineînţeles, Saşa.

Se relaxă acum, când înţelese că răspunsurile lui Saşa veneau din lipsă de cunoştinţe şi nu din împotrivire faţă de gândirea sionistă. Spuse:

— Semeni cu acest chelner din restaurant, care este chemat de clientul permanent din colţ. Domnule, ce pot să fac pentru dumneavoastră, întreabă chelnerul. Clientul spune: vreţi să-mi gustaţi supa? Supa dumneavoastră? întreabă chelnerul uimit, e ceva ce nu e-n regulă cu supa? Gustaţi-o, cere clientul. Dar, domnule, spune chelnerul, supa are acelaşi gust de douăzeci de ani. Totuşi trebuie s-o gustaţi, insistă omul. Chelnerul ridică din umeri şi vrea să ia lingura, dar vede că lingura lipseşte. Asta voiam să spun, zice clientul.

Ea râse tare, bucurându-se de gluma ei, şi Sokolov zâmbi şi el, uimit de maniera ei de-a clarifica lucrurile.

Şi Emma râse.

— Mamă, mai vreau ceva, spuse ea. În timp ce-şi mai turna în pahar, Tania continuă:

— I-ai citit vreodată pe Mozes Hess, Leo Pinsker, Moise Lilienblum, Max Nordau? Nu?

El clătină din cap, recunoscându-i prin asta superioritatea.

— Cine sunt ăştia?

— Am avut acces la cărţile care se aflau pe lista celor interzise. Mama mea lucrează la Kiev la Biblioteca Centrală, ea era cea care-mi aducea cărţile. Aveau publicaţiile în original. Scrierile sioniste ale lui Nordau, spre exemplu. Puteam să mă uit prin ele într-o cameră separată a bibliotecii.

— Bunica n-a venit cu noi. Dar mai târziu vom merge să o vizităm, zise Emma.

— Întâi să economisim pentru călătorie, spuse Tania. Şi el remarcă pentru o clipă îngrijorarea în ochii ei. Întrebă:

— De când te preocupă sionismul?

— Din ultimii trei ani. Înainte... Din pricina Cernobâlului, preocuparea a devenit şi mai puternică. Şi aveam şi rude care au venit aici de mai-nainte, dar eu niciodată nu mă gândisem la asta. Citirea acestor cărţi însă... Mama vorbeşte idiş şi eu am prins câte ceva, deci singurul lucru pe care trebuia să-l învăţ erau literele ebraice, ca să pot citi câteva cărţi, pentru că idişul e scris cu litere ebraice. Şi astfel am învăţat imediat şi ebraica. Ştiu să citesc, înţelegi, acum trebuie numai să învăţ să vorbesc. Am vrut să-l citesc anume şi pe Asher Gingsberg, dar în ebraică originară, nu în germană sau idiş. Tegumim de Jakov Klatzkin, tot în ebraică.

El dădu din cap, înţelegând că nu ştia nimic din teoria asupra sionismului. Se întrebă dacă trebuia să acopere această lacună din cunoştinţele sale, cu toate că intuitiv se opunea gândului c-ar trebui să se adâncească într-o nouă ideologie. Singurul lucru pe care-l ştia despre sionism era miezul: evreii au dreptul să aibă statul lor propriu.

— Mai vrei ceva? întrebă el, ceva de mâncare?

— Nu, mulţumesc.

— Hai, ia ceva. Stai.

Comandă câteva salate cu pizza Şi votcă.

— Pot să te întreb unde ţi-e bărbatul?

— Sunt văduvă, spuse ea.

— Tata a fost omorât, completă Emma.

— Omorât? În Afganistan?

Tania încuviinţă:

— La Kabul. În urmă cu 4 ani.

— Era evreu?

— Nu. Ea clătină tăcută din cap. Dintr-o dată se îndreptă în scaun şi se forţă să aibă o privire bine dispusă:

— Şi tu? Ai spus că ai divorţat?

— În urmă cu cinci ani. Şi am fost însurat cinci... Am şi o fetiţă, Nataşa, acum are aproape zece ani. Câţi ani ai tu?

— Şase, spuse Emma.

— Şi tot acest timp ai locuit în Kaliningrad? El trase aer în piept:

— După divorţ, am lucrat în Tomsk.

— Asta-i departe.

— Acolo am avut serviciul.

— Sunt şi acolo fabrici pentru zboruri spaţiale?

— Cam aşa ceva, da.

— Era interesant să lucrezi la rachete?

— Asta am vrut să fac de pe vremea când eram de vârsta Emmei.

Făcu o mişcare cu capul spre copil. ”Şi mi-a reuşit. Acela a fost un timp minunat, da.

— Ţi-a venit probabil greu să te desparţi de aşa ceva. Vocea ei suna moale şi ochii îi exprimau compasiunea. Ştie ce înseamnă să-ţi iei rămas-bun, gândi Sokolov.

— Da. N-a fost simplu.

— Când ai venit aici, de fapt?

— În februarie trecut.

— Ai găsit de lucru?

— Nu încă. Am avut câteva oferte, dar încă nu era ceea ce căutam. Sunt inginer metalurgist, specializat în aliaje pentru rachete şi chestii dintr-astea, deci în comportarea metalului în situaţii speciale:

— Auzi, Emma? Saşa face rachete.

— Pot să vin şi eu o dată cu tine?

— Îndată ce o să fie posibil, poţi să vii, spuse el zâmbind.

— Pesemne că sunt bucuroşi că eşti aici.

— O să primesc o ofertă bună în curând. Şi tu?

— Eu pot să fac pe translatorul. Pot să traduc. Pot să dau lecţii. Sau, la o adică pot să merg într-un kibuţ, să muncesc la câmp. Vreau să fac orice este de folos pentru ţară.

— Pentru ţară e de folos că eşti aici. Surâsul ei era acum sincer. De bucurie, lui i-a stat inima-n loc. Spusese el asta? spusese el cuvinte prin care îi făcea curte unei femei?

Farfuriile au fost aduse la masă, iar Tania şi Emma s-au uitat la ele uimite.

— Humus, le arătă Sokolov, techina. Şi asta e o salată picantă. Sielicha! L-a chemat înapoi pe chelner:

— Vin? Cola? Votcă?

— Vin? repetă ea nesigură.

Sokolov a comandat cea mai bună calitate şi ea a aprobat din cap copleşită.

— Ce răsfăţate mai suntem, aşa-i, drăguţo?

Fetiţa dădu din cap.

— Sunt numai însărcinatul care să vă zică bine aţi venit.

Au mâncat şi au băut şi când, o oră mai târziu, s-a lăsat seara, Tania a recitat poezii din Heine. (*Dar ce-a fost cel mai rău dintre toate, ei n-au ştiut. Ce-a fost foarte rău şi foarte caraghios, am păstrat în taină în sufletul meu) şi Evtuşenko. (Dacă aş fi fost născut în toate ţările, dacă aş fi avut un paşaport pentru toate, toate ghişeele pentru vize ar fi fost în panică, aş fi fost fiecare peşte din fiecare ocean şi fiecare câine de pe drum*), şi Emma a povestit de ce pe ea o cheamă Emma. (”Mamei îi place Heine şi el a scris poezii frumoase despre Emma”). Sokolov le-a explicat de ce la rachete se întrebuinţează aliaje din titaniu. Tania a vrut să fie acasă înainte de lăsarea întunericului, şi Sokolov a condus-o cu o bună dispoziţie datorată votcii şi vinului şi iluziei copilăroase ce i se înfiripa în minte. Pe drum, pe Rehov Ivri, Tania a povestit despre plecare şi despre călătorie, şi despre orele ireale pe care le petrecuse acum aici, iar Sokolov se lăsă dus de entuziasmul ei. Demult renunţase la ideea că ar mai fi putut trăi alături de cineva ceea ce i se întâmplă acum, în ultima oră, cu Tania. Şi totuşi ea mergea alături de el, înaltă, subţire, râzând, povestind, şi Emma păşea între ei, ţinându-i pe amândoi de mână. Păşi drept şi privi la gura vie a Taniei, la ochii ei intenşi, simţind degetele copilului în palmă. După ce Tania îl întrebase dacă sâmbăta viitoare va ţine post (era Yom Kippur, lui nici nu-i trecuse prin minte), şi-a luat rămas-bun de la ele în faţa uşii locuinţei lor, două camere, lângă camera lui, în care îl aşteptau mii de amintiri de care se ruşina şi se simţea vinovat, aşa că îşi luă timpul necesar pentru a-şi scoate din cap posibilitatea unei romanţe cu o mamă şi-o fiică, înecând în beţie această iluzie.

Capitolul 12

Săptămâni după catastrofă încă mai răsunase ecoul exploziei în căsătoria lor. Irina îi reproşa că n-o ascultase niciodată când îl prevenise asupra loialităţii lui în ceea ce-l privea pe Lev. Era supărată şi reprobatoare. Dar nu se exterioriza aproape deloc. Se retrăsese într-un cocon mut de nemulţumire. Sokolov accepta neputincios deziluzia Irinei. Spera ca ea să revină după câteva săptămâni la dreapta judecată, văzând astfel că rolul lui, exact ca cel al lui Lev, era cuplat cu cel al lui *Oktiabr* de jocul orb al destinului.

Ancheta oficială nu livrase probele necesare şi urmarea anchetei, instituită de KGB, s-a orientat asupra normelor de siguranţă, dar şi acestea s-au dovedit corespunzătoare. Căderea lui *Oktiabr* părea să fi fost o pedeapsă a zeilor. Lev şi colaboratorii lui rataseră, pentru că în înaltul lor curaj omenesc s-au apropiat prea mult de vârfurile Olimpului.

Irina a fost interogată. KGB-ul i-a pus întrebări la centrul de calcul, într-o cameră separaţi. A durat 3 ore şi când a venit acasă n-a vrut să fie bătută la cap de nimeni. Sokolov i-a dat un pahar şi-a lăsat-o în pace. Avea faţa palidă, tensionată, îşi ascundea privirea, şi după o jumătate de oră de tăcere încăpăţânată, s-a închis în camera ei.

Trei zile după Irina i-a venit rândul lui Sokolov. Faţa lată, slabă, a maiorului Kirov, un om mic şi pătrat, cu o înfăţişare de ţăran, sugera o suprapondere a puterii musculare şi o capacitate redusă de gândire, dar asta s-a dovedit a fi o imagine înşelătoare. Avea mâini puternice, cu o manichiură perfectă, ochi mici, iscoditori, şi păr cărunt, tăiat scurt. Purta o uniformă KGB croită pe măsură. Discuţia urma să fie o evaluare a ceea ce se vorbise la aşa-numita conferinţă a şefilor de secţii, care se ţinuse la locuinţa de vară. Au luat procesulverbal punct cu punct, după care i-a venit rândul lui Kirov.

— Îl cunoşti pe Lev Leşava încă din tinereţe?

— Da, am învăţat la aceeaşi şcoală. Am studiat împreună.

— A fost întotdeauna interesat de călătoriile spaţiale?

— De Mai puţin decât mine, dar şi el a fost fascinat de ele, da.

— Ce anume vă atrăgea?

— Ceea ce îi atrage pe mulţi băieţi, cred. Prestaţia tehnică, triumful tehnologiei sovietice, visul de-a cuceri spaţiul cosmic.

— Nu aţi fost membru al Comsomolului.

— Nu am avut timp pentru aşa ceva. Amândoi aveam respect pentru Comsomol, dar noi studiam mult, voiam să ne aducem sub o altă formă contribuţia la progresul Uniunii Sovietice. Prin asta nu vreau să spun nimic critic despre Comsomol. Este o organizaţie folositoare.

Sokolov se ascultă pe sine însuşi, sucind-o şi încurcând-o. Organizaţia de Comsomol era în ochii lor o adunare de mici activişti, un club de cercetaşi comunişti, care se exersau în retorică leninistă. Lev şi Saşa, în timpul lor liber, se preocupau de numerele perfecte, de coduri secrete, de nedesluşit, de logaritmi inverşi, de tipologiile suprafeţelor mobile; partidul venise la rând numai când, la terminarea studiilor, li se ceruse să devină membri. N-au refuzat, deoarece calitatea de membru de partid era o condiţie absolută pentru carieră. Veneau amândoi din familii devotate ideologic, şi amândoi au adoptat o poziţie distantă faţă de credinţele părinţilor lor. Ei credeau în altceva. Credeau în completitudinea naturii, care putea fi cuprinsă prin ştiinţă.

— Poţi să-l descrii pe dr. Leşava?

— El este cel mai bun prieten al meu.

— Ce fel de om este?

— E sclipitor. Înţelege orice problemă mai repede decât oricine altul. Se apropie de ea aşa cum numai un artist o face. Intuitiv, cu simţirea.

— Cum este el ca persoană?

— Un om cald.

— Unii gândesc altfel despre el.

— Despre cine nu gândesc altfel? Cine este perfect?

— Este aspru cu colaboratorii lui.

— Probabil pe bună dreptate. Aşa trebuie să fii. Aşa sunt şi eu.

— Aspru, în sensul că se foloseşte de ei.

— Orice este posibil, a răspuns Sokolov cu diplomaţie, conştient de uniforma pe care Kirov o purta. Dar eu nu-l cunosc sub acest aspect. Îl cunosc ca pe un om prietenos, inimos.

— El se foloseşte de personalul feminin.

— Dacă pot să-mi iau această libertate de exprimare, cred că este mai degrabă invers. Pentru femei este o partidă atrăgătoare. Eu cred că şi ele îşi oferă graţiile uşor.

— Ce a fost greşit la acest proiect după dumneata?

— Şefii de secţii sunt oameni devotaţi, muncitori conştiincioşi, preocupaţi de detalii, fiindcă detaliile sunt hotărâtoare. Nimeni nu poate explica nenorocirea. Fiecare cauză posibilă a fost cercetată şi rezultatul e negativ, chiar dacă admitem cavitaţia drept cea mai plauzibilă explicaţie. Concluzia de neevitat, oricât de greu acceptabilă ar fi din punct de vedere omenesc, este un concurs de împrejurări neclar. Va mai trebui să căutăm mult timp, avem nevoie de mai multe săptămâni, luni, poate chiar ani. Adevărul înfricoşător este că nu ştim de ce a avut *Oktiabr* acest sfârşit.

— Specialitatea dumitale este compoziţia metalelor transportoare.

— Învelişul rachetei, da, învelişul capsulei însăşi şi consistenţa interioară. Dar şi motorul.

— Ar fi putut capsula să explodeze din cauza diferenţei de presiune?

— Să existe presiune da, *dacă* s-ar fi făcut greşeli de proiectare sau *dacă* în fabricarea aliajelor ar fi intrat impurităţi. Dar nu e aşa Şi, pe deasupra, am fi văzut întâi o implozie, ceea ce n-a fost situaţia, aşa cum o dovedesc imaginile televizate ale capsulei.

— Şi motorul cel nou? Nu cumva v-aţi grăbit cu lansarea proiectului în producţie?

— Aţi citit raportul tehnic. Singura explicaţie e: cavitaţie în pompele de combustibil. Pompele cu aceiaşi indici pot totuşi să difere cu fracţiuni una de alta. Netezimea suprafeţei pompelor, chiar dacă ele au fost polizate cu aceeaşi aparatură, poate să difere. Vorbim în acest caz de diferenţă moleculară. Cavitaţia în pompă poate să deregleze consumul de combustibil şi să aibă la aprindere urmări catastrofale. Dar se poate şi ca, din cauza cavitaţiei, presiunea în sistemul de consum să se ridice prea mult. Se produc crăpături şi combustibilul ia foc. Acest gen de probleme nu are nimic de-a face cu sistemul *dual fuel.*

— Se poate întâmpla oricând?

— Nicio construcţie a motoarelor cu combustibil nu este sută la sută sigură.

— Este greu să trăieşti fără concluzii definitive, a spus Kirov cu un zâmbet uşor. Părea prin aceasta să fi încheiat discuţia. Sokolov a încuviinţat uşurat şi a făcut o observaţie de încheiere:

— Şi mie mi se pare o frustrare. Sperăm să avem şansa să continuăm cercetarea.

— Şi eu sper, a spus Kirov.

Sokolov se aştepta ca maiorul să-i întindă mâna Dar acesta a rămas cu privirea aţintită asupra lui şi l-a întrebat:

— De ce crezi că s-a bătut dr. Leşava cu Malţev?

Sokolov s-a uitat uimit în ochii prietenoşi ai lui Kirov.

— Ce... vreţi să spuneţi? s-a bâlbâit el.

— Îţi aduci aminte de suprimarea lui Malţev? A fost bătut de nişte necunoscuţi, a declarat el. Dar a spus o minciună. Necunoscutul era dr. Leşava. Dumitale îţi este cunoscut faptul, nu?

— Nu.

— Nu? Hai, zău, domnule Sokolov. Dr. Leşava ţi-a spus-o el însuşi.

Glasul lui Kirov suna uimit şi decepţionat. Pierderea spontană a memoriei în cazul lui Sokolov era un delict, în cadrul proaspetei lor prietenii.

— Nu ştii? Cum se poate? Doar aşa ceva nu se uită.

— Eu am uitat.

— Dacă uiţi aşa ceva, înseamnă că poţi uita şi alte lucruri. Probabil că v-au scăpat şi greşeli cruciale în proiect.

— Nu. Proiectul este în afară de orice greşeală.

— Dar o chestie atât de importantă ca o bătaie între un cosmonaut şi şeful echipei de proiectare, poţi să uiţi aşa ceva?

— Da.

Sokolov respira cu greutate. Nu-şi dădea seama ce ştia Kirov. Dar el ce putea să destăinuie? Putea cel mult să lanseze ideea că ar fi bănuit că... Legătura dintre Malţev şi Lev era doar în capul lui Sokolov; Lev îi încredinţase numai faptul că se bătuse. Dar nu dăduse niciun nume.

— Nu ştiu cu cine s-a bătut Lev. S-a bătut, da, dar nu ştiu cu cine.

Acesta este adevărul care putea fi povestit. Aşa ceva se întâmplase de fapt, dar asta nu însemna nimic, cel puţin nimic periculos pentru Lev.

— Dar dumneata ai presupus totuşi că Leşava s-a bătut anume cu Malţev.

Prin aceasta Kirov făcea cunoscut faptul că deţinea informaţia de la Irina. Numai ei îi spusese Sokolov ce bănuia. Lev însuşi se vedea că nu mărturisise nimic despre bătaie. Irina era, deci. Pe ea o luase gura pe dinainte.

— A fost o idee trăsnită, a răspuns el. Aşa, o idee, despre un lucru lipsit de importanţă.

— Numiţi acest lucru neimportant? Bătaia, care a fost motivul ei?

— Nu ştiu dacă Lev s-a bătut cu Malţev. Nu mi-a spus nimic despre acest lucru. Nimic, chiar nimic.

— Probabil că nu, dar să acceptăm că a avut loc o bătaie între dr. Leşava şi Malţev. Din ce motive, credeţi?

— Nu ştiu. De unde să ştiu?

— Se pare că dr. Leşava avea o legătură cu nevasta lui Malţev. Ştii ceva despre asta?

— Nu.

— Pentru asta ar fi putut să se-bată.

— Nu am nicio idee.

— Credeţi că dr. Leşava ar fi putut vedea un obstacol serios în Malţev?

Sokolov căută pe figura lui Kirov ceva care ar fi putut relativiza această frază, dar omul îl privea în continuare prietenos şi nepărând conştient de caracterul absurd al întrebării lui.

— Vă daţi seama ce spuneţi? întrebă Sokolov.

— Desigur. O voi spune cu alte cuvinte: a sabotat dr. Leşava lansarea lui *Oktiabr*?

Sokolov a început să râdă.

— Chiar că nu ştiţi ce spuneţi.

— De ce? Dr. Leşava este un om interesant, colorat. Cu o fantezie sălbatică. De ce nu?

— Este propriul lui proiect, a ţipat Sokolov, devenit dintr-o dată furios. S-a ridicat şi s-a apropiat de uşă.

— Ce vă trece prin cap! Aţi înnebunit! El este un om de ştiinţă. Nu este un fanatic. Nu e un criminal patologic. Este om de ştiinţă. Unul extrem de bun!” Ochii i se umplură de lacrimi.

— Ia loc, dr. Sokolov, a rostit Kirov cu vocea tensionată.

Sokolov nu avea altă alternativă. A dat drumul la clanţă şi s-a întors, cu capu-n pământ. Gâfâia, ca şi când ar fi alergat.

— Ai povestit totuşi şi altora că Leşava s-a bătut?

Sokolov tăcea şi se întreba ce gândeşte omul ăsta, cum de poate face o asemenea muncă, cum de a devenit maior la KGB. Aveau oamenii ăştia o structură mentală specială, aveau simţurile atrofiate, erau fără conştiinţă?

— Soţia dumitale doar nu ne minte. De ce ar face-o, dr. Sokolov? Asta este o anchetă importantă. S-au irosit milioane de ruble, au murit doi cosmonauţi respectaţi şi soţia dumitale crezi că ar începe să se ţină de minciuni? Ar fi neînţelept din partea ei. Tot ce se spune aici poate fi folosit într-o sală de tribunal.

— Ascultă... Sokolov a înălţat un deget, îndreptându-l în direcţia lui Kirov. I-am spus nevestei mele că bănuiesc ceva. Lev nu mi-a povestit nimic despre asta. S-a bătut, da, asta mi-a povestit, dar nu ştiu cu cine. Ăsta e adevărul.

Kirov se uită la el dezaprobator. ”Deci ştii că s-a bătut cu cineva, asta ţi-a povestit, şi-acum vrei să mă faci să cred că n-ai întrebat cu cine s-a luat la pumni cel mai bun prieten al dumitale.

— Da.

— Ştii, totuşi, că dumneata eşti singurul care are cunoştinţă despre bătaie. Noi l-am întrebat, desigur, şi pe dr. Leşava şi el o neagă pe toate tonurile. Eşti singura sursă, ştii asta?

Sokolov şi-a cuprins capul în palme şi a închis ochii. Era în căutarea unei formule care să-l elibereze, o frază care să poată să încheie această absurditate, câteva cuvinte, care să-i poată închide lui Kirov gura.

— Malţev e mort, spuse Kirov. Pe el nu-l mai putem întreba nimic. Dacă *Oktiabr* a explodat din cauza unui sabotaj, atunci el a fost omorât, dr. Sokolov. Dumneata i-ai spus soţiei dumitale că exact în acea zi în care Malţev s-a bătut – şi nu uita că Malţev a declarat că el nu şi-a văzut atacatorii, el a fost atacat pe stradă, ceea ce oricum pare curios – i-ai spus deci

soţiei că prietenul dumitale, dr. Lev Leşava, în aceeaşi zi, în aceeaşi seară, a fost implicat într-o bătaie. Nu numai aceasta i-ai spus soţiei, dar i-ai suflat şi că crezi că Leşava s-a bătut cu Malţev. Şi trebuie să recunosc: sună foarte plauzibil.

— Bine! a strigat Sokolov şi şi-a lăsat jos mâinile, începând să gesticuleze. Să presupunem că s-a bătut cu Malţev. Hai să spunem, deşi nu ştiu asta. De ce ar fi sabotat lansarea lui *Oktiabr*. Avea o relaţie cu nevasta lui Malţev, dacă dumneavoastră o spuneţi, atunci vă cred, dar aceasta nu clarifică ce s-a întâmplat cu *Oktiabr*. Numai şi numai pentru că a intrat în pat cu nevasta unui cosmonaut? *Oktiabr* este opera vieţii lui. Am visat împreună la asta ani de zile. Am lucrat ani de zile ca să realizăm acest proiect şi-acum, dintr-o dată, să pună Leşava o bombă la bord şi să distrugă totul cu un bobârnac? Asta doar n-o puteţi crede. Ar fi mult prea absurd!

Sokolov s-a aşezat din nou şi a aşteptat efectul cuvintelor lui. Kirov îl privea în tăcere şi părea că analizează discuţia, ca şi când interlocutorul aproape că i-ar fi putut demonstra caraghioslâcul presupunerii lui.

— Leşava neagă că s-ar fi bătut cu Malţev, spuse Kirov clătinând din cap.

Sokolov avu impresia că Kirov e pe punctul de a-şi retrage învinuirea.

— Atunci nu s-a bătut cu Malţev, spuse el. ”Dacă Lev spune asta, atunci îl cred. A fost o presupunere prosteascâ de-a mea.

— Dar ştii că dr. Leşava neagă categoric că s-a bătut. Depoziţia dumitale este totuşi contrară cu a lui.

Kirov juca mai inteligent decât Sokolov. Acum trebuia să se salveze de la o altă cădere.

— Atunci înseamnă că l-am înţeles greşit, spuse el neajutorat.

— Ei, asta-i…

— L-am înţeles greşit! N-am înţeles bine!

— Ce mai e şi asta acum? Ai spus-o doar. Dr. Leşava ţi-a mărturisit că s-a bătut. Ai declarat-o acum.

— retractez. Nu l-am înţeles.

Cu asta Sokolov îşi lua pe umeri o mare greutate, dar trebuia să o facă, având în vedere că nu exista o altă ieşire din

situaţie. Trebuia să-l salveze pe Lev din mâinile oamenilor ăstora. Era pregătit să suporte toate consecinţele.

— Înregistrăm această discuţie, domnule doctor. Desigur că poţi să retractezi ceea ce ai declarat mai înainte, dar îţi agravezi situaţia. Ce crezi dumneata: este în stare dr. Leşava de-o asemenea faptă?

Sokolov începu din nou să râdă.

— Ce credeţi dumneavoastră, domnule maior? Nu putea să aştepte până după zbor? Să pui o bombă la *Oktiabr* nu e un rahat, domnule maior. Deoarece nu există spaţiu pentru aşa ceva. Niciun dulăpaş gol, nicio cutie goală. Nu putea dr. Leşava să aştepte până când *Oktiabr* îşi îndeplinea misiunea? Şi nu putea el mai degrabă să pună o bombă în maşina lui Malţev? Este ceva mai uşor, domnule maior. Şi care ar fi fost de fapt motivul? Eventuala relaţie amoroasă? Cu câte femei a avut dr. Leşava asemenea relaţii? Eu ştiu că la acest capitol nu da un exemplu de comportare socialistă, dar practica este ceva mai colorată decât teoria.

— Probabil că Malţev l-a ameninţat că-l omoară. Nu uita că s-au bătut. Malţev a fost zdravăn maltratat.

— Nu uit nimic. Şi nu ştiu nimic! Am mai spus-o: Leşava nu mi-a povestit niciodată cu cine s-a bătut. Dacă s-a bătut cu cineva!

— Malţev l-a ameninţat c-o să-l omoare dacă mai întinde un singur deget spre nevasta lui. Leşava l-a crezut. Malţev avea un caracter puternic, dr. Sokolov. Şi nu numai asta: el era un luptător de performanţă, exersat, şi un om serios. Ceea ce spunea, credea. Şi probabil ameninţarea mai conţinea ceva: i-a promis lui Leşava că o va face când se va întoarce pe pământ, i-a spus că la revenire îi va scoate ochii şi-l va face bucăţi.

— Maior Kirov! Cine are o fantezie sălbatică? Leşava sau dumneavoastră? Haide, zău! De ce şi-ar pune în joc cariera oameni ca Leşava sau Malţev? Pentru o femeie? De ce?

— Pentru că aşa sunt oamenii, dr. Sokolov. Oamenii omoară din iubire, mint din iubire, urăsc din iubire.

— Leşava nu.

— Nu?

— Lev, nu. Imposibil.

— El neagă existenţa bătăii. De ce ar minţi asupra unui lucru atât de banal? întrebă Kirov.

— Se simte vinovat, declară Sokolov. ”De aceea. Închipuiţi-vă: Malţev descoperă că nevasta lui are o relaţie cu Leşava. El se confruntă cu Leşava şi Leşava se simte vinovat Şi încă ceva!” Sokolov găsi un alt argument tare, un detaliu concludent:

— Leşava a susţinut retragerea suspendării lui. El a fost pentru întoarcerea lui Malţev. De ce ar fi făcut-o, dacă l-ar fi urât pe Malţev?

Kirov s-a uitat la el cu o privire plină de indulgenţă, ca şi când Sokolov n-ar fi fost răspunzător pentru propria lui imbecilitate.

— Pentru că voia să-l aibă pe Malţev la bord, dr. Sokolov. Voia ca acolo, sus, să-l pulverizeze.

— Nu!

Sokolov a ţipat şi a simţit cum, din lipsă de putere, îi dau lacrimile. A căzut cu capul pe masă.

— Nu! Asta n-are niciun temei! Nu e posibil! Nu e logic! E absurd!

— Dacă Malţev nu s-ar fi dus în spaţiu, el l-ar fi omorât pe Leşava. Şi asta s-ar fi întâmplat şi la întoarcerea din misiune, închipuieşte-ţi că în acest fel i se arătau lui Leşava lucrurile. Dacă e adevărat sau nu nu mai intră-n discuţie. Leşava nu mai avea altă alternativă. Trebuia să-l facă pe Malţev să sară-n aer cu racheta lui.

— Nebunie!

— Crezi că Leşava e în stare de aşa ceva? De ce nu vrea Leşava să spună cu cine s-a bătut?

— Nu ştiu. După mine, dumneavoastră aţi spus mai înainte că el neagă complet că s-ar fi bătut.

— Soţia dumitale a declarat oficial ceea ce dumneata, dr. Sokolov, ai văzut, auzit şi presupus.

— Nu m-a înţeles bine.

Sokolov şi-a împreunat mâinile şi şi le-a strâns până când i s-au albit degetele.

— Poate că ţi-ai putea salva poziţia.

— Nu ştiu nimic, domnule maior. Nimic. I-am spus una, alta, nevestei mele. Prostii. Nu ştiu nimic.

PARTEA A DOUA
Capitolul 1

Sokolov a revenit dintr-un colţ îndepărtat al universului. Timpul fiinţa acolo nu ca o lungă traiectorie, ci ca un ghem fără început şi fără sfârşit, ca paiele presate. Timpul se schimbase în simultaneitate.

Sokolov se afla în mijlocul tuturor celor vreodată văzute şi privea la cel ce fusese el odată: bebeluş, copil de şcoală, soţ; putea chiar să-şi privească părinţii, cărţile de şcoală, mănuşile şi femeile pe care le iubise vreodată.

Călătoria în spaţiu începuse să devină vagă, când în conştiinţa lui se năştea gândul inconsistent că se afla într-o cameră din Tel Aviv şi că zile întregi zăcuse beat, în nesimţire. Totuşi stătea în pat, de parcă ar fi fost copil acasă, în Moscova, bolnav de vărsat, şi-n acelaşi timp făcea dragoste cu Irina în casa lor din Kaliningrad şi, ciudat, presupusese că imaginile amintirilor din viitor se aşezaseră în urma acestora, stăteau într-o cutie şi el nu putea vedea. Trebuise să se gândească la cutia paradoxului pisicii lui Schrodinger, un experiment care îi veni în minte clar dintr-un alt colţ al memoriei lui cosmice. Experimentul punea în discuţie rolul cercetătorului. O pisică într-o cutie, alături de o sursă radioactivă, un detector şi o ţeavă de sticlă umplută cu otravă. Dacă un atom din materialul radioactiv se dezintegrează, acesta va fi înregistrat de detector; detectorul, care e în legătură cu ţeava, reacţionează la dezintegrarea atomului şi sparge sticla. Otrava este eliberată şi pisica moare. Dar, dezintegrarea radioactivă are loc într-un moment imprevizibil, la întâmplare, şi asta înseamnă că pentru observator este imposibil ca, fără să deschidă cutia, să spună dacă pisica e vie sau moartă. Într-o asemenea cutie stătea viitorul lui Sokolov. El putea decide dacă să deschidă cutia sau s-o lase închisă. De fapt, aici era vorba de libera lui voinţă. Viitorul este nesigur, părea să spună Schrodinger, trecutul constă din alegeri deja făcute, dar viitorul este dependent de libera voinţă. Paradoxul are implicaţii asupra experimentelor la nivelul particulelor elementare, pietre de temelie ale întregului univers. În cutie se afla enigma viitorului. Nu exista o altă lume, posterioară prezentului. Sokolov înţelese astfel dintr-o dată ce anume se află-n cutie: Dumnezeu, cel ce aruncă cu zarul. Acest

gând îl descurajă. El plana printr-un univers care era trist şi otrăvit, jocul răzbunător al unui Dumnezeu ce dădea cu zarul. Ce l-a împins pe el la construcţia lui *Oktiabr*? Probabil că era totuşi un cititor de talmud care visa să construiască o rachetă spre Marele Jucător de Zaruri din ceruri.

Ceea ce stăpânea el era un univers al gândirii. Acest univers era condamnat să moară o dată cu el. Imaginaţia lui, imaterială, forma o unitate cu creierul lui, material, un circuit electric complet, care lucra după aceleaşi principii ca universul. Stele, planete, toate configuraţiile cosmice, celulele creierului lui, amintirile, totul funcţiona împreună cu totul şi exista graţie observaţiei sale.

Îşi observa acum corpul, un trup dureros, care se descompunea după o beţie de mai multe zile. Le pierduse numărul. Trei, patru zile, probabil chiar o săptămână întreagă. Dintr-o dată, în capul care-i bubuia, răsună numele Taniei. Astăzi. Ajunse până la el ideea că spaţiul neînţeles al imaginaţiei sale se reducea tot mai mult la un anume loc. Ghemul timpului se derula fără ca el să intervină. Cu cât se gândea mai mult, cu cât mai mulţi neuroni cerebrali lansau ioni mişcători, cu atât mai precis îşi putea stabili poziţia. Nu ştia dacă se simţea mai bine, dar era un proces pe care nu-l putea stăpâni.

Mâncase cu Tania şi cu Emma. După ce îşi luaseră rămasbun, el se întorsese înapoi la magazinul de pe Etsel şi cumpărase o jumătate de duzină de sticle de Gold. Fusese înfricoşat de ceea ce simţea. Se deşteptase în el un dor ca un ţipăt, dar nu-şi putea permite luxul să se îndrăgostească fără speranţă. Ceea ce simţea trebuia înecat într-un ocean de votcă. Votca Gold. Din această pricină era creierul lui umplut acum cu ulei de motoare. Dacă-şi mişca, de pildă, capul, simţea mişcându-se înăuntru uleiul şi izbindu-i tâmplele şi fruntea Şi asta nu era totul. În stomac şi în esofag îi ardea un foc de păcură, iar gâtul şi cerul gurii îi erau acoperite cu un strat de cioburi de sticlă. Era o maşină vie de ars gunoaiele.

Zilele din urmă Sokolov fusese mai departe ca oricând, la periferia existenţei sale, unde memoria i se eliberase de sub stăpânirea timpului. Dar acum se afla într-un proces de recondiţionare. Amintirile se strecurau înapoi fără voie spre locurile cărora le aparţineau, şi Sokolov se întreba chiar dacă nu

cumva el nu era nimic altceva decât suma amintirilor lui, un dulap de arhivă beţivan, al cărui mâner, pentru a face lucrurile mai uşoare, purta numele de eu. Nu avea nicio idee câte zile i se scurseseră astfel şi îi lipsea puterea să deschidă radioul cu tranzistori ca să audă ştirile. Radioul îl cumpărase în Herzlia.

Herzlia, Tomsk, Kaliningrad, la fel de îndepărtate ca Steaua Polară, la fel de intangibile ca Tania. A ridicat cu grijă o mână şi şi-a pipăit bărbia şi obrajii. Până şi ridicarea mâinii îi producea o durere ascuţită. Ţepi de câteva zile. Se îmbătase pentru că era convins că nu mai are niciun viitor. Consolarea din partea Taniei nu-l va ajunge niciodată, aşa că se lăsase pradă pierzaniei, nevrând să trăiască deziluzia imposibilităţii de-a ajunge vreodată la ea. Dacă s-ar fi scufundat în beţia lui – şi nu vedea niciun motiv ce l-ar fi putut împiedica de la asta – peste câţiva ani nu s-ar mai fi putut întoarce din călătoria prin univers pe care o făcuse acum.

Era încă cu ochii închişi şi nici nu se răsucise. Dacă ar fi fost în Uniune, s-ar fi alăturat beţivanilor ce-şi făceau îndepărtatele lor călătorii prin preajma gării Moscova.

Folosind votca sau spirtul drept combustibil, aceştia ieşeau din timpul lor şi făceau aceleaşi călătorii ca cea pe care o făcuse şi el adineauri. Erau un popor de sine stătător, beţivanii din gara Jaroslav şi cei din gara Kazan, călători ce văzuseră adâncurile universului, după care nu mai putuseră niciodată să se obişnuiască a mai umbla încălţaţi. Cu picioarele învelite în cârpe, alcoolicii treceau de la magazinul de vin de pe strada Muncii la bodega cu bere. Degetele de la picioare, care mai rezistaseră încă marilor îngheţuri, le erau umflate ca nişte morcovi groşi. Trăiau în paltoane tari şi groase de murdărie, în pivniţele sau podurile blocurilor ca nişte cazărmi şi ale clădirilor fabricilor, şi, dacă se certau, scoteau un cuţit ruginit, încercând să facă o gaură în fiinţa ce le apărea în faţa ochilor pe jumătate orbi. Sokolov aparţinea acestui popor de cosmonauţi în putrefacţie, în drum spre universul sufletului. Nu era de înţeles cum de mai respira încă. Se vedea că stomacul, intestinele şi ficatul lui putuseră să prelucreze încă o dată băutura, fără urmări catastrofale. În cele din urmă, îi vor fi atacaţi creierul şi dinţii, doar că până în acel moment el va fi pe veci în călătorie,

mult mai departe de ultimii sori, a căror lumină ar mai fi putut fi măsurată.

Îşi mişcă o mână şi atinse sticlele de lângă saltea. Şase sticle goale se rostogoliră sub degetele lui pipăitoare. Îşi aminti golirea primelor două. După care se căsca un spaţiu negru-albastru, în afara unui timp măsurabil, umplut cu demoni şi amintiri intense.

Sokolov îi pierduse pe drum pe cei iubiţi, dar dacă se gândea la ei, aceştia se reîntorceau la viaţă şi-l priveau cu groază. Ceea ce le promisese scăpase de sub controlul lui: o casă, respectabilitate, o existenţă onorabilă, o meserie raţională. Ştia că numai într-un anumit fel putea să pună capăt spasmelor epileptice ale trupului. Aştepta să aibă destulă putere pentru a putea merge la băcanul de pe Etsel.

Tania locuia alături de el. Probabil că acum se afla în spatele pereţilor cu urechi ai acestei case. Se întreba dacă nu cumva în timpul delirului bolborosise în cameră lucruri scabroase. Copilul ei ar fi putut să-l audă. Nu mai era în stare să dea ochii cu ea. Ea n-ar putea suporta duhoarea care-i ieşea lui din gură.

Îşi aminti ce-l preocupase în timpul beţiei.

Din nou era interogat de Kirov şi din nou se simţea pierdut între Lev şi Irina. Ea declarase totul şi Kirov îl forţa să-i întărească presupunerea că Lev se bătuse cu Malţev.

La întoarcerea de la interogatoriu ar fi putut să-şi salveze căsătoria, dar în loc să-i arate înţelegere, el i-a făcut cunoscut faptul că ştie că ea nu tăcuse din gură.

— Mi-a fost frică, spuse Irina. El oricum ştia totul.

— Kirov nu ştia nimic. El e însă un anchetator iscusit. Dacă se întâmplă ceva, porţi întreaga vină.

— Tu ar fi trebuit să-ţi ţii gura, a ţipat ea. Eu am povestit numai ceea ce am ştiut, pentru a-ţi apăra ţie pielea.

— Nu trebuia să-mi aperi tu pielea. Mi-o apăr singur. Realizezi ce poate asta însemna pentru Lev? Ceea ce ai povestit despre el poate să-l coste capul!

— Nu exagera. Beria este în groapă.

— Cariera lui Lev s-a terminat Şi cuvintele tale fac ca el să nu mai poată de-acum lucra nicăieri. Eu ţi-am făcut o confidenţă. Confidenţă, Irina, ştii tu ce-nseamnă asta?

— Măgarule.

Irina stătea pe bancă în apartamentul lor şi o ţinea pe Nataşa strâns lângă ea. Faţa lor era agăţată de braţele ei, neliniştită de puzderia de cuvinte de neînţeles. Asta nu-i scăpase lui Sokolov, dar frustrările l-au făcut să nu mai ţină cont de prezenţa Nataşei. Nervos, străbătea camera dintr-o parte în alta.

— Or să ne aresteze. Pe toţi.

— Nu mai dramatiza aşa.

— Pentru că tu nu ţi-ai ţinut gura, se va merge atât de departe, încât unul va recunoaşte o nebunie.

— Erau destul de departe în a descoperi.

— Cum aşa? Lev s-a bătut, şi Malţev s-a bătut, şi eu sunt cel care am făcut legătura şi tu eşti pliscul care i-a ciripit totul lui Kirov!

— Şi doctorul care i-a făcut injecţia?

— Acela tace, în mod sigur. Acela a avut înţelepciunea necesară. N-ar fi pus în joc viaţa unui bun prieten.

— El nu-i prietenul meu.

— Dar al meu, da.

— E periculos, Saşa, nu-i un om bun.

— Tu eşti periculoasă! Totul e pierdut! Toată munca mea e acum distrusă!

— Îţi vor da din nou de lucru.

— O, nu. S-a terminat. Ăsta e sfârşitul.

A dat pe gât un pahar. De la catastrofă, începuse să bea în fiecare zi câte o sticlă. Nu înţelegea frica Irinei de Lev. Părea că e provocată de o ură profundă, ca şi când Lev i-ar fi făcut ceva ce se cerea răzbunat. Poate că în mod intenţionat lăsase să-i scape la Kirov numele lui.

Irina o legăna pe Nataşa în braţe. Cu ochii nesiguri, aceasta îi urmărea faţa, sugându-şi degetul.

— Tata e supărat, spuse ea. El încercă să-i zâmbească.

— Nu pe tine, drăguţo, îi spuse timid.

— Ce vrei să faci? întrebă Irina. El se aşează, picior peste picior, şi-şi puse paharul pe genunchi.

— Nu putem face nimic. Să aşteptăm.

— După câteva săptămâni se estompează totul şi-atunci poţi să te-apuci din nou de lucru.

— Aş vrea eu să fie aşa.

— Poate ar fi bine să te duci o săptămână la casa de vară.

— Singur?

— De ce nu? Plimbă-te, citeşte, relaxează-te.

— Nu pot să părăsesc oraşul.

— Kirov nu te lasă? El a aprobat. S-a ridicat apoi şi şi-a umplut din nou paharul. Puse întrebarea cu spatele la ea, o întrebare care de mult îl ardea, dar devenise acum acută:

— Ce-ai avut cu el?

S-a reaşezat fără s-o privească, ruşinat că-şi exteriorizase neliniştea.

— Nimic, a auzit-o spunând. Dar suna slab, aproape ca o invitaţie de-a continua cu întrebările.

— Ai avut ceva cu el, reluă, privindu-şi votca din pahar.

— Nu.

— Când? Înainte sau după căsătoria noastră?

— Vrei să ştii asta chiar acum? întrebă ea indignată. El a aşezat paharul alături. S-a îndreptat spre ea şi a întins o mână spre fetiţă.

— Vino, Nataşa, tata şi mama au ceva de vorbit.

— Nu vreau să plec, a scâncit ea.

— Puţin, câteva minute.

A încercat s-o apuce, dar Nataşa s-a agăţat de maică-sa.

— Vino, spuse el apăsat, apucând-o de umeri cu amândouă mâinile şi ea începu să ţipe. Trebuie să te duci puţin în camera ta.

— Nu! Nu! Nu!

— Las-o! a strigat Irina, încercând să apere copilul de mâinile lui nemiloase.

— Trebuie să te duci în camera ta, a repetat el de data asta şi mai apăsat şi a îmbrâncit-o, de parcă ea ar fi fost un om matur. Fetiţa a ţipat.

— O doare! Las-o! a strigat Irina, plesnindu-l cu cealaltă mână.

El însă nu ceda, trăgea de Nataşa, atunci Irina, stând jos, şi-a îndreptat spre el tocul cui al pantofului şi şi-a atins ţinta, lovindu-l în plin în tibie. Furia lui a dat peste margini. Orbit, s-a ridicat şi i-a repezit Irinei un pumn în faţă. Ea a căzut pe spate din pricina loviturii puternice.

Cu ochii închişi, Irina a încercat să-şi recâştige poziţia. El i-a văzut obrazul lovit înroşindu-se.

În timp ce lacrimile i se prelingeau de-a lungul nasului, rămăsese să legene mecanic fetiţa înfricoşată.

— Linişteşte-te! Linişteşte-te! Linişteşte-te!” îi spunea Nataşei şi sieşi.

Sokolov o privea răpus de capacitatea lui de-a pedepsi oameni la care ţinea, pentru problemele cu care el avea de luptat. Irina s-a tras spre marginea banchetei şi s-a ridicat cu Nataşa, ocolindu-i privirea. A tras-o pe Nataşa afară din cameră, lăsându-l acolo, cu votca.

La o jumătate de oră, după ce el băuse deja un sfert din sticlă, Irina s-a întors. Era limpede că plânsese mult. El stătea pe locul ei, pe banchetă, aşa că se aşează pe fotoliul italian, pe care de cele mai multe ori îl folosea el. Se spălase şi se machiase,— ca şi când ar fi avut de făcut ceva ieşit din comun.

— O dată, a spus.

Îl privea drept, pregătită să recunoască orice şi să relateze. Nu se întorsese deci ca să îndrepte lucrurile.

— Când?

A întrebat-o rece, ca şi când s-ar fi informat asupra unei întâlniri cu o prietenă.

— În urmă cu doi ani. Ea îşi stăpânea vocea.

— Mai precis.

— Aprilie.

— Unde?

— La el.

— Şi eu unde eram atunci?

— În delegaţie. 14 zile.

El îşi aminti. Făcuse o inspecţie pe la întreprinderile furnizoare. Două săptămâni, prin Uniune.

— De ce ai făcut-o?

Ea şi-a lăsat ochii în jos şi şi-a privit degetele. Părul i-a căzut de-a lungul obrajilor.

— Nu ştiu.

— Erai îndrăgostită de el?

— Nu.

— Şi-atunci?

— S-a întâmplat.

— El te-a ispitit?
— Am mâncat împreună. Am băut ceva, la el.
— Ai rămas toată noaptea la el?
— Nu. Ba da.
— Şi Nataşa?
— Am lăsat-o la Karina.
— Deci ţinuseşi cont de asta.
— Nu.
— Atunci de ce ai lăsat-o la Karina? Asta o puteai face doar dacă ştiai că nu vii noaptea acasă.
— Nu ştiu.
— Curiozitatea de-a face ceea ce nu se cuvine? Sau ai fost îndrăgostită de el?
— El este... Îmi făcea curte. Vroia să se culce cu mine. Simţeam asta De mult.
— Te-a excitat ideea?
— Nu ştiu.
— Te-a excitat...? a repetat el insistent ”Puţin.
— Puţin mai mult, se vede.
— Nu sunt aici ca să recunosc ceva, a spus ea. Îţi aduc doar la cunoştinţă. Asta are o altă valoare emoţională.
— Adică?
— Nu mă dezvinovăţesc.
— Credeam că ţi-e frică de el.
— Chiar îmi este.
— Şi totuşi...?
— Da.
— De ce? De ce?
— Ocazia. Sau cam aşa ceva. Atunci s-a putut. Erai plecat. El era drăguţ, şarmant. Nimeni n-ar fi aflat-o.
El sesizase, nu o singură dată, cum Lev şi Irina se priveau unul pe altul, dar nu voise să dea faptului nicio atenţie, îl trecuse cu vederea, ca pe un detaliu nesemnificativ.
— De câte ori?
— Doar o dată, atunci.
— Nu cred.
— O dată, atunci, ţi-am spus.
— Eu am lipsit de mai multe ori.
— Nu m-am mai dus.

— El a mai încercat?
— Da.
— De ce o făcea?
— Nu ştiu. La fel ca mine, cred.
— Adică ce? Nu înţeleg.
— Era un fapt nepermis, pricepi? Era un fapt nepermis şi din cauza asta era atât de tentant.
— Eşti nebună.
— Nu înţelegi nimic. Probabil de-asta s-a întâmplat.
— O! Deci eu sunt de vină.
— Aveam probabil nevoie de-o aventură.
— A fost chiar o aventură deosebită?
— N-am să vorbesc despre asta.
— Ţi-era frică de el?
— Mi-este şi-acum.
— Înfricoşată, şi totuşi te-ai culcat cu el. E el atât de fascinant?
— Nu ştiu. Îţi dă senzaţia că-ţi poţi depăşi limitele. Te ademeneşte să faci lucruri pe care nu vrei să le faci. Ca şi când ar ţine întotdeauna să depăşească graniţele. E înfricoşător.
— Înfricoşător de ademenitor?
— Da.
— Şi eu, înfricoşător de înşelat.
Ea tăcu şi găsi timpul potrivit pentru a ridica ochii asupra lui.
— Şi tu? În toate călătoriile tale?
— Niciodată.
Putuse s-o spună fără să clipească.
— Chiar?
— Niciodată.
— Şi nici nu ţi-a trecut vreodată prin gând?
— Nu sunt un sfânt. Dar niciodată n-am făcut-o.
— Eşti un sfânt.
— E un compliment ăsta?
— E greu să trăieşti cu un sfânt.
— Ciudate probleme ai tu.
— Probabil.
— Mi se pare oribil, a spus el.
— Aşa o fi.

— Deci, eu sunt de vină?

— Noi. Eşti sever. Ştiu povestea aceea cu mănuşile pe care Lev a vrut să ţi le înapoieze. Cât de rectiliniu ai fost. Tare, ca un profet din Biblie.

— Ce ştii tu despre Biblie?

— Mama are una.

— Nu sunt altul decât sunt. Nu pot să-mi încalc regulile. Chiar dacă aş vrea.

— Nu-mi pot închipui c-ai putea să doreşti aşa ceva.

— Nu-mi trece prin cap, nu.

— Ştiu asta.

El a realizat dintr-o dată că aceasta este ruptura căsătoriei lor. Anume aceste propoziţii desfăceau legătura pe care o încheiaseră, aceea de soţi, de tată şi mamă, spulberau încrederea. S-a ridicat şi s-a retras din raza privirii ei.

— Voiai deci o viaţă mai trepidantă? a întrebat, în vreme ce-şi turnă în pahar.

— N-am spus asta. Eşti ca posedat de munca ta. Posedat de un anumit fel de a gândi. Ai ceva neiertător în tine. Nu cunoşti niciun compromis. Tare, ca metalul pe care-l faci.

— Şi prietenul meu?

— Lev are ceva ocult. Niciodată n-am înţeles ce vedeţi voi unul la altul?

— Contrastul. Dădu pe gât dintr-o înghiţitură conţinutul paharului.

A rămas aşa să bea, ani după întâmplarea aceea, şi a făcut călătorii spre stelele îndepărtate, unde toate amintirile din capul lui dansau, iar eul i se dizolvă în nimicul memoriei lui desfiinţate.

Sokolov s-a întors în camera lui din Tel Aviv. Şi-a amintit că are bani destui pentru ca o săptămână, două, să-şi cumpere numărul de sticle cu care putea pleca în călătorie. Nu ştia cum îşi va mai achita apoi băutura, dar această grijă era acum de mai mică importanţă decât întrebarea cum să facă să-şi deschidă ochii. Era paralizat, asemenea lui Stephen Hawking, cel pedepsit de Dumnezeu pentru că gândise puritatea însăşi a gândului? Sokolov avusese acces în Uniune la publicaţiile din Vest şi-l urmărise pe Hawking, omul „singularităţii”, o stare de

lucru din universul timpuriu al spaţiului infinit şi curb în care teoria relativităţii nu mai era valabilă. Big Bang-ul a avut loc într-un moment în care spaţiul şi timpul nu existau încă, după Hawking, şi evoluţia cosmică a fost începută cel mult într-un punct teoretic zero. Hawking demonstra că universul s-a creat de la sine, fără punct de început sau graniţă terminală şi fiecare teorie despre apariţia omului în acest univers era o tautologie. Universul era ceea ce era pentru că omul îl înţelegea în maniera lui. Cu această teoremă omenirea trebuia să se mulţumească.

Sokolov nu era mulţumit cu ea. Nu putea demonstra de ce explodase *Oktiabr* şi de ce orice mişcare a piciorului îi trezea dureri. Chiar şi moleculele aerului deveniseră grele, şi-i apăsau capul, ca plumbul. Totul era posibil, te învăţau Heisenberg şi Max Planck, tot ce putea fi cercetat şi devenea cunoaştere era dependent de subiectivitatea cercetătorului. În microcosmosul lui Sokolov aerul avea greutatea metrilor cubi de plumb. Trebuia însă să se ridice. Pleoapele se hârşâiră peste globii oculari şi lăsară lumina să-i pătrundă în pupile. Mai mult de-o secundă nu rezistă şi pleoapele i se închiseră ca uşile caselor de fier.

Era seară sau noapte. A observat conturul fotoliului şi punctul roşu al unei ţigări aprinse. Lucrul din urmă nu era posibil. Ceea ce observase nu putea fi altceva decât înţepătura muşchiului ultrasensibil al ochiului. Dar mirosul pe care-l simţea, acru şi sălciu, venit din hainele lui murdare şi din urina pe care şi-o scăpase pe el, era depăşit de un altul, mai penetrant, de fum.

Dintr-o dată înţelese despre ce era vorba: mirosea a ţigară aprinsă. Cineva stătea pe scaunul de lângă el, în fotoliul rabatabil din care ţi se oferea priveliştea vieţii sărăcăcioase a ulicioarei. Încercă să se mai uite o dată, dar durerea pe care pleoapele, ca nişte râzători, i-o pricinuiră îi trecu prin craniu şi se opri în gâtlej. O fracţiune de secundă reuşi să privească spre fotoliu şi să recunoască silueta unui bărbat. Un braţ ce atârna peste braţul fotoliului. O mână care ţinea ceva, de forma unei ţigări. Rotocoale de fum care se vedeau în direcţia ferestrei. O noapte clară. Singurul fumător de trabuc pe care-l cunoştea era proprietarul lui, bătrânul Finkelstein, cu care-l pusese-n legătură un tip de la Jossi cel Negru.

Finkelstein era un bătrân cocârjat, cu părul cărunt şi ochii plini de uimire. Fuma trabucuri groase olandeze. Sokolov îşi aminti că Finkelstein numea tipul acela de ţigări bolknak. În apartamentul lui din Jaffa el îi relatase povestea vieţii lui, o biografie completă, cu un întreg deşert de amărăciune şi câteva picături mântuitoare. Îşi pierduse familia la camerele de gazare, apoi soarta oarbă îl făcuse să-şi piardă din cauza unui cancer şi cea de-a doua soţie, iar în cele din urmă, în vremea războiului din ’67, îşi îngropase şi fiul pe care aceasta i-l lăsase. Pe Sokolov îl paralizase supraponderea acestor catastrofe. Avea senzaţia că trebuia să-şi ceară iertare pentru letargia lui, pentru lipsa lui de capacitate în a suporta loviturile vieţii. Finkelstein, care avea aproape 80 de ani, se dovedea mai puternic decât Sokolov.

— Am 79 de ani, spusese omul, înot şi mă plimb cât se poate de mult, îmi fumez ţigara şi mai simt încă gustul mâncării. Nu ţi se pare ăsta minunat, dr. Sokolov?

Sokolov încuviinţase cu un zâmbet.

— rămâi, în ciuda a toate, legat de viaţă. Nu-i curios lucrul ăsta? Şi prin dorinţa de-a trăi nu înţeleg ceva animalic, pricepe-mă bine. Nu este vorba de prelungirea existenţei trupului meu, de care, oricum, nu-i prea mare scofală, nu, e vorba de o anume curiozitate, de credinţa că într-o bună zi se vor putea explica misterele. Eşti credincios, doctore?

— Nu.

— Nici eu, cel puţin dacă vorbim despre importanţa vechilor tălmăciri din *şiI*[9]. Importanţa lor n-o mai văd. Dar realizez că dorinţa mea de-a descoperi misterele, poţi să-i spui cum vrei, îmi dă puterea de-a trăi mai departe. Vreau încă să ştiu, înţelegi, doctore? Vreau să ştiu totul. Dacă există un plan al totului sau dacă totul e haos. Îţi spune asta ceva, ca om de ştiinţă?

Sokolov încuviinţase şi mormăise ceva, iar acum Finkelstein stătea în camera lui şi aştepta întoarcerea chiriaşului din lunga sa călătorie. Chiar şi un om ca Finkelstein, care trecuse prin toate nenorocirile, trebuia să-şi încaseze chiria. Cât îi datora Sokolov? Uitase suma. Voia să-l mulţumească pe Finkelstein. Dacă ar fi vorbit cu Gold, fabricantul votcii, acesta i-ar fi povestit fără îndoială tot o poveste cu morţi şi cu pierderi.

---

[9] Casă de rugăciuni, de studiu şi de adunare.

Întreaga ţară era plină de asemenea poveşti. Fiecare avea oameni iubiţi omorâţi, bunuri de preţ dispărute, paradisuri pierdute.

Sokolov întredeschise buzele, dar i se păru că avea în gură în loc de scuipat un clei gros. Cu limba umflată, încerca să spună ceva, dar din gâtlejul lui ieşea doar un huruit. Cu mare greutate îşi ridică el capul, un bolovan din fier masiv, şi privi printre gene la silueta din fotoliu.

— Mâine, spuse Sokolov cu vocea grea, tremurătoare,... mâine plătesc.

Epuizat, se lăsă să cadă. Spera ca Finkelstein să plece imediat. După cum se vedea, nu încuiase uşa. De îndată ce îşi va putea suporta durerea, îşi va controla avutul şi-l va plăti pe Finkelstein. Apoi se va pregăti pentru o nouă lansare. În universul lui mai zbura încă *Oktiabr*, care părăsise pământul, lăsându-l în plata Domnului. O aglomerare de molecule albastre-deschis, într-un ocean fără sfârşit de negru-cosmic.

A auzit o voce:

— Saşa! Mă auzi? Saşa! Eşti bolnav?

Trupul bolnav al lui Saşa se mişcă şi el îşi plecă auzul la vocea străină, dar cunoscută.

— Te-ai îmbătat atât de tare? Hei, jidănaşule, auzi tu ce-ţi spun? Trăieşti aici ca un mongol bătrân, măi băiatule, e timpul să te trezeşti. Jidănaşule, ce zici, facem curăţenie în bordei?

Sokolov începu să plângă. Era uimit de cantitatea de lacrimi ce-i ieşea din ochi. Hohotea fără să scoată un sunet, pieptul i se zguduia şi el se ciupi de pulpă pentru a-şi dovedi că e treaz şi nu în drum spre o gaură neagră.

— Saşa! Hei, Saşa, ştiu că mă auzi. Eşti un actor prost, băiete, te-am văzut altădată jucând şi mai bine.

Dar Sokolov nu putea răspunde. La regăsirea vocii, urlă ca un copil mic. Simţi mâna unui bărbat mângâindu-i fruntea şi fu în stare să ia acea mână şi să şi-o apese pe obrazul ud.

— Saşa, eu sunt, îl auzi pe Lev spunându-i.

Capitolul 2

Când Sokolov se ridică, Lev se lăsă în genunchi să-l ajute.

Sokolov râdea printre lacrimi.

— Iartă-mi plânsul, zise. Asta e o minune? Lev, asta e o minune?

Lumina unui bec din stradă cădea pe obrajii netezi ai lui Lev. Un bărbat brunet ca Lev se rădea de două ori pe zi. Avea părul tăiat scurt şi purta o cămaşă de mătase, pantaloni dintr-un material scump şi mirosea a trabuc şi a after-shave. Mâinile lui îl ţineau pe Sokolov strâns de umeri. Fără el Sokolov nu s-ar fi putut ţine drept.

— Poate că este o minune. Poate că este inevitabilul, spuse Lev zâmbind.

Sokolov îşi şterse ochii de lacrimi şi respiră adânc. Se auzi un hârâit tremurat în pieptul lui, ca şi când plămânii i-ar mai fi plâns încă, dar el zâmbi şi-şi puse o mână pe ceafa lui Lev.

— Lev! Lev! Cum se poate una ca asta? Tu eşti, aşadar, spune-mi că tu eşti, că e adevărat. Îl scutură pe Lev încoace şi-ncolo.

— Cine ar putea fi altul? Ăsta-i jocul sorţii, Saşa, faptul că noi suntem aici, din nou împreună. Pentru un nou act al piesei.

— Lev, spuse Sokolov şi din nou lacrimile îi acoperiră obrajii. Dar îşi şterse ochii şi şi le înghiţi.

— Fir-ar să fie, Lev. Ani de zile m-am gândit la tine. În fiecare zi a săptămânii. Şi-acum eşti aici!

— Ne-am regăsit, spuse Lev. Îl bătea pe umeri.

Din nou Sokolov trase aer adânc în piept. Închise ochii. Dintr-o dată se simţi obosit. Şopti:

— Cum de m-ai găsit, Lev?

— Găsesc pe oricine. Dacă trebuie, îl găsesc şi pe diavol şi pe Dumnezeu.

Sokolov îl privi în ochi şi observă că şi el era tulburat.

— Am băut, spuse Sokolov cu gura dureroasă, formulând rar, am băut groaznic de mult. Dar asta se va termina. E o perioadă. N-am putut altfel. Dar se va termina.

— Sigur că se va termina. Vom face multe lucruri împreună, noi doi.

— Da, Lev? O pornim la lucru amândoi? Sunt atâtea posibilităţi. Dar trebuie să cunoşti oamenii.

— Peste tot trebuie să cunoşti oamenii, spuse Lev.

Din nou Sokolov închise ochii. Era epuizat, ca şi când ar fi trecut prin punctul de criză al unei boli grave, şi-acum era la începutul convalescenţei. Simţi mâinile puternice ale prietenului lui. Era bucuros că acesta era aici. Era bucuros că-i fusese dat să trăiască un asemenea moment.

— N-a fost uşor, spuse el.

— Nu înţeleg asta, Saşka.

— S-au întâmplat cumplit de multe lucruri în ultimii ani.

Privi la faţa îngrijorată a lui Lev.

— Lev, tu, acum, aici!

Îşi deschise braţele şi-l îmbrăţişă. Lev îl strânse la piept. After-shave-ul mirosea dulce. Se despărţiră, Lev îl privi hotărât şi spuse ceva ce nu accepta replică:

— Mergi cu mine. Am o cameră pentru musafiri. Mănânci, dormi, te refaci şi devii cel dinainte, înţelegi? Fără urmă de băutură, un somn normal.

— Nu mai vreau să beau.

Lev îşi băgă trabucul în gură şi-l ajută pe Sokolov să se ridice. Picioarele îi tremurau şi simţi că muşchii nu-şi reveniseră încă după paralizarea prin votcă, dar cu ajutorul lui Lev el reuşi să se ridice. Simţi cum îi fugea sângele din cap şi, ameţit, se agăţă de Lev.

— Par un moşneag, spuse Sokolov cu ochii închişi, clătinându-se. Ciudat că te dezveţi atât de repede să stai în picioare. Trebuie să exersezi asta continuu.

— La fel e cu făcutul amorului.

— Da…

— Vrei să iei ceva cu tine?

Sokolov îşi pipăi buzunarul de la spate şi simţi umflătura portmoneului.

— Nu, spuse.

Se târî spre uşă. Lev îl sprijini de un braţ.

— Cum de m-ai găsit, Lev?

— Am prieteni pe ici, pe colo. Trabucul i se mişca când vorbea.

— Unde pe ici, pe colo?

— Am să-ţi povestesc.

Lev deschise uşa şi lampa de pe coridor îl izbi pe Sokolov în ochi. Şi-i închise.

— Locuieşti aici, în Israel? întrebă el.

— Da.

— De mult?

— De 2 ani.

— Şi înainte?

— La New York.

— New York? Acolo ai plecat?

— Da.

— Şi-ai părăsit New York-ul. De necrezut. E frumos?

— Splendid.

Străbăteau coridorul pe care el îngenunchease în faţa lui Jossi cel Negru. Timpuri trecute. Ruşinea se va şterge cu vremea.

Lev spuse: Am preferat totuşi să fiu aici.

— Tu? Dar eşti de fapt un evreu neautentic, la fel ca mine.

— Acum sunt unul adevărat, Saşa.

— Da? Eu nu mă pot obişnui aici.

— Eu, da. Sunt probabil mai evreu decât mi-am închipuit. Când am venit aici, am avut senzaţia că mă întorc acasă. Ţara făgăduită îmi aparţinea mai mult decât cea a tuturor posibilităţilor.

Pas cu pas, sprijinit de braţ, Sokolov a ajuns jos. Lev mergea pe jumătate întors spre el, cu trabucul între degete, atent ca un adult care-şi conduce pe stradă tatăl neputincios.

— În America aş fi găsit de lucru, spuse Sokolov.

— Acum ai să primeşti de lucru. Am un gen de agenţie. Putem să lucrăm acolo împreună, Saşa, crede-mă.

Lev purta haine scumpe. Era un om realizat.

— Ai avut întotdeauna mai mult curaj, spuse Sokolov. ”eu sunt fricos, de fapt. Mi-e frică să nu pierd. De aceea sunt atât de sârguincios.

— Îţi faci prea multe calcule, spuse Lev. ”Eu nu sunt deloc circumspect.

— Niciodată?

— Nu, în ceea ce priveşte psihicul meu. Psihicul meu este în subsidiar.

Îi ţinu uşa deschisă. Era o seară liniştită. Copiii se jucau pe stradă. Dintr-o dată, se minună de yemeniţii care locuiau pe ulicioara aceea dărăpănată. Aveau puterea să-şi ţină casele curate şi să-şi crească copiii.

În faţa casei stătea o maşină albă, americană. Lumina din stradă strălucea pe amortizoarele de crom. Un tip înalt, cu umeri puternici şi cu gâtul pătrat al unui body builder experimentat, s-a dat jos şi-a deschis portierele. Era îmbrăcat într-un trening gri.

— E maşina ta? a întrebat Sokolov.

— Desigur.

— Şi omul ăsta e şoferul tău?

— E un asistent de-al meu.

— Eşti bogat, Lev?

— Da.

Lev făcu un gest şi bărbatul se grăbi spre Sokolov şi îl preluă. Şi acesta mirosea a ‚after-shave. Deschise portiera din spate şi-l ajută pe Sokolov să se aşeze pe bancheta moale, acoperită cu catifea albastră. Mirosul de ‚after-shave persista şi în maşină, plăcut şi calmant. Interiorul semăna cu cel al Zil-ului, limuzina sovietică a celor din vârful piramidei. Îşi întinsese picioarele şi încă mai rămăsese ceva loc. Capul lui avea nevoie de un sprijin. Lev aruncă trabucul, punctul roşu zbură ca o muscă de foc prin aer, şi el se aşeză lângă şofer, pe un fotoliu cu rezemătoare. În timp ce maşina pornea, se întoarse spre Sokolov şi-i zâmbi.

— Totul e bine, Saşa?

— Visez.

— Poate. Sau poate nu. Sper să nu te mai trezeşti din visul ăsta.

Sokolov încuviinţă fără să ştie dacă Lev avea sau nu dreptate. Lev deschise un sertar larg la bordul maşinii şi scoase un telefon. Butoanele arătau lumina verde. Fiecare cifră avea tonul ei special şi degetele lui Lev, ticluiră o melodie. Lev dădu comandă să se pregătească masa şi să se aranjeze camera pentru musafiri. Vorbea în ivrit cursiv. După ce puse receptorul la loc, se întoarse din nou spre Sokolov.

— Vei avea o suită regească!

— Ai un hotel?

— Nu.

— Şi maşina asta ce marcă este?

— Chevrolet Caprice.

— Caprice, a repetat Sokolov ca un şcolar uimit.

Treceau pe o stradă pe care Sokolov n-o recunoştea. Pe terase se mânca şi se bea din plin, o viaţă care pe el îl ignora complet. Pe stradă era aglomeraţie, ca şi când s-ar fi sărbătorit ceva. Spuse:

— Sunt mulţi oameni pe străzi.

— Sfârşitul postului, îl lămuri Lev.

Era deci sâmbăta. Astăzi a fost Ziua Marii împăcări. Rătăcise prin Cosmos cinci zile. Cu cine se împăcase Sokolov? Cu Lev.

— E o minune, spuse Sokolov, că ne-am întâlnit din nou de Yom Kippur.

— Într-o zi tot trebuia să ne întâlnim. Am crezut întotdeauna cu sfinţenie în asta.

— Da? Eu nu.

— În New York aveam o prietenă. Şi-a vizitat mama în Colorado. Eu a trebuit să merg la Los Angeles. Mergeam pe Sunset Strip spre un restaurant ca să iau masa de prânz şi văd că trece o maşină în care şedea Liza. Am început să strig şi să fac cu mâna. Şi ea s-a oprit. Voise, înainte de-a se întoarce la New York, să mai facă nişte cumpărături pe Beverly Hills. Eram deci amândoi haihui. Asemenea lucruri mi se întâmplă. Ţie nu?

— Nu. Niciodată.

— Eu cred în mâna destinului. Ştiu că-n genele noastre nu avem numai însemnele fizice, ci şi trăsături de caracter, şi acestea din urmă creează o anume biografie, nu crezi? Tot ceea ce se întâmplă e necesar, Saşa Ăsta-i destinul. Lev rămase cu privirea aţintită înaintea lui, la clădirile întunecate ale oraşului străin.

— Un destin dumnezeiesc?

— Nu cred într-un asemenea destin. Cred în suma posibilităţilor.

— Eu nu gândesc aşa, spuse Sokolov grav şi, în ciuda oboselii, complet concentrat asupra discuţiei, eu cred în existenţa haosului. În reguli care pot stăpâni haosul!

— Ştiu asta, i-a răspuns Lev şi l-a privit peste umăr râzând.

— Ai fost întotdeauna atât de tare, fiindcă voiai să pui ordine în haos. Nu credeai într-o ordine naturală.

— Cred în legi. În fizică. În matematică. În chimie.,.

Discuţia îl răpunea, pentru fiecare cuvânt ducea o luptă.

— Şi totuşi, nu putem înţelege existenţa universului, înţelegem numai ceea ce poate fi înţeles cu capacitatea noastră omenească de înţelegere.

— Sunt probabil mai mistic decât tine.

— Mistic? a întrebat Sokolov.

— Cred într-o ordine metafizică, da. În faptele pe care le facem. În capacitatea de gândire.

Lev s-a întors spre el şi i-a zâmbit.

— Eşti singurul om cu care pot vorbi despre asemenea lucruri. Ştii asta? Suntem de 10 minute împreună şi deja discutăm despre sens şi lipsa de sens.

— Mi-ai lipsit, spuse Sokolov.

— Şi tu mie. Eşti obosit?

— Da.

— Ţi-e foame?

— Mi-e sete.

— Nu mai trebuie să bei alcool, Saşa.

— Băutura m-a salvat în ultima vreme.

— Prostii. Eu pot fără, deci trebuie să poţi şi tu.

— Tu eşti mai tare.

— Eu? Nu mă face să râd, spuse Lev.

Sokolov fusese zile întregi fără cunoştinţă, rătăcind în propria lui imaginaţie. Întâlnise multă dezordine, ca într-o casă în care nu se mai făcuse de când lumea curăţenie, dar apariţia lui Lev îi arăta drumul spre ceea ce nu era încă pierdut, spre ceea ce era neviermănos şi nu stârnea păreri de rău şi ruşine. Lev trăia. Ăsta era cel mai important lucru.

— Nu e bine cu mine, Lev.

— Nu.

— O să fie altfel. Îţi promit.

— Te cred, Saşa.

— Asta nu-i ţara mea. Nu cred că toţi evreii trebuie să trăiască aici.

— Atunci, de ce ai venit?

— De ce crezi? întrebă Sokolov.

— În locul tău şi eu aş fi plecat. Uniunea este o alcătuire monstruoasă şi numai monştrii pot s-o ţină intactă.

— Mama a murit.

— Când? Lev se întoarse spre el cu o privire în care se oglindeau amintiri.

— În noiembrie, anul trecut.

— Îmi pare rău, spuse el.

— Şi mama ta?

— Trăieşte încă.

— Nu vrea să vină aici?

— Nu. Vrea să rămână în Moscova. Un om atât de bătrân nu trebuie transmutat.

Au tăcut. Maşina parcurgea stradă după stradă. Sokolov se simţea în siguranţă şi protejat. Putea acum să doarmă, fiindcă era obosit, nu pentru că voia să fugă, iar trupul lui alterat se destinse şi gândurile i se destrămară într-un vacuum paşnic.

Sokolov se sperie când maşina se opri, cu o mică zgâlţâitură. Aţipise puţin. Dădu cu ochii de prietenul lui. Era deci în siguranţă.

— Am ajuns, spuse Lev.

Omul în trening deschise portiera şi îl ajută. Trebuia să se adune. Avea nevoie de timp ca să se refacă. Asta o spusese Lev şi acum şi-o spunea şi el sieşi. Lev îl ţinea strâns.

— Îl ajut eu, îi spuse omului în ivrit.

Cel în trening se grăbi înainte şi deschise o uşă de sticlă. Era o clădire dreptunghiulară, unul dintre multele blocuri pleşuve din Tel Aviv, dar mai înalt şi îmbrăcat în marmură strălucitoare. Holul era în faianţă neagră, într-un colţ şiroia o fântână arteziană şi, lângă lift, stătea un portar la o masă. S-a ridicat când l-a văzut pe Lev.

— Bună seara, domnule Leşava.

Portarul a apăsat pe butonul liftului. Şi acest om purta pe trupul lui muşchiulos un costum de trening. Identic cu cel al şoferului.

S-au urcat în lift. În jur, oglinzi, în care Sokolov s-a privit, văzându-se alături de Lev. Arăta ca un om terminat, care nu putea să se ţină pe picioare. Înfăţişarea bronzată a lui Lev nu lăsa loc nici unui dubiu asupra a ceea ce el era: un om bogat,

sigur de sine. Şi-au zâmbit unul altuia în oglindă. Lev a apăsat la 8.

— Arăt rău, spuse Sokolov.

— Să dormi bine câteva nopţi. Să mănânci, să faci mişcare. După o săptămână o să arăţi ca mai-nainte.

— Crezi asta?

— Ai lucruri pe care mai vrei să ţi le iei de-acolo?

— De ce?

— Nu te mai întorci. Îţi căutăm altceva.

— Nu pot să plătesc altceva, Lev.

— Nu-ţi face griji.

— Ba îmi fac.

— Promite-mi că n-o să începi discuţia despre mănuşile acelea. Niciun cuvânt despre tâmpitele alea de mănuşi.

Râsul îi producea dureri, Sokolov simţea junghiuri în stomac şi în intestine. Lev îl bătu pe umăr cu prietenie.

— Vreau să muncesc pentru asta, spuse Sokolov.

— Eşti angajat acum.

— Ca ce?

— Consultant.

— Al cui?

— Al meu.

Uşile liftului alunecară în lături şi holul se lăsă văzut. Pe un parchet strălucitor era întins un covor persan. Uşile erau deja deschise.

— Am ajuns.

— Care apartament?

— Toate, aici. Tot etajul.

O femeie bătrână veni în întâmpinarea lor. O evreică sefardă micuţă.

— Mâncarea e gata, domnule Leşava. Am pus masa pentru două persoane.

— Domnul este oaspetele nostru, dar, din păcate, eu trebuie să plec. Rămâne aici pentru câteva zile.

— Vreţi întâi să vă împrospătaţi, domnule?

— Da, cu plăcere.

— Trebuie să mă scuzi, Saşa.

— Lipseşti mult?

— Nu. Dar du-te liniştit la culcare, dacă eu nu m-am întors încă.

Saşa l-a îmbrăţişat.

— Prieteni pentru eternitate, spuse Lev. Se urcă din nou în lift.

— Sprijiniţi-vă de mine, domnule, spuse femeia. Sokolov străbătu cu ea coridorul. Întrebă:

— Aveţi cumva nişte apă?

— În camera dumneavoastră, domnule.

Picioarele i se scufundau în covorul alb şi gros şi el trecu prin dreptul câtorva uşi deschise. Pe pereţii holului atârnau pânze abstracte în rame simple, luminate de becuri ascunse în zid. La capătul coridorului intră într-o cameră cu un pat în care ar fi încăput să doarmă şase persoane. Mirosea a flori şi a săpun. Pe o cuvertură neagră erau aşezate perne roşii, de satin. Veioze înalte, pe noptiere lăcuite. Dar luxul camerei pălea în faţa vederii pe care o oferea fereastra mare cât un perete. La picioarele lui se întindea Tel Aviv-ul, miile de lumini strălucind sub cerul negru.

— Aceasta este camera dumneavoastră, spuse ea. Dincolo este camera dumneavoastră de baie.

Dintr-un frigider zidit în perete, luă o sticlă de plastic Evian şi îi umplu un pahar. Apa i se scurse pe la colţurile gurii pe bărbie. Îi întinse paharul gol:

— Încă puţină, vă rog. Bău şi-al doilea pahar, dintr-o înghiţitură.

— Eu sunt în bucătărie, spuse femeia, în timp ce trăgea după ea uşa.

— Vă mulţumesc.

Când se aşeză, se scufundă într-o plapumă de puf. Se simţea epuizat Oboseala pe care o simţea o avea în el de la naştere şi se acumulase timp de 43 de ani. Trebuia să se întindă, măcar un minut, înainte de-a face o baie. Închise ochii.

Capitolul 3

Când s-a trezit, stătea întins în aceeaşi poziţie, de-a latul patului, cu picioarele atârnând; simţea un gust de noroi în gură.

Se vede că cineva stinsese luminile, deoarece camera era cufundată în întuneric. Şi-a întors capul şi a văzut acoperişurile oraşului puternic iluminat. Niciun acoperiş de ţiglă, niciun turn, nicio mansardă; doar o suprafaţă întinsă, cu containere pentru apă şi dispozitive de încălzire solară, terase suspendate, o pădure de antene. Un deşteptător digital stătea pe comoda largă de alături de pat. Două şi jumătate dimineaţa. Contururile elegante a două lămpi cu abajur la colţurile dulapului, în mijloc o balanţă, pe perete, deasupra, două rame cu imagini care, în întuneric, nu puteau fi descifrate, deasupra, în plafon, o duzină de beculeţe.

Câtă vreme, în Tomsk, Sokolov îşi amorţise creierii şi-şi împărţise patul cu o femeie pe care n-o iubea, Lev părăsise, sub o formă sau alta, ţara şi făcuse avere la New York. Principiile îl ţinuseră pe el pe loc şi decăzuse sub lovitura absurdă a sorţii. Lev avusese mai multă vitalitate. Tot ceea ce i se întâmplase se transformase în combustibil. Sokolov, din contră, optase pentru sinuciderea pe termen lung. Totul trebuia să devină acum altfel. Se ridică încovoiat, se ţinu de dulap şi, se târî spre uşa de la baie.

Pipăi faianţa albă în căutarea comutatorului şi descoperi un buton care la o uşoară atingere aprinse becurile. O explozie de lumini. Îşi strânse pleoapele şi se ţinu de canatul uşii. O sală faianţată în alb, oglinzi de mărimea unui om, o podea din gresie neagră şi preşuri de baie negre. Cada rotundă era într-un colţ, în spatele unei înălţimi. Trei trepte urcau spre ea. Două chiuvete erau îngropate într-un separeu de marmură neagră»!

Robinete strălucitoare, prosoape albe de toate mărimile atârnau pe suporturi nichelate. El s-a sprijinit de o chiuvetă, apoi de un suport şi a ajuns până la cadă. Nu avea robinete, ci un gen de mâner. A durat ceva timp până când, aplecat deasupra lui, a înţeles cum funcţionează. În timp ce cada se umplea, el se dezbrăcă. În oglinzi, se uită la sine. Avea ochii roşii, dinţii murdari şi pielea verzuie a unui alcoolic vagabond. Era slab, străveziu. Dar, ciudat, cu toate astea, păstra pe figură o uimire

copilărească. Minunându-se, se uită la cada rotundă, curios cum funcţionau cele cinci orificii din peretele căzii.

Călcă pe gresii nesigur, căutând undeva un punct de sprijin şi se lăsă în cada rotundă. Tămăduitoare, apa caldă îi acoperi trupul. Se sprijini cu spatele de perete, apa îi ajunse până la bărbie, iar picioarele îi erau în apă şi ele în toată lungimea. În această apă se va lepăda de trecutul lui, se gândi, şi va putea să facă un nou început. Era un gând pe care ani de zile îl evitase, speriat de autoînşelare, speriat de deziluzii. Dar totul acum era adevărat. El se lăfăia în camera de baie a lui Lev, mâine vor face planuri şi, dacă va avea bani şi va putea să-şi cumpere un costum, o va invita pe Tania să iasă undeva. O voce metalică răsună în încăpere:

— Domnule Sokolov, vreţi să mâncaţi acum ceva?

În perete, în spatele robinetului, descoperi un releu metalic care acoperea un interfon. Sub el, două butoane: volume şi talk. Apăsă pe cel de-al doilea.

— Da, mulţumesc. Nu cumva v-am trezit? întrebă el.

— Nu, nu, v-am aşteptat. Aveţi un halat de baie, şi în sertarul de sus al dulapului din dormitor găsiţi lenjerie.

— Vă mulţumesc. Sunteţi foarte drăguţă, doamnă.

— Spuneţi-mi Channah.

— Mulţumesc, Channah. Domnul Leşava este acasă?

— Mai întârzie, cred.

— Vă mulţumesc.

Pierduse totul şi-n acelaşi timp totul se redeschisese în faţa lui. În timp ce lua apă în pumni şi şi-o turnă pe cap, îşi spuse uimit: ”Pot să iau totul de la început. Mai pot încă să iau totul de la început”.

Se uită la ceas. Opt şi jumătate. Pe un cearceaf, care mirosea a rufărie de bumbac proaspăt spălată, se vârî gol sub cuvertură moale ca un strat de vată.

Avea dureri de cap, dar junghiul era de altă natură decât cel cu care era el obişnuit. Era durerea care apărea după vise adânci. În decursul dimineţii durerea însă va dispărea, lăsând locul noilor lui preocupări. Prima zi, într-o nouă viaţă.

Se uită afară. Miile de lumini de pe terasele de pe acoperişuri şi becurile din spatele ferestrelor apartamentelor tremurau pe cerul negru-cerneliu. Era încă întuneric, deşi era

opt şi jumătate. Dintr-o dată îşi dădu seama că e seară. Nu dormise de la ora trei noaptea până la opt şi jumătate dimineaţa, ci până seara următoare, în jur de 17 ore. Dădu cuvertura la o parte şi se ridică încetişor, încercând să-şi stăpânească ameţeala. Din nou făcu o baie, se bărbieri cu săpun şi cu lama şi făcu uz de rufăria nouă pe care o găsi într-unul dintre sertare (un maiou şi un chilot marca Schiesser). Apoi îşi puse pe el halatul de baie gros, în carouri, şi se simţi mai puternic, nemaiavând nevoie de sprijin, chiar dacă îi mai venea greu să stea pe picioare şi să meargă. Lângă uşă găsi o pereche de papuci şi îşi afundă picioarele în pielea lor moale.

Nu era nimeni pe coridor, dar auzi de undeva muzică. Coridorul ducea în holul central la lift. Printr-o uşă deschisă răsuna muzică simfonică. Începutul Suitei nr. 3 în re major, de Bach. Urmă sunetul muzicii şi ajunse într-o cameră de mărimea unei săli de teatru. La fel ca-n camera lui Sokolov, era şi aici un întreg perete de sticlă, oferind vedere spre oraş, dar dintr-un alt unghi: în spatele blocurilor luminate ale marilor hoteluri înşirate pe plajă, se vedea o mare de un albastru întunecat. Covoare persane acopereau parchetul în solzi de peşte. Numără trei colţuri în care erau fotolii şi banchete, dulăpioare, picturi şi, lângă peretele din spate, un secreter vechi din lemn brun-deschis, cu picioare ondulate.

— Domnul Sokolov?

Se întoarse. Îngrijitoarea casei stătea în dreptul uşii.

— Doriţi să mâncaţi ceva?

— Da. Mulţumesc.

— Aţi dormit mult.

— O veşnicie, Channah. Domnul Leşava este acasă?

— A trebuit să plece într-o călătorie. În Europa. Vă va suna astă-seară.

Sokolov mâncă în camera lui, uitându-se pe deasupra mesei la oraş şi forţând demonii din memoria lui să se retragă. De cum se aşeză pe pat, căzu din nou în somn.

În ziua următoare, la ora 8 dimineaţa, se plimbă pe malul mării, simţindu-se mai întărit, pas cu pas. Pe plajă se aflau mii de bătrâni sub soarele blând al dimineţii. În depărtare vedea portul Jaffa, pe deasupra capului îi zburau elicoptere ale armatei

de patrulare, printre degetele de la picioare i se strecurau firele reci de nisip.

Când, la prânz, citea pe pat ştirile din ziare despre creşterea tensiunii în Kuweit, Channah îi aduse un telefon portativ.

— Saşa! a auzit, dormi?

— Stau şi moţăi.

— Cum merge?

— Mai bine. Mult mai bine.

— Să nu mai bei, Saşka.

— Ştiu.

— E greu?

— Groaznic, recunoscu Sokolov. Când te întorci?

— Peste câteva zile. Atunci ieşim să mâncăm împreună şi am să-ţi fac o propunere.

— Dorm în nesimţire.

— Nimic nu-i mai bun ca somnul.

— Unde eşti?

— În Zurich. Odihneşte-te, Saşa. Pune o lespede pe trecut. De-acum încolo viaţa merită din nou să fie trăită.

Trei zile mai târziu, mâncau într-un restaurant, la hotelul Carlton. Unui chelner care i se adresa lui Lev cu „dr. Leşava” i-au comandat whisky şi suc de portocale. Damascuri, porţelanuri, argint. Lev purta o bluză neagră de polo, un pantalon larg verde-stins, pantofi uşori negri, un ceas de aur la o încheietură şi o brăţară la cealaltă.

Jossi cel Negru purta şi el mult aur, dar bijuteriile lui Lev erau mai mici şi mai de bun-gust. Avea părul grizonant, încărunţirea i se vedea la tâmple, aşa cum observa acum Sokolov, dar aceasta îi sublinia şi mai mult maturizarea pe care o emana. Sokolov purta o cămaşă şi o pereche de blugi pe care le găsise într-o cameră separată, cu umeraşe pline de costume şi rafturi cu duzini de cămăşi. El comandă feluri de mâncare pe care nu le mai mâncase niciodată şi povesti despre apartamentul lui din Herzlia, despre cererea de serviciu la Ciomiakov, despre Jossi cel Negru. Când Lev l-a întrebat ce mai face Nataşa, a constatat că de la plecarea lui din Kaliningrad nu mai auzise această întrebare. Undeva, pe pământ, exista un

copil pe care îl făcuse el, o fetiţă frumoasă cu părul castaniu şi ochi inteligenţi, care încă de la 4 ani putea citi *Literaturnaia gazeta*, dar el o părăsise şi asta devenea mai puţin dureros, dacă evita orice gând îndreptat spre ea.

— Bine! Bine! răspunse el.

— Nu ştii, aşa-i? Nu le-ai mai dat de mult nicio veste.

— Nu.

— De când eşti aici.

— N-am putut. Sokolov goli paharul. Suc. Suc de portocale proaspăt, cu fructe. Simţi un sâmbure între dinţi şi-l scuipă în palmă.

— Ai ceva împotrivă dacă fumez? întrebă Lev.

— Fumează, desigur. De ce întrebi?

— Sunt unii oameni în Vest care nu-ţi permit.

Îl chemă pe chelner.

— Credeam că aici totul e permis.

— Nu şi să fumezi.

Lev îi ceru omului o cutie cu trabucuri. Acesta se depărtă în grabă.

— Ce s-a întâmplat între tine şi Irina?

— N-a putut trăi cu un ratat. Sokolov se mai simţea şi-acum lovit de Irina şi de Lev. Într-o zi îi va spune lămurit că ştie despre Irina şi despre el totul şi că mărturisirea ei a grăbit destrămarea căsătoriei lor. Dar acest moment nu venise încă. Mai târziu.

— Asta nu cred. Te iubea.

— Da. Am avut o vreme nevoie unul de altul.

— N-a vrut să meargă cu tinela Tomsk?

— Nu. Eu am fost nevoit. Nu puteam merge nicăieri în altă parte şi ea a hotărât să plece la părinţii ei la Leningrad.

Chelnerul deschise o cutie în care se aflau fel de fel de trabucuri şi i-o întinse lui Lev, astfel încât acesta să-şi poată alege. Îşi luă o havană mare. Omul făcu o plecăciune şi se retrase.

— Îmi plac mai mult cele olandeze.

Lev scăpără un chibrit şi-şi aprinse tacticos trabucul. Trase adânc, producând chiar o mică flacără. Când trabucul se aprinse astfel încât el să se poată declara mulţumit, întrebă:

— Când ai vorbit cu ea Ultima dată?

— Înainte de-a pleca. E recăsătorită.

— Nu mai este.

— Nu mai este?

— S-au despărţit.

Sokolov îl fixă pe Lev în ochii întunecaţi, care păreau interesaţi numai de trabucul pe care-l ţinea între degetul arătător şi mijlociu, de parcă l-ar fi legănat.

— Ai vorbit cu ea?

— Am sunat-o, da. Voiam să ştiu unde eşti.

— Cum ai găsit-o?

— Prin unul şi prin altul.

— Nu poţi fi mai precis?

— Are asta vreo importanţă? Dintr-o dată, Lev vorbea acum ca mai înainte, la şcoală.

— Nu, bineînţeles că nu. Deci, ai vorbit cu ea.

— Era cel mai rapid mijloc de-a afla unde te găseşti.

— Erau oameni în Kaliningrad care ştiau c-am fost trimis la Tomsk. Şi mama ta ştia asta.

— Mama nu ştia nimic.

— Am vorbit eu cu ea, atunci, imediat după. Te-am căutat. Nu mi-a reuşit.

— Am vorbit cu o prietenă de-a Irinei din Kaliningrad. Mai aveam numărul ei de telefon de-atunci.

— Şi? Sokolov îl privea tensionat. Lev şedea calm în scaun, ţeapăn de emoţie.

— Irina a ridicat, i-am spus cine sunt, a tăcut o vreme.

— Da...?

— Mi-a povestit că e greu acolo. Că magazinele sunt goale, pieţele scumpe şi că ar vrea să plece.

— Unde?

— În America.

— Nu primeşte viză.

— Asta i-am spus şi eu. M-a întrebat dacă am vorbit cu tine şi i-am spus că ăsta era motivul pentru care o sunam: unde e Saşa? În Israel, deci la mine, evreii s-au întors în patria strămoşilor lor.

— Cum părea ea, Lev? Şi Nataşa?

— Spunea că îi merge bine. Are acuşi zece ani, e cea mai bună din clasă şi străluceşte la aritmetică.

— Vreau să beau ceva, Lev.

— Suc. Numai suc.

— Votcă.

— Absolut deloc.

— Am acum nevoie, omule!” Ridicase glasul şi observă că oamenii se întorceau spre ei. ”Un pahar, Lev, numai un pahar.

— Dă-i drumul. Dar fără mine.

Lev îşi împinse scaunul şi se ridică. Sokolov i se agăţă de braţ şi-l trase înapoi.

— N-am să beau. M-am lăsat. Ai dreptate.

Lev se reaşeză la masă. Nu dădea dovadă c-ar fi fost mişcat. Chelnerul apăru ca din pământ.

— Domnul doreşte ceva?

— Încă un pahar de suc de portocale, spuse Lev, arătând spre Saşa şi pentru mine un pahar de votcă. Rece ca gheaţa Fără cuburi înăuntru.

Fără să-i arunce nicio privire, îşi roti ochii prin restaurant.

— Vrei să mă testezi? întrebă Sokolov.

— Da.

— M-am lăsat, dacă asta îţi face plăcere.

— Să vedem.

— Ăsta e modul tău de-a reabilita prietenia? Era o întrebare absurdă, nedreaptă.

— De preferinţă folosesc alte modalităţi, răspunse Lev, rece.

— Nu beau. Punct.

— Bine. Lev îl privi din nou. ”Vorbeam despre nevasta şi fata ta.

Sokolov încuviinţă ruşinat.

— A fost greu, dar acum s-a depăşit greul, îl auzi pe Lev spunând.

— O să mai dureze un timp până să revin la cel dinainte. O spuse fără ton fals. Nu trebuia să se lase înşelat de extazul de moment, de eliberarea prin Lev.

— Ai timp. Dacă ai nevoie de ajutor din partea altora, mă ocup eu de asta.

— Vrei să spui de un psihiatru?

— De exemplu.

— Nu cred. Poate de un doctor obişnuit. Aş vrea să fac nişte analize.

— Te trimit la doctorul meu.

— Perfect.

— Irina şi Nataşa, repetă Lev.

— Deci e divorţată. Ce mai spunea?

— Nu le merge prea bine.

— Suferă de foame?

— Nu. Dar ar fi mai bine dacă ar pleca.

— Unde?

— Aici.

— Aici? Ce să facă Irina aici? Să măture străzile? Sunt pe-aici mii care să facă ce-ar putea ea să facă. Şi, pe deasupra, nici nu e evreică.

— Trimite-i bani. Cu un dolar poţi cumpăra acolo multe de la ţărani, în piaţă.

— N-am bani.

— Acum ai.

— Spune-mi, cum vine asta?

— Eşti angajat la mine.

— Ce afaceri ai tu?

— Ex şi import. Societate de comerţ. Bunuri imobiliare. Antreprenor mă numesc.

— Cum ai început una ca asta?

— În New York.

— Nebunie curată.

Sokolov îl privea minunându-se. Lev putea face orice şi-ar fi propus.

— Cum ai plecat?

— M-au lăsat să plec.

— Cât te-au ţinut închis?

— Zece săptămâni.

A spus-o ca şi când n-ar fi fost vorba despre el.

— Te-au... ţi-a fost greu?

— Nu m-au atins. Am stat închis într-o cameră pe o moşie, foarte confortabil, centru de detenţie pentru mărimi care s-au întins mai mult decât le ajungea plapuma. Zile şi zile interogat de Kirov. Pe baza celor pe care le aflase, m-ar fi putut trimite

într-un lagăr de muncă, ar fi putut face orice, dar, în cele din urmă, m-au lăsat să plec.

— Ai fost lăsat să pleci în Vest?

— Nu.

Li s-a servit antreul, o salată cu ciuperci, nuci şi struguri. Lev a mai tras un fum din trabuc. Sokolov a aşteptat până acesta a pus mâna pe tacâmuri.

Lev a spus:

— Am crezut că m-ai trădat.

Sokolov a luat paharul cel nou de suc şi a băut, uitându-se la votca lui Lev. Portocale proaspete. Era condamnat să bea sucuri de fructe. Va deveni atât de sănătos ca tinerii israelieni care străbat Tel Aviv-ul, soldaţi tineri cu trupurile fără grăsime şi dinţii strălucitori.

— Îmi pare rău.

— Kirov ştia lucruri pe care nu putea să le ştie, Saşa.

— Nu trebuia să se-ntâmple, şopti Sokolov.

— În ziua aceea, de la locuinţa de vară a KGB-ului, am vorbit noi ceva, nu-i aşa?

— Da.

— Ce s-a întâmplat după aceea?

De ani de zile era Sokolov divorţat de ea şi totuşi n-o putea renega pe Irina. Cu atât mai puţin voia să-l ocolească pe Lev şi să-i ascundă adevărul, dar dacă pentru asta ar fi trebuit s-o acuze pe Irina, atunci era mai bine să-şi ţină gura Sau să ia vina asupra lui.

Repetă gestul lui Lev. Chelnerul se apropie în grabă.

— Încă unul. Şi îi dădu paharul gol.

— Sunteţi mulţumit, domnule Leşava?

Îngrijorat, omul se uită la farfuriile neatinse, cu salate scumpe şi ciuperci rare.

— Totul e bine, spuse Lev.

Omul îşi dădu seama că prezenţa lui e inoportună şi se retrase.

— Kirov m-a prins în cleşte, şopti Sokolov.

— Cum s-a putut?

— Ştia că Malţev se bătuse. Şi tu te-ai anunţat la lucru bolnav în ziua aceea. A făcut legătura Sau, poate, a auzit-o de la doctorul care trebuia să vină la tine atunci.

Lev a scuturat din cap şi şi-a lăsat trabucul în scrumieră.

— Asta nu se poate.

— Kirov m-a confruntat cu ceea ce ştia. Poate că era o provocare. Părea atât de sigur de sine. Nu ştiam că băieţii sunt atât de buni. Deştepţi, iuţi, pătrunzători. Lăsa impresia că ştie tot. Am avut senzaţia că nu mai aveam nicio ieşire. De ce crezi că n-ar fi putut fi doctorul?

— Fiindcă despre doctor era vorba.

— Spuneai atunci că era vorba de o femeie.

— Nevasta lui Malţev.

— Ea este doctorul?

— Ea a venit să-mi facă injecţii. Kirov a avut o altă sursă. Nu pe ea.

— Ţi-am spus deja: Kirov m-a confruntat cu un lucru ştiut. N-am confirmat şi n-am infirmat. Am încercat să-i scot din cap că ai fost cauza... problemelor.

— Dar dacă n-ai fost tu, Saşa, Lev se aplecă spre Sokolov atunci cine? Ochii lui îl fixau cu suspiciune.

— Uită-te la mine, Liovka. Am câştigat eu ceva? Am devenit prin asta mai bun? Crezi că te-am trădat ca să-mi salvez pielea? Aş fi vrut să schimb cu tine, Liovka. Fiindcă eu n-am stat zece săptămâni, am stat cinci ani!

Lev căută pe figura lui Sokolov urma unui neadevăr, dar Sokolov nu disimula. Până în urmă cu câteva zile trăise în exil. Lev a clipit şi privirea i-a devenit ceva mai blândă.

— S-a isprăvit, Saşa! Să punem capăt amintirilor. Am fost foarte singur atunci. Acum s-a terminat, crede-mă, aşa cum stai în faţa mea, acum e altceva, e din nou ca mai înainte, înainte de tot necazul. A făcut un semn spre masă:

— Hai să mâncăm, bine?

Au mâncat câteva minute în tăcere. Sokolov îşi propuse ca odată să-i spună adevărul despre sursa lui Kirov. Dar nu acum, nu în momentul în care el putea para atacul lui Lev cu scuza că Kirov fusese informat nu de el, ci de Irina. O să i-o poată povesti când aceasta nu va mai avea nicio importanţă, când între ei acest lucru va fi lipsit de orice semnificaţie şi va servi doar pentru a putea concluziona perfect, respectând în acelaşi timp realitatea. El l-a trădat atunci probabil pe Lev nu într-un sens tehnic, ci într-unul emoţional. Sokolov a avut încredere în Irina şi

prin asta Kirov a dobândit un ascendent asupra lui. Şi ea avea propriile ei raţiuni să-l condamne pe Lev. Lev era un bărbat atrăgător, strălucind de putere şi intelect, un şarmeur care putea cuceri orice femeie pe care-şi punea ochii. Fără ranchiună, el acceptase caracterul lui Lev. Forţa de cuceritor pe care o avea Lev îi era străină lui Sokolov. El avusese vreme îndelungată o prietenă. Lev aduna toate trofeele.

— Ştii cazul piloţilor de pe Jabs, în război? Dacă doborai un duşman, făceau un semn pe avion. Pe al meu nu mai e niciun loc liber, declarase Lev odată.

Nu fusese megalomanie. Iar când Irina îi mărturisise că s-a culcat cu Lev, o presimţire care avea să-l neliniştească pe el încă de la începutul căsătoriei, nu putuse să i-o reproşeze lui Lev. Aşa era el. Şi Irina ştia că Lev va face uz de un moment de slăbiciune. Nu era vorba atât despre ea însăşi, era vorba despre un ritual. Sokolov accepta nemărginitul libido al lui Lev, dar nu se putea împăca cu disponibilitatea Irinei, chiar dacă asta se întâmplase o singură dată şi nici nu dădea impresia că ea şi-ar mai fi dorit-o, ba, din contră. Ea voise în final, cu toată convingerea, să desfacă căsătoria şi să renunţe la regulile traiului lor în comun. De ce? Se referea la fantezii erotice, la vise cu ochii deschişi, la nevoia de-a mai călca cu stângul din când în când. Sokolov era sever în acea vreme. În fiecare zi ordinea trebuia din nou reinstalată. Se lupta cu putere împotriva haosului.

Mânca mai repede decât Lev, ca şi când s-ar fi aflat singur în Tomsk, aplecat deasupra farfuriei, dar stomacul lui îi dădea semne că trebuie să se stăpânească. Lăsă jos tacâmurile.

— Femeia aceea, întrebă, merita?

— Ce să merite?

— Bătaia.

— Da.

Siguranţă. Convingere. Lev avea tot ceea ce îi lipsea lui Sokolov.

— Povesteşte.

Lev luă şerveţelul din suport şi-şi şterse gura.

— N-am mai povestit asta niciodată.

— Probabil c-a venit timpul, insistă Sokolov.

Lev ridică din umeri. Luă trabucul din scrumieră şi deschise cu degetul arătător cutia de chibrituri. *Sakerhets-Tandstickor*, citi Sokolov.

— Am întâlnit-o în casa lui Malţev. El m-a invitat.

Trabucul dansa cu cuvintele lui. Scoase chibritul care sfârâi aprinzându-se şi-şi fixă privirea asupra flăcării, în timp ce povestea mai departe.

— Auzisem de Olga. Părea a fi o frumuseţe izbitoare, o şahistă genială, un neurolog formidabil. Am vrut să o văd de-aproape. Am vrut să ştiu... ei, e limpede.

Chibritul arsese pe jumătate. El scoase un altul şi-şi aprinse trabucul. Trase adânc fumul în piept.

— Mama ei venea din Kazahstan, tatăl ei din Lituania. Era deci jumătate asiatică şi asta se vedea în ochii ei, în culoarea pielii, însă era înaltă şi puternică.

Fumul i se ridica printre cuvinte.

— M-am îndrăgostit. Îndrăgostit! Eu! Nu fusesem niciodată îndrăgostit. Voiam să fac curte şi să mă culc cu femeile şi voiam ca ele toate să ţină la mine. Olga era altfel. N-a trebuit să încerc nimic. Nici nu se putea, fiindcă nu ştiam să mă apropii de o femeie de care eram îndrăgostit. Sigur că voiam să mă culc cu ea, dar simţeam altfel. Era de neevitat. Sunt convins de asta. Malţev mi-a făcut cunoştinţă cu ea şi eu am ştiut că din acel moment...

A scuturat scrumul trabucului şi şi-a fixat privirea în scrumieră, ca şi când s-ar fi aflat acolo ceva ascuns, un lucru pe care el încerca să-l regăsească.

— Acel moment avea să-mi marcheze viaţa. Şi ei. Am văzut asta. Am ştiut asta. Malţev era de faţă când noi ne priveam unul pe altul şi universul se năştea din nou.

Relativă, printr-un zâmbet, greutatea vorbelor lui.

-...dar el nu vedea nimic, el avea altele în minte, un zbor în spaţiu şi, din acel moment, am evitat-o. M-a adus într-o totală confuzie. Am avut senzaţia că mă are în stăpânirea ei. Olga a venit la mine! Ea m-a ispitit. Trei luni a venit din când în când, la mine. Era greu. Eram mult plecat, eram ocupat. Şi ea la fel. Malţev a prins de veste. Şi asta era de neevitat. M-a aşteptat într-o zi şi ne-am bătut ca nişte sălbatici.

— Unde e ea acum?

— Am avut un apartament în New York, în Upper Eastside. A sărit de pe acoperiş. De la etajul al patruzecilea. A durat aproape cinci secunde.

Un chelner s-a apropiat şi, la întrebarea lui dacă e gata, Lev a încuviinţat. Farfuriile au fost ridicate, pe masă a rămas doar paharul cu votcă.

Sokolov şi-a pus coatele pe faţa de masă din damasc şi s-a aplecat spre Lev. Dar Lev i-a luat-o înainte. A spus:

— Acum vrei, desigur, să ştii de ce. Sokolov a încuviinţat. A repetat întrebarea:

— De ce?

Lev n-a răspuns, dar a mai întrebat o dată:

— De ce?

Sokolov tăcea. Lev îşi privea atent trabucul.

— Munceam mult acolo. Am câştigat mulţi bani. Foarte mulţi. După care am venit aici. Fac şi-acum afaceri bune. Şi uite c-ai apărut tu.

— Cum m-ai găsit? întrebă Sokolov.

— Maică-mea a început să-mi spună ceva despre tine.

— Maică-ta? Deci, totuşi. Despre mine? A devenit senilă. Am sunat-o. Nu credea că sunt în Israel. A întrebat de tine, care dintre noi doi are cele mai bune note.

Au râs cu lacrimi. Sokolov şi-a amintit jurământul de la Bazinul Moscova şi legământul de-atunci redeveni actual.

— Cum ai plecat?

— Graţie unui unchi de-al meu, din Tbilisi. Frate de-al lui tata. Familie numeroasă. Cu trafic de influenţă. Nu tot ce fac e legal, dar asta e valabil şi pentru partid, pentru KGB, pentru miliţie. Cu bani poţi cumpăra orice în Uniune, chiar şi o nouă identitate. Am descoperit că am un văr îndepărtat care poate dovedi iudaismul meu, am avut un alt văr îndepărtat care putea face paşapoartele şi, din nou, un alt văr îndepărtat care mi-a obţinut viza pentru Israel şi aşa, în ianuarie 1986, am putut să plec la Viena. Cu Olga. Şi ea devenise dintr-o dată evreică, chiar dacă oricine vedea că este urmaşa directă a lui Gingis Han. Aveam viza pentru Israel, dar eu am familie şi în New York Ei ne promiseseră că ne vor întreţine, şi astfel am traversat oceanul.

— Cum ai câştigat banii?

— Crezi că nivelul meu de viaţă poate fi menţinut printr-un câştig legal?

Sokolov crezu la început că nu înţelege. Îl privi fix, aşteptând continuarea care nu mai venea.

Lev zâmbi:

— Ai auzit bine.

Vorbea mai încet şi-şi rotea acum privirea iscoditoare prin restaurant.

— Ce vrei să spui?

— Familia mea, spuse Lev cu ochi ironici, conştient de efectul spuselor lui, familia mea georgiană este un soi de clan de mafioţi.

— Nu cred.

— E mai bine să nu crezi. Fiindcă acum lucrezi pentru ei.

— Eu?

— Lucrezi pentru mine. Deci şi pentru ei.

— Dar nu aşa ceva, răspunse Sokolov zăpăcit.

— Totul e legal.

— Atunci nu-i vorba de mafie.

— Cine dovedeşte că tot ce face mafia e ilegal? Eu, în mare măsură, fac afaceri legale.

— În mare măsură?

— 90.

Nu credea nici acum ce-i povestea Lev.

— Încă o dată: cum câştigi banii?

— Mafia, răspunse Lev.

Sokolov a clătinat din cap.

— Nu.

— Un exemplu: Familia mea drăguţă din Tbilisi stăpâneşte aeroportul. Ei sunt adevăratul control vamal. Nu iese niciun şoarece din ţară fără ca ei să fie înştiinţaţi, fără aprobarea lor. Ei stăpânesc liniile de contrabandă dintre Georgia şi America.

— Droguri? Sokolov intrase în joc.

— Asta nu ştiu.

— Ce vrei de fapt să cred eu, Lev?

— Îţi explic cum stă furca în carul cu fân. Asta voiai, nu? I-am cunoscut când am fost în Tbilisi. Puteau să mă ajute, voiau să mă ajute, fără nicio răsplată, dar mi-au propus un lucru pe care nu l-am putut evita. În New York am lucrat pentru ei. Aveau

nevoie de cineva fără cazier. Care să se fi refugiat din Uniunea Sovietică. Unul care suferise ca evreu şi se refugiase din cauza comunismului. La începutul lui ’86. Gorby trebuia încă să dovedească de ce este în stare.

— Şi ce trebuia să faci?

— Să cumpăr bunuri imobiliare. Să cumpăr întreprinderi. Şi după aceea, să le revând. Să spăl bani. La fiecare tranzacţie primeam un procentaj. Dacă vinzi o întreprindere de 10 milioane de dolari şi primeşti un procentaj, asta înseamnă 100 de mii de dolari, Saşka. În fiecare lună aveam câteva asemenea afaceri. Legale. Cu avocaţi cuşer, Goldstein, Roth, Pollock, cu impozite plătite în regulă. Nu eram nimic altceva decât un soi de misit.

— Sfinte Dumnezeule, murmură Sokolov.

Se servi mâncarea. Lev lăsă să-i fie ridicată votca şi comandă un pahar de vin.

— Vrei şi tu ceva?

— Suc, răspunse Sokolov absent. Colacul de salvare de care se agăţase provenea din crimă şi furt. Bandele de mafioţi din Georgia erau renumite în Uniune.

— Aici ce trebuie să faci?

Pe farfuria lui erau somon la grătar, legume, cartofi gratinaţi.

— Să investesc.

— Ce-nseamnă asta?

— Acelaşi lucru. Să cumpăr bunuri imobiliare. Întreprinderi. Dar să şi iniţiez. Israelul poate deveni Valea Siliconului din Orientul Mijlociu. Bani georgieni, know-how rusesc, aroganţă israeliană, bunăvoinţă americană, un cocktail perfect de caracteristici. Putem deveni mari aici, Saşka.

— Nu mă amestec.

— Gândeşte-te.

— Nu mai e cazul.

— Nu aud ce spui.

Lev şi-a scuturat trabucul.

— Îţi plătesc un salariu de grangur. Ca membru în direcţie. Vreau să deschid o fabrică în Teritoriile ocupate. Va fi subsidiată, dar eu iau 15 milioane de dolari. De asemenea bani pot să dispun, Saşka, pricepi? 15 milioane de dolari. Învestesc, primesc subsidiu, contribui la economie în ţara asta.

— Dar de unde vin banii?

— Ştii câţi negustori de arme sunt aici? câţi ex-militari au fel de fel de mici afaceri nelămurite? Îmi iau partea mea şi asta e o sumă modestă, crede-mă.

— Nu pot, Lev.

— Gândeşte-te.

— M-am gândit.

— Mai gândeşte-te.

— Nu.

— Acest cuvânt nu-l cunosc.

— Nu! Nu! Nu! Sokolov îl privea cu decizia luată, în ciuda confuziei şi-a îndoielilor.

— Ţi se răceşte mâncarea.

Cu un cuţit de peşte, Lev tăie o bucăţică din somon, o apucă precis în furculiţă şi o înghiţi cu poftă. Nu dădea impresia că ar fi avut vreo povară pe suflet, nici că ceea ce făcea era ruşinos sau că putea fi vorbit numai în taină. Stăteau într-un restaurant scump, în jurul lor familii americane mâncau dineuri cuşer; după felul cum se purta chelnerul, se vedea că Lev povestise despre contactele lui cu mafia deschis şi concret.

— Vreau să beau ceva, spuse Sokolov.

— Ai în faţă un pahar plin cu suc de portocale.

— Trebuie altceva, ca să prelucrez ce-am aflat.

— Eşti un adevărat alcoolic, Saşa.

— Un pahar, Lev.

— Eşti imposibil, ştii asta? Tu eşti cel rectiliniu dintre noi doi, nu eu, dar acum tu o ceri. Ţi se va da un pahar.

A comandat unui chelner care tocmai trecea pe-acolo. Sokolov şi-a lăsat mâncarea deoparte, privind la felul în care mânca Lev, cu înghiţituri mici şi folosind cu grijă cuţitul şi furculiţa, ca şi când ar fi lucrat cu pensete, într-un laborator.

— De ce faci asta?

— Pentru că se potriveşte perfect cu felul în care e lumea alcătuită în ziua de azi. Trebuie să te lupţi să-ţi atingi ţelurile, încerci pe cât posibil să urmezi regulile care guvernează o societate, dar nu în ciuda a tot şi a toate. Regulile nu sunt sfinte. Niciodată. KGB-ul conduce Uniunea, CIA conduce Statele Unite. Familiile conduc Georgia, alte familii conduc Sicilia, şi acelaşi lucru se întâmplă şi cu ţările din Europa. Grupurile sunt peste tot

la putere. Ascultă, Saşa, nu privi atât de încruntat! Nu sunt un apărător al structurilor mafiei. Tot ceea ce fac este sută la sută pe baza legii.

— Până acum era 90.

— Nu există o linie despărţitoare, asta recunosc. Dar întreprinderi oficiale din Vest operează pe aceeaşi linie de frontieră. Crezi că tot ce fac marile întreprinderi petroliere e cuşer? Sau Me Donald's? Sau United Fruit? Ştim doar că trebuie să fii pregătit să nu mergi prea departe.

— Cât de departe?

— Asta hotărăsc împrejurările.

— Până la crimă?

— Desigur, nu. Nu trebuie să vezi atâtea filme cu gangsteri.

— Nu văd niciun film cu gangsteri. Ascult cuvintele tale.

— Eu sunt antreprenor. Nu întreb de unde vin banii cu care lucrez. Nu fac asta nici dacă vorbesc cu o aşa-numită bancă comercială.

Sokolov trebui să se stăpânească. Spuse printre dinţi:

— În numele cerului, eşti om de ştiinţă.

Chelnerul aduse votca. Sokolov se uită la ea. Simţi scepticismul lui Lev.

— N-am fost niciodată un om de ştiinţă aşa cum ai fost tu, Saşa.

— Înnebunesc, oftă Sokolov. Nu se atinsese încă de pahar. Atunci ce-ai fost?

— Cercetător. Am încercat să stabilesc până unde poate merge gândul. Să transpun ultimul vis în realitate. Cam aşa ceva.

— Aveai impresia că ştiinţa se opreşte undeva?

— Da. Şi am vrut să ştiu ce începe după.

— Nimicul, doctore Leşava.

— Nu. Magia Mistică.

— Trebuie să te duci la Zidul Plângerii. Să devii hasid.

— Le fac donaţii.

— Nu eşti în toate minţile.

Lev râse sec.

— Nu te-ai schimbat o iotă, Saşa. Văd că mai ai mănuşile, aşa-i? Încă şi acum te mai împotriveşti să faci ceea ce este la

îndemâna oricui. De ce? Pentru că nu intră în sistemul tău. Nu intră în sistemul tău să deschizi un magazin, să pui pe roate o afacere sau să câştigi bani în alt mod! Da, ştiu, măturător, dar asta a fost o faptă eroică, Saşka, un gest teatral! Erai în căutarea unui moment tragic, înjositor, oribil, prin care să-ţi probezi sistemul. Vezi numai ceea ce vrei să vezi, ceea ce întăreşte sistemul tău, Saşa. Sistemele mele sunt mobile, se schimbă, cresc, se descompun, se întâmplă de toate cu ele, dar nu-mi limitez realitatea. Văd ce trebuie văzut, trăiesc ceea ce trebuie trăit, miros şi gust şi vreau să ating tot ce mi-e la îndemână, şi îmi îmbogăţesc realitatea. Şi tu, ce-ai făcut tu de-atunci? Te-ai împietrit, ai înţepenit în ceea ce ai fost. Fără putere te-ai ţinut strâns de un trecut depăşit, care a explodat. Ai rămas să boceşti fără să înţelegi nimic, doctore Sokolov, şi asta este un lucru cu care trebuie să te răfuieşti.

— Mă răfuiesc destul. Suna amar. Era şocat de atacul lui Lev.

— Dar cu probleme greşite. *Oktiabr* este un timp depăşit şi, dacă mă gândesc la asta întâmplător, ştii ce-mi spun mie însumi?

Sokolov era în aşteptare.

— Îmi spun: ce splendoare de jocuri de artificii!

— Nu eşti zdravăn, spuse Sokolov.

— Probabil. Dar am puterea s-o duc mai departe. Ştii de ce spun asta despre *Oktiabr*? Nu mai e nimic de bocit, Saşa. După Malţev n-am plâns, iar cât îl priveşte pe celălalt tânăr, Taloşi, păcat, era un tip drăguţ. Iar munca noastră? Nu pot fi trist pentru că mi-am îngropat speranţele de-atunci. E un sistem vechi. Acum am alte sisteme, şi din noua mea perspectivă, lovitura din iunie 1985 n-a fost nimic altceva decât o gigantică explozie, cu enorm de mult fum şi foc.

— E un sistem de-a judeca, în care orice îşi găseşte justificare. Te schimbi şi sistemele tale morale şi etice se schimbă şi ele.

— Până la un anumit punct, da.

— Nu pot să fiinţez la modul ăsta.

— Poţi să fiinţezi în modul în care o duceai până acum?

— Asta e o remarcă împuţită.

— O întrebare reală. Nu o întoarce. Care e valoarea vieţii tale? Te-ai retras în rigolă pentru că încă nu înţelegi care îţi sunt interesele.

— Şi care sunt?

Sokolov a întrebat timid, lovit.

Lev vorbea hotărât, chiar plin de spirit, ca şi când ar fi vrut să-l câştige pentru o uniune secretă.

— Să supravieţuieşti. Să-ţi economiseşti forţele şi să te ridici, să-ţi găseşti propriul loc, şi pe ăsta să ţi-l aperi, şi asta în ciuda multor lucruri, nu vreau să spun a tot şi a toate.

— Eu trăiesc într-o altă lume, Lev.

— Da. Eu merg cu maşina pe lângă rigola în care zaci. Aceeaşi stradă, altă perspectivă.

— Nu pot gândi aşa cum gândeşti tu.

— Ai răbdare. Ei, acum totul s-a răcit, aşa-i? Vrei să ţi se reîncălzească?

— Nu, nu.

— N-ai băgat nimic în gură.

— M-am săturat cu aperitivele.

— Trebuie să mănânci, Saşa. Arăţi vânăt, ai ochii în fundul capului. Trebuie să-ţi recâştigi puterea.

Sokolov privea paharul şi încerca să-şi închipuie cum ar fi dacă eul lui ar fi trecut pe o poziţie non-activă, închis, aşa cum se întâmplă cu aparatul de radio. Nu era de înţeles ce anume îl demolase total în discuţia cu Lev. El se aşteptase să revină ceva din ceea ce i-l făcea lui drag, ţintirea scopului. Planul. Spaţiul. Lev reducea totul la o supravieţuire goală.

— Olga, spuse Sokolov, conştient de şiretenia crudă a întrebării lui, pe ea o boceşti?

Lev s-a foit pe scaun. Şi-a trecut degetele prin păr, ca pe un pieptene grosolan, şi a clătinat din cap.

— Ce vrei să auzi? Că spun: Nu, nu mai sunt bărbatul de-atunci? Omule, vreau să-ţi pun sub nas adevărul acestei lumi!” S-a aplecat peste masă şi a gesticulat: rămânem cine suntem, dar ne adaptăm metodele, sistemele! Vrei să ştii dacă-mi lipseşte? Da, îmi lipseşte. Dacă plâng după ea? Da, plâng după ea. Mă încurc cu alte muieri? Da. Mă gândesc atunci la Olga? Da, da, da. E bine, Saşa? E destul?

— Ce vrei de la mine?

— Te-am căutat din nostalgie. Vremurile de atunci, noi, împreună, tot ce aparţinea deci acelui moment. Şi am văzut că nu merge prea bine cu tine. M-am gândit, în ora aceea cât am stat lângă patul tău mortuar: va veni la mine. Poate s-o înceapă din nou. Nu în modul în care şi-a propus el probabil, dar poate că el nici nu şi-a propus nimic. Cam aşa am gândit despre tine... Şi drept urmare stai aici şi te comporţi ca şi când aş fi un criminal negru şi tu, atât de cucernic, de parcă tu ai fi inventat cele 10 porunci. Vreau să-ţi reamintesc, Saşa, că Moise le-a inventat. Moise spunea că Dumnezeu a inventat poruncile, dar, crede-mă pe mine, Moise însuşi a scrijelit în piatră tablele.

— Ce fel de muncă, deci?

— Ei, ce întrebare concretă e asta! Vreau să încep o întreprindere electronică. În Teritoriile ocupate. Cipsuri, aparatură de măsurare avansată, astfel de lucruri. Saşa...

Lev a întins o mână peste farfurii şi i-a apucat încheietura Prietenos şi liniştitor, ca un unchi.

— Sunt o mulţime de posibilităţi, să vedem.

— E cam prea repede, Lev.

— Asta înţeleg.

— Aşa cum m-ai găsit acum nu eram înainte, atât de rău...

— Ştiu.

— Spui lucruri la care trebuie să mă mai gândesc. Am probabil nevoie de timp. Câteva zile. Se poate?

— Ştii ce facem? Am un apartament pentru tine. La colţul dintre Ben Jehuda şi Ben Gurion, îl ştii. Aici, aproape. Un apartament pe colţ, la etajul cinci, gol. După mine, cred că poţi vedea casa mea de-acolo. Terasă pe acoperiş, dormitor, birou, aer condiţionat, poţi să-l ocupi imediat. Trebuie mobilat, dar ne ocupăm mâine de asta. Nu te costă nimic. Primeşti o mie de şekeli pe săptămână, te linişteşti şi într-o lună te gândeşti la o propunere, bine?

— Câteva zile îmi sunt suficiente.

— Nu. Peste o săptămână de-abia scapi de prima oboseală. Peste două săptămâni îţi regăseşti forţa fizică. Peste trei, începi să te uiţi în jurul tău. Peste patru ştii ce vrei. Dar totul cu o condiţie: să nu bei. Şi ştii ceva? E de necrezut că nu te-ai atins de votcă. Fruntea sus, Saşka, lumea stă deschisă înaintea ta.

Capitolul 4

Asistentul lui Lev l-a dus la camera lui din Shekhunat Hatikva. Body builder-ul era de fapt foarte tânăr, un băieţandru cu puf pe obraji şi cu vocea încă în schimbare. Au călătorit într-un Ford Escort, probabil că marele Caprice era o maşină în exclusivitate pentru Lev.

— Te-ai născut aici? a vrut Sokolov să ştie.

— *The Big Apple*, spuse tânărul cu vocea lui copilăroasă. Văzu privirea lui Sokolov şi adăugă:

— New York.

— Nu eşti israelit?

— Nu.

— Pot să ştiu cum te cheamă?

— roy Leşava.

— Leşava?

— Righr.

— Lev ţi-e unchi?

— Cam aşa ceva.

— Cum vine asta?

— În familia mea ai fel de fel de unchi.

— Leşava nu-i un nume evreiesc. E creştin. Georgian.

— E adevărat.

— Deci...

— *What ,is a jew*?

— E cineva care are o mamă evreică.

— Dacă ne întoarcem destul de mult înapoi, fiecare are o mamă evreică, spuse Roy.

— Sau cineva care urmează legile iudaice.

— Principalul e cum te simţi.

— Dar oficial eşti totuşi evreu?

— Ce înseamnă „oficial?" întrebă tânărul. Am un permis de şedere. Mi l-a procurat unchiul.

— Ce te atrage aici, în Israel?

— Posibilităţile.

— E mult şomaj printre noii emigranţi şi printre evreii sefarzi.

— Ei, depinde în ce branşă eşti.

— Care-i branşa ta?

— Îl ajut pe unchiul.

— Cu ce?
— Cu ce trebuie.
— Şi ce trebuie?
— Ce-mi spune el, asta trebuie.
— Şi el ce spune?
— Că trebuie să vă ajut astăzi pe dumneavoastră.

Sokolov nu mai avea nimic de întrebat. Tăcând, au înaintat spre cartierul yemenit. Roy conducea maşina prin Rehov Etsel şi trecu pe lângă locul unde asistase la crimă. Lev făcea afaceri de-o factură specială, dar era ilogic să fi făcut aşa ceva cu mâna lui. Dacă Sokolov, ca pură ipoteză, presupunea că Lev e în conducerea unei organizaţii criminale (numai şi gândul îi producea greaţă), atunci era exclus ca el însuşi să fi stat cu degetul pe trăgaci. Pentru aşa ceva avea oamenii lui, asemenea tânărului care-l conducea acum la camera sa, sau ar fi adus aici cu avionul un criminal de profesie din *The Big Apple*. Astfel ar face-o capii de mafie.

În poziţia lui, cu realizările lui, Lev trebuia să rămână în afara împuşcăturilor. El trebuia să aibă grijă ca experţii să fie în momentul propice la locul propice şi el să rămână cu mâinile nepătate. Nu putea nega că momentul apariţiei lui Lev, la atât de scurt timp după cele întâmplate pe Etsel, era o întâmplare ce avea în sine ceva dubios, dar era complet lipsit de sens să-l bănuiască pe Lev de crimă. Ceea ce văzuse Sokolov era o aberaţie a spiritului lui, o stare de vinovăţie care luase formă.

— Ultima bucată a drumului o fac pe jos.

La începutul ulicioarei, Roy a oprit Escortul. Sokolov a deschis portiera.

— Trebuie să aştept?
— Am doar un geamantan. Pot să iau autobuzul.
— OK.

Sokolov a vrut să coboare.

— Un moment, spuse tânărul. S-a aplecat pe rezemătoare şi şi-a întins picioarele, astfel încât a putut să-şi bage mâna în buzunarul pantalonilor. A scos un teanc de bani. A numărat zece hârtii de o sută de şekeli.

— O mie de lovele, a spus el.

Sokolov a luat banii şi i-a mototolit, ca şi când hârtiile l-ar fi tăiat, vârându-i direct în buzunar.

— O, da, spuse tânărul. Se aplecă peste Sokolov şi deschise sertarul pentru mănuşi. Scoase o carte de vizită. ”Numele şi adresa firmei.

Şi numi un număr de telefon. Numărul de telefon al unchiului meu Secret, fiţi atent cu el.

Sokolov a repetat numărul. Văzu numele pe cartea de vizită:

— *Oktober Enterprises Inc.*

— Mai pot să fac ceva pentru dumneavoastră?

Sokolov clătină din cap. El vroia să se repeadă pe Rehov Etsel şi să toarne în el litri de Gold.

— Totul mai departe e OK, domnule Sokolov?

— Nicio problemă. Îi zâmbi băiatului. Ai fost foarte drăguţ cu mine, Roy, îţi mulţumesc.

— Dacă aveţi nevoie de mine, pentru orice, vă stau la dispoziţie, sunt secretarul dumneavoastră.

— Şi unchiul tău?

— Unchiul mi-a spus că săptămânile viitoare lucrez pentru dumneavoastră.

— N-am ce să-ţi dau de lucru.

— Poate va apărea pe parcurs. Chiar nu trebuie să vă aştept?

— Chiar nu.

Roy încuviinţă şi porni motorul.

Sokolov era din nou înapoi pe strada lui, în hainele lui Lev, cu pantofii lui Lev, cu banii lui Lev în buzunar, şi mergea spre casa pe care o considerase staţia terminus, ultima văgăună în care el mai putea să se ascundă. Avea acum timp să găsească o alternativă pentru propunerea de neacceptat a lui Lev.

El nu era antreprenor şi refuza să-şi asume felul de viaţă al lui Lev. În fapt, nu avea niciun interes pentru forma de lux pe care Lev o etala, voia să facă munca pentru care studiase şi în care strălucise. Era un cercetător, un om de laborator, un vânător de rezultate de teste şi soluţii pentru probleme concrete. Era un muncitor, nu un artist, aşa cum fusese Lev în anii lui de vârf. Lev se juca cu ideile ca un acrobat al spiritului, era un vrăjitor ştiinţific ce nu lua în considerare graniţele. Reacţionase odată asupra raportului lui Sokolov privind nişte teste ratate ale unor aliaje metalice cu:

— OK, asta n-a reuşit. Găseşte deci ceva care să reuşească.

Sokolov răspunsese:

— Am cercetat toate aliajele. Niciunul nu oferă combinaţiile de calităţi de care avem nevoie.

— Niciunul?

— Da.

— Toate aliajele?

— Da.

— Toate aliajele cunoscute de tine, a precizat Lev.

— Cunosc toate aliajele, Lev.

— Dar pe cel pe care-l căutăm, pe acela nu-l cunoşti încă.

— Acela nu există.

— Susţin doar că acum eşti în căutarea aceluia, necunoscut.

Sokolov intră în casă. Casa scărilor era mai curată decât şi-o amintea el. Urcă. În spatele uşii vecinilor se auzea muzică. Camera arăta ca după o luptă. Se vede că în isteria lui spărsese sticle, cioburi scrâşneau sub tălpile pantofilor lui italieni, în mai multe locuri era vomă împuţită. Mirosea a urină şi a băutură. Avea puţine lucruri pe care voia să le ia. Hainele lui nu corespundeau codurilor sociale din Vest. Stilul hainelor lui ruseşti l-a recunoscut în hainele arabilor care la sfârşitul zilelor aşteptau autobuzele la marginea oraşelor, spre a se întoarce înapoi în Teritoriile ocupate. Muncitori în construcţii, automontori, neraşi, adeseori cu un prosop în cap, fumând ţigări subţiri între buzele arse, cu degete cu unghiile negre şi ochii mijiţi ai celui care tot timpul se uită în soare. Costume pătrăţoase, uzate. A luat geamantanul şi a vârât în el ceea ce voia să ducă cu sine, – hârtii, nişte mănuşi, câteva cămăşi, resturile vieţii lui din Tomsk.

Fără îndoială că în delirul lui urlase. Fără îndoială că Tania bătuse în peretele lui, deschisese uşa şi-l găsise în propriile lui excremente. El nu-şi mai amintea nimic, dar era la mintea oricui că se întâmplase aşa. Era imposibil să se ducă să-i ceară scuze pentru atâta slăbiciune şi autocompătimire. Geamantanul rămăsese pe jumătate gol. Mâine îl va suna pe bătrânul Finkelstein să-i plătească chiria restantă. Era un geamantan

sovietic, moştenire de la mama lui şi el se aplecă să-i închidă balamalele.

Când s-a ridicat, a văzut-o pe Tania în deschizătura uşii, pe prag, ţinând în amândouă mâinile mânerele unor sacoşe de cumpărături. Încercă să cuprindă dintr-o singură privire camera neîngrijită, geamantanul închis şi înfăţişarea lui spilcuită. El se aştepta ca ea să se retragă plină de silă.

— Încotro? întrebă ea, ca o concluzie.

— Rămân în oraş, spuse el, uimit de tonul neutru al întrebării ei. Privi murdăria din jur.

— Arăţi mai bine, spuse ea, încurajatoare. Voia prin asta să spună că-l văzuse atunci? Se părea că pe ea n-o atingea în niciun fel faptul că-l văzuse atunci zăcând printre ţăndările vieţii lui.

— Da? Mulţumesc. Şi tu arăţi la fel de strălucitoare.

Zâmbind, ea lăsă ochii în jos. Privi fix la sacoşa pe care o avea în mână, ca şi când s-ar fi gândit la ceva. Părea fragilă şi vulnerabilă, cu toate că era înaltă şi puternică. Avea ochii blânzi, întristaţi, de-o tristeţe pentru care nu exista consolare, şi mâinile fine, ca ale unei fete tinere. Sentimentul care-l speriase atât de amarnic reveni din nou.

— Îmi pare rău, spuse el.

Fără să-l privească, ea încuviinţă.

— Erai incomunicabil.

El zâmbi:

— Ce formulare!

Ea îl privi un moment întristată, dar râse ca şi când ar fi trecut de un obstacol. Se mai putea totuşi.

— Îmi pare rău, spuse el din nou.

— Te-am compătimit.

A spus-o fără milă sau dezaprobare, mai mult ca pe-o declaraţie de solidaritate. Nu-l respinsese definitiv.

— S-a terminat, i-a explicat el. ”Trebuia, înţelegi?

— Da.

— Sper că nu v-am făcut mari probleme.

Ea a ridicat din umeri.

— Ne-am descurcat.

— Eşti drăguţă, a spus el.

— Nu e vorba de asta, a răspuns ea.

— Îmi pare rău că nu mai eşti vecina mea.
— Poţi oricând să treci pe la noi.
— Cu plăcere. Ce face Emma?
— Bine. Este la ulpan. A zâmbit, mulţumindu-i astfel pentru întrebare.
— Finkelstein a fost ieri pe-aici.
— O-o!
— N-a urcat, asta n-o poate face, dar te-a căutat.
— Ştiu. O să-l sun.
— Ei, mult noroc, oriunde te-ai duce să locuieşti.
— Îţi mulţumesc.
Ea zâmbi şi făcu un pas spre camera ei, dar ezită, ca şi când ar fi vrut să-i dea de înţeles că poate să-i facă o invitaţie. Şi el o făcu:
— Nu vrei să ieşim să mâncăm împreună? Ea rămase pe loc şi el văzu în atitudinea ei că se gândeşte o clipă. Când îşi îndreptă spre el privirile, hotărârea era deja luată.
— Dacă pot găsi pe cineva cu care să las copilul.

Capitolul 5

Apartamentul lui cel nou era la etajul cel mai de sus al unui bloc pătrat care în ultimii ani fusese puţin renovat, dar arăta totuşi bine, între Dizengoff şi bulevardul de pe malul mării, unde se aflau Hilton-ul şi Cariton-ul. Ca să preîntâmpine atacul hoţilor şi vandalilor, uşa de la lift avea propria ei cheie; o cabină cu lambriuri din lemn de nuc l-a dus pe Sokolov la ultimul etaj. Fiecare nivel avea patru apartamente şi al lui era spre nord-vest.

A traversat holul central al locuinţei lui, a deschis uşile glisante şi a intrat într-o sufragerie de vreo 30 de metri pătraţi. Mai erau încă lucruri ale vechilor locatari, o cutie de creioane, ziare vechi, o lampă, un telefon părăsit într-un colţ, dar nimic nu purta o amprentă personală. Un balcon larg oferea vedere spre Rehov Ben Yehuda, strada marilor hoteluri la ţărm. Recunoscu turnul lui Carlton şi colţul drept al lui Hilton. Lângă sufragerie se aflau două camere mici, iar spre partea de nord a apartamentului erau o bucătărie complet echipată şi o cameră de baie. Prin bucătărie ajunse la enorma terasă de pe acoperiş, în mod sigur de vreo 50 de metri pătraţi, cu o vedere panoramică pe larga Rehov Ben Gurion şi spre întregul centru din jurul Dizengoff-ului. În Israel era criză de locuinţe şi apartamentele în general nu erau mult mai mari decât cele din Uniune, dar acest apartament era gigantic. Pe terasă aştepta Roy Leşava, sprijinit de balustradă şi privind cu ochii mijiţi traficul de pe Rehov Ben Yehuda; Sokolov împărţi cu el această privelişte.

— E fain, nu?

— Fain, spuse Sokolov.

— Ce mobile vreţi?

Banii lui Lev se vedea că erau câştigaţi uşor şi cheltuiţi la fel de uşor.

— N-are importanţă. Să pot să dorm şi să şed.

— Putem să alegem acum ceva; aici, în apropiere, sunt câteva magazine de mobilă.

I-a predat lui Lev cheile.

În cel mai apropiat magazin de mobilă descoperi că preţul unui pat sau canapea însemna salariul sovietic pe un an, dar tânărul nu voia ca el să-şi facă asemenea gânduri.

— Luaţi ceea ce vi se pare bun.

Sokolov a ales mobile cât mai simple, o banchetă modernă, o masă dreptunghiulară, scaune, piese de dormitor. Vânzătorul, un om slab, în cămaşă, se uita la ei cu privirea strălucitoare.

— Cum vreţi să plătiţi?

— Cash, a răspuns Roy.

— Atunci primiţi o reducere de 10 procente.

Vânzătorul arătă spre o tăbliţă de pe biroul lui. S-au aşezat într-un colţ al magazinului, în timp ce vânzătorul făcea formele.

— Când pot fi duse la domiciliu? întrebă body builder-ul.

— Fiecare piesă are termenul ei de livrare, dar cred că în decurs de două luni le puteţi avea.

— Imposibil. Cel târziu astă-seară, spuse Roy.

Vânzătorul şi-a lăsat pixul din mână şi a căutat sprijin la Sokolov.

— Dar toate astea trebuie comandate, domnilor, doar înţelegeţi asta, nu?

— Avem o casă goală şi astă-seară vrem să o mobilăm, a explicat Roy.

— Vă vând orice doriţi, dar asta nu se poate, s-a plâns vânzătorul. Îşi freca neputincios mâinile.

— Dar ce e aici atunci? şi Roy a arătat împrejur magazinul.

— Modele. Modele de expoziţie.

— Şi astea sunt bune, nu? Roy s-a îndreptat spre Sokolov. Acesta a încuviinţat.

— Lasă reducerea, spuse asistentul lui Lev. ”îţi dau 10 procente în plus. Vrem să avem mobilele astea diseară.

Vânzătorul îl privi înmărmurit.

— Ce-mi faceţi? spuse el.

— O afacere bună, răspunse Roy.

— Trebuie să discut asta cu şeful.

Se ridică şi dispăru după o uşă.

— Acum vine înapoi cu şeful, explică Roy pe un ton jos, şi acesta ne spune că vrea să ne ajute, dacă-i mai dăm 15 procente. Exclusiv cheltuielile de transport şi plata oamenilor.

Vânzătorul s-a întors însoţit de un evreu ortodox, un om mic şi gras, cu barbă căruntă şi cu o cipilică neagră pe capul

roşu. Purta o cămaşă albă şi o vestă neagră fără mâneci, cu spatele din mătase, cea de-a treia piesă a unui costum.

— Domnilor, domnilor, spuse el îngrijorat. Le dădu amândurora mâna. Gelemter.

— Sokolov.

— Gelemter.

— Leşava.

— Îmi faceţi greutăţi, domnilor, spuse Gelemter.

— Greutăţi? Venim aici să cumpărăm de 25.000 de şekeli, douăzeci şi şase chiar, şi asta numiţi greutăţi, domnule Gelemter?

— Da, chiar dacă pare ciudat" Oftând, se aşează pe scaunul vânzătorului. Acesta rămase în picioare lângă el, cu ochii plini de tristeţe.

— Mă faceţi fericit că pot să câştig ceva, dar veniţi să spuneţi că le vreţi în seara asta.

— Domnul Sokolov a cumpărat o casă, în apropiere, la colţul lui Ben Gurion. dar n-are mobile. Vreţi să doarmă pe jos în noaptea asta?

— Nu ne putem gândi la una ca asta, spuse Gelemter cu o privire îndurerată, ca şi când în acel moment ar fi simţit el însuşi duşumeaua tare.

— Vă achităm cash costurile, spuse Roy, dar pentru asta domnul Sokolov vrea să aibă în seara asta mobilele acasă.

— Domnule Sokolov... Gelemter se îndreptă spre el. "De ce n-aţi venit mai devreme?

— Pentru că nu ştiam mai devreme că voi veni să locuiesc aici.

— N-aţi putut prevedea? Omul a făcut un gest spre cap, ca şi când ar fi fost cuprins de-o migrenă grozavă.

— Ce poate fi prevăzut în viaţă, domnule Gelemter? întrebă Sokolov, preluând tonul ritual al discuţiei.

— Aveţi dreptate, aş fi vrut să fie altfel, dar, domnilor. În curând mă trezesc în magazin cu spaţii goale; intră oamenii şi vor canapele, mese, scaune, şi ce le spun eu oamenilor? Mergeţi la concurent? Daţi-vă banii vecinului de peste drum? Am familie, domnilor, şi timpurile sunt grele, şi dacă vă vând acum mobilele, pe urmă vând nimicul. Ce credeţi că-mi dă mie brutarul pentru nimic?

— Ce propuneţi, domnule Gelemter? întrebă Leşava, cu privirea spre Sokolov.

— Vreau să-l ajut pe domnul Sokolov, credeţi-mă, dar pierd clienţi dacă fac una ca asta. Lăsaţi-mă să mă gândesc. Gelemter se reaşează. Îşi trecu o mână prin barbă şi-şi închise ochii. Vânzătorul stătea drept lângă el, cu mâinile încrucişate, evitând privirea clienţilor lui.

— Bine, spuse Gelemter, şi-şi deschise ochii, lăsându-şi coatele pe birou. Nu vreau să fiu un neînţelegător. Vreau să-l ajut pe domnul Sokolov. Să spunem că n următoarele două luni eu vând aceleaşi mobile. Profitul meu este, joc deschis cu dumneavoastră. 20 de procente, şi asta nu-i mult, având în vedere toate obligaţiile financiare pe care le am aici. Deci, domnilor, preţul de vânzare întreg şi 20 de procente extra, şi atunci se pune totul în mişcare şi domnul Sokolov va dormi astăzi pe moale, şi mâine îşi va lua micul dejun la masa lui.

— În regulă, spuse Roy Leşava.

— De la sine înţeles, exclusiv transportul şi plata oamemilor, observă Gelemter printre altele.

Nepotul îndepărtat al lui Lev plăti cu bancnote noi de câte o sută de şekeli. După ce părăsiră magazinul, explică:

— Acum ştiţi. Indienii fumează întâi o pipă, chinezii beau o ceaşcă de ceai, israelienii plâng întâi şi oftează. Vă obişnuiţi. Ţine de ţara asta. Zidul plângerii nu se numeşte de pomană aşa.

Cu câteva zeci de metri mai departe, la un alt magazin, au cumpărat tacâmuri şi servicii, lenjerie, prosoape, lucruri pentru bucătărie. În numai două ore, Sokolov reuşea să posede mai multe lucruri decât izbutise să-şi procure în Uniune în întreaga viaţă.

Capitolul 6

Tania purta o rochie neagră cu nasturi albi, o vestă albă din lână moale şi pentru că era înaltă, mergea în pantofi fără tocuri, din lac negru, cu o mică fundiţă la spate. Aştepta jos la lift. Şi-au dat mâna timizi.

— N-am venit prea devreme?

— Aşteptam de mult.

Ea râse nervoasă. Părul îi era strâns şi el îi văzu gâtul lung şi pielea albă. Încă n-o atinsese prea mult soarele.

— Mergem la Alexander's.

— Tu eşti expertul, spuse ea.

El opri un taxi şi se îndreptară spre restaurant.

— Arăţi foarte bine, spuse ea deschis.

— Se datorează faptului că pot să stau lângă tine.

Costumul pe care-l purta şi banii din buzunar îi dădeau încredere în sine. Cu o oră înainte îşi cumpărase un costum de la un magazin de pe Dizengoff. Era un costum gri din stofă de lână, şi purta o cămaşă albă pe dedesubt, o cravată neagră de mătase şi pantofi cu lustru. Arăta ca cineva care era la el acasă în Vest.

Taxiul era un Subaru mic şi ei se atinseră unul pe altul pe bancheta din spate, dar Tania nu dădu impresia că vrea să păstreze distanţa. Umăr lângă umăr, braţ lângă braţ, şold lângă şold, ea povesti despre succesele rapide ale Emmei la ulpan, despre ceea ce făcuse ea în zilele din urmă.

— M-am plimbat prin oraş şi-am văzut toate magazinele. Toate. E altfel când eşti aici chiar dacă ai citit despre asta. N-am să uit niciodată primul meu supermarket, primul magazin de cosmetice, prima librărie. Şi este încă atât de minunat că toţi sunt evrei. Pot să spun aici orice, să fac orice!

Avea ochii alerţi şi inteligenţi, şi se parfumase, un parfum dulce, amintind mirosul de trup. În poală avea o geantă mică de lac, pe care i se odihneau mâinile. Dar când vorbea, mişcându-şi buzele pline date cu un ruj strălucitor, mâna dreaptă făcea un gest, trăgea o linie, fixa un punct, punea un accent, iar la tăceri se reaşeza, rămânând liniştită deasupra celeilalte. El îi observă degetele mici, de fetiţă.

Alexander's era un local modern, în nord-vestul oraşului, recomandat de Roy. Avea aerul celor pe care le mai văzuse în

Herzlia, dar Tania intra pentru prima dată într-o café hi-tech. El se adresă unei fete bondoace cu o fustă scurtă, ce-i conduse prin sala aglomerată.

— Asta nu-i real, şopti Tania, în vreme ce treceau pe lângă mesele metalice. Cine sunt ăştia? Actori şi oameni din reclame? îi cunosc numai din fotografii din reviste americane.

— Există aşa ceva în Kiev?

— Acolo e altfel decât acum cinci ani.

El comandă suc, ea un pahar de vin. Ea îl întrebă despre serviciul lui şi el îi povesti despre oferta lui Lev. Tania nu avea nicio îndoială.

— Vrei timp de gândire? De ce?

— Pentru că sunt găuri în caşcaval.

— Primeşte imediat. Prea multe servicii nu ţi se oferă şi, dacă poţi să faci acolo ce vrei, atunci acceptă.

— Probabil că o voi face.

— Să pleci de-acolo poţi oricând.

— Asta, nu, spuse el hotărât. Eu nu plec!

— Şi cu căsătoria cum a fost?

— Irina a făcut pasul.

— Altfel ai fi fost încă...

— Nu ştiu. Dacă bărbatul tău ar mai fi trăit, ai mai fi plecat în Israel? Biografiile noastre urmează o anumită cale şi nu există alternativă.

— Dar te mai gândeşti în urmă, mai ai îndoieli, există posibilităţi ce nu s-au realizat?

— La drept vorbind, nu. Trebuie să accept totul.

— Eu, nu, spuse ea. Trase cu degetul o linie invizibilă pe grătarul de oţel care servea drept masă. Mă gândesc adeseori la el. Şi asta nu mă apasă. Ridică din nou ochii, cu privirea strălucitoare. Pot să mă implic în ceva, pot să visez şi să sper şi atunci îmi pare rău că nu e şi el cu mine, da, şi totuşi asta nu-mi diminuează entuziasmul.

— El nu era evreu, aşa-i? Avea asta vreo importanţă?

— Atunci, nu. Acum, da. Ciudat, nu?

— Ce e ciudat?

— Într-un fel anume îl păstrez în memoria mea Şi în acest trecut, faptul că nu era evreu nu joacă niciun rol. Acum, da. Dar nu mă încurcă. Soţia ta era evreică?

— Nu.

— Era o problemă asta?

— Nu.

— Şi acum?

— Nu ştiu care e deosebirea La drept vorbind, eşti prima evreică pe care o cunosc, după mama.

— O, tu... deci ea este singurul tău reper?

— Da.

Ea râse şi spuse:

— Mi-a venit dintr-o dată în minte povestea aceea cu mama evreică.

— Povesteşte.

Ea zâmbi misterios şi trase aer în piept.

— Mişa şi Grişa vor să-i facă un cadou frumos mamei de ziua ei. Străbat tot Kievul, nu, Tel Aviv-ul, în căutarea a ceva care ar putea-o încânta Şi dintr-o dată găsesc: într-un magazin cu păsări aud un papagal care vorbeşte idiş. O mie de şekeli costă papagalul, dar ei plătesc cu plăcere. Se bucură gândindu-se la orele pe care idische mama le va petrece cu papagalul. Şi toate prietenele o vor invidia. Pe drum au cumpărat şi o colivie frumoasă şi-i dădură drumul papagalului în ea. O sunară peste câteva ore. Ei, mamă, o întrebă, cum a fost cadoul? M-am bucurat, băieţi, a răspuns, l-am ros până la cel din urmă oscior.

Tania şi-a pus mâna la gură şi-a pufnit în râs, iar Sokolov, cucerit de veselia ei, a râs şi el cu poftă.

— N-o ştiai?

— Nu, chiar nu.

— Slavă domnului.

Zâmbind, a ridicat din umeri, scuzându-se pentru gluma ei, şi el i-a urmărit degetele pe pahar. Au ciocnit.

— Pentru acum, spuse ea.

— Acum, a repetat el, uimit de râsul ei plin şi convins că poate să se îndrăgostească de ea ca un nebun.

Comandară feluri de mâncare hi-tech şi ea începu să povestească genul de povestiri, virgine, ale unui proaspăt imigrant. De-abia peste câteva săptămâni urma să vadă cât de grea era viaţa într-o democraţie capitalistă, cât de greu trebuie să te lupţi, cum păienjenişul de contacte şi relaţii joacă şi aici un rol şi cât de repede, mai uşor decât în Uniune, poate fi străbătut

drumul spre rigolă. Dar el nu voia să-i taie plăcerea povestirilor, el tăcea şi încuviinţa şi era de acord cu ea. Tania bău trei pahare de vin, el rămase pe suc şi apă minerală. Nu putea să facă niciun pas greşit.

— Nu mai bei, spuse ea aprobator.

— Există şi lucruri mai grave decât să nu bei.

— O să vină încă săptămâni grele, Saşa, săptămâni, să înnebuneşti şi mai multe nu.

— Ce ştii despre asta?

Ea se uită într-o parte. Cu o zvâcnire a capului, spuse:

— Când a murit Dimitri, am fost luni de zile dusă. Mama m-a ajutat. Am observat de cum te-am văzut. Ochii. Suferim de aceeaşi boală rusească.

După întoarcerea lui Lev, Tania era al doilea miracol cu care se confrunta în câteva zile. Altfel decât cu Irina, ea n-ar fi putut să ducă nicio discuţie despre preocupările lui profesionale. Avea asta vreo importanţă? Lipsa ei de complicaţii şi setea faţă de nou şi necunoscut îi vor grăbi refacerea emoţională. Şi încă ceva: acum, când trupul îşi recâştiga puterea, i se făcuse dor de-o femeie. Tania era frumoasă. Nu era nicio enigmă pentru el ce-l atrăgea la ea. Dar pentru ea?

— Într-o bună zi vreau să arăt şi eu exact ca oamenii de pe-aici, spuse ea. Poate că e o dorinţă simplistă, cine ştie. Vreau însemnele bunăstării. Vreau aceleaşi bucurii ca aceste dame de pe Dizengoff. Cred că am dreptul la asta După viaţa din Kiev, după nenorocirea cu Cernobâlul, vreau să mă pierd în chermeza consumului vestic. Fata mea trebuie să fie o capitalistă. Ţi se pare o nebunie?

— Nu. Dacă aşa vrei... Părea neajutorat, fiindcă în realitate nu avea nicio părere despre afirmaţiile ei.

— În sfârşit, am ajuns la o situaţie, despre care în Kiev doar visam. Vreau să călătoresc, să văd lumea, Mona Lisa, turnul din Pisa, vreau să mă urc pe Empire State Building. O să-mi reuşească, chiar dacă am un copil, nu crezi?

El încuviinţă şi se întrebă în sine dacă şi Irina o fi vorbind vreodată unui bărbat pe un asemenea ton patetic. Era însă un gând absurd, pe care-l alungă imediat. Încercă s-o asculte, fără s-o întrerupă.

— La vârsta mea cele mai multe femei aici au deja patru copii. Dar eu fac sport, sunt sănătoasă, mai am încă mintea limpede pentru studii şi concentrare, şi vreau să trăiesc, înainte de-a fi prea târziu.

— Şi eu, spuse el, în lipsă de altceva. Îşi dădea seama că niciodată nu se va înfiripa între ei nimic. Îi era frică de copil.

— Sunt în căutarea unui bărbat De încredere. Cinstit Care să-mi suporte hachiţele. Care să nu fugă dacă am un acces de tuse sau, când sunt la menstruaţie, să se ducă la curve. Un tată pentru Emma. Un soţ.

Mai târziu el făcu plata, 80 de şekeli, şi părăsiră restaurantul. Mergeau pe stradă tăcând, spre taxiul care la semnul lui s-a oprit. Pe banca din spate ea s-a apropiat mult de el şi el a înţeles că asta era o invitaţie. O cuprinse cu braţul de umeri. Ea se lăsă, docilă. Gestul lui, reacţia ei, totul simbolic. Oraşul întunecat rămânea în urmă. Străzi drepte, cu blocuri drepte şi pleşuve, un oraş nou, un oraş pentru imigranţi şi colonişti. Şoferul, un rus, întrebă:

— Vă deranjează muzica?

— Dă-i drumul, răspunse Sokolov. ”Nici pe tine? o întrebă la ureche. Cu ochii închişi, ea scutură din cap. Redevenise dintr-o dată vulnerabilă, fără vorbe mari despre o existenţă agitată, cu Mona Lisa, şi el ar fi vrut s-o ţină aşa ani de zile, păzindu-i liniştea, privind străzile întunecate şi clădirile albe cu evrei adormiţi, ascultând o sonată pentru pian de Mozart şi explicaţia şoferului:

— Am făcut 13 discuri în Odesa Dar aici... Ştiţi, dacă pe aeroportul Ben Gurion vezi un rus venind fără vioară, înseamnă că e pianist.

Cu o strângere de mână îşi luară rămas-bun în faţa casei de pe Rehov Ivri.

Sokolov se afla de o oră în pat, dar se simţea de parcă de-abia ar fi urcat treptele. Frisoane îi străbăteau braţele şi picioarele. Şi în cap simţea o nelinişte pe care n-o putea stăpâni. Se ridică, îşi puse o cămaşă pe el şi ieşi pe terasă. Era ora unu noaptea. Din când în când trecea câte o maşină din care se auzea muzică tare, ritmuri americane sau sunete orientale, israelite. Deasupra oraşului se întindea noaptea magică mediteraneană. Se părea că anii slabi fuseseră depăşiţi şi totuşi

se simţea neliniştit şi melancolic. Era un mister ceea ce-i cerea Lev. Aştepta el oare aprecierea vechiului lui prieten, moralistul care ar fi preferat să-i degere degetele decât să poarte nişte mănuşi la care, după părerea lui, nu mai avea dreptul? Lev nu se ocupase niciodată de reguli convenţionale. Îşi urmărea scopul neîmpiedicat de scrupule, lăsându-se condus doar de logica lui flexibilă, o reţea de linii ajutătoare care avea valabilitate doar atât cât îl servea pe el însuşi. Lev îi explicase că are o deschidere spre mistică. Era posibil să combini aşa ceva cu un pragmatism absolut?

Neliniştea pe care o resimţea din când în când faţă de faptele lui Lev era întotdeauna depăşită de loialitate şi de încredere. Lev juca primul şi Sokolov îl susţinea cu acompaniamentul. Un duo care funcţiona, nu deveniseră doar fără motiv prieteni. Irina era speriată de Lev, dar asta n-a oprit-o să ajungă într-o bună zi în patul lui. Şi mai erau şi alţii, sute, care se distanţaseră în acelaşi fel de sălbaticul proiectant-şef al rachetei *Oktiabr*, după ce-i căzuseră-n mreje. El avea nevoie de Lev, pentru a-şi dovedi principialitatea. Lev avea nevoie de el, pentru a-şi putea dovedi supremaţia spiritului lui brutal.

Studiau pe-atunci la Institutul Bauman. Din nou erau concurenţi, dar rămăseseră independenţi şi legaţi în acelaşi timp de un jurământ secret, acela de-a fi evrei tăinuiţi.

În acele zile Sokolov îi făcea curte unei blonde angelice din Letonia. Ana era şefă la un raion de îmbrăcăminte la GUM, marele magazin din Piaţa Roşie. În metrou, la ora de vârf, fusese împins din spate spre ea, după ce o văzuse pe peron, în staţia Biblioteca Lenin. S-a scuzat şi ea l-a întrebat ceva despre cărţile pe care le avea la el; când ea a schimbat metroul la Parcul Culturii în direcţia *Oktiabr*skaia, el a urmat-o, chiar dacă avea de mers pe alt traseu. Ana locuia la părinţii ei, într-un monument al arhitecturii sovietice de pe Leninski Prospekt, înspre parc. Una dintre cele două clădiri împodobite cu statuete, cu faţa spre bulevard, neoclasică, neoromană, neomegalomană. Avea ochi mari, albaştri, cu cearcăne negre, de parcă n-ar fi dormit niciodată sau ar fi fost tuberculoasă, şi pe pulpele ei liniile albastre ale arterelor făceau o hartă cu străzi magice. S-au iubit în pivniţă, în spatele cazanului. După două luni de iubire în

spatele ţevilor şi conductelor ce susurau şi pocneau, ea l-a întrebat dacă-l cunoaşte pe Viktor Borovski. El şi l-a reamintit pe Viktor, poreclit Roşcovanul, de la Şcoala 79. Viktor nu făcuse ca elev faţă pretenţiilor acestei şcoli speciale şi lucra la GUM ca administrator-şef. Sokolov îl întâlnise într-o zi fatală în 1969, la câteva zile după ce Venus 5 făcuse o aterizare pe planetă, un nou triumf al zborurilor cosmice sovietice.

Sokolov o lua pe Ana de la GUM, dar venise prea repede şi se plimbase un sfert de oră prin galerii. Dădu astfel nas în nas cu Roşcovanul. Acesta devenise ceva mai matur, o prăjină cu membrele prea lungi şi dinţii mari şi cu o privire care cerea iertare cu anticipaţie. Purta un costum maro cu dungi gri, ca un birocrat sută la sută.

— Saşa! Mă mai cunoşti?

— Roşcovanule! Desigur!

— Avem prieteni comuni, ştii asta?

— Am auzit de la Ana că lucrezi aici. Totul e bine cu tine?

— M-am însurat. Nevastă-mea e însărcinată, totul e-n ordine.

— Ai casă, deci.

— Locuim la bunica ei, care are o cameră în plus şi ne descurcăm. Şi tu? Ai ajuns un chimist renumit?

— Desigur.

— Şi Leşava? îl mai vezi?

— Da.

— N-am să uit niciodată povestea aceea, cu mănuşile, spuse Roşcovanul, dar s-a rezolvat până la urmă.

— Le mai am încă.

— Da? El învăţase bine capitolul acela pe dinafară. Mi-a promis c-o să-ţi dea mănuşile înapoi, altfel n-aş fi făcut-o, chiar nu. Dar totul s-a rezolvat.

Sokolov l-a privit şi-a încercat să desluşească sensul spuselor lui. Roşcovanul s-a neliniştit.

— Ce vrei să spui? întrebă Sokolov.

Roşcovanul a înţeles c-a făcut o dezvăluire deloc simplă. Pielea i s-a înroşit sub pistrui asemenea părului.

— Credeam că ştii, bolborosi el.

— Deci totul a fost...?

Sokolov nu-şi găsea cuvintele. Se întâmplase în urmă cu şapte ani şi la vârsta lor se mai adăugase jumătatea numărului de ani pe care-i trăiseră până atunci şi totuşi el voia acum să rupă prietenia cu Lev.

— A fost o glumă murdară, spuse el.

Roşcovanul, simţindu-se înjosit de această nebănuită noutate, s-a răsucit nervos pe călcâie şi a ridicat din umeri.

— Le-ai primit totuşi înapoi? întrebă. A fost totul în ordine?

— N-a fost. N-am putut să le port, omule. Nu le-am mai putut purta!

— De ce? Doar nu le-a uns cu clei.

— N-am putut! Povesteşte-mi, cum s-a întâmplat?

— Ei, normal...

— Cum asta? Nimic n-a fost normal...

— A trecut aşa de mult timp de-atunci. Totul e acum în ordine?

— Nu te mai sclifosi, Roşcovanule! Cum s-a întâmplat?

— Ei, a vrut să te pună la punct, asta-i tot. El a ştiut că tu vei fi de acord cu propunerea mea. Cărţile aşteptau, gata pregătite.

— Cu privire la primele şase planuri cincinale?

Roşcovanul a încuviinţat.

— Şi-atunci el a luat caimacul.

— De ce?

— Aşa Aveai cele mai mari medii. Trebuia să te ia. Erai prea grozav. Înţelegi acum?

— Eu, prea grozav?

— Ei, vreau să spun că aşa credea el. O glumă obişnuită. Ce te frământi, au trecut ani de-atunci. Totul e-n ordine acum?

Sokolov s-a îndreptat spre raionul Anei la etajul întâi dinspre Piaţa Roşie şi i-a strigat că trebuie neapărat să meargă undeva.

Lev avea un permis pentru fondul secret, o secţie închisă a bibliotecii institutului. Când se vedeau, îi povestea despre cărţile din Vest care se găseau aici şi despre articolele pe care le văzuse şi asta îi stârnea lui Sokolov deseori invidia. El trebuise să aştepte un răspuns favorabil la cererea lui, dar cea a lui Lev fusese imediat aprobată, probabil datorită reţelei largi de relaţii a lui taică-său.

O oră a aşteptat Sokolov în holul clădirii de pe strada Bauman. Lev era în camerele fondului secret şi la ora 7 bibliotecara, o doamnă căruntă cu licenţă KGB, l-a poftit afară. În gândul lui, Sokolov ţinuse zeci de rechizitorii, despre prietenie şi trădare, loialitate şi înşelăciune, monologuri cu structură clasică, dar când l-a văzut pe Lev că apare, a fost capabil doar de-o reţinere tăcută.

— Ştii ce-am citit?

Sokolov l-a privit aşteptând.

— *Die Traumdeutung*[10], Sigmund Freud. Îţi taie respiraţia Numai ficţiune, dar, în limitele ei, revoluţionară. Aşa ceva ar trebui să fie lectură obligatorie. Jos cu Engels, Freud obligatoriu.

Mergeau spre ieşire.

— Am câteva ruble, spuse Lev, vrei să cumpărăm vin? Am să-ţi povestesc precis ce-am citit.

— Avem de vorbit, spuse Sokolov.

— Bineînţeles.

— Cu privire la primele şase planuri cincinale.

— Ce-i cu ele? Lev îi ţinea uşa să iasă.

Era o seară blândă, vara era pe-aproape, şi ei mergeau de-a lungul râului Iauza, care se vărsa câţiva kilometri mai încolo în Moscova, în direcţia staţiei de metrou Kurskaia.

— M-ai tras pe sfoară atunci.

— Atunci? Când?

— Cu mănuşile.

— Saşa, asta s-a întâmplat acum 100 de ani.

— Ieri a fost, Lev Sergheevici. Şi mă doare. Tu eşti cel mai bun prieten al meu şi m-ai tras pe sfoară.

— Asta e poveste veche! Ne ocupăm acum de Freud şi tu începi cu o pereche de mănuşi vechi! Sau poate trebuie să privesc totul psihanalitic. La ce te gândeşti când spui cuvântul „mănuşi”?

— M-ai minţit.

— Nu erai atunci prietenul meu.

— Asta nu schimbă lucrurile. N-ai fost cinstit.

— Haide, Saşa! Ai rămas la fel de naiv! Cine poate să frunzărească un capitol ca ăla şi să ştie totul? Nici tu nu poţi, şi doar ai o memorie mai bună decât a mea! Dar erai atât de

[10] Interpretarea viselor (germ.).

vanitos, încât propria ta vanitate te-a pierdut. A fost propria ta vină.

— Ce ştii tu despre sinceritate?

— Ce ştii tu despre înşelăciune? i-o întoarse Lev.

— Eu ţi-am servit de fraier. Nimeni nu ştia asta. Tu treceai drept învingător. Pe mine mă desfiinţaseră. Numeşti asta o joacă?

— Nu putea supăra pe nimeni. Ascultă, Saşa, atunci nu era nimic între noi. Noi ne-am împrietenit prin asta.

— Am umblat ani de zile cu degetele îngheţate, pentru jocul tău idiot.

Lev începu să râdă: Asta a fost chiar caraghios din partea ta.

— Pentru un nimic.

— Doar nu trebuia să iei totul de bun, prostule!

— Nu fac asta. Cred însă în cinste.

— Eu cred în viaţă, explică Lev.

— Asta-i totul şi nimic. Te dezici de răspundere, ca prieten.

— O, da? Stăm să pierdem minute în şir vorbind despre o glumă veche, pe care întâmplător tu ai luat-o prea în serios şi acum trebuie s-o aducem la ordinea zilei. Nu te face de râs!

— Trebuie să-ţi ceri scuze.

— Absurd.

— Lev, vorbesc cu toată convingerea.

— Saşa, a fost o glumă. Auzi tu? O glumă.

— Le primisem de la mama.

— Dar le mai ai şi-acum.

— ...Şi i-am povestit atunci că le-am pierdut. Am minţit-o pe mama!

— Trebuie totuşi să vorbesc serios cu tine. Ai fi un pacient ideal pentru un cercetător freudist, ştii asta?

— Sunt serios, Lev, al dracului de serios.

— Şi eu. Trebuie să înveţi să relativizezi. Dacă mergi aşa înainte, ajungi un nevropat de primă clasă. Faci nevroză opresivă, fobie şi în final devii impotent. Şi ştii de ce? Fiindcă nu faci diferenţa între... (Astea-s levianisme, gândea Sokolov)... Între experienţele tale. Toate au aceeaşi greutate. Teribil, cu adevărat. Ştii unde o s-o sfârşeşti?

— Eu ştiu unde o s-o sfârşeşti tu.

— Spune-mi, prieten veşnic. Lev şi-a deschis braţele cu emfază, ca un cabotin, ca un simulant de profesie.

— În închisoare, replică Sokolov.

— Sunt şocat!

Supralicitând, îşi încreţi fruntea şi făcu o figură posomorâtă.

— Eu? În închisoare? Un element asocial? Cu pâine, apă şi slăbit de munca forţată?

Sokolov spuse hotărât:

— Dacă nu-ţi ceri scuze, pun capăt aici prieteniei noastre.

Lev a oftat adânc, obosit în mod vizibil de discuţie.

— Am păstrat mănuşile? Nu ţi le-am dat înapoi? N-am intenţionat niciodată să le păstrez. Nu te-am înşelat. N-am vrut să devin posesorul mănuşilor. Nici nu ştiam că le ai. Deci: despre ce-i vorba acum?

— Despre principiu.

— Principiul nu este ceva static. Principiul trebuie să aibă legătură cu realitatea. Ţi-am furat eu ceva? Nu. Am profitat de tine pe nedrept? Nu.

— Mă simt furat, Lev.

— De ce?

— De prietenia noastră.

— Fă ceva cu simţirea asta a ta, prietene.

— Aşa sunt eu.

— Ştiu că eşti aşa, ăsta e unul dintre şarmurile tale, dar încearcă să relativizezi odată, altfel înnebuneşti singur cu o asemenea atitudine.

— Aştept scuzele tale.

— N-aş şti pentru ce.

— M-ai traumatizat.

— Un joc nepericulos, cam uşurel, sunt de acord să accept, m-am jucat cu modul tău sensibil de-a fi. Dar n-am făcut nicio faptă gravă. Asta refuz să accept. Saşa, peste câteva săptămâni împlineşti 22 de ani. Fii matur, priveşte înainte, nu peste umăr. Şi încă ceva... Se uită, clătinând din cap, la oamenii care, neavând habar de drama ce se petrecea între cei doi tineri, dispăreau înghiţiţi de intrarea metroului.

— Când mi-ai arătat mănuşile, am fost şocat, blocat, ştii asta? M-am gândit: o, doamne, hai să ne luăm la întrecere pentru altceva, nu pentru aceste lucruri atât de scumpe, dar nu, tu voiai miză mare. Tu joci întotdeauna pe miză mare, Saşa, la tine este vorba întotdeauna despre Adevăr, despre Bine. M-am simţit un mizerabil că le-ai pierdut. Dar le-ai pierdut din pricina supralicitării tale. Înţelege asta odată!

— Lasă asta, a răspuns Sokolov încăpăţânat. Aşa ceva nu faci cu un prieten. Eu, cel puţin, în niciun caz n-o fac, şi am pretenţia de la tine ca nici tu să n-o faci.

— Nu există protocoale în prietenie. Totul se poate. Lev se aprinsese acum, vorbea cu gesturi mari. Totul trebuie. Prietenii se testează unul pe altul, se bat, se muşcă, se luptă! Şi asta n-o fac ca să se înjosească unul pe altul, o fac ca să devină mai tari, să înveţe unul de la altul lecţiile de care ai nevoie ca să supravieţuieşti! Despre asta e vorba! Nu înţelegi, Saşa, şi dacă nu înţelegi asta, atunci într-adevăr prietenia noastră nu are niciun sens, păcat, dar asta este!” Sokolov simţi că pierduse partida. Celălalt va fi acum cel ce va pune capăt prieteniei.

— Scuzele tale... încercă să insiste moale, speriat că împinsese totul prea departe. Se îndoia de totul, de supărarea lui, de perplexitatea lui, de suficienţa lui.

— Pentru un lucru important între prieteni care au încredere unul în altul? Da. Fără îndoială. Dar pentru aşa ceva? Nici prin gând... Indignat, Lev scutură din cap. Hai să punem punct relaţiei noastre, Saşa. Prieteniei, hai să-i zicem aşa, retroactiv, dar să n-o mai numim în felul ăsta. M-am înşelat Şi tu te-ai înşelat. Să-şi urmeze fiecare drumul lui.

Lev o porni spre intrarea în metrou.

Cu lacrimi în ochi, Sokolov rămase să privească în urma lui. Se lăsase influenţat de ceea ce Lev tocmai numise: vanitate, mândrie, aroganţă, prezumţii.

Dacă în drumul spre institut s-ar fi putut privi din afara lui, prin ochii lui Lev, nu s-ar fi întâmplat una ca asta. Dar se lăsase orbit de moralismul lui exagerat, care nu era de fapt altceva, după cum înţelegea el acum, decât un ocean de frică. Cinstea nu era la el o trăsătură naturală, era cinstit pentru că avea nevoie de claritate, într-o lume incertă.

Erau atunci de 20 de ani şi aceleaşi teme se puneau şi-atunci în discuţie. Din nou întrebuinţa Lev acum cuvântul supravieţuire, şi din nou era vorba despre pragmatismul lui, vis-à-vis de asprul moralism al lui Sokolov.

Moartea tatălui lui Lev a făcut să se reîntâlnească. Sokolov se dusese la înmormântare şi-i prezentase lui Lev condoleanţe. Se îmbrăţişară şi Lev îi şopti la ureche: „Faptul că ai venit dovedeşte că nenorocita de moarte e şi ea bună la ceva”. Mai târziu îi explică: „Fac, precum se vede, lucruri cu o încărcătură simbolică prea mare. Vreau însă acum ca ceva să devină limpede. Îţi promit că niciodată n-o voi mai face cu tine. Tu eşti mult prea rectiliniu pentru asemenea lucruri. Pentru tine negrul nu este nimic altceva decât negru, dar pentru mine negrul poate să-şi schimbe culoarea şi să devină alb. Hai să uităm, bine?”

Amintirea acestei părţi a istoriei cu mănuşile nu-l mai tulburase de multă vreme. Sokolov nu putea să se distanţeze însă de povestea cu mănuşile, simbol al prieteniei lor. Le luase cu el la plecarea din Uniune şi se întreba acum dacă nu cumva sosise cu adevărat momentul să se distanţeze de ele. Lev avea probabil dreptate: nu trebuia să privească înapoi, nu trebuia să se ţină agăţat de lucruri care mai persistau doar în memoria lui.

Capitolul 7

Pe Sokolov îl trezi un ciocănit în uşă. Se ridică în capul oaselor şi auzi ultima bătaie. Se bătuse de mai multe ori, de câte ori nu ştia, probabil că cineva aştepta de minute în şir în faţa uşii. Îşi puse indispensabilii, îşi trase pe el o cămaşă şi ieşi în hol. Era dimineaţa, dar n-avea nicio idee cam ce oră putea fi, probabil că venise Roy să se informeze dacă avea nevoie de el.

— Vin acum.

Întoarse cheia în broască şi deschise uşa.

— V-am luat din pat? Pot să intru?

Era o voce rusească. El uitase de existenţa acestui om, dar omul nu uitase de el. Sokolov arătă spre sufragerie.

— Intraţi acolo. Vin imediat.

Naum Katsz încuviinţă şi pătrunse în hol, privind curios împrejur.

Sokolov, cuprins de nesiguranţă, îşi puse un pantalon şi încercă să-şi aducă aminte ce-i spusese poliţistului. Nimic, de fapt. A văzut un necunoscut şi i s-a făcut frică. N-a minţit. A spus adevărul.

— Nu vă pot oferi nimic de băut, spuse Sokolov când intră în cameră, n-am făcut încă cumpărăturile.

Katsz răspunse:

— Am băut cafea toată dimineaţa.

Se aşeză confortabil în fotoliu şi zâmbi ca şi când ar fi venit în vizită la un prieten vechi. Din nou avea cămaşa pe dinafară, peste pantaloni, ca să-şi ascundă burta, şi pantalonii de zi liberă pe care şi-i pusese astăzi, de un albastru-verzui, nu-i ajungeau decât până la jumătatea gleznelor păroase.

Picioare goale în sandale. Îmbrăcat pentru o plimbare de sâmbătă pe bulevard.

Sokolov se aşeză pe canapea şi încercă să fie la fel de relaxat ca poliţistul.

— Frumos apartament, spuse Katsz.

— Da, răspunse Sokolov.

— Totul e-n ordine?

Sokolov încuviinţă.

— În urmă cu câtăva vreme, unul dintre oamenii mei a fost la adresa dumneavoastră veche, pentru a vă invita la o a

doua discuţie, dar, ca să fiu sincer, era atunci puţină viaţă în dumneavoastră.

Deci nu numai Tania, dar, precum se vedea, şi un poliţist fusese la uşa lui. Mai multe vizite decât primise în Herzlia.

— Am avut nişte probleme.

— Asta înţeleg.

— Am luat, totuşi, nişte informaţii despre dumneavoastră, asta e munca mea, şi se pare că aici aţi fost respins la solicitări. În Uniune eraţi într-o funcţie înaltă.

— Ce vreţi să spuneţi cu asta?

— Că trebuie să fie foarte frustrant pentru cineva ca dumneavoastră să mături străzile. Aveţi totuşi ceva ştiinţă de carte în mintea dumneavoastră, şi el se bătu cu degetul în tâmplă. Care nu este folosită. Păcat pentru dumneavoastră, păcat pentru ţara noastră.

— N-a mers simplu la solicitarea de serviciu. Mi-a fost greu, da. Mama a murit acum un an, căsnicia mi s-a destrămat, cariera distrusă, deci eram la pământ. Dar ştiu c-am depăşit faza.

— Aici locuiţi mult mai bine.

— Cum mi-aţi găsit noua adresă?

— De la vechii vecini.

Katsz îi făcuse o vizită Taniei. Ea i-a povestit unde putea să-l găsească pe Sokolov. Nu presupusese ciudatele probleme pe care i le crea lui poliţistul.

— Ăsta nu poate fi ieftin, remarcă Katsz.

— Am un serviciu.

— Succes. Unde, dacă îmi permiteţi să întreb?

— *Oktober Enterprises.*

— *Oktober*? Nu e acelaşi nume cu al rachetei la care aţi lucrat?

— V-aţi făcut bine temele acasă.

— Fiecare cu meseria lui, doctore Sokolov.

— Ce mai vreţi să ştiţi, domnule Katsz? V-am povestit tot ce mi-am amintit din acea zi.

— Ceva nu-i în regulă, spuse el. ”Pot să fumez aici?

— Se poate.

Şi-a scos un pachet de Marlboro lights din buzunarul de la piept şi Sokolov s-a dus să-i aducă o farfuriuţă. Nu avea

scrumieră în casă. Se simţi mai liniştit decât la primul interogatoriu. Aici era pe propriul lui teren şi nu avea nimic de ascuns. Criminalul avea o oarecare asemănare cu Lev şi chiar şi asta era îndoielnic, pentru că atunci el fusese beat. Nu era datoria lui să descopere criminalul. Pentru asta era plătit Katsz.

— Poftiţi.

Katsz se uită la farfuriuţă. ”Vă mulţumesc.

— Cu ce vă pot ajuta? Sokolov se aşeză şi privi, în aşteptare, la omul puternic din faţa lui. Întrebă:

— Ştiţi deja cine e victima?

— Un francez. Locuia aici de vreo câţiva ani. Evreu. Dar naturalizat. Era suspectat în Franţa de trafic cu droguri, dar avuseseră prea puţine dovezi împotriva lui. Când a venit aici, ne-au anunţat, dar n-am găsit nimic la el care să fi avut de-a face cu drogurile.

Era liniştitor să-l auzi vorbind astfel. Propoziţii dintr-un anunţ de ziar, departe de realitatea lui Sokolov, departe de lumea analizelor de laborator şi a construcţiilor de rachete.

— Cafeneaua în faţa căreia a fost împuşcat era folosită ca spaţiu de depozitare pentru un băcan care îşi avea prăvălia câteva case mai încolo. Băcanul nu ştie nimic. Conduce însă un BMW. Asta e ceva cam neobişnuit pentru un mic băcan de cartier. Dar văd că şi dumneavoastră vă descurcaţi.

— Am avut noroc.

— *Oktober Enterprises*? Katsz îşi supse burta şi scoase un carneţel din buzunarul pantalonilor. Un BIC simplu atârna la buzunarul lui de la piept.

— Ce adresă are?

Sokolov îi citi datele de pe cartea de vizită primită de la Roy. Katsz şi le notă.

— Ce faceţi acolo?

— Acum voi începe, de fapt.

— Şi tot ce-i aici vine deja de-acolo?

— Un avans.

— Generos.

Se priviră unul pe altul tăcuţi. Zgomotul circulaţiei de afară se înteţi uimitor, ca şi când volumul unei surse de zgomot ar fi fost dirijat mintal. Circulaţia până acum nu-i deranjase deloc.

— Asta aşa este, desigur. Dar nu am nimic de ascuns, domnule Katsz. N-am luat bani de la criminal. Nici n-am auzit nimic despre el, slavă cerului, şi mă preocupă acum încheierea unei perioade dificile din viaţa mea. Îmi reuşeşte, ca prin minune. Şi dacă stau acum aici şi mă pot gândi la viitorul meu, asta i-o datorez unui prieten, nu omului pe care-l căutaţi.

— Eu nu susţin că vă bănuiesc de ceva, dar trebuie să cercetez toate variantele posibile. Nu pot să exclud nimic, oricât ar fi de neînsemnat. Şi faptul că mă aflu aici se datorează unei nevoi de clarificare. Priviţi.

Scoase o hârtie din buzunarul de la piept, o desfăcu cu grijă şi se ridică cu greutate din scaunul adânc. Îi întinse hârtia peste masa de salon, în timp ce rămăsese aşezat pe marginea fotoliului.

Erau desenate două compoziţii. Prima era făcută pe baza celor descrise de Sokolov. Capul era constituit din elemente tip, aşa cum fusese relatat de el la primul interogatoriu la biroul poliţiei. Capul din dreapta era o schiţă adevărată, desenată cu detalii şi umbre. El recunoscu forma rotundă a propriului lui craniu, dar în acelaşi timp ochii aprinşi şi nasul te făceau să te gândeşti la Lev, ca şi când desenatorul ar fi suprapus una peste alta două figuri. Uimit, se fixă asupra schiţei; legătura între el şi Lev.

Sperase că nu era nimic altceva decât asociaţia personală a unui beţiv. Care ar fi putut proiecta capetele a mii de oameni. Dar acesta era şi Leşava, şi Sokolov. Sau ei amândoi într-unul.

Katsz întrebă:

— Par doi oameni diferiţi, nu?

— Ăsta e desenul meu. Şi ăsta?

— Al celuilalt martor al nostru. Un domn bătrân. Un pictor.

Undeva, aplecaţi peste o fereastră, existase o pereche de ochi care-i prinsese în aceeaşi figură pe măturătorul de stradă şi pe criminal. Prezenţa lui Sokolov la crimă îl făcuse complice. A fi fost acolo însemna a purta responsabilităţi, părea a spune desenul.

— Are talent, spuse Sokolov.

— Dar aţi stat ochi în ochi cu el. El este? făcu un gest spre schiţă.

— Aş vrea să vă pot ajuta. Băusem atunci ceva, eram zăpăcit de ceea ce văzusem, şi când el a venit spre mine, n-am mai văzut de fapt decât ţeava pistolului. Poate că pictorul l-a văzut mai bine ca mine.

— Îl recunoaşteţi?

— Nu, la drept vorbind. Nu ştiu. De ce nu îl căutaţi după desenul omului ăstuia?

— Pentru aşa ceva nu e destul de concludent. N-am sfârşit însă de-a mă gândi la asta. Îl privi pe Sokolov. Şi încă ceva. Doar cu un desen nu pot începe un proces. Am nevoie de doi martori temeinici. De pictorul amator şi de dumneavoastră.

— Nu ştiu dacă aveţi ceva de obţinut de la mine. Singurul lucru pe care-l ştiu este că cineva a fost împuşcat. Nu din întâmplare, ci a fost o adevărată răfuială. Trebuie să căutaţi în trecutul acelui francez. Nu vă pot ajuta. Îmi pare rău.

Îi înapoie hârtia lui Katsz. Acesta o împături şi o vârî în buzunarul de la piept, în spatele pachetului cu ţigări. Întrebă:

— Deci aţi primit un avans?

— Puteţi să luaţi acolo informaţiile necesare, şi Sokolov arătă spre notiţa lui Katsz cu datele despre *Oktober.*

— Presupun că prietenul dumneavoastră este patronul firmei?

— Exact.

— Tot un rus?

— Am fost colegi.

— Tot un specialist în rachete?

— Cel mai bun pe care l-a avut Uniunea.

— Înţeleg că ghinionul cu acea rachetă a fost începutul tuturor nenorocirilor.

— Pentru toţi cei ce au lucrat la ea.

— Leşava, spuse Katsz. ”Georgian. Dar cu un nume creştin.

— Al lui taică-său. Maică-sa era evreică.

— Asta nu prea se întâmplă des acolo, nu-i aşa? Amestecuri între georgieni şi evrei. Băcanul cu depozitul e şi el georgian.

— Nu e yemenit?

— E georgian. Chaim Siguralidze. Nu-l cunoaşteţi?

— Nu. Îmi făceam cumpărăturile la un alt băcan.

— Domnul Leşava are deci o întreprindere înfloritoare.

— Da.

— Ce fel de întreprindere?

— Export-import. Fel de fel de activităţi comerciale.

— De ce au nevoie de un specialist în rachete?

— Sunt inginer metalurgist. Nu există de fapt specialişti în rachete în sensul adevărat al cuvântului. *Oktober Enterprises* are în vedere o întreprindere electronică. Eu voi fi consultant, voi face planuri, cercetări. Deci, munca mea obişnuită.

— Când începeţi?

— Peste o lună.

El încă nu se decisese, dar răspunsurile pe care le dădea erau de fapt o confirmare a ceea ce era deja acceptat în mintea lui. Faptul că avea serviciu şi ambiţii îi dădea identitate şi respect de sine. Era înţelept să împrumute ceva din oportunismul lui Lev. Şi el trebuia să supravieţuiască. Îşi propusese să înveţe ceva din această reînviere. Niciodată nu-şi va mai pierde eul în cosmosul votcii Gold şi Stolicinaia, niciodată nu mai voia să fie desfiinţat de ideea că singura viaţă pe care o avea, orele şi minutele acestea ale lui Aleksandr Sokolov, nu şi le folosise pentru ceea ce îi producea lui cea mai mare plăcere, cercetarea în domeniul fizicii, crearea modelelor de teste, urmărirea de parcă ar fi fost un alchimist a unor legături noi, cunoaşterea ordinii naturii pe care el, probabil, ar fi putut-o împinge cu un milimetru mai departe, şi nutrirea speranţei că într-o bună zi, peste 20, 30 de ani, când americanii vor exploata racheta Schuttle pe scară comercială, va face o călătorie prin cerul de vapori.

— Vă rog să mă iertaţi că vă produc neplăceri, spuse Katsz, fără să facă vreo mişcare care să-i trădeze intenţia de-a pleca, dar o asemenea crimă nu se întâmplă niciodată în Tel Aviv. Te duce cu gândul la America sau Sicilia, un gen de răfuială de tip mafiot.

Sokolov încuviinţă şi se gândi la discuţia cu Lev, în care cuvântul respectiv fusese de vreo câteva ori pus pe tapet. Spuse:

— Cred că trebuie să căutaţi în cercurile traficanţilor de droguri.

— Cam aşa s-ar părea.

— Dacă vă pot ajuta, cu plăcere, dar mă tem că desenul pe care mi l-aţi arătat nu-mi spune nimic.

— Păcat. Pentru că rămâne totuşi curios cum de omul v-a lăsat în viaţă.

— Găsiţi? Sunt bucuros că s-a întâmplat aşa.

— Şi eu! Şi eu! Îmi pare rău c-aţi înţeles aşa Dar am vrut să spun că un om de profesie, un *hitman*, cum spun americanii, n-ar fi lăsat niciun martor în viaţă.

— Concluzia: n-a fost un *hitman*.

— În vreme ce, totuşi, s-a întâmplat în stilul unei răfuieli profesioniste.

— Nu. Era tensionat. Era nervos cu adevărat.

— Cum de aţi observat?

— Îi tremura mâna. Ţeava pistolului tremura. Este singurul lucru pe care l-am văzut.

— Şi el era rus.

— Asta n-o pot susţine niciodată, spuse Sokolov hotărât. Am zis că eu am rostit câteva cuvinte ruseşti. El n-a spus nici pâs.

— Dar aţi avut impresia că a înţeles?

— Pentru că a plecat! Poate că n-a înţeles niciun cuvânt, dar n-a simţit nevoia să mă omoare şi pe mine! Noroc! Nu ştiu prea multe, domnule Katsz. Credeam c-o mierlesc. Gândeam în sinea mea: acestea sunt ultimele lucruri pe care le mai văd în viaţă, un tip care omoară un alt tip. Ce despărţire. Cam aşa ceva îmi trecea prin cap. Deci: este criminalul un rus? Nu ştiu. Poate că i-a fost peste mână să omoare un prăpădit de măturător de stradă rus. Poate că este un sionist fervent şi n-a vrut să pună în pericol imigraţia. Totul se poate!

— Ei...

Katsz s-a ridicat din fotoliu.

— Aveţi mobile frumoase, doctore Sokolov.

— Dumneavoastră unde locuiţi? Se îndreptară spre uşă.

— Petah Tiqwa în partea de est a oraşului. În fiecare zi fac naveta Chiriile sunt aici prea mari pentru salariul meu. Ar fi trebuit să fac şi eu ceva ca dumneavoastră. Rachete.

— Cinci ani la Tomsk, inspectore.

— Fiecare lucru îşi are preţul lui.

— Îmi pare rău că nu vă pot ajuta.

— Dar mă poţi ajuta dacă-l prindem. Rămâi martorul principal, doctore. Dacă-l prindem, îl poţi identifica.

— Sper. Dacă mă gândesc la acel moment, văd ceva vag, ochii, ridicarea pistolului, şi-mi revine în minte frica.

El deschise uşa şi-şi reaminti că liftul poate fi deschis numai cu cheia. Întrebă:

— Cum aţi urcat?

— Pe scări.

Sokolov apăsă pe butonul liftului. Întrebă, pe cât se putea de dezinteresat:

— Sunt mulţi georgieni în Israel?

— Douăzeci, treizeci de mii. Mulţi locuiesc în Asndod.

— Au şi aici legăturile de familie pe care le aveau în Uniune?

— Se întâmplă, da. Sunt printre ei câteva familii de criminali.

— Şi băcanul?

— Asta am retras-o, doctore. N-are nicio legătură.

— Şi BMW-ul?

— O maşină scumpă.

— Ştiaţi că în timpul celui de-al doilea război mondial se făceau acolo motoare de avioane?

Katsz scutură din cap. Spuse:

— Chiar dacă nu s-ar pune problema să n-am bani destui să plătesc, dar n-am dorit niciodată un Mercedes, din motive aflate la îndemâna oricui; m-am gândit totuşi adesea că, dacă aş câştiga vreodată la loterie, mi-aş lua un BMW, plecând de la ideea că asta e o marcă germană cuşer.

— Nu există mărci germane cuşer, spuse Sokolov.

Liftul venise şi el deschise uşa cu cheia.

— Lift frumos, din lemn. Nu se mai văd multe ca ăsta. Totuşi, căutaţi să primiţi un apartament pe Rehov Sokolov. E bun un nume ca ăsta, spuse Katsz.

Îşi dădură mâna.

— O să mai auzi de mine, doctore.

— O să ajut cu ce pot.

Uşa liftului se închise.

Capitolul 8

Câteva zile mai târziu, Tania urca cu el.

— Ce lift vechi frumos, spuse ea.

— Clădirea e din 1934. Priveşte. Sokolov făcu semn spre o tăbliţă care arăta vârsta liftului. Se pare că de la început nu l-au mai înlocuit. Lemn. Aşa ceva nu mai întâlneşti. Dar e încet.

Liftul tremură în momentul când se opri şi ea îl urmă pe Sokolov la etaj. Cu mâinile nervoase – uşa trebuia trasă cu o anume putere în timp ce cheia se învârtea scurt în broască – el şi-a deschis, după patru încercări, apartamentul. Ea îl întrebă unde îi este dormitorul şi-l luă de mână Pe prag, în întuneric, se îmbrăţişară şi se lăsară sărutându-se pe saltea. Ea se ridică, îşi deschise fermoarul şi lăsă să-i alunece rochia. Un sutien negru, cu dantelă şi fundiţe.

— Azi mi l-am cumpărat, spuse cu o voce răguşită. El o privea cum îşi dă jos ciorapii fără să-şi atingă slipul, mişcând din şolduri de parcă ar fi dansat. În lenjerie, ca şi când lepădarea ei se cuvenea să aibă loc la sfârşit, alunecă sub cuvertură şi spuse:

— Vrei să pui ceasul deşteptător la ora 6?

Ţeapăn de încordare, el îşi scoase haina. Voia să dea un răspuns potrivit, dar nu-i ieşea din gâtlej niciun sunet. Cu Valia era altfel. Molcomeală fără obligaţii. Şi înainte de Irina cunoscuse femei, cu care nu câştigase prea multă experienţă. El nu era Lev. Cu Tania trebuia să se dovedească. Şi asta era un gen de test la poligraf.

— Vreau la dejun un croissant. Ea repetă asta, văzându-i silueta în semiîntuneric, dezbrăcându-se. Voia să-l facă să se simtă în largul lui. Croissant cu cafea cu lapte. Niciodată n-am mâncat aşa ceva Şi vreau să fumez o dată o gauloise. N-am să mai fumez pe urmă, dar o gauloise după dejun vreau să fie o excepţie. Şi după aceea să văd Doctor Jivago. Şi Neapole. Şi să mor.

El avu impresia că ea trecuse deseori prin asemenea situaţii. Ea era acum amanta experimentată şi el începătorul neîndemânatic. Ieşi din pantaloni şi rămase în chiloţii cu poze cu elefanţi.

— Azi cumpăraţi, spuse el când se băgă lângă ea în aşternut. Ea se răsuci spre braţele lui şi el îi simţi pielea spatelui şi sutienul.

— Cu poze în faţă, spuse ea.

— Drăcii apusene, preciză el.

Îi dădu jos bretelele de pe umeri şi-i scoase sutienul. Îşi apropie capul de sânii ei şi-i sărută sfârcurile negre fără memorie, ca şi când i s-ar fi întâmplat pentru prima dată. Mâna ei îi alunecă peste şold spre indispensabili, pătrunse sub elastic şi îi atinse fără nicio sfială sexul întărit. El fu impresionat de ştiinţa mişcărilor ei. Dar dintr-o dată îi simţi trupul crispându-se şi-şi retrase mâna. Probabil că se speriase de propriul ei curaj. Rămase multă vreme tăcută, cu ochii închişi.

El şopti:

— Tania? S-a întâmplat ceva?

Ea nu răspunse.

— Am prezervative, spuse el, Prezervative evreieşti. Cu aprobarea rabinului. Marca cuşer.

O apucă de bărbie şi-i întoarse capul, astfel încât să o poată vedea.

— Tania?

Ea nu răspunse. Ţeapănă, îşi ţinea ochii închişi.

— Te rog, spune-mi, te gândeşti... te gândeşti la el?

Ea clătină din cap.

— Nu.

— Atunci ce e? Nu înţeleg.

Ea înghiţi în sec şi trase aer în piept. Deschise ochii şi-l privi întristată.

— Nu eşti circumcis, spuse ea.

Cuvintele ajunseră greu la înţelegerea lui. Nu se gândise niciodată la asta. Nu crezuse că cineva şi-ar putea face din aşa ceva o problemă. Se ridică şi se sprijini într-un cot.

— Crezi că mă vor da afară din ţară?

— Nu, sigur că nu.

— N-am făcut nici *bar-mitsva*[11], n-am citit nici Tora, n-am văzut decât de vreo câteva ori în viaţa mea o sinagogă pe dinăuntru. Dar am o mamă evreică şi un tată evreu, de aceea am venit în ţara asta şi mă găsesc în cele din urmă lângă tine aici, în pat.

— Ţi se pare că fac mofturi?

[11] Ceremonie prin care puberul este declarat bărbat (la vârsta de 13 ani), fiind admis în comunitatea religioasă iudaică.

— Nu ştiu ce vrei să spui prin constatarea că nu sunt circumcis.

Ea clătină din cap şi-şi închise din nou ochii.

— Şi el?

— Nici el.

Îi văzu faţa, pielea întinsă pe obraji, genele;

— Atunci eram eu o alta, spuse ea. N-ai ce să-i faci.

Îşi trecu braţele în jurul gâtului lui şi-l trase spre ea. Se sărutară.

— Nu e vina ta, mai spuse ea.

— Dar a cui? A vechilor evrei din deşert care au inventat asta?

— A mea. Asta e ideea mea fixă.

— Ce vrei să spui? Ai vreo neplăcere din pricina acelui surplus de piele?

— Nu, pentru că e a ta, spuse ea.

— O, slavă Domnului. Dar atunci, în general?

— Am venit în Israel pentru că am vrut să trăiesc printre evrei. Şi-a acoperit faţa cu ambele mâini. ”Ştiu că pentru tine e altfel, dar alegerea mea a fost concretă, cu un scop precis. Sunt evreică, aparţin unei anumite tradiţii şi o parte a acestei tradiţii este circumcizia. Pentru mine e un element important. *Bar-mitsva* aparţine aceleiaşi tradiţii, mâncarea cuşer, de asemenea, şil-ul, şi eu mi-am propus, atunci când am venit aici, să respect aceste tradiţii. Şi cu primul bărbat pe care îl întâlnesc mi se întâmplă un lucru atât de tulburător, să mă îndrăgostesc de el şi să mă pomenesc cu el într-un dormitor, or, te asigur, Saşa, că în Kiev acest lucru nu mi s-a întâmplat niciodată, absolut niciodată. Însă...

— Pielicica, spuse el.

Ea zâmbi.

— Mi-eşti tare drag, Saşa. Să ştii. Dar nu mă pot culca cu tine, până nu-ţi faci circumcizia.

— Am prezervative. Sunt ca o pijama, peste.

— Îmi pare rău.

— Crezi că alte femei în această ţară au aceleaşi pretenţii?

— Nu ştiu.

— Pentru că dacă tu nu mă vrei...

— Te vreau, Saşa.

— Sunt condamnat la celibat.

— Îmi pare rău. Mi se pare caraghios din partea mea.

— Nu te contrazic.

— Dar nu pot altfel. Când am simţit, n-am vrut să mă împotrivesc, dar... mă reţine, înţelegi?

— Încerc să înţeleg.

— Este tot atât de reprezentativ pentru iudaism ca şi Tora, spuse ea.

— O bucăţică de piele? El râse.

— Da, strigă ea, atinsă de tonul lui cinic.

— Vorbim despre un obicei vechi, care în timpurile noastre cu camere de baie, duşuri şi săpun este depăşit, spuse el.

— E aşa cum spui şi totuşi e important.

— De ce? Explică-mi.

— Ca ritual. Mă înclin în faţa ritualului, Saşa. Mă înclin în faţa sulurilor Torei, cred că femeile trebuie să meargă la mikve[12], cred că bărbaţii evrei sâmbăta dimineaţa trebuie să stea la şil, cred că trebuie să spunem kadiş-ul pentru morţii noştri. Ritual.

— Eu nu-l ştiu, spuse el, noi n-am trăit niciodată în Moscova printre evrei.

— Eu am ales pentru asta. Vreau să urmez aceste tradiţii. Valorile lor, ideile, obiceiurile.

El întrebă:

— Nu cumva iudaismul şi-a trăit traiul?

— Cum poţi spune una ca asta? Vocea ei suna acum mai strident. Până la această întrebare aproape că vorbiseră în şoaptă, ea cu gura aproape de umărul lui, dar acum se întoarse puţin, astfel încât să-şi poată face vocea auzită.

El spuse:

— Nu cred că trebuie să ne dezicem de această ţară şi să privim iudaismul ca pe un lucru frivol, din alte timpuri, dar vreau să spun următoarele: acum încep să înţeleg că iudaismul a fost important pentru felul cum oamenii trăiau în comunitate. Regulile, prescripţiile, toate acele poveşti despre cum trebuie să te comporţi cu săracii, cu nevasta şi cu copiii, despre care e scris în talmud, astea sunt descoperiri evreieşti? În fapt, ele sunt

---

[12] Baie rituală.

locuri comune în cultura vestică. Cei mai mulţi oameni pe pământ ştiu asta, nu?

— Dar şi trăiesc ei aşa? Doar nici noi, aici, în Israel, nu o facem.

— De fapt, este vorba despre cele 10 porunci, spuse el, lucru pe care îl realizase în timp ce vorbea. Asta e baza întregii culturi. Cele 10 porunci au fost date de evrei omenirii, conducătorii în deşert au stabilit reguli pentru felul cum trebuie să se poarte oamenii unii cu alţii. Inteligent, genial. Iar mica mea neîmplinire este o neînsemnată nerespectare a regulilor. Cu toate că circumcizia nu este printre cele 10 porunci.

— Nu, şi totuşi *brith-millav* este mai vechi. Este probabil cel mai vechi ritual evreiesc. Legătura dintre Dumnezeu şi poporul evreu trebuie scrisă în carnea evreului. Se mai poate face de sabat sau de Yom Kippur, ştii asta?

— Sunt impresionat.

— Păcat că nu eşti circumcis, spuse ea.

— Dacă întrebuinţez prezervative, n-o mai simţi, nu?

— Diferenţa o simt în suflet. Nu acolo.

— Ideea, spuse el.

— ritualul, îl corectă ea.

— Păcat, spuse el.

O întrebă dacă nu vrea să bea ceva Cafea. În bucătărie puse apă, în timp ce ea se îmbrăcă, în afara privirilor lui. El aprinse becurile şi-i arătă casa. Ea atinse toate lucrurile, se aşeză pe banchete şi se lăsă să cadă pe scaune, se minună de echipamentul bucătăriei. Pe terasă, cu pântecul apăsat de balustrada din piatră, priviră partea nordică a oraşului, acoperişurile plate cu ridicăturile anexe şi antenele parabolice. Noaptea era clară şi ei îşi fixară privirile asupra stelelor Orientului Mijlociu.

— Mai vreau să te văd, Saşa.

— Şi eu.

Ea râse trist şi-şi înclină capul, ca să-şi ascundă privirea.

— Spune, rosti el.

Ea îşi depăşi nesiguranţa şi trase puternic aer în piept:

— Dar fără prepuţ.

El clătină din cap.

— Şi altfel?

— Altfel, totul rămâne la ceea ce e acum.

— Ce răutate e asta, spuse el.

Ea îi răspunse cu ironie de sine, dar răspicat:

— Da.

— Deci eu am o problemă?

— Dacă vrei să mă vezi, atunci ai o problemă.

— La vârsta mea?

— De ce nu?

— Anumite lucruri, la vârste mai înaintate, trebuie să le laşi aşa cum sunt, Tania.

— Nu-mi pot închipui că tăierea împrejur e atât de dificilă.

— Numai dacă mă gândesc la asta şi mă îmbolnăvesc.

Ea îl sărută ca să-l consoleze cu anticipaţie pentru durere.

— N-am altă alternativă, nu-i aşa?

— Nu, răspunse ea. Dacă mă vrei, trebuie să te duci la cuţit.

— Unde se întâmplă asta? întrebă el îngrijorat. Trebuie să mă duc să mă informez?

— Da.

Ea îi luă mâna.

— Tefie trece pe lângă un magazin. Rămase tăcută, aşteptând aprobarea lui.

— Da? spuse el, încurajator.

Ea râse. El se bucură de propriul lor ritual.

— Tefie trece pe lângă un magazin şi vede în vitrină un ceas. Intră şi-l întreabă pe cel dinăuntru: Puteţi să-mi reparaţi ceasul? Omul ridică din umeri. N-am idee, spune el, nu sunt ceasornicar, sunt *moheel*, fac circumcizii. Tefie îl priveşte uimit. Dar... se bâlbâie el, în vitrină e un ceas. *Moheel*-ul încuviinţează şi spune: dar ce credeţi dumneavoastră, ce-aş fi putut pune altceva în vitrină?

Capitolul 9

Roy l-a luat cu el în cartierul în care se puteau cumpăra confecţii, în jurul lui Rehov Herzl, unde zeci de angrosişti livrau mărfuri în exclusivitate comercianţilor cu bucata. Lui Roy i-au făcut o excepţie. În schimbul preţului de cost, i-au întocmit lui Sokolov o garderobă. Roy a plătit notele.

— Cu condiţia ca asta să fie un împrumut, a spus Sokolov. Lev a făcut destul pentru mine. Păstrează bonurile, va trebui mai târziu să ne facem socotelile.

Patru costume, blue-jeans Levi's originali, şosete, lenjerie de corp, cămăşi, maiouri, pantofi, în total în jur de patru mii de şekeli, dublul unui salariu mediu israelian. O familie reuşea să se descurce cu greutate din el. În Uniune acestea ar fi fost sume de basm, dar aici te obişnuiai repede cu nivelul preţurilor şi cu supermagazinele înţesate de mărfuri. El îşi cumpărase acum îmbrăcăminte de o sumă pe care în Kaliningrad nu reuşise s-o economisească de-a lungul anilor. Patru mii de şekeli însemnau două mii de dolari – în Uniune ar fi trăit viaţă de milionar cu o asemenea sumă.

La întoarcere, bancheta din spate a Escort-ului era plină de pungi de hârtie şi de saci din plastic.

— Lev e acasă?

— A plecat azi din oraş.

— Când se întoarce?

— Mâine seară, cred.

— Poţi să-i spui să mă sune?

— *No problem*, spuse Roy. Mâine ţi se dă un alt număr de telefon. Cel de-acum e al vechilor chiriaşi.

— Ştii de-acum care este?

— În dulăpiorul pentru mănuşi.

Sokolov îl deschise şi căută printre alte hârtii formularul de la telefoane. În spatele dulăpiorului dădu peste ceva metalic, îl scoase şi recunoscu forma negru-albastră a unui revolver. Îl privi pe Roy, cerându-i o explicaţie. Nonşalant, tânărul îi aruncă o uitătură:

— Punct 22, explică el. "îl foloseşte şi poliţia.

— De ce îl ai aici?

— Trebuie câteodată, pentru vreo chestie, să merg în Teritoriile ocupate, şi acolo eşti nebun dacă umbli neînarmat. Şi nu-l ţii îm sertar, crede-mă.

— Ai permis?

— Bineînţeles. Dacă vreţi, primiţi şi dumneavoastră permis.

— Nu, mulţumesc.

— Dacă trebuie să mergi regulat la Nablus, începi să vorbeşti altfel.

Sokolov găsi noul număr de telefon.

Roy îl lăsă la apartamentul lui.

Îşi puse noile costume pe umeraşe şi-şi aranjă lucrurile în dulapul din dormitor, îşi potrivi ordonat pantofii, unul lângă altul. La vederea garderobei, simţi un amestec de mândrie şi îngrijorare, ca şi când ar mai fi fost copilul căruia maică-sa îi croşetase un pulover. Era de 11 ani, ea făcuse rost de suluri scumpe de lână şi săptămâni întregi după masa de seară auzise clinchetul amdrelelor. Puloverul era aşa de minunat, încât el nu-l putea purta. În fiecare zi deschidea dulapul şi-l privea admirându-l. Sub ameninţarea că va fi dat copiilor care nu erau atât de exagerat de economicoşi, maică-sa îl determinase ca din când în când să-şi mai tragă puloverul peste cap. Asta se întâmpla duminicile sau cu prilejul vreunui eveniment special, o manifestaţie de 1 Mai sau o petrecere matinală pentru copiii funcţionarilor din ministerul în care lucra taică-său, dar de preferinţă lăsa puloverul frumos împăturit să stea în dulap. Maică-sa nu înţelesese niciodată că nu era vorba de excesivă economie, ci de o profundă admiraţie. El simţea iubire pentru pulover şi voia să-l ferească de uzare, funingine şi pete. Cu acelaşi sentiment de fericire privea acum la dulapul din apartamentul lui de pe Rehov Ben Yehuda. Anii de neglijenţă şi de degradare luaseră pentru totdeauna sfârşit.

PARTEA A TREIA
Capitolul 1

Fordul Escort a părăsit autostrada nr. 4 dintre Tel Aviv şi Haifa şi a intrat pe 55, drumul ce ducea de la Keifar Sava spre Teritoriile ocupate. Sokolov stătea pe bancheta din spate alături de Lev Leşava, care după câteva minute închisese ochii şi adormise netulburat. Zburase în acea noapte înapoi de la Frankfurt şi nu închisese un ochi.

— Tot zborul, tulburări atmosferice. Am avut greţuri. Am văzut oameni verzi şi albaştri clătinându-se spre toaletă. O bună bucată de vreme nu mai vreau să aud de El Al.

— Societăţile de zbor neisraelite bineînţeles că zboară fără să aibă tulburări atmosferice, dorise Sokolov să ştie.

— Se înţelege de la sine, zâmbise Lev. ”Când călătoresc cu El Al-ul, atâta mă zdruncină, încât aproape că sar din navă.

Cartierele Tel Aviv-ului urcau la nesfârşit pe dealurile dogorite. Macarale înalte îşi ridicau braţele spre scheletele blocurilor în construcţie. Terenuri industriale noi şi cartiere de locuit alternau. La fiecare staţie de autobuz aşteptau mulţimi de oameni, printre care un număr remarcabil de soldaţi aflaţi în serviciul militar, care-şi purtau armele pe umăr de parcă ar fi fost poşete de damă. Sokolov se obişnuise cu prezenţa vizibilă a armelor. Ţara era un loc înconjurat de 100 de milioane de arabi, care voiau să-i arunce pe intruşii europeni în mare. În ochii arabilor, evreii însemnau o moştenire ruşinoasă din vremea colonială, când englezii şi francezii le impuseseră arabilor voinţa lor. Dar indiferent dacă arabii se ruşinau sau nu, această ţară era o realitate. Totul aici era evreiesc, aşa cum spunea Tania.

În ultimele săptămâni, Sokolov citise ziarele. Îşi exersa prin asta ivritul, ca să poată s-o ajute pe Tania.

Ea urmărea actualităţile cu o senzaţie de frică. Prindea CNN printr-o antenă de pe acoperiş şi-i explică hotărât punctele ei de vedere sioniste. Sokolov nu avea nicio simpatie pentru palestinienii din Teritoriile ocupate, cultura lor era pentru el mai străină chiar decât cea a evreilor ortodocşi, dar dacă ei îşi voiau independenţa, trebuiau s-o primească. Intifada era una dintre multele dovezi că ei nu voiau să ştie nimic despre israelieni, chiar dacă sub evrei le mergea mai bine decât sub regele Hussein al Iordaniei, care, la urma urmelor, aşa cum i se

potrivea unui despot, îi măcelărise cu miile. Dacă palestinienii voiau să se lase exploataţi de un dictator de-al lor (Arafat sau alt conducător de turmă din poporul lor), trebuiau, din punctul lui de vedere, să aibă dreptul s-o facă. Noul lor erou, Saddam Hussein, până de curând un oaspete bine văzut la Moscova, era un antisemit populist, care-i despuiase pe kuweitieni de bogăţii. Bush îl comparase cu Hitler, şi Hussein spusese acelaşi lucru despre Bush, ca să nu se lase nici el mai prejos. Americanii trimiseseră între timp 250.000 de soldaţi în Golf.

Sokolov prevedea că Hussein se va retrage în ultimul moment din Kuweit, dar Tania ştia sigur că va fi război. Saddam Hussein era un pericol şi el trebuia scos prin bombardamente din Bagdad. Pentru Tania era o problemă de-o amară gravitate, pentru Sokolov un subiect de discuţie oarecare.

Trecuseră aproape patru săptămâni de când Lev îi făcuse oferta şi până în ziua de astăzi Sokolov nu-i dăduse încă niciun răspuns. El vizitase bibliotecile Universităţii din Tel Aviv, Institutul Weizmann şi Technion din Haifa, şi, cu ezitări, încercase să-şi repună pe picioare cariera ajunsă la punctul de faliment. Citise mult, atât despre meseria lui, cât şi despre istoria iudaismului, şi încercase să-şi impună un ritm zilnic. Tania îi ţinea adeseori, în timpul zilei, tovărăşie. Dacă nu privea CNN-ul, se adâncea în câte-un scriitor evreu obscur de prin secolul 19 din Galiţia sau Lituania. Serile se plimbau cu Emma pe bulevardul din dreptul marilor hoteluri de la malul mării. De-a lungul balustradei care despărţea promenada de plajă, stăteau grupuri de bătrâni pe scaune din plastic, deliberând cu care anume studii nepoţii lor au mai multe şanse să obţină Premiul Nobel, neurochirurgie sau fizică experimentală. Ei mâncau pe undeva o pită umplută sau o salată şi dacă Tania avea chef să gătească, făcea blinele umplute sau unul dintre felurile acelea de mâncare idiş pe care le învăţase de la maică-sa.

El îl sunase pe medicul lui Lev şi acesta îl trimisese la un chirurg plastician, dr. Shulman. În curând avea să-i dea telefon.

Prezenţa Taniei dădea strălucire refacerii lui. Se simţea încrezător şi sigur fiind alături de o rusoaică şi vorbind propria lui limbă; în acelaşi timp ea forma puntea către modul de viaţă israelian, în care ea şi cu fiică-sa erau acum mai implicate decât el, care venise din februarie anul trecut. În scurt timp ea

cunoscu oamenii de pe Rehov Ivri, vânzătorii din magazinele de pe Rehov Etsel, află numele părinţilor şi strămoşilor lui Finkelstein şi începu să vorbească limba atât de bine, încât aproape că putea să dea lecţii altor emigranţi ruşi. Era o fiinţă sociabilă, fascinată de societatea care i se înfăţişa, gata să-şi consacre viaţa întăririi şi îmbogăţirii acestei ţări. La Emma el încerca să se gândească fără să complice lucrurile. O altă fiinţă, îşi spunea, un alt om, cu nenumărate gene şi trăsături de caracter necunoscute, fiica unui rus străin care a călcat într-o zi într-o vale din Afganistan pe o mină şi a fost dintr-o dată făcut pulbere, şi ea, în Leningrad, obişnuită acum să aibă un alt tată; chiar dacă se pare că Irina a divorţat din nou, ea îl numeşte pe acela în mod curent tată.

— Mai vreau să am un copil, îi spusese Tania în urmă cu câteva zile. Emma trebuie să trăiască într-o familie adevărată aici. Şi-apoi, cred că această ţară are nevoie de copii. Altfel, într-o bună zi, ne sufocă arabii. Hai să facem asta acum, Saşa. Va fi o adevărată eliberare.

— S-ar putea ca operaţia să nu reuşească. Închipuie-ţi că chirurgul ar putea face o tăietură greşită.

— Atunci îmi caut un altul.

— Iar eu sunt pierdut.

— De cum te circumcizi, ne căsătorim.

— Atunci dă-mi imediat cuţitul.

Râzând, ea se îndreptă spre el cu cuţitul şi el îşi acoperi cu mâinile şliţul.

— Eu vorbesc serios, Saşa. Nu vreau să mai aştept prea mult. Primăvara viitoare am 38 de ani.

— Am să-l sun pe Shulman.

— Chiar o faci?

— Da.

— Altfel îţi dau un ultimatum.

— Cum sună el?

— Ai două săptămâni pentru a lua o hotărâre. Altfel, este mai bine să nu ne mai vedem.

— Şi poţi să faci asta aşa, liniştită, să nu ne mai vedem?

— Nu liniştită, nu. Dar trebuie.

— Fiecare îmi pune termene. Ţi-e teamă că altfel nu voi lua hotărârea?

— Da.

Asta fusese alaltăieri. Acum stătea lângă Lev şi privea străzile din Kefar Sava. Emigranţii dintr-o anumită cultură aveau tendinţa să rămână împreună, şi ăsta era un oraş rusesc, aşa cum Petah Tiqwa era un oraş al americanilor, canadienilor şi englezilor. Privea cu interes la străzile străjuite de copaci cu umbra răcoroasă şi la copiii care se jucau. Se întrebă dacă în cele din urmă se va stabili aici cu Tania, cu copiii lor, pe aceste străzi, cu radioul vecinilor de cealaltă parte a peretelui, cu maşina în garaj. O viaţă modestă, într-o familie modestă, fără visul unei călătorii pe Marte; va fi el oare fericit? Nu-l sunase încă pe dr. Shulman. Ezitarea lui nu venea din faptul că s-ar fi îndoit de intenţiile Taniei. Ea căuta un tată pentru copilul ei. Dar cum putea el fi un tată pentru copilul altuia, după părăsirea propriului său copil? Niciun gest, nicio privire, niciun cuvânt nu erau în afara acestui gând. Emma era un copil drăguţ şi deştept, care putea să se joace răbdătoare într-un colţişor sau să suporte veselă lungile lor plimbări pe plajă. Ea nu avea nicio vină. Ceea ce-l apăsa era doar stupida greşeală din trecutul lui.

De când se mutase, nu vorbise cu Lev decât la telefon. Lev fusese foarte ocupat, lucrase la „un *deal* complicat”, o afacere cu bănci şi oameni de finanţe. „Seamănă puţin cu şedinţele noastre de consiliu din Kaliningrad, doar că se discută ceva mai abstract”. Fusese în ultimele săptămâni în Zurich, Cipru, Frankfurt, Paris, Londra şi New York. „Tocmeli cu bancherii. Cu persoane renumite, dacă vrei să ştii. Absolut după litera legii”.

La o săptămână după propunere, Sokolov îl întrebase pe Roy dacă poate lua contact cu Lev, care pentru el era de negăsit.

— Hei, jidănaşule, spuse Lev când îl sunase.

— Jidănaşule, i-o întoarse Sokolov.

— Ai o prietenă, am auzit.

— Da. Sokolov se gândi la Irina. O va ascunde pe Tania de el.

— Israelită?

— Rusoaică.

— Lucruri miraculoase.

— Aşa se vede.

— Sunt bucuros pentru tine, Saşa. Despre ce voiai să vorbim?

— Putem să ne vedem undeva?

— Mâine dimineaţă plec la Zurich. E urgent?

— Nu tocmai. Este mai mult ciudat decât urgent.

— Despre ce este vorba?

În cele din urmă, poliţistul îi va da târcoale lui Lev. Pentru că Lev era patronul lui Sokolov. Şi probabil că într-o zi Katsz va suna la Lev şi, cu schiţa în mână, va recunoaşte ceva din ochii vechiului specialist în rachete, aşa cum el, fără îndoială, recunoscuse ceva şi din forma feţei lui Sokolov. Probabil că deja îi luase urmele lui Lev, şi aştepta cu sânge rece momentul potrivit ca să sară asupra lui. Numai cu portretul pictorului amator n-avea nicio şansă, spusese el. Dacă era adevărat, îl va ţine din scurt pe Lev, va scoate untul din el, îl va pune la colţ. Ar fi trebuit oare ca Sokolov să-şi fi ţinut gura în privinţa lui Lev? Dar poliţistul s-ar fi informat, suspicios cum era, vis-à-vis de brusca mutare a lui Sokolov. Trebuia să-l informeze pe Lev asupra întregii poveşti. Cu siguranţă că de fapt nu era nicio problemă şi Katsz se învârtea în jurul cozii, dar Lev trebuia să ştie, în situaţia în care poliţistul şi-ar fi făcut apariţia.

— E vorba de-o crimă.

— O crimă?

— Am asistat la o crimă. Pe când eram încă măturător de stradă. Am văzut în plină zi un tip ieşind dintr-o casă şi, după el, a ieşit un alt tip care l-a împuşcat în cap.

— Sfinte Dumnezeule!

— L-am văzut pe omul ăla. Nu foarte bine, fiindcă eram speriat că mă va curăţa şi pe mine din drum. El a crezut, desigur, că eu am văzut totul.

— Păi asta s-a şi întâmplat.

— Eram abţiguit, Lev. S-ar fi putut la fel de bine să mi-o fi închipuit.

— Şi-apoi?

— Omul s-a apropiat de mine şi eu i-am spus, în ruseşte, că n-am văzut nimic. Şi el a plecat mai departe.

— De necrezut.

— Am fost interogat de poliţie, deoarece ei cred că eu sunt martorul principal. Dar eu nu pot să-l recunosc cu adevărat.

— Şi dacă te aduc în stare de hipnoză? Asta se practică aici.

— Nu vreau”

— De ce nu?

— Nu vreau detectoare de minciuni şi interogatorii. Vreau să mă gândesc la oferta ta şi să mă regăsesc pe mine însumi.

— Asta pot să-nţeleg.

— Dar poliţaiul ăla e insistent. Îndărătnic.

— Ce vrea de la tine?

— Să numesc făptaşul.

— Şi ştii cine este?

— Nu. Dar el nu mă crede. Acum, de când stau în apartamentul ăsta, a devenit absolut suspicios. Vrea să ştie totul şi astfel a trebuit, bineînţeles, să spun că sunt în serviciu la tine.

— Desigur...

— Deci, ceea ce vreau să spun este că el s-ar putea să te sune sau să treacă pe la tine.

— Înţeleg. Dar nu-i nicio problemă.

— Mi s-a părut că trebuia să ştii asta.

— Asta ar fi putut să fie... ia stai să văd... Sokolov auzi că el caută printre hârtii.

— Katsz?

— Exact.

— A sunat deja de două ori.

— Vrea să controleze dacă lucrez cu adevărat Sau dacă am luat bani pentru tăcere.

— Nu-ţi face griji, Saşa. O să-i explicăm cum stau lucrurile.

— În regulă. Dar el rămâne să scormonească.

— O să iasă bine.

— Perfect.

— Dacă mai ai nevoie de Roy, ştii cum să-l găseşti, aşa-i? Şi dacă ai nevoie de bani, el poate să-ţi avanseze.

— Am destui, Lev.

— Fără falsă pudoare, Saşa.

— Nu. O să am în vedere. Îţi mulţumesc.

— Altceva?

— Irina. Ai mai auzit ceva de ea? a întrebat Sokolov.

— Nu. I-ai trimis ceva?

— Încă nu.
— Ajut-o, Saşa.
— O să-i trimit bani.
— roy are numărul ei.
— Bine.
— Altceva?

Sokolov ar fi vrut să-i spună despre schiţă, despre vaga asemănare, dar îi era teamă că Lev se va simţi nedreptăţit. Lev întrebă:

— Nu ţi-e teamă că tipul ăla te urmăreşte?
— Nu. Ce vrei să spui?
— Ei, presupune că i-a părut după aceea rău că te-a lăsat în viaţă. Te va căuta, bineînţeles.
— La asta nu m-am gândit, spuse Sokolov.
— Ăsta era primul lucru la care m-aş fi gândit. Vrei să ai o armă?

Atunci Sokolov se gândise numai la Lev, la absurda posibilitate ca omul cu care vorbea el acum să fi omorât pe cineva. Această variantă părea faţă de realitate mai mult decât absurdă, deşi era ciudat că şi Lev apăruse tocmai atunci, după câteva zile. Nu ca un criminal care să cureţe un martor, ci ca un prieten care-i întindea o mână de ajutor. Nu-i trecuse prin minte gândul că criminalul se află sub nasul lui, aşa cum Lev îi sugera acum. Situaţia fusese în acel moment suficient de bizară.

— Poliţistul... Sokolov tăcu. Probabil că se va face caraghios, a câta oară? Dar el trebuia să-l prevină pe Lev.

— Poliţistul posedă o schiţă de portret a posibilului criminal...

— Tu ai făcut-o?

— M-au pus şi pe mine s-o fac. Dar nu s-au ales cu prea mult din ea.

— Şi pe mine, ai spus?
— Mai au una. Se pare că mai există cineva care a văzut.
— Da? Cine e?

— Un om bătrân. Unul care stătea la o fereastră. Privea afară şi a văzut totul. Cum s-a îndreptat criminalul spre mine şi toate celelalte. De aceea crede poliţia că am vorbit ceva cu el, cu criminalul.

— Asta ar fi fost absurd. Ţi se pare că te bănuiesc de ceva?

— Aşa s-ar părea.

— Şi omul acela bătrân? El a ajutat deci la reconstituire?

— El însuşi a făcut o schiţă. Aşa, ca un hobby.

— Sper că-l vor găsi cu ajutorul ei.

— Pare caraghios, Lev, dar schiţa...

El începu să râdă, uimit de propria lui boală, de paranoia, de psihicul lui complicat, care năştea tablouri imaginare şi iluzii.

— Da, ce se întâmplă?

— Tu semeni puţin cu el.

— Ce?

— Tu semeni cu schiţa. Cu criminalul. Ceva din ochi şi din forma nasului.

— Da. De ce nu?

— Ştiu că este o nerozie, dar există o asemănare. Şi asta nu-i totul. Şi eu...

— O, acum înţeleg, îl întrerupse Lev. ”Mă avertizezi asupra poliţaiului. Dacă vine, voi fi arestat. Ăsta este, în sfârşit, motivul pentru care voiai să-mi vorbeşti?

— Voiam doar să-ţi povestesc, Lev.

Îi părea rău. Era fără sens totul, traumatizant şi insultător. Suferea de halucinaţii.

— Sigur că eu am fost! Ce crezi tu? Bineînţeles că trebuie din când în când să scurtez pe câte unul de cap! Şi tu erai alături şi, fir-ar să fie, nu puteam să-mi calc pe inimă şi să-l trimit pe lumea aialaltă şi pe prietenul meu, despre care credeam că e-n Tomsk.

— Îmi pare rău, Lev, n-am vrut să te jignesc.

— Ai luat-o complet razna, ştii asta? Vocea lui Lev suna înfuriată.

— Ştiu că e idiot, dar ochii mei au văzut ceva care m-a făcut să mă gândesc la tine! Dar nu numai la tine, ci şi la mine însumi.

— Ce vrei iarăşi să spui?

— Schiţa. E ceva în ea din tine, dar şi din mine.

— Cum asta?

— Ceva din ochii tăi, pe faţa mea.

— Ai băut?

— Nicio picătură.

— Îţi înmoi acum învinuirea spunând că ai recunoscut ceva şi din tine?

— Nu, Lev. Aşa a fost cu adevărat. Acel desen erai tu şi eu într-o grimasă.

— Trebuie să pun jos receptorul. Am încă multă treabă, spuse Lev obosit dintr-o dată, epuizat de enunţul bizar al lui Sokolov.

— Eram paranoid. Atâtea amintiri, lucruri ciudate pe care le-am trăit împreună, probabil că trebuiau să se exteriorizeze într-o formă sau alta. îţi cer scuze.

Se făcuse linişte. Sokolov auzi un foşnet şi zgomotul unei manevre. Clincul unei brichete.

— O să uit discuţia asta, spuse Lev. Acum avea ceva în gură. Un trabuc.

— Slavă Domnului, spuse Sokolov.

— Sună-l pe Roy dacă ai nevoie de ceva.

— La revedere, Lev. Cred că-ţi primesc oferta.

— Eşti cu adevărat nebun, aşa încât nimic nu mă miră, dar ai fi şi mai nebun dacă n-ai primi-o.

Puse receptorul în furcă.

Lev dormea cu bărbia în piept, nevinovat, cu mâinile pe genunchi. Priveliştea devenea mai golaşă. Verdele dispărea dintre culori, apăreau mai multe pietre golaşe, brunuri cu nuanţe cenuşii, mai multe tufişuri noduroase. Maşinile purtau numere din Teritoriile ocupate şi la volan stăteau bărbaţi cu turbane, şoferi de taxiuri nebărbieriţi, de câteva ori observase conducând femei cu feregele. Ei trecuseră de linia verde şi rulau acum în Teritoriile ocupate, care erau numite de israelieni Iudeea şi Samaria. Sokolov nu văzuse niciun punct de graniţă sau de control, dar prezenţa armatei israeliene se simţea ca o gheară de fier în cuprinsul peisajului. La încrucişări se opreau vehicule militare de un verde-măsliniu, câteodată jeep-urile huruiau în depărtare pe drumurile uscate şi nisipoase, cu soldaţi înarmaţi până-n dinţi, cu jachete groase şi cu antenele lungi, unduitoare, ale aparatelor de comunicaţie. Într-o vale, între doi pereţi muntoşi abrupţi, desluşi în tufişurile de pe marginea şoselei o coloană de maşini militare, vehicule cu geamuri

blindate, mitraliere grele, şenile. Soldaţi gravi priveau în urma Escort-ului. În timp ce fumul de ţigări se ridica deasupra capului lor în aerul cenuşiu, alţi soldaţi se sprijineau de pereţii groşi ai unui vehicul cu şenile, cu pahare de carton în mâini, din care sorbeau cafea sau ceai. Peisajul era gol şi uscat, bătut de Dumnezeu.

Roy conducea stăpânit şi relaxat. El îl însoţise pe Sokolov de câteva ori la Haifa, la Institutul Weizman în Rehovot, fusese şofer atunci când Sokolov cu Tania şi Emma doriseră să vadă Ierusalimul. Roy era tăcut şi, în ciuda staturii lui, aproape invizibil.

Pe tot timpul călătoriilor lui, Lev nu-i dăduse niciun semn de viaţă.

Probabil că entuziasmul lui în ceea ce priveşte revederea fusese temperat de paranoida recunoaştere a lui Sokolov. Referitor la întâmplarea pe care o văzuse pe Rehov Etsel. Mersese prea departe. Cu ani în urmă ar fi trebuit să tacă faţă de Irina şi-acum ar fi trebuit să-şi ţină gura asupra suspiciunilor lui. Slavă Domnului că relaţia lui cu Tania îi acapara atenţia şi ea îi stimula nevoia de-a reveni la profesia lui.

După şapte zile de tăcere, Lev l-a sunat pe neaşteptate. Părea că uitase întâmplarea aceea. Sokolov n-a pus nicio întrebare, Lev a păstrat tăcerea.

Existau zile când stătea la Supersol minute în şir în faţa rafturilor cu votcă, în apropiere de intrare. Până acum găsise în el puterea să ia sticla din cărucior şi s-o pună la loc, mergând mai departe la rafturile cu sucuri de fructe.

Încet, încet, se împuţina cantitatea de amintiri care nu-l lăsau noaptea să doarmă, încet începea să-şi dezvolte capacitatea de-a pune capac pe memoria lui năbădăioasă. După părerea Taniei, se simţea vinovat la nesfârşit de eşecul căsătoriei lui, de pierderea copilului, de catastrofa cu racheta, de însingurarea în care trăise mama lui, şi la temelia tuturor ăstora stăteau spaimele îndurate de maică-sa, care, probabil, îi fuseseră transmise în copilărie şi lui.

— Care spaime, deci?

— Că vor fi descoperiţi. Că eraţi evrei.

— Crezi tu că o stăpânea asta atât de mult?

— Ea a avut o reacţie atât de puternică atunci când ai găsit *ketubah*-ul, nu-i aşa? Probabil că n-o să ţi-o ierţi niciodată. Te-ai simţit întotdeauna vinovat pentru că ai descoperit în modul ăsta că eşti evreu. Şi după aceea ai încercat din nou să uiţi şi să negi, deoarece era ceva supărător, ceva ruşinos, să ai părinţi evrei. Probabil că i-ai luat-o, fără să fii conştient de asta, în nume de rău.

Sokolov ridicase din umeri.

— N-am ştiut niciodată ce se poate înţelege prin a nu fi conştient.

— Chiar vrei să mă prosteşti?

— Nu, chiar nu ştiu.

Ea se uita la el surprinsă.

— Iubesc un imbecil, spuse, clătinând din cap. De ce te îmbătai aşa? Fiindcă ţi-era bine?

— Şi de asta, răspunse el.

— Şi n-aveai senzaţia că există ceva mai mult decât puteai tu înţelege? Că tristeţea ta era accentuată şi de alte lucruri?

— Poate. Nu ştiu.

— Numesc asta, pentru uşurinţă, subconştient, bine?

— Spune-i cum vrei, zise el, sau, poate, pălăvrăgesc prea mult?

— Lasă-l pe poate deoparte.

Îl privi iscoditor şi întrebându-se dacă se joacă cu ea sau nu. El se aşeză lângă ea pe bancă.

— Spune înainte, îi zise el, eu n-am dus, cred, niciodată asemenea discuţii. Numai cu Lev, cu nimeni altcineva.

— Cred că te înţeleg mai bine decât te înţelegi singur.

— Nu exclud. Şi probabil că şi eu, la rândul meu, te înţeleg mai bine.

— Te gândeşti deci la mine.

— Până la un anumit punct Te iau aşa cum eşti. Nu încep să analizez de ce eşti cum eşti. Accept asta. Nu încerc să schimb nimic.

— Te-ai plâns totuşi foarte tare de ceva.

— A fost o ieşire. Sunt şi eu, totuşi, sclavul trupului meu.

— Cu asta poţi să scuzi totul. Recunoaşte că te simţi respins.

— Asta aşa este.

— Că eşti atins în orgoliul tău masculin.

— Şi asta este aşa, chiar dacă nu ştiu în ce parte a trupului meu e cantonat orgoliul masculin.

— Eu ştiu, zise ea râzând. ”Şi asta este probabil şi cauza faptului că nu mă laşi niciodată să plec acasă înainte de-a fi încercat.

— Să mi se usuce mâna dreaptă dacă n-am s-o fac.

— Asemenea lucruri n-ai voie să spui.

Aprinsă, ea renunţă la tonul ironic al discuţiei.

— Astea sunt pentru mine fraze care m-au ajutat în Kiev. *Anul viitor în Ierusalim. Să mi se usuce mâna dreaptă dacă nu mă voi mai gândi la tine, o, Ierusalim.*

— Vrei să mergem la Ierusalim? O luăm şi pe Emma. Roy poate să ne ducă.

— Nu mai face glume despre asta, îmi promiţi?

— Îţi promit. Mergem la Ierusalim?

Au făcut un tur prin străzile comerciale, Jaffa Poort, Knesseth, Muzeul Israel cu manuscrisele de la Marea Moartă. Roy i-a sfătuit să nu viziteze cartierul arab, deoarece nebunii palestinieni umblă cu cuţitele scoase. Din cauza cuţitarilor şi a intifadei, turiştii se ţin departe de piaţa cu Zidul Plângerii, Hakotel, chiar dacă fiecare colţ şi întretăiere sunt păzite de soldaţi. La gărduleţul care desparte locul bărbaţilor de restul pieţei, Sokolov a luat dintr-o cutie o chipă de carton şi s-a îndreptat spre zid. Alături, la femei, Tania mergea cu copilul ei spre pietrele sfinte, amândouă cu ochii măriţi de emoţie, cuprinse de magia locului.

Sokolov se afla acum la cel mai înalt punct al sfinţeniei pe care-l aveau evreii, dar nu simţea nimic mistic sau metafizic. Poate melancolie, pentru că maică-sa nu va şti niciodată că el stătuse aici, ca evreu printre evrei, dar ceea ce era mai presus era senzaţia de înstrăinare la vederea oamenilor bărboşi din jurul lui. Erau îmbrăcaţi în jachete lungi negre, pe sub care câte unii purtau pantaloni de mătase până la genunchi, cu şosete albe strânse pe picior şi din cauza bărbilor lor întunecate, cărunte sau roşii-aprins (încă din Tel Aviv observase că mulţi hasidici erau roşcaţi), figurile lor aveau ceva asemănător, de parcă ar fi fost fraţi cu toţii. Tinerii hasidici erau în general foarte

slabi, iar cei mai în vârstă împliniţi, mulţi purtau ochelari groşi şi evitau să fie priviţi. Sokolov părea un gol. El nu era nici măcar un evreu asimilat, el era cel mult unul fals, molipsit de comunism. Zecile de hasidici din jurul lui îşi reciteau bălăbănindu-se rugăciunile, cu perciunii fluturându-le pe lângă obraji, şi Sokolov nu lăsa să se observe că el se uită cu uimire la îmbrăcămintea şi comportamentul lor. Dumnezeu, care le-a cerut lor asta şi în acelaşi timp şi Constanta lui Planck, şi $E = mc^2$ al lui Einstein, şi nesiguranţa cuantumului, a fost o fiinţă ciudată.

A intrat plin de curiozitate în catacombele din stânga zidului, în peretele de sub clădirile din partea de nord a pieţei. A pătruns într-o galerie de ev mediu cu nişe, camere şi şil-uri, în spatele uşilor zăbrelite, în care întunericul era împrăştiat prin lămpi ce răspândeau o lumină misterioasă, portocalie. El, reprezentantul spaţiilor tehnologice, se afla acum în spaţiul dumnezeului fără mâini şi fără faţă, spaţiul magiei şi al minunilor, stăpânit de eternitate. El cunoştea spaţiul din timpul călătoriilor lui în votcă, şi recunoscu ceea ce hasidicii voiau să evoce prin rugăciunile lor ritmice. O făceau prin limbă, materia rugăciunii şi a implorării, prin care îşi lărgeau conştiinţa (sau, poate, şi-o strâmtau, el nu ştia), şi drept urmare vedeau Lumina Dumnezeirii. Citise despre asta. Aceştia erau misticii. Călătoreau în transă prin Cheikalot, sferele şi palatele cereşti, în drum spre Tronul Dumnezeiesc, care se scaldă în lumina *shekinah*-ului, Prezenţa Dumnezeiască. El era un copil de evrei tăinuiţi, dar simţea năzuinţa hasidică spre Lumină.

În timp ce, asemenea lui Lev, adormise în maşină, amintirea catacombelor îi provocase un vis. Era în vizită la părinţii lui în Moscova Maică-sa se afla în bucătărie, iar taică-său, afară, în stradă, împărţea pamflete. Mergea câţiva metri lângă un călător, îi strecură în mână o foaie şi aştepta să apară un altul. Dar nimeni nu voia să păstreze foaia. Din când în când taică-său se aplecă să adune foile aruncate şi să le împartă din nou. Ce e scris pe ele? o întrebase pe maică-sa, care croşeta. Firul-ieşea din cuptor, de fiecare dată ea mai trăgea afară câte-o bucată, croşeta până când firul ajungea întins ca o coardă şi apoi trăgea din nou de el, până când avea suficient pentru un nou şir. Că evreii trebuie să meargă în Israel, scrie în pamflete,

spusese ea, şi tu trebuie de asemenea să pleci, fiindcă aici sencurcă lucrurile, chiar dacă Stalin ţine ţăranii sub obroc, dar în ei nu poţi avea încredere. Eu nu vreau să merg în Israel, răspunsese el, eu vreau pe Saturn. Mama lui râsese. Acolo locuieşte Dumnezeu, spusese ea, pe cealaltă parte a lui Saturn locuieşte Dumnezeu. El îşi trăsese un scaun alături, se aşezase şi începuse să explice: Saturn se învârte în jurul axei sale în aşa fel, încât am fi putut de mult să-l vedem pe Dumnezeu. Ea clătinase din cap şi spusese: Saturn poate că se învârte, dar Dumnezeu merge repede, mai repede decât poate să se învârtă Saturn, de aceea rămâne mereu pe cealaltă parte: el se ascunde, fiindcă nu vrea să fie văzut. De ce? voise Sokolov să afle. Un zâmbet trist apăruse pe faţa ei. Deoarece tu, ca evreu, trebuie să te ascunzi, spusese ea.

Capitolul 2

Sokolov a deschis ochii în momentul în care Roy scotea revolverul din sertarul pentru mănuşi. S-a uitat dintr-o parte la Lev, care-l privea zâmbind.

— Ai dormit bine?

— Eram ca pe altă lume.

Lev a făcut un gest spre peisaj. Erau într-un loc trist, pe marginea unei văi pustii. Fire electrice duceau spre nişte case, la câteva sute de metri mai departe, apoi stâlpii de telegraf dispăreau după un deal şi, aproape de punctul în care se găseau ei, se afla un munte de gunoaie, sticle, conserve, frigidere vechi, camioane.

— Am cumpărat tot ce vezi împrejur, spuse Lev. ”Locul era al primăriei, nu al vreunui particular. Din punct de vedere administrativ, era stăpânit de militari. Am preluat locul de la ei. Putem să devenim coproprietari, dacă vrei.

— De ce acest loc? Sokolov îşi fixă privirea asupra armei pe care Roy o încărca cu cartuşe albastre.

— Pentru că aici nu se află nimic.

— Şi arabii?

— Ei pot să lucreze aici. Întâi trebuie să se construiască, apoi pot să lucreze în fabrică.

— Şi ai să înfiinţezi o fabrică în Tel Aviv?

— Acolo nu primeşti subsidiu.

— Şi ai nevoie de aşa ceva?

— Vorbim de milioane de dolari, Saşa! Poţi să-i laşi să-ţi scape?

El a făcut o mişcare din cap şi au coborât, în acelaşi timp cu Roy, care şi-a băgat arma sub cureaua blugilor, pe muşchiul tare al abdomenului.

Pe drumul nisipos se zăriră două jeep-uri militare. În amândouă maşinile stăteau trei soldaţi cu uniforme verzi-măslinii, cu capul acoperit cu berete roşii. În primul jeep era un ofiţer cu o uniformă de culoarea nisipului, cu capul gol, cu bereta roşie pusă ca o tolbă sub epoletul stâng al cămăşii. În urma maşinii nisipul se ridica de parcă ar fi fost ceaţă. Când s-au oprit, a coborât doar ofiţerul.

Era cu câţiva ani mai în vârstă ca Lev şi Sokolov, de patruzeci şi opt sau patruzeci şi nouă de ani, un om cu o figură

antrenată şi cu pas obosit, trădând siguranţa de sine. Avea ochelari de soare cu sticla argintată, un pistol într-o husă deschisă pe şold, şi, cu tot praful, cizmele lui erau lustruite. Lev l-a îmbrăţişat şi şi-au strâns mâinile, cu zâmbete largi, secunde în şir. Sokolov n-a putut auzi ce-şi spuneau unul altuia.

Lev l-a strigat:

— Saşa!

Sokolov s-a îndreptat spre ei. Erau la jumătatea drumului între jeep-uri şi Fordul Escort.

— Saşa, el e colonelul Uri Bar-On. Uri, el e Saşa Sokolov.

Sokolov i-a strâns mâna puternică. Sticlele de la ochelarii celuilalt oglindiră propriul lui trup, bine format. Gulerul deschis al uniformei lăsa să se vadă un gât musculos şi părul negru de pe piept. Opiul avea un păr cărunt des, destul de lung la ceafă, ca al unui play-boy.

— Colonelul a fost intermediar şi după pensionare, de-acum un an, nu-i aşa, Uri? militarul aprobă, peste un an intră în serviciu la întreprindere, ca şi consultant.

— O să avem mult de-a face unul cu altul, Saşa.

— Aştept asta, domnule colonel.

— Spune-mi Uri.

— Uri, rosti Sokolov.

— E minunat aici, nu-i aşa? zise militarul.

— Cam părăsit, spuse Sokolov. Militarul nu avea însă urechea formată pentru cinism.

— Peste un an o să arate cu totul altfel, adăugă el optimist.

— După mine, în curând se vor aşeza aici caravanele câtorva colonişti.

— Şi asta o ştii deja? întrebă Sokolov.

Bar-On sugeră că el are cunoştinţă despre acţiunile unor grupuri fanatice, pregătite adesea în secret şi oficial împiedicate, chipurile, de armată, al căror scop este să formeze aşezări în Teritoriile ocupate.

— Nu ştiu nimic, presupun doar că ştiu. Intuiţia îmi spune, zise el zâmbind.

Lev îi dădu lui Roy ordin să aducă trabucurile din maşină.

— Amândouă cutiile.

El veni între Sokolov şi colonel şi-şi aşează câte-o mână pe umărul fiecăruia, legându-i prin asta. Priveau la valea de dedesubt. Lev spuse:

— Asta va fi o investiţie bună. Uri, tu ai contacte grozave, iar tu, Saşa, aş putea să spun că ai astfel asigurată expertiza tehnică în întreaga lume.

— Nu te subestima pe tine, spuse Sokolov.

— Eu sunt managerul. Nu mă ocup cu conducerea tehnică.

— Până când fabrica va fi gata, facem satul acela să dispară.

— Am toată încrederea în tine, Uri, spuse Lev şi drept dovadă îl bătu pe umăr.

— Palestinieni? întrebă Sokolov.

— Toţi cei ce locuiesc acolo sunt palestinieni, spuse Bar-On.

— Este teritoriu israelian, chiar dacă mai locuiesc palestinieni.

— Aveţi greutăţi din cauza lor?

— ”Scopul este să înfiinţăm aici o localitate israeliană, Saşa, spuse Lev. ”Dacă vrem să lucrăm aici, trebuie să clădim case, şcoli, magazine, un spital. Asta nu înseamnă numai a deschide o fabrică, asta înseamnă a crea o lume.

— Nu e spaţiu destul în Negev? Sokolov rămase îndărătnic, fiindcă un drept nu-l făcea pe celălalt mai puţin valabil. Probabil că evreii aveau dreptul să trăiască aici, dar pentru asta nu puteau să-i pună pe fugă pe palestinieni din colibele lor sărăcăcioase. Pentru un motiv sau altul, palestinienii îşi construiseră casele aici, probabil în urmă cu secole, şi planurile fabricii nu trebuiau să se răsfrângă asupra lor.

— Saşa este o persoană etică, i-a explicat Lev colonelului. ”De când îl ştiu, şi asta înseamnă mai mult de 28 de ani, de când îl conduc pe Aleksandr Ivanovici Sokolov, el îşi pune în faţa oricărui plan conştiinţa.

— Ăsta este terenul nostru, spuse colonelul şi făcu un gest prin care cuprinse tot peisajul, astea sunt Iudeea şi Samaritania biblică. Dumnezeu ne-a îndrumat aici. Am rămas aici întotdeauna. Aici au locuit întotdeauna evrei. Şi mai încolo, în Nablus, peste munte, în Hebron, în Ramallah, toate au fost ţinuturi evreieşti. De ce au devenit acestea oraşe palestiniene?

Pentru că evreii au fugit din cauza terorii palestiniene. Încă din anii 20 îi vânau pe evrei. Niciodată n-au încetat Până în ziua de astăzi. Dar în această ţară îşi au evreii rădăcinile. De nesmuls. Acum, ne întoarcem înapoi. Fructificăm ceea ce palestinienii au lăsat să putrezească. Priviţi valea asta. Au lăsat gunoaiele în spatele casei. Priviţi cu atenţie. N-au nici cea mai mică idee despre timpurile moderne.

— Nu crezi că trebuie să ştie ei singuri ce vor? întrebă Sokolov.

— S-o ştie. Lasă-i în evul lor mediu.

— Exact la fel ca hasidicii noştri.

— Sunt de acord cu tine. Şi hasidicii trebuie să facă armată. Fără excepţie. Altfel, n-au decât să se ducă la New York sau Antwerpen. Dar, mă rog, asta-i o problemă a Knesseth-ului. Pe acest loc se va construi un oraş evreiesc. Palestinienii au propriul lor pământ. Asta se numeşte Iordania. 60 dintre locuitori sunt acolo palestinieni, ştii asta, Saşa? Să trăieşti împreună cu ei este imposibil. Aparţin unei alte culturi. Ai văzut asemenea diferenţe adânci în Uniunea Sovietică. Dacă aduci unul lângă altul anumite popoare, ai o explozie. Trebuie să tragi o concluzie: nu ne putem înţelege cu ei. Noi suntem apuseni, ei sunt altceva. Observăm asta în fiecare zi.

— Putem să-i tratăm cu respect, a susţinut Sokolov.

— Cu respect pentru noi înşine, l-a corectat colonelul.

— Nu le întoarce spatele.

— O să-ţi dau un exemplu. În 1973 am luptat în Golan. A fost sângeros acolo. A trebuit să rezistăm până ne-au sosit întăriri. S-au prăpădit mulţi tineri atunci. Prizonierii pe care i-am făcut noi au fost trataţi potrivit Convenţiei de la Geneva. I-am tratat omeneşte. Tinerii noştri au fost maltrataţi de sirieni ca nişte insecte. Li s-au scos ochii, li s-au tăiat penisurile, li s-au băgat testiculele în gură. Aşa i-am găsit când i-am respins pe sirieni spre Damasc. Arabul este un animal sălbatic. Presa din Vest ne condamnă. Tâlhărimea din Bagdad, Damasc şi Tripoli e admirată.

— Pe moment, lucrurile stau altfel, spuse Sokolov, referindu-se la Saddam Hussein.

— Dacă lui i se alătură islamiţii, vor fi şi aici bubuituri.

— Multă politică, spuse Lev.

— Totul aici e politică, fiecare piatră, fiecare muşuroi de nisip, răspunse militarul.

Roy i-a adus lui Lev două cutii de trabucuri. Lev i-a dat una lui Bar-On.

— Asta e pentru tine, Uri.

Atent, militarul a deschis cutia. A aruncat o privire asupra conţinutului, fără ca Sokolov şi Roy să poată vedea şi ei, şi a dat din cap aprobator către Lev, care, din cealaltă cutie, ţinută de Roy deschisă, a luat un trabuc.

Soldaţii, la o oarecare depărtare, păreau să nu aibă niciun interes pentru discuţia pe care o purta comandantul lor şi stăteau să fumeze în jeep-uri. Unul dintre ei privea printr-un binoclu aşezările palestiniene. Roy i-a oferit şi lui Bar-On un trabuc, dar acesta l-a refuzat.

— Saşa, Lev şi-a scos trabucul, Uri a întâlnit mulţi oameni în cariera lui militară. Pe care în decursul anilor va trebui să-i întâlneşti şi tu. Ei au cu toţii întrebările şi cererile lor speciale, şi tu va trebui să le satisfaci. Împreună cu o echipă de oameni buni. Uri mi-a dat o listă de nume, şi eu sper că tu vei purta discuţiile cu ei.

Sokolov aprobă. Încă nu ştia precis care erau planurile lui Lev.

— Bineînţeles, răspunse el.

— În curând ne vom întâlni şi vom face un plan de lucru amănunţit, spuse Lev.

— Cu plăcere, răspunse Sokolov.

Bar-On spuse:

— îţi stau la dispoziţie, Lev. Îţi mulţumesc pentru trabucuri.

— Nu le aprinde pe toate deodată, Uri.

Militarul râânji. Îi întinse lui Sokolov mâna.

— Mă bucur că te-am cunoscut, Saşa.

Sokolov aprobă.

— Uri... Avem un prieten comun, Ilan Ben Zwi.

Ăsta era Ciomiakov, omul care-l dusese pe Sokolov la detectorul de minciuni şi trebuise să constate că nu este destul de stabil pentru o slujbă, ceea ce însemna un risc pentru securitate.

— Am studiat împreună cu el, mai demult, la Moscova.

— Mi-a povestit asta, da. OK, Saşa. Pe curând.

Lev l-a condus pe Bar-On înapoi la jeep-uri, cu o mână pe umărul lui, şi Sokolov a înţeles că Bar-On voise doar să-i comunice că el se informase asupra trecutului lui şi că ştia totul despre el.

Sokolov s-a întors spre Roy, care se sprijinea ceva mai departe cu mâinile încrucişate de Fordul Escort şi fuma o ţigară. S-a apropiat de tânărul uriaş.

Capota Escort-ului strălucea.

— Îl cunoşti pe Bar-On? întrebă Sokolov.

— Normal.

— Lev îl cunoaşte de mult?

Roy a ridicat din umeri:

— N-am idee.

— E un militar bine cunoscut?

— Se pare că a ţinut piept de unul singur unei întregi brigăzi de tanchişti pe Golan. Este un erou naţional.

Bar-On s-a urcat în maşină şi jeep-ul a pornit. Mergând cu viteză redusă, au trecut pe lângă Escort, şi Bar-On i-a făcut lui Sokolov un semn cu mâna. Acesta i-a răspuns la salut. O sută de metri mai încolo, jeep-urile au luat viteză şi s-au pierdut într-un nor de praf.

Lev se-ntoarse:

— Ăsta este deci Bar-On.

— Un om deosebit.

— În cea mai neînsemnată ipostază a lui. El are valoare în aur, Saşa. Are intrare pe piaţa internaţională.

— Ce fel de piaţă internaţională?

— Piaţa internaţională de arme. Roy...

Roy se dezlipi de maşină şi se îndepărtă de ei. Lev îi dăduse ordin să aştepte la o oarecare distanţă, de la care nu putea auzi ce vorbesc. Porni spre vale, cu trabucul între degete, şi aşteptă până când tânărul fu destul de departe.

— Vom face aici o linie electronică prin care vom fabrica dirijabile de arme, bombe smars, computere rammers, poate chiar minirachete.

— Vom deveni fabricanţi de arme?

Munca lor în Kaliningrad fusese pur civilă, niciodată nu li se dăduseră sarcini sau obiective militare. Industria militară

spaţială era stabilită în Oraşul stelelor, oraşul-geamăn cu Kaliningradul, cu infrastructură, tehnicieni şi fabrici proprii. În Uniune nu li se propusese niciodată această alternativă şi, dacă asta s-ar fi întâmplat, probabil că el n-ar fi putut s-o evite. Aici însă, el putea. Spuse:

— Poţi să produci orice doreşti, Lev. Ai bani şi cu ei poţi cumpăra oameni care ştiu câte ceva, de ce tocmai arme?

— Bar-On va fi consultant permanent, pentru un onorariu impunător, dar noi vom fi adevăraţii parteneri. Tu primeşti drept de semnătură, drept de a decide asupra a milioane de dolari şi tu însuţi vei câştiga în primul an o sută de mii de dolari, la fel ca mine, şi apoi ne vom ridica frumos la o sută cincizeci, două sute şi, drept urmare, ca deţinători de acţiuni, o să avem cotă parte la câştig.

— Vorbesc despre mine, nu despre bani.

— Opreşte-te, Saşa. Lev îl privi obosit. Opreşte-te cu prostia asta. Destul cu etica. Îţi ofer o poziţie de vârf. Trage concluziile, gândeşte tot ce vrei să gândeşti, dar nu începe să te lamentezi asupra a ceea ce se cuvine şi ce nu. În lume au loc războaie, chiar dacă noi fabricăm sau nu fabricăm chestiile astea.

— Vom fi copărtaşi.

— Suntem copărtaşi deja, Saşa. Suntem copărtaşi pentru că trăim.

Un gând care lui Sokolov nu-i era străin. Dar erau liberi să aleagă partea bună, chiar dacă şi aceasta ar fi adus după sine sentimentul vinovăţiei. Lev nu făcea nicio diferenţă între partea bună şi cea rea. Voia să trăiască tot ceea ce era posibil de trăit.

De la aşezările din vale răzbiră până la ei glasuri. Cântece de copii. Sokolov se întoarse şi văzu un grup de copii stând în cerc. Întrebă:

— De ce vrei asta?

Lev îşi duse trabucul la gură, trase adânc. Când îşi deschise gura şi-şi dezlipi buzele, din gâtlej îi ieşi un fum gros.

— E o iniţiativă. Să pui pe picioare o firmă. O industrie.

— Nu ştiu...

— Poţi să te întorci la rigolă. Cu ochii mijiţi, Leşava privi spre vale.

Sokolov fu şocat de tonul aspru, de anunţul lipsit de prietenie, de privirea rece aruncată asupra văii. Dar Lev avea dreptate. Sokolov n-avea altă alternativă. Va fi de acord. Ceea ce făcea acum era să-şi apere sufletul cu o pojghiţă subţire de scuze. Va face un lucru respins de conştiinţa lui. Va câştiga o sută de mii de dolari producând arme, şi va trăi cu ideea că taică-său s-ar răsuci în mormânt dac-ar şti. Tatăl lui era mort Dar, undeva în memoria lui răvăşită, sub capacul pe care-l pusese el de vreo câteva săptămâni, taică-său mai trăia învăţat pentru a deveni rabin şi convertit la marxism. Cât Sokolov nu va bea, taică-său îşi va ţine gura.

— Când începem? întrebă.

Trabucul arsese în bună parte, şi-acum era destul de uşor pentru a putea fi menţinut între dinţi. Hotărât, Lev îi întinse mâna. Sokolov i-o întinse şi el.

— Hârtiile sunt gata la avocat, spuse Lev.

Capitolul 3

Pe drumul de întoarcere, Sokolov întrebă:

— Tu te-ai circumcis, Lev?

Lev stătea acum în faţă, lângă Roy, şi se întoarse spre el cu un rânjet.

— Da.

— Când?

— În Tbilisi.

— De ce acolo?

— Am vrut să devin evreu în toată regula, nu numai pentru documente şi viză. Şi-atunci m-am lăsat circumcis de un islamist.

— E valabil?

— N-am idee. Arată în orice caz absolut evreieşte. În New York am auzit că fiecare se lasă circumcis, evreu sau ne-evreu.

— A fost greu?

— Se umflă, e o vreme îngroşat şi te doare când urinezi, câteva săptămâni. Pe urmă trece.

— Nu e absurd ca, dintr-o dată, să ai un alt sex? Simţi totuşi altfel, am impresia.

— Ca şi când ai începe o nouă viaţă. De ce?

— Prietena mea vrea asta.

— Povesteşte-mi ceva despre ea. Cum o cheamă, ce face, e frumoasă?

— O cheamă Tania Hirsberg. În Kiev era profesoară. Şi, pentru mine, e destul de frumoasă. Spera că acest ”pentru mine” să fie edificator.

— Şi vrea ca tu să te duci la moheel?

— La vârsta noastră, asta o face un chirurg. Sub anestezie.

— Islamitul o face fără anestezie, amice!

— Eşti nebun.

— Un băieţel de o săptămână nu e nici el anesteziat. Dacă vrei să ştii cum simţi cu adevărat acest lucru, atunci te duci la moheel.

— Am până una-alta destulă imaginaţie, răspunse Sokolov.

Lev rămânea un om misterios. Părea fără conştiinţă, nu voia să se supună regulilor şi legilor, dar, în acelaşi timp, avea în

el ceva de erou romantic, a cărui temeritate te minuna şi te emoţiona.

Faptul că Lev se lăsase circumcis fără anestezie diminuase frica lui Sokolov, deoarece acest lucru se învecina cu nebunia şi, în acelaşi timp, felul în care Lev vorbea despre asta părea o nesăbuinţă tinerească, sinonimă curajului. Lev era curios din fire, deci o făcuse. Lev dorise să experimenteze un asemenea lucru, deci se supusese lui.

Când intrară în Tel Aviv, era o oră de vârf. Străzile principale erau larg tăiate, dar circulaţia era aglomerată, şirurile fără sfârşit de autoturisme personale, camioane, autobuze înaintau la pas. Gaze de eşapament pătrundeau în maşini, peste tot se auzeau claxoanele şoferilor enervaţi, din când în când vedeai pe câte unul, cu o figură congestionată, cum se apleacă peste parbriz şi strigă, blagoslovind pe un altul.

— Mulţi oameni sunt pe-aicea supraâncărcaţi nervos, spuse Lev. ”războiul, starea economică proastă, miile de ruşi care năvălesc în ţară. Oamenii sunt plini de îngrijorare, astfel încât nu-ţi trebuie să..., el pocni din degete, le faci decât atât, că ei se şi năpustesc unul asupra altuia.

Îl lăsară pe Sokolov la apartamentul lui din Rehov Ben Yehuda. Curtenitor, Lev coborî cu el.

— Mâine, la ora nouă, mergem la avocat, bine? îl sun acum. Roy vine să te ia la opt şi jumătate. Ştii care va fi numele firmei?

— Care?

— *November Enterprises.*

Sokolov zâmbi.

— Mai am încă două întreprinderi. Se numesc *August* şi *Septembrie.* Vreau să am 12.

— Frumos.

Lev îi luă mâna.

— Încă ceva.

— Da?

— A sunat Irina.

— Zău?

Sokolov nu întreprinsese nimic, nu trimisese nicio scrisoare, nici bani. Se gândise mult la asta, dar trimiterea banilor era ca şi când s-ar fi plătit de o datorie. Şi datoria era

atât de mare, încât nu voia să şi-o amintească. Să te plăteşti de aşa ceva nu avea niciun sens. Dacă voia să-şi facă un viitor cu Tania (şi aici era inclusă şi Emma), trebuia să înmormânteze trecutul! Deci, de preferat, nicio veste Irinei.

— Ieri. A vorbit Roy cu ea.

Sokolov îi aruncă o privire lui Roy, care aştepta răbdător. Maşina stătea parcată jumătate pe trotuar, ca să nu încurce circulaţia.

— Ce voia?

— Te-a rugat să o suni.

— S-a întâmplat ceva deosebit?

— Nu. Roy n-a ştiut dacă poate să-i dea numărul tău de telefon.

— Unde e ea acum?

— La părinţii ei, la Leningrad. Mai ai numărul?

— Nu.

— O să ţi-l dea Roy la telefon. Curaj, Saşa.

Câteva ore mai târziu, prin fire de mii de kilometri, prin zeci de staţii telefonice, vocea ei a ajuns în receptorul lui, estompată de zgomote şi întreruperi.

— Eu sunt, a strigat el.

Ridicase vocea din cauza neliniştii şi a proastei legături.

— Saşa? Tu eşti? Acum strigă şi ea. Familiaritatea vocii ei l-a emoţionat. În ciuda timpului scurs şi a reşedinţei lui schimbate, în el se redeşteptase un sentiment pe care-l crezuse uitat, pentru fata de la centrul de calcul de la staţia de zbor.

— Da! Irina! Te sun din Israel!

— Cum e acolo?

— Cald! Dar acolo?

— Foarte prost, Saşa! Magazinele sunt goale. Nu ştiu cum vom rezista lunile următoare.

— Am să-ţi trimit bani. Dolari. Cu ei poţi să cumperi de la piaţă.

— Ce?

— Am să-ţi trimit dolari. DOLARI.

— E vorba de fata ta Nu de mine!” strigă Irina, dându-i astfel de înţeles limpede că va întrebuinţa banii pentru Nataşa, nu pentru ea.

Cu toate astea, un junghi dureros îi trecu prin inimă.

— S-a-ntâmplat ceva cu ea?

— N-are niciun viitor aici! Niciun viitor!

— Va fi mult mai bine, dacă perestroika reuşeşte.

— Doar haosul va fi mai mare.

— Am să trimit bani.

— Ne putem folosi aici de ei.

— Ce fac părinţii tăi? Cum le merge?

— Tata a murit! Acum trei luni. Perechile nu îmbătrânesc niciodată împreună. Totdeauna supravieţuiesc femeile.

— Ce trist pentru tine. Trebuia să mă suni.

— Nu ştiam unde eşti.

— Iartă-mă! Ai dreptate.

Pe-atunci locuia încă în Herzlia; avea încă destulă putere pentru a face ceva şi încredere în sine pentru a putea trimite bani şi medicamente. Dar, retroactiv, acesta era un gând lipsit de noimă, o încercare goală de a masca lipsa lui de interes pentru soarta lor.

— Ai divorţat? strigă el.

— Da! Era beţiv!

— Şi eu am fost.

— Numai după. Şi când bea, era agresiv! A fost o greşeală. Aşa se-ntâmplă. Şi tu?

— Nu sunt însurat.

— Ai pe cineva?

— Am o prietenă, da!

— E tânără?

— Cu câţiva ani mai tânără.

Ea spuse ceva, o frază pe care el n-o putu înţelege.

— Ce spui? strigă el.

— Mai puteţi face copii.

— Posibil, da.

— Şi Lev?

— Şi el e singur.

— Deci sunteţi din nou împreună.

— Da. S-ar părea că aşa ne e dat.

— Când m-a sunat, am fost înmărmurită. Te căuta pe tine.

— Deschidem o întreprindere.

— Ce?

— O întreprindere! Lev împreună cu mine.
— Se poate face asta uşor?
— Da.
— Saşa! Am o rugăminte.
— Da.
— Nataşa! Nu e bine pentru ea aici.
— Ce vrei să spui?
— Se îmbolnăveşte des. Nu e un copil rezistent. Trebuie să plece de aici.

El rămase tăcut, simţind povara paternităţii pe umeri, la pătrat, din pricina sentimentului de vinovăţie acumulat în ani.

— Am să trimit bani! Destui pentru mâncare şi îmbrăcăminte!

Cu salariul pe care-l câştigă la Lev îi va fi uşor să le întreţină.

— Totul îi face rău! Iernile! Ceaţa! Trebuie să plece de aici.
— Ce vrei, deci? întrebă el, ştiind răspunsul.
— Nu e posibil să vină la tine?
— Numai Nataşa.
— Şi eu!
— Ce să faci tu aici?!
— Ce fac aici.
— Toţi ruşii aici sunt şomeri! E greu!
— Aici e şi mai greu. E vorba de copilul tău, Saşa.
— Ştiu asta.
— Dacă n-ar fi fost într-adevăr greu aici, atunci fii sigur că nu te-aş fi rugat!
— Înţeleg asta Dar cum să facem? ”Nu ştiu!
— Nu eşti evreică! Nici Nataşa!
— Putem deveni!
— Asta nu-i atât de uşor!
— Se poate reuşi totuşi.
— Nu cunoşti problema. Aici e cu totul altfel.
— Iar aici nu vom supravieţui.

El rămase din nou tăcut. Nu putea să-şi închipuie reîntoarcerea Irinei aşa, ca şi când anii dintre catastrofă şi reînviere ar fi putut fi şterşi. S-ar fi cuvenit ca el să fie mai clar, să-i explice. Dar o nouă viaţă devenea acum dificilă, când ştia că Nataşei i se ruinează sănătatea. Nu-şi putea aminti ca ea să fi

fost mai slabă decât alţi copii, avusese bolile copilăriei, ca orice copil normal.

— Lasă-mă să mă gândesc, strigă el. ”Trebuie să meditez asupra acestei probleme. Mă ia prin surprindere.

— Înţeleg!

— Şi mama ta?

— Ea rămâne aici. Merge în fiecare dimineaţă la biserică.

— Şi tu vrei să devii evreică?

— Pentru Nataşa! Da!

— Îţi trimit bani.

— Îţi mulţumesc!

— Mă voi gândi! strigă el.

— Când mă mai suni?

— Peste o săptămână-două! Când voi şti ce trebuie să fac!

— Bine! fără să salute, ea întrerupse legătura.

Singurul lucru care l-ar fi putut calma acum era o plimbare cu Tania pe bulevard, de-a lungul ţărmului, printre bătrânii preocupaţi şi printre clovnii şi muzicanţii care adunau câţiva şekeli. Dacă Irina ar fi venit cu Nataşa, ar fi pretins probabil că încă mai sunt căsătoriţi, fiindcă altfel n-ar fi putut, ca neevreică, să beneficieze de Legea reîntoarcerii. Dar el nu voia să renunţe la Tania, hotărâre pe care o luă acum, chiar dacă pentru asta va trebui să joace rolul tatălui Emmei. Se părea că discuţia cu Irina îi înlăturase îndoielile şi că, în sfârşit, devenise pentru el clar ce voia. Va trebui să-i spună limpede Taniei. Voia să-i povestească totul chiar acum, înainte de-a se înfricoşa de adevăr. Trebuia s-o convingă pe Tania de intenţiile lui. Cu o bucată din pielea lui.

Lumea a înnebunit, se gândi, deschizând uşa liftului.

PARTEA A PATRA.
Capitolul 1

Când narcoza începuse să-şi facă efectul, Sokolov auzi de departe şoapta uimită a unei infirmiere: „Americanii bombardează Bagdadul!”

„Război”, gândi el, „va fi război.” Se opusese chimicalelor, care-l scoteau în afara trupului său, dar voinţa i se înmuie şi fu supt într-un spaţiu nelimitat. Trăi acolo o senzaţie ciudată, se mişca în direcţia unei lumini uriaşe. Ca şi când n-ar fi avut trup, masa în repaus fiind nulă, se îndrepta ca un boson în direcţia unei surse orbitoare, dar şi toţi fermionii, purtătorii de masă, se îndreptau spre foc. Ideea că se va topi în lumină, împreună cu tot ceea ce există, era însoţită de o senzaţie de fericire. Simetria reintra în vigoare. Ceea ce într-o fracţiune de secundă după Big Bang se rupsese, unitatea materiei originare, se reaşeza acum. Îl pătrundea o căldură intensă, ba nu, căută o altă descriere; el era căldura.

Era cuprins într-o reunificare a tuturor forţelor. Secretele unor bizare valori de masă, părţi ca electronul (0,511003 MeV) şi protonul (938,2723 MeV) se dizolvau în lumină, şi el, fericit, hoinărea printr-o catedrală de foc.

După un timp nelimitat, ajunse la el ideea că e într-o cameră de operaţie în Spitalul Ichilov din Tel Aviv. În jurul lui erau oameni în halate verzi-deschis, un chirurg, o infirmieră, un anestezist. Se prezentase la spital dimineaţa devreme şi într-o cămăruţă se pregătise cu un infirmier pentru operaţie. Îşi amintea că infirmierul semăna mult cu Charlie Chaplin.

— Fecunditate, înmulţire, plăcere, spusese Tania ieri. ”Nu e doar aşa, o bucată de piele.

— Sunt bărbaţii circumcişi mai buni? întrebase el.

— Mai buni?

— Aşa, produc o mai mare plăcere, durează mai mult sau mai puţin?

— N-am nicio idee, spusese ea, n-am niciun termen de comparaţie.

Avea să dureze cel puţin trei săptămâni până să poată face dragoste cu ea. Trebuise să se supună unei anestezii totale, tăietura urma să se vindece peste o săptămână, timp în care

sexul său va lua forma şi culoarea unei vinete, aşa-l prevenise doctorul (când îi povestise Taniei, ea spusese că e înnebunită după mâncarea de vinete). Din cauza emigraţiei ruseşti, circumcizia la maturitate devenise o operaţie de rutină. Sokolov era unul dintre cei mulţi care intrau azi la cuţit şi, înainte de a se putea duce acasă, împreună cu ceilalţi proaspăt circumcişi, va fi binecuvântat de rabin. Va deveni astfel pe dea-ntregul evreu. Un emigrant credincios care se asociase unei sinagogi putea să-şi facă operaţia gratis, dar Sokolov nu era membru pe nicăieri, aşa că trebuise să-şi plătească operaţia. Cei 1200 de dolari îi împrumutase de la Lev.

Americanii bombardează Bagdadul. Îşi aminti asta. Simţi partea de jos a trupului în bandaje şi orice senzaţie amorţită în acel loc îi provoca un gând dureros. S-o fi întâmplat vreo greşeală? Va trebui de acum înainte să treacă prin viaţă ca un eunuc? îşi pipăi cu grijă bandajul. După dr. Shulman, aceasta era o operaţie ca de apendicită sau ca un transplant de retină. Nu simţi nimic, ca şi când trupul lui s-ar fi terminat sub centură. Totuşi avea senzaţia că îl doare. Era şi nu era. Fiecare nerv îl făcea alert, dar calmantele preîntâmpinau ajungerea semnalelor la creier. Simţi dedublarea mai puternică decât oricând: spiritul liber, rătăcitor şi plin de îndoieli, iar trupul înlănţuit, stăpânit de legile naturii. Probabil că acesta era sensul experienţei pentru inventatorii ritualului. Nevăzutul, imaterialul Dumnezeu al evreilor îşi crea propria lui plăcere din suferinţele pe care le suportau cei ce credeau în el, pentru a-i arăta că-l slăveau. Remuşcările lui Sokolov aveau rădăcini adânci. Strămoşii lui fuseseră răspunzători în fiecare zi de cea mai strălucitoare abstracţiune pe care o inventase omenirea, Dumnezeul universului. Sokolov era răspunzător pentru el însuşi. Nu ştia care dintre cele două alternative era cea mai grea. În Tora se punea accentul pe a privi. Anumite lucruri nu trebuiau văzute. Templul evreilor era golaş, fără imagini, fără icoane, numai cuvântul şi limbajul răsunau în spaţiile de rugă. Doar Moise stătuse faţă în faţă cu Creatorul, căruia, în ciuda acestui fapt, nu putuse să-i vadă chipul. Atotputernicul trebuia să rămână idee, în acest mod a fost el încorporat în conştiinţa evreului. Prin aceasta, avea şi Sokolov parte de privirea dumnezeiască şi prin

ea privise şi ştiuse el. Schiţa pe care o făcuse pictorul amator era un semn metafizic. Sokolov văzuse, Sokolov tăcuse. În ochii unui evreu, el era la fel de vinovat ca însuşi criminalul.

Uşa camerei lui se deschise. Încercă să vadă faţa asistentei, dar lumina de pe coridor era prea violentă.

— Totul e bine, domnule Sokolov?

El încuviinţă, cu ochii închişi.

— Aveţi dureri?

Scutură din cap. Probabil că ceea ce simţea el era o stare normală după o asemenea operaţie.

— Vreţi să vă dau ceva?

Din nou clătină din cap. Nu ştia ce oră ar fi putut să fie, dar nu putea fi mult mai târziu decât sfârşitul dimineţii sau începutul amiezii. Trebuia să rămână aici sub observaţie până a doua zi dimineaţă şi să se întoarcă peste o săptămână la control. O înghiţitură de votcă Nu mai băuse de când îl găsise Lev, şi trupul lui se refăcuse repede, ca prin minune. De-abia putuse să reziste tentaţiei şi teama că ar putea să recadă în degradarea de care abia scăpase era destul de puternică spre a compensa nevoia de votcă. Nu-şi făcea nicio iluzie cu privire la dependenţa lui; întreaga viaţă avea să rămână un alcoolic.

Irina îi trimisese o scrisoare cu fotografii de-ale Nataşei. O fetiţă de aproape 10 ani, cu ochi mari, negri, buze fine, un gât subţire, păr lung, negru, care-i ajungea până la pulpe, mâini subţiri, glezne subţiri acoperite de blue-jeans americani. Forma feţei ei şi ochii copilăroşi, trişti, fuseseră înscrişi în genele lui, în stare latentă, până când înfloriseră în persoana Nataşei. Îl făceau să se gândească la maică-sa, dar probabil că trăsăturile trupului ei îşi aveau originea încă şi mai departe, în generaţia bunicilor lui, pe care el niciodată nu-i cunoscuse. Existenţa ei anula moartea familiei lui, *a practical joke* al mâinii care Stăpânea Natura. După vederea fotografiilor, nu mai era drum de întoarcere şi el trebuise s-o sune pe Irina şi s-o întrebe ce planuri are de fapt. Devenea din ce în ce mai posibil ca peste câteva luni să se bucure de tovărăşia fostei lui soţii şi a fiicei lui eterne, o evreică de o mie de ani. O sună pe Irina. Ea ţipă în receptor:

— Voi deveni evreică. Trebuie să le spui că sunt evreică.

Lipsurile în Uniunea Sovietică deveniseră pesemne foarte mari. El răspunse:

— Aici sunt tribunale speciale, cu rabini, care vor să vadă dovezi.

— Cu bani se poate orice.

— Nu la oamenii ăştia. Aceşti domni cred în Creator.

— Vreau să spun că aici pot să cumpăr orice, Saşa.

— Credeam că nu se găseşte nimic.

— Pot să cumpăr o dovadă că sunt de naţionalitate evreiască.

— Asta este fals în acte.

— Este un act autentic. Nu unul fals.

— Dar asta nu schimbă lucrurile! Rămâne o minciună!

— E vorba de viitorul Nataşei. Dacă trebuie să mint pentru asta, atunci o fac.

— Aici este o altă cultură. Trebuie să înveţi o altă limbă, încercă el ultimul sfat.

— De ce nu spui ceea ce voiai de fapt să spui de la bun început?

— Încerc să-ţi explic, ţipă el.

— Nu! Vrei să nu venim! Fiica ta există, Saşa! Dacă rămânem aici, va avea un viitor groaznic. Ai văzut cum arată. Ea este fata mea, dar vine din cuibul tău. Chiar vrei să mă auzi spunând-o?

— Spune-o, zise el grav.

— Ea este o evreică! Nu este rusoaică, este iudee!

— Vorbeşti ca un rasist, răspunse el, chiar dacă el însuşi gândise ceea ce Irina exprima acum.

— Are totul de la familia ta. Mama mea se simte incomodată când o vede pe Nataşa.

— Şi mie mi-a fost întotdeauna cam greu cu dumneaei, Irina, dacă e să vorbesc eufemistic.

— Ştiu asta. Dar vrei acum să vorbeşti despre ea?

— Irina... am tras o linie sub trecutul meu, sub existenţa ta, chiar sub cea a Nataşei, chiar dacă voi face tot ce trebuie ca să..., îşi auzi întregul patos din voce, dar eu n-am avut nicio alternativă, fiindcă tu ai desfăcut căsătoria noastră.

— M-ai ajutat şi tu cu mare plăcere, Aleksandr Ivanovici.

— M-ai trădat, Irina, tu ai răpit-o pe Nataşa de la tatăl ei.

— Şi tu ai trădat, Aleksandr Ivanovici, şi acest adevăr groaznic încerci să-l ocoleşti de vreo cinci ani încoace.

Putea cu greu să-şi scuture de pe umeri un anume gen de reproşuri. El avea pesemne ceva cu trădarea, chiar dacă se rezuma numai la mare sensibilitate faţă de cuvânt. Probabil că era atât de crâncen principial pentru că trebuia să-şi stăpânească capacitatea de trădare şi acesta era un lucru pe care Lev îl cunoscuse la el. Lev i-l adusese la suprafaţă; în fapt, Sokolov era la fel de măgar ca şi prietenul lui, cu deosebirea că Lev îşi urmărea scopurile pe faţă şi direct, pe când Sokolov mai întâi se scufunda în automartiraj. Sokolov era principial, deoarece era speriat de propria lui desfrânare, aşa cum o dovedea alcoolismul lui, şi un corset artificial de reguli şi legi dădeau comportamentului lui o băţoşenie care nu era cea dobândită de la natură.

Irina îl rănise grav. Amândoi se confruntaseră cu maiorul Kirov şi zile întregi după aceea ţipaseră unul la altul pe tema trădării. Drept urmare, îşi distruseseră căsnicia.

Sokolov suportase totul şi plătise preţul ruşinii, trăise în izolare, dar cu o severitate care te făcea să te gândeşti la tatăl lui. Chiar în perioada lui de alcoolism, el era sever şi ţeapăn. La fel ca el, taică-său avea rectiliniaritatea unui haotic înnăscut, care-şi împachetase viaţa amorfă în hârtie cenuşie, legată cu o sfoară rezistentă. Corecturile părinteşti ale tatălui său constau în confruntarea cu legile. Acum, peste ani, îl revedea el pe studentul în talmud, care aplica naturii legile lui Dumnezeu. Tatăl lui devenise marxist, dar, văzut în retrospectivă, asta era la fel ca schimbarea unei pălării cu o alta. Probabil ca-n cărţile tehnice pe care le citea tot timpul, citea aceleaşi rugăciuni pe care le găsise mai înainte în Tora, o realitate care corespundea adevărului, o realitate a lumii pe care el putea s-o încadreze în sistemul lui. Multe conflicte nu avusese cu el, un om tăcut, un visător de fapt, asemenea lui însuşi.

Cearta lor cea mai mare era legată de refuzul lui Saşa de a deveni membru de comsomol. El fusese crescut într-o familie model, dar ideologia oficială nu-i pătrunsese în pori, chiar dacă avea o mare admiraţie pentru tehnologia sovietică şi era mândru că se născuse într-o ţară atât de puternică. Şi el purta un colţ de pânză roşie în jurul gâtului când trebuia să meargă cu

elevii în rând la vreo manifestaţie, dar când obligaţia de a se face comsomolist devenise acută, refuzase ca un puber încăpăţânat. Folosise argumentul că are nevoie de tot timpul lui liber pentru a acumula cunoştinţe şi prin aceasta să servească societatea sovietică. Fusese pionier, era de-ajuns. Tăinuise faptul că vorbise cu Lev să rămână amândoi în afara comsomolului. Asta se întâmpla la scurt timp după jurământul lor de taină.

— Oricine vrea să facă în această ţară carieră devine membru al comsomolului. Este o bună pregătire pentru mai târziu.

— Tată, nu-i decât pierdere de timp. Ce se face acolo, de fapt?

— Eşti cu colegii tăi de vârstă. Primeşti o bună orientare marxistă.

— Eu vreau să devin om de ştiinţă, tată.

— Crezi că fiind om de ştiinţă n-ai nevoie de ideologie?

Nimic din ceea ce mirosea a acceptare fără crâcnire a anumitor valori nu găsea înţelegere în spiritul lui de puber. El fusese timp de şase ani pionier, membru deci, al unui club de cercetaşi căruia i se devotase fără a crâcni, dar când vocea a început să i se schimbe şi i-au apărut primele tuleie în jurul gurii, a dovedit faţă de organizaţia de tineret o rezistenţă care i-a uimit pe părinţii lui.

— Tu nu eşti niciodată aşa cu alte prilejuri, spusese maică-sa la auzul contraargumentelor lui.

— Acum însă, da.

— E ca şi când ai fi un antimarxist, spusese tatăl lui.

— Ivan!” a strigat maică-sa, şocată de învinuire.

— Bineînţeles că nu sunt un antimarxist, a răspuns Saşa indignat. Dar mi se pare că comsomolul e pentru alţii, nu pentru mine.

— De ce? Eşti tu mai bun ca alţii?

— Nu. Poate mai rău, spusese el cu glas revoltat.

— Saşa, rostise taică-său moale şi blând acum, un tânăr ca tine, totdeauna cu cele mai bune medii, este obligat să devină membru al comsomolului. Fiecare te priveşte, fiecare are ochii îndreptaţi asupra ta.

La şcoală, toţi aveau ochii îndreptaţi asupra lui Lev, artistul, nu asupra harnicului Saşa Sokolov, iar refuzul de-a nu se lăsa făcut membru de comsomol se implântă şi mai adânc în voinţa lui. Hotărâse cu Lev că vor deveni ”oameni de ştiinţă fără norme impuse. Nu ştia cum de-i dăduse lui Lev prin cap expresia asta, dar discutaseră despre asta şi ideea i se păru neînchipuit de frumoasă. Chiar şi marxismul avea părţi care ar fi umbrit ştiinţa pură şi dacă ei voiau să atingă vreodată graniţele Căii Lactee, atunci trebuiau să fie adepţi ai valorilor ”fără norme impuse” şi să se plece numai în faţa purităţii ecuaţiilor matematice. Lev nu era numai făuritorul ideilor despre ştiinţele libere, el era şi acela care venise cu propunerea ca ei să boicoteze comsomolul. Ei trebuiau să facă altfel decât părinţii lor, spunea Lev, ei n-aveau nevoie de pachete din Finlanda, nici de orgii decadente în casele de vacanţă, nici de carieră pe spinarea altora, ci de o viaţă bazată pe pura putere a intelectului, încoronând raţionalitatea naturii. La vârsta de 16 ani asta îi suna lui Saşa ca singurul mod de viaţă logic şi demn de invidiat.

— Nu mă înscriu, le spusese el hotărât părinţilor.

— Ne decepţionezi, replicase taică-său.

— Trebuie..., el ezită şi se întrebă dacă e cazul să rostească cuvintele. Trebuie să-mi întrebuinţez timpul pentru ştiinţe fără norme impuse.

Efectul fusese distrugător. Văzu cum lui taică-său îi cad colţurile gurii, în timp ce maică-sa clătina dezaprobator din cap.

— Asta este antimarxism, murmurase taică-său înfuriat.

— Ba deloc, spusese Saşa.

— Cum de-ai ajuns la înţelepciunea asta? De la cine ai luat-o?

— De la nimeni.

— Nu cred una ca asta. De la cine?

— De la mine însumi.

— Spui asemenea lucruri şi pe la şcoală, prietenilor tăi?

— Bineînţeles că nu.

— Aleksandr! Asta e otrava conştiinţei! Orice analiză raţională devine imposibilă, dacă ajungi să gândeşti în asemenea ciudate răsuciri ale minţii. Marxismul este ştiinţă şi

este lipsit de norme impuse. Este o metodă de-a descrie adevărul. Te comporţi de parcă ai avea creierul spălat.

— Tată! Marxismul este o formă oarecare de ştiinţă, dar nu poţi să gândeşti ştiinţa într-un fel marxist.

— De ce nu? Milioane de oameni fac asta!

— Nu!

— Şi totuşi aşa este!

— Poate că o numesc aşa, dar nu este aşa. Adevărata ştiinţă n-are norme impuse. Niciodată.

— Aleksandr! Vrei să nu mai rosteşti asta de-acum înainte?

— Dar aşa e, tată!

— Nu pot să-mi cred urechilor. Propriul meu fiu...

— Tată, pentru mine aşa este. Nu pot să vorbesc altfel despre aceste lucruri.

— E anul 1963; imperialiştii ne-au mai ameninţat chiar şi anul trecut cu război, pentru că voiau să-l anihileze pe Castro, şi tu susţii că nu eşti marxist!

— Sunt. Dar nu ca om de ştiinţă! Sunt marxist pentru că trăiesc aici.

— Asta-i tot? Nu ai nicio convingere? Nu vezi forţele obiective care au dus la socialism?

— Ba da...

— Trebuie să fii atent, Aleksandr, cu asemenea idei o s-o păţeşti.

— Nu, susţinuse el cu încăpăţânare, cu mine o să fie totul în regulă.

— Nu ţi se pare absurd, după toate cele întâmplate? o întrebase taică-său pe maică-sa. Ea reacţionase cu o neliniştită clătinare a capului, şi Saşa avusese senzaţia că, cu această frază, taică-său se referea la trecut. Era pentru prima dată când el făcea o remarcă ce îl punea pe fiu-său în legătură cu tradiţiile renegate ale vechiului lor popor, cu familia omorâtă, cu fuga în Rusia. După toate cele întâmplate.

— Ceai, spusese maică-sa, cu glas exagerat de tare, pun de ceai.

Nervoasă, părăsise camera.

Saşa spusese:

— Nu pot să devin membru de comsomol, tată!

— Trebuie!, răspicase taică-său aprins. Se îndreptase spre fereastră.

— Nimic nu trebuie, după toate cele întâmplate, spusese Saşa.

Taică-său se întorsese. Saşa rămăsese să-l fixeze fără să clipească. În ochii tatălui său se citea îndoiala, referitor la ceea ce fiul lui ştie sau nu ştie. Când se întorsese din nou spre fereastră, cu privirea aplecată, discuţia era încheiată. Nu mai reveniseră asupra ei niciodată.

Americanii bombardaseră Bagdadul. Uitase să-l întrebe pe infirmier dacă era sau nu adevărat. Adormise. Acum auzea o voce.

— Saşa, auzi el, bătrâne jid...

Era Lev, care apăruse din neant, la fel ca atunci.

Pleoapele lui Sokolov aveau greutatea materiei originare, erau mai grele decât plumbul, şi el zâmbi fără să şi le ridice. ”Jidan păcătos, murmură el, am să fiu şi iniţiat.

— Iniţierea este cuvânt creştin, spuse Lev dezaprobator. ”Vei fi jidănit, aşa se cheamă de fapt.

Ţinând încă ochii închişi, Sokolov zâmbi.

Îi dădea siguranţă şi încredere faptul de-a sta în pat tăcut şi a asculta vocea lui Lev, ca şi când ar mai fi fost încă un copil, care trebuia îngrijit. Mai era încă în braţele somnului şi, deşi ar fi vrut să vorbească cu Lev, nu avea puterea să-şi coordoneze gândurile şi să deschidă ochii.

— Totul e bine, murmură el.

— Slavă Domnului, spuse Lev, închipuie-ţi că ţi-ai fi putut pierde bastonul de vrăjitor, şi-atunci prietena ta n-ar fi fost deloc bucuroasă.

Sokolov dădu din cap şi fu din nou cuprins de-o grea prăbuşire, care nu avea însă nimic înfricoşător. Liber şi neapăsat de nimic, hoinărea pe lângă un gen de cascadă, aşa părea; stropi de apă jucăuşi în jur şi un sunet care aducea a muzică. Îşi mişcă uşor capul şi auzi vocea lui Lev.

— Ai dormit bine?

Cât timp fusese absent? Îşi aminti că înainte Lev fusese lângă patul lui.

— Bastonul de vrăjitor, spuse el.

— Este singurul lucru la care te gândeşti? întrebă Lev.

Sokolov aprobă din cap. Îşi deschise ochii cu grijă. Lev stătea la picioarele patului, coatele i se sprijineau pe o bară înaltă a tăbliei, avea mâinile împreunate şi-l privea pe pacient destins.

— Ai adormit şi eu am făcut o plimbărică. Te doare?

— Nu.

Încercă să se ridice, dar braţele îi păreau de carton ud şi renunţă la idee.

— Aşteaptă, spuse Lev când fu mai aproape de el. Îl ajută pe Sokolov şi rezemă două perne la spatele şi la capul lui.

— E bine aşa?

— E fain. Mulţumesc.

Lev se întoarse la locul lui la capătul patului şi se sprijini din nou de tăblie.

— Cât e ceasul?

— Trei şi jumătate.

— Am făcut călătorii ciudate în somn. Se gândi la bombardamente. Ce se întâmplă în Irak?

— Bombardează, până fac totul pulbere. Se poate vedea live pe CNN.

— Nu trebuie să-l subapreciem pe Hussein ăsta.

— Arabi... Lev făcu un gest de lehamite. Cultură retorică. Onoare, ruşine, respect, formule din vocabularul triburilor din deşert.

— Se duc şi lupte la sol?

— N-am idee.

— Cum e afară, pe stradă?

— Linişte. Mulţi oameni au rămas în casă. Se are în vedere posibilitatea unui atac. Dar se pare că americanii au captat direcţia de lansare a Scud-urilor.

— Sper.

— A fost Tania la tine?

— Are cursuri toată ziua. Vine după ora patru.

— Sunt bucuros că ai iarăşi pe cineva, Saşa. Spuse asta convins şi tandru, erau cuvintele unui prieten.

— Da.

— Cum e cu Irina?

— Vrea să plece de-acolo, indiferent cum. Vrea să-şi cumpere acolo documente. Ca să poată intra aici ca evreică.

— N-o poţi împiedica, Saşa. Las-o să vină. În curând vei câştiga destul ca să-i dai în fiecare lună ceva, astfel încât fata să aibă o tinereţe cum se cuvine.

— Sunt cu Tania. Ea are un copil.

— Şi propriul tău copil? Dacă vine aici, o poţi vedea de câteva ori pe săptămână. Ai o fiică de 11 ani, omule!

— Zece.

— O fiică pe care o poţi încă vedea cum creşte. Nu lăsa să-ţi scape una ca asta.

— Nu.

Râseră unul la altul, dintr-o dată timizi, ca şi când ar mai fi avut încă 15 ani şi ar mai fi vorbit despre idealurile lor greu de atins.

— Am o problemă, spuse Lev brusc.

Era aceeaşi voce cu care recunoscuse odată că viaţa lui este distrusă pentru că are o mamă evreică.

— Ce problemă?

— O problemă insolubilă.

— Astea sunt cele mai grele, spuse Sokolov. ”E vorba de bani?

— Da.

Se va renunţa oare la afacere? Era viitorul care trebuia să înceapă peste câteva săptămâni, gluma transparentă a unui fachir?

Lev locuia într-o locuinţă de milionar, trebuia să-şi plătească personalul, maşinile şi călătoriile, deci dispunea de bani care să-i permită un asemenea mod de viaţă. Începând cu 1 martie, *November Enterprises* urma să deţină un birou în Shalom Tower, cel mai mare edificiu de birouri din Israel, vizibil de pe terasa casei lui, şi-atunci salariul lui Sokolov urma să se ridice la o sumă ameţitoare de 8 mii de dolari pe lună. El semnase un contract şi era acum directorul întreprinderii. Avea dreptul la semnătură, ceea ce însemna că putea lua din bancă sume oricât de mari.

— Vreau să fim cu adevărat parteneri de afaceri, spusese Lev după vizita în Teritoriile ocupate, în Caprice, în drum spre baroul de avocaţi. O să conducem această întreprindere în doi.

Eu iau managementul, tu conducerea tehnică. Aşa e scris şi în documente. Eu livrez capitalul şi tu conduci producţia.

— Am nevoie de oameni. Oameni buni.

— E plin de ruşi cu înaltă calificare pe-aici. Plasăm anunţuri şi căutăm printre vechii camarazi. Sunt probabil zeci care au lucrat în Uniune în industria de armament.

— Şi prietenul tău, colonelul?

— Vor urma o mulţime de şedinţe, nu-ţi face griji. Întâi ne vom ocupa de partea formală a întreprinderii. Statutele sunt aproape formulate, aşa că nu trebuie să ne limităm la o singură activitate, iar de cum se pun bazele juridice, îi dăm bătaie.

Baroul de avocaţi era situat pe Sederot Rotschild, o stradă pe care cele două sensuri erau despărţite de o alee lungă cu pomi prăfuiţi şi tufişuri. Roy rămase în faţă să aştepte, în timp ce Lev şi Sokolov erau primiţi de un grup de avocaţi servili. Sokolov nu avusese timp să citească zecile de documente, dar esenţialul era cât se poate de limpede. Hârtiile i spuneau cât salariu primeşte, stabileau regulile în ceea ce priveşte împărţirea profitului, descriau scopul activităţii întreprinderii şi răspunderile în ceea ce priveşte dreptul lui la semnătură. Mai departe erau prevăzute asigurările, asigurările medicale, drepturile juridice, asigurarea pe viaţă. El pusese pe documente zeci de parafe şi semnături. Din ziua aceea începu să se preocupe de fabricile de arme şi de sistemele de armament. Uimit, îşi dădu seama că-n Vest se publicau nenumărate reviste care îi puteau da o imagine clară şi demnă de încredere asupra industriei de armament. Prin Bar-On întâlni militari care erau specializaţi în sisteme de rachete ce se construiau în Israel, rachete anti-Scud, rachete sol-sol, complicata rachetă X antirachetă, rachete care se întrebuinţau pe mare şi rachete cu care forţele aeriene superioare ale Israelului învinseseră în luptele cu avioane cu reacţie. Începu să realizeze că preţul noilor armamente se ridica la zeci de milioane de dolari şi, prin urmare, se punea întrebarea dacă armamentul putea fi vândut. Era important ca armamentul să fie vândut propriei armate, şi prin asta să i se facă reclamă pe piaţa internaţională, prin prezentări de avioane şi convenţii. Între fabricanţii de armament în Uniune asemenea probleme nu se puneau, fiindcă centrele de cercetări făceau parte din armată şi, dacă un sistem se dovedea

valoros, intrarea în producţie era o problemă legată de câteva semnături, costurile neluându-se în discuţie. Dar în această ţară capitalistă, o fabrică de armament putea să supravieţuiască numai dacă avea destui clienţi. Lev şi colonelul îl asiguraseră că desfacerea nu-i o problemă.

— Un sistem de armament israelian este un produs dorit în orice parte a lumii, spusese Lev, şi dacă noi venim cu produse la preţ accesibil, putem avea o afacere eficientă.

— Relaţiile mele au destui bani pentru lucruri de calitate, spusese colonelul, şi cu cunoştinţele tale şi cu oamenii de care dispui, putem produce asemenea lucruri.

Sokolov îl întâlni pe cumnatul lui Bar-On, un electronist sclipitor care lucra la Israel Aircraft Industries. În timpul liber concepuse planuri detaliate pentru antirachete avansate. *November* ar fi putut, cu o echipă formată şi cu injectarea unui capital, să producă într-o jumătate de an un test-model, în fabrica din Teritoriile ocupate.

Sokolov primise reprezentanţi ai firmelor de computere. Făcuse cunoştinţă cu *state of the art* în tehnologie, computere cu memorie şi viteză de lucru fenomenală, şi era impresionat de *software*, care genera tablouri tridimensionale şi dispunea de un număr de teste pe drept cuvânt model. Unul dintre reprezentanţi îi oferise lui însuşi un program de computer complicat, computerul Fluid Dynamics, care putea să calculeze curenţii de aer în suprafaţa metalelor şi să-i reprezinte în full color. Lev îi dăduse voie să-l achiziţioneze.

Va începe să construiască arme. Tania, virgina lui, considera problemele lui de conştiinţă dovezi ale lipsei simţului realităţii şi, deci, rizibile.

— Aici eşti în Israel, Saşa. Această ţară este în război. Politica e totul!

— Ştiinţa pură vrea să promoveze cunoştinţe.

— Da. Şi-acum i se adaogă un lucru practic: supravieţuirea ţării în care locuieşti.

— Vorbeşti cu prea multă uşurinţă, Tania.

— Eu? Tu vorbeşti cu uşurinţă. Fiecare secundă pune în discuţie existenţa acestei ţări. Nu e asemenea Franţei, care există de secole şi va mai exista secole. Nu, în fiecare zi noi trebuie să îndreptăţim existenţa ei. Şi s-o apărăm. Iar acum,

când tu poţi să-ţi aduci o contribuţie directă, dintr-o dată devii principial!

— Nu dintr-o dată. Dintotdeauna.

— Bine, nu dintr-o dată, dintotdeauna Saşa! Nu mai face mereu probleme din toate cele! Eşti un om privilegiat, câştigi o avere, faci munca care-ţi place, poţi să-ţi ajuţi şi să-ţi întăreşti ţara, şi în loc să fii mulţumit, eşti apăsat de probleme! Du-te şi fă arme! Străduieşte-te ca odraslele noastre să poată trăi aici!

Ca să poată avea copii cu ea, lăsase să i se taie prepuţul. Şi-acum avea o problemă.

Stând întins în patul lui de spital, Sokolov întrebă:

— Nu mai ai bani?

— Ba da.

— Atunci?

— Am o problemă.

— Şi înţeleg că această problemă nu se limitează la tine.

— Nu, răspunse Lev. Toate pot fi atinse de ea. Tot ce am construit aici.

— Despre ce-i vorba? Ceva în legătură cu poliţia? Neliniştea că totuşi Lev ar fi putut avea vreo legătură cu crima îi ieşise din minte.

— Nu. Deocamdată.

— Fii mai precis, îi ceru Sokolov.

— Bine. Lev îşi închise ochii şi se aplecă asupra mâinilor încrucişate, concentrându-se ca un hasid în rugăciune. ”în urmă cu o jumătate de an, am lăsat să-mi fie instalată în casă şi în biroul meu o alarmă. Mi s-a părut mai sigur, nu ştii niciodată ce se poate întâmpla, chiar dacă nu se fac aici prea multe spargeri, şi-am apelat atunci la un instalator cu referinţe bune, care a făcut instalaţia pentru o sumă frumuşică. Cea mai sensibilă aparatură, lămpi infraroşii, praguri de siguranţă, pervazuri de ferestre, totul. Ceea ce mă liniştea era că proprietarul firmei era tot un georgian, un gruzin. Omul nu era o probă de rafinament, dar aveam încredere în firmă şi-i dădusem acces peste tot. Nu poţi să laşi o persoană întâmplătoare să-ţi intre în casă şi să-ţi tragă peste tot fire prin pereţi. Asta este o problemă de încredere, mai ales dacă ai în vedere nişte afaceri de genul celor în care, din când în când, sunt eu amestecat. Acum o lună sau două, mă pomenesc cu el. Totul era instalat şi eram mulţumit cu

ceea ce făcuse, nu avusesem nicio alarmă falsă de la montare, eram un client fericit. El a venit însă la mine şi de aici încolo încep problemele.

Lev îşi îndreptă ţinuta şi merse spre fereastră.

— E permis să fumez aici? O frază levkiană. Întrebare care nu-şi avea sensul.

— Tu poţi să fumezi aici, răspunse Sokolov.

Privi cum Lev îşi aprinse trabucul. Mirosul tare al foilor de tabac arse ajunse până la el. Nu ştia încă nimic despre felul problemelor pe care le avea Lev, dar neobişnuita lui nelinişte îi Spunea că acestea sunt grave. Sokolov nu-şi putea aminti să-l fi văzut pe Lev vreodată manifestând atâta încordare, făcând mişcări nervoase cu degetele, zvâcnind scurt din umeri, clipind des din ochi. Se învălui în fumul trabucului.

— Bine. Acest gruzin a venit să mă prevină. El mi-a povestit că mă urmăreşte fiscul pentru fraudă. Asta se întâmplă de două luni. Auzise de la vărul lui că s-a instituit o anchetă împotriva mea – nepotul lui este controlor financiar. Eram atunci ocupat cu ceva anume şi-am înţeles la ce se referea. Nu era ceva absolut legal, era o anume tranzacţie şi, dacă ar fi vrut să mă prindă, cu asta le-ar fi reuşit. Am pus atunci imediat afacerea în ordine, astfel încât să nu mă descopere garda financiară. Şi le-am dat ceva gruzinului şi nepotului lui, fiindcă mi-au atras atât de delicat atenţia.

— Dar asta n-a fost sfârşitul problemei.

— Nu. Începutul ei.

Lev trase în piept un nor alb şi-şi ţinu respiraţia până când aerul dens îi intră în plămâni. Cu buzele strânse expiră.

— Săptămâna trecută m-a vizitat iar. Mi-a povestit că nepotul lui are noi informaţii despre mine.

— Acest nepot chiar există?

— Există.

— Şi ce-a mai aflat acum?

— Ştie totul despre afacere. Despre afacerea noastră.

— Şi e grav?

— Anumite lucruri e mai bine să nu răzbească în afară.

— Cum a ajuns la informaţii?

— După el, poliţia financiară e informată.

— De către cine?

— N-am idee.

Neliniştea de care dădea dovadă Lev venea fără îndoială din bănuiala că cel mai bun prieten al lui informase poliţia.

— N-am vorbit cu nimeni, Lev. Chiar şi Tania ştie foarte puţine despre planurile noastre.

Lev făcu gesturi de apărare.

— Nu despre asta e vorba. Îţi povestesc nu pentru că te-aş bănui. Nu te bănuiesc. Ştiu cum a ajuns să deţină informaţiile.

Îl privi ţintă pe Sokolov, cu ochii severi, iar tensiunea mărturisirilor viitoare i se aşeză în jurul nasului. Nările îi tremurau şi el îşi înclină capul şi se ciupi cu degetul mare şi arătătorul, ca şi când ar fi vrut să-şi stăpânească un strănut. Trabucul lui mare fumega. Păstră o clipă de tăcere şi oftă, teatru autentic pentru un actor înnăscut.

— Nu ştiau nimic acolo, spuse el. Aveau, desigur, un dosar despre mine, aşa cum au despre fiecare. Dar nu era vorba despre o anchetă, înţelegi? Nemernicul a încercat să mă ducă cu preşul. M-a provocat şi eu m-am prins în laţ, cum se prinde cel din urmă diletant.

— Cum a ajuns la informaţii? Se potriveau totuşi?

Lev dădu din nou din cap şi din nou tăcu câteva secunde, ca şi când şi-ar fi adunat curajul să-şi continue povestea.

— Tot ce spunea era adevărat. De aceea l-am şi crezut. Erau informaţii pe care le primise de la cineva care ştia al dracului de multe despre mine. Făcuse uz de o sursă foarte bună.

— Bar-On? întrebă Sokolov.

Lev scutură din cap, aproape jignit.

— Nu, tu gândeşti absolut aiurea.

— Femeia de serviciu?

Acum Lev începu să râdă. Sokolov nu putea avea nicio explicaţie pentru râsul mânzesc al lui Lev.

— Haide, Saşa. Bineînţeles că nu. Nici nu mi-a trecut prin cap un asemenea gând. Nu, gruzinul nostru m-a ascultat, înţelegi? Cu sistemul lui de alarmă a introdus şi câteva microfoane şi cu ele mi-a luat urmele. Tot ce am vorbit noi doi, tot ce am vorbit cu relaţiile mele, fiecare detaliu, fiecare sunet e imprimat pe casetă. Şi acum mă şantajează, ticălosul. Dar eu am un atu. El nu ştie că eu ştiu. El mă lasă să cred că mă

urmăreşte controlul financiar, dar acum ştiu a cui mână este, înţelegi, Saşa? Este mâna lui, nu a celor de la controlul financiar.

Sokolov ascultă cu uimire frazele lui, care păreau să vină dintr-o altă lume, o lume americană interlopă de neînţeles, misterioasă, cu gangsteri şi hoţi care înregistrează şi se şantajează. Înainte discutau despre tehnica unui motor dual fuel, acum despre şantajul unui tâlhar.

— Şi care-i soluţia?

— Trebuie să moară gruzinul.

— Şi-atunci? întrebă Sokolov. El nu lua în serios observaţia.

— Atunci s-a rezolvat.

— Acum te-ntreb cu-adevărat: ce faci? îl plăteşti?

— Ce-am spus, Saşa. Trebuie să moară.

— Asta nu se poate, spuse Sokolov ca şi când i-ar fi vorbit unui copil.

— Ba se poate.

— Orice se poate, dar n-o facem noi.

— Sunt convins că se poate, Saşa.

— Nu, Lev.

Lev a fost criminalul, gândi Sokolov. Lev s-a aflat atunci la intersecţia dintre Rehov Etsel şi Rehov Roni, în plină lumină a zilei. Lev omorâse atunci pe cineva şi Sokolov fusese martor. Stăpânul Universului pusese la cale fapta ca să-i aducă pe cei doi prieteni acolo în acelaşi moment, şi acum El stătea să se amuze la vederea acestei scene.

— Ai mai făcut înainte aşa ceva? întrebă Sokolov.

— Nu sunt nebun. Eu nu fac aşa ceva. S-a întâmplat odată, mai demult, o treabă ca asta, dar atunci n-am făcut-o singur. Am tocmit un om nepotrivit. E o mare problemă, dacă ai de făcut aşa ceva, să găseşti omul potrivit.

— Lev! De-ăştia suntem noi? vorbim acum aici despre omorârea unui om? Tu şi cu mine? Ca doi criminali? Am ajuns până acolo, încât să lichidăm un om?

— Uneori nu poţi altfel.

— Plăteşte-l. Astfel scapi de el.

— Atunci va cere şi mai mult.

— Cât vrea?

— Două milioane de dolari.

— Doamne sfinte!

— El spune că poate să cumpere cu ei agenţii de la controlul financiar şi poate să facă să dispară dosarul. Asta-i prea mult. Am devenit suspicios. Şi dacă accept, rămâne să tot ceară, crede-mă, îi cunosc pe gruzini şi eu sunt unul de-al lor.

— Plăteşte-l! Nu ai altă soluţie.

— Am o alternativă: îl mântui.

— Exclus.

— Dacă rămâne în viaţă, cu informaţiile pe care le deţine acum, ne face afacerea imposibilă, Saşa! Nu cunoşti acest gen de oameni! Cineva care are curajul să instaleze la mine aparatură de înregistrare are mare tupeu, Saşa, şi o bestie ca asta nu poate fi domolită. O asemenea bestie trebuie omorâtă.

— Vorbeşti despre un om, dumnezeii mă-sii de viaţă! ţipă Sokolov şi un junghi îi trecu prin burtă. Efectul anesteziei începea să treacă Mai încet, mai stăpânit, spuse:

— Nu putem să vorbim la modul ăsta despre oameni, Lev. Renunţăm la afacere, înţelegi? Dă-i totul, dar nu-l putem omorî. Asta e simplu.

— Preferi să te întorci acolo unde te-am găsit?

— Probabil că da. Sokolov supralicita acum. El nu voia să se întoarcă acolo.

— Nu las să mi se ia ceea ce am, Saşa. Ştiu, ai şi tu răspunderi. Îţi vine copilul, înţeleg că vrei să-ţi întemeiezi o familie cu Tania. Cum o să te descurci cu toate? O să mături din nou străzile? O să distribui ziare? La mine poţi să câştigi o avere, Saşa, şi cu o avere poţi să-ţi întemeiezi o nouă viaţă, dar pentru asta trebuie redus la tăcere gruzinul. El ne distruge, dacă noi nu întreprindem nimic. Cu ceea ce a înregistrat ne decapitează dacă noi nu facem nimic. O să ni se pună cătuşele, dacă ăsta predă casetele.

— Cine?

— Controlul financiar, poliţia, toţi cei care au de-a face cu contabilitatea. Şi nici tu nu ieşi nepătat, Saşa.

— De ce?

— Pentru că tu ştii al dracului de bine că noi lucrăm cu bani care nu sunt absolut cuşer. Eşti în cunoştinţă de cauză şi participi. Eşti copărtaş! E simplu! Dacă mă prind pe mine, eşti prins şi tu!

— Bine că-mi explici toate lucrurile astea. Am făcut eu vreun progres oarecare de-atunci?

Părea bosumflat, ca un ins alintat care trebuia să dea înapoi jucăriile pe care le avea în plus.

— Mi se pare că da. Stai aici întins într-o cameră scumpă, ai un acoperiş deasupra capului, haine, bani, o femeie, toate astea nu le-ai avut înainte, Lev a clătinat din cap dojenitor. Saşa, când vei înţelege? Stăm până aici, el ridică o mână în dreptul gâtului, în rahat. Acest tip a jucat un rol extraordinar de abil. Nu sunt primul sau singurul pe care l-a păcălit, dar asta nu răceşte supa. Ceea ce trebuie să înghiţim este al dracului de fierbinte, şi dacă nu facem nimic, atunci pierdem totul.

— Ce ştie el?

— Totul. Ţi-am spus doar. A avut timp de 24 de ore o casetă în funcţiune. Cu asta s-a ocupat, înţelegi? La asta a lucrat, ticălosul. Înregistrare cu aparatură de înaltă clasă, ascultare, selecţie, totul pus în ordine.

— Cum ai descoperit microfoanele?

— Bar-On. El cunoaşte tipi care sunt specialişti în asta. Caută chestii din astea. Sunt extrem de mici, interesante din punct de vedere tehnic, dar pentru noi sunt ca şi cianura.

— Şi Bar-On ştie despre ce e vorba?

— Nu. El bănuieşte că ceva nu e în regulă, dar îl ţin la distanţă.

— Şi gruzinul e singurul care ştie?

— Din câte îmi dau seama, da. N-a avut ajutoare.

— Şi nepotul ce ştie? Sokolov punea întrebări, dar totul părea că se desfăşura într-un vis ciudat, din care în curând se va trezi cutremurat.

— Ăla nu ştie nimic. Despre nepot a vorbit, deoarece prin el avea un punct în susţinerea ideii cu controlul financiar. Probabil că prin nepotul ăsta i-a venit ideea, nu ştiu. Nu ştiu nici câţi antecesori am, singurul lucru pe care-l ştiu e că am o mână în preajma mea care, dacă tipul vrea, mă poate distruge.

— Asta înseamnă că se divulgă şi pe el.

— Poate să trimită casetele anonim la poliţie. O să-i mulţumească poştaşului şi pe mine mă vor căsăpi.

— Plăteşte-i tipului.

— Asta nu rezolvă lucrurile.

— După ce-i plăteşti, vezi ce faci mai departe.

— L-am plătit o dată, Saşa. Acum e a doua oară! Merge înainte până mă distruge. Şi-atunci s-a terminat balul. Pentru mine, pentru tine, pentru Bar-On, deşi pentru el nu cred, fiindcă el mai poate ieşi din joc, dar pentru noi jocul s-a terminat, la fel ca atunci, Saşa, la fel ca atunci.

Sokolov nu putea spune nimic şi el simţi cum pătrunzătoarea nesiguranţă de-atunci se întorcea între tâmplele lui. Trăise cinci ani în exil, nu mai era în stare să-l mai suporte o dată.

— N-ai nicio alternativă, spuse Sokolov fără speranţă, trebuie să-i plăteşti, vrei, nu vrei. Nu poţi merge la poliţie, nu poţi să-l reclami, trebuie să-i plăteşti.

Lev clătină din cap cu hotărâre şi scutură cenuşa trabucului în ghiveciul unei plante uscate de pe pervaz, uitată acolo de personalul de serviciu.

— Vrea totul, Saşa. Probabil că seamănă puţin cu mine. Şi eu vreau totul. Dacă m-aş aşeza pe poziţia lui, şi eu aş vrea totul. Am să-l strivesc pe puiul ăsta de căţea ca pe-o insectă, până am să-l văd mort.

— Nu ştii ce vorbeşti, spuse Sokolov cu repulsie.

— Eu nu şantajez pe nimeni, Saşa. El arătă cu degetul întins spre inima lui. Eu nu o fac, dar nemernicul acela din Asndod! Acelaşi deget arătă acum spre fereastră. Sokolov văzu dintr-o dată cât era de murdară. Nisip din deşert.

— Trebuie să plăteşti, spuse Sokolov. ”N-ai altă ieşire. Trebuie să înceteze. Ameninţă-l. Lasă-l pe Roy., Trage-i vreo două. Dar nu poţi să-l omori.

— Dacă trebuie să-mi salvez existenţa, ca acum, atunci, o fac. La aceste cuvinte, Lev se uită în pământ şi întrebarea deveni de neevitat. Sokolov o puse:

— Spune-mi, Lev, nu l-ai omorât tu pe omul acela?

— Ce?

— Acolo, pe Rehov Etsel.

Lev clătină din cap.

— Nu eşti zdravăn, spuse.

Se îndreptă spre fereastră, astfel încât Sokolov se adresă spatelui lui:

— Tu eşti zdravăn? Ce vorbeşti aici? Ce-ţi trece prin cap să faci? Lev! Astea sunt cuvinte prea nebuneşti. Spune-mi că sunt încă sub narcoză şi că visez. Fiindcă asta nu poate fi adevărat, Liovka! Asta e o glumă. Spune-mi că e o glumă! Mă iei în tărbacă! Da! E o glumă!

Lev îi răspunse aproape şoptit:

— Trebuie să moară, Saşa. Nu-i nicio glumă.

Zgomotul elicopterelor care zburau prin văzduh umplu dintr-o dată camera. Huruitul adânc al elicelor şi bâzâitul sonor al motoarelor făcură să tremure transperantele. Lev se lipi de geam şi încercă să vadă în văzduh elicopterele. Armata e mobilizată, spuse el când zgomotul se diminuă.

Sokolov închise ochii. În creierul lui neliniştit încolţi dintr-o dată un gând înfricoşător. Îl privi pe Lev şi îl întrebă:

— De ce îmi povesteşti asta, Lev? La ce-ţi trebuie să povesteşti toate astea? Puteai să-ţi ţii gura şi să plăteşti un mercenar. Nu ştiam nimic, s-ar fi întâmplat totul în taină.

— Eşti prietenul meu, răspunse Lev. ”Nu mai am încredere în nimeni. În niciun criminal, în nicio relaţie de-a mea de afaceri, nici în Roy, în nimeni.

— N-aş fi vrut s-o ştiu.

— Trebuia să te supăr. Eram ca nebun. Şi e înţelept pentru mine să nu mai amestec pe nimeni, Saşa. Numai noi doi putem în acest caz să ieşim la lumină. Când o spui cuiva, începi să fii dependent de hachiţele lui. Împreună trebuie să găsim o soluţie.

— Soluţia este deci crima?

— Da.

— Hai să dăm curs nebuniei. Cum crezi că trebuie înfăptuită? întrebă Sokolov.

— În mod obişnuit. Un glonte în cap. Atât.

— Şi benzile cu înregistrarea?

— Să dispară.

— Te auzi vorbind, Lev? Spunând tu asemenea vorbe?

— Da. Ştiu. Eu le spun.

— Eşti sigur că el şi numai el are benzile?

— Da. Nimeni nu mai este implicat.

— Şi dacă nu-i aşa?

— Acela îşi va ţine gura, când gruzinul nostru va asculta kadiş-ul în coşciug.

— Şi ce te reţine?

— Tu, spuse Lev.

— Eu? Eu nu ştiu nimic. Eu n-am auzit nimic din toate astea Şi nici nu mai vreau să aud vreodată, Lev. Nu-mi mai povesti nimic. Lasă-mă să dau totul deoparte, te rog.

— Este şi viitorul tău. Nu-ţi ascunde capul în nisip. Problema mea este problema ta. Există o singură posibilitate să eviţi acest lucru şi asta e ruperea prieteniei noastre. Poţi să renunţi la ea şi să-ţi cauţi drumul tău propriu. Nimic nu te reţine. Dar dacă ai de-a face cu mine, se cuvine să ţii cont de asta şi-acum.

— Ce fel de afaceri facem noi, Lev? Crime sau înfiinţarea unei fabrici? Ce facem noi, de fapt?

— În acest moment? Acum? Ne salvăm capul. Asta facem.

— Probabil că nu trebuie să mai porţi asemenea discuţii ca cele pe care prietenul tău le-a înregistrat, Lev. Probabil că aici e cheia problemei.

— Acest gen de discuţii îţi plătesc ţie patul de spital, casa, întreaga viaţă. Nu trebuie să le mai port? Atunci nu mai avem nimic, înţelegi?

Sokolov era prins într-un cleşte. Dacă voia să-şi salveze existenţa de grozăviile din Tomsk şi de pe Rehov Ivri, atunci trebuia să ia în serios tot ceea ce Lev îi punea acum pe tapet. O crimă. Un instalator care-i ascultase convorbirile, un specialist în aparatura de alarmă din Asndod. El îşi frânse mâinile şi făcu un gest de disperare. Nu mai avea drum de întoarcere, îşi încredinţase soarta în mâinile lui Lev şi aceste mâini se vor întinde acum spre o armă. El va fi copărtaş, indiferent ce va face Lev. Şi acelaşi lucru este valabil şi invers: Lev va fi copărtaş, orice va face Sokolov de acum înainte.

— Cum o vei face? Aduci aici vreo cunoştinţă de-a ta din New York?

— Ar fi prea periculos. Şi cunoştinţele pot să te şantajeze. Şi nu vreau ca toţi colaboratorii mei să ştie că sunt în rahat. Asta ar impieta asupra poziţiei mele. Dacă ei aud asta, îmi pierd credibilitatea. Fiindcă m-am lăsat înşelat, ca un mucos oarecare. Pe nimeni din afară, nici pe Bar-On nu vreau să-l amestec.

— Deci, o vei face tu însuţi?

Sokolov încercă să o spună pe un ton cât se poate de obişnuit, ca şi când ar fi vorbit de plivirea unei grădini.

— Tu trebuie să o faci. Lev îl privi neajutorat.

— Nicio problemă, răspunse Sokolov, cum vrei s-o fac?

— Cu un pistol.

— Nu am.

— Îţi dau eu.

— Frumos. Şi-l împuşc în inimă?

— Sau în cap. Cum vrei.

— Deci pot să aleg.

— Dacă o faci, ai dreptul să decizi. Numai să fie bine făcut.

Sokolov îşi privea prietenul în ochi şi nu găsea nicio urmă de ironie, nicio nevoie de relativizare, nicio dovadă că discuţia ar fi fost ireală; ceea ce văzu fu hotărârea de neclintit a unuia care se decisese să-şi apere agoniseala până la amarnicul sfârşit, chiar dacă asta va însemna sfârşitul altora. Şi de-abia acum îi deveni lui Sokolov limpede că el luase aceeaşi hotărâre: când stătea în coşciugul lui, fusese readus la viaţă de Lev şi prin asta îşi vânduse sufletul. Schiţa amatorului nu descria nimic altceva decât ceea ce se întâmplase atunci pe Rehov Etsel.

— De ce n-o faci singur? Sokolov continua această conversaţie de grădinari, un schimb profesional de păreri între doi plivitori asupra întrebuinţării coasei şi lopeţii.

— Vor veni direct la mine. Vor căuta printre cunoştinţele lui. Trebuie să am un alibi care să fie public şi clar. Un restaurant, o petrecere, undeva unde se găsesc mulţi oameni care nu pot fi compromişi. Tu trebuie s o faci. Nu există nicio legătură între tine şi el. El nu te cunoaşte, tu n-ai niciun motiv, şi scăpăm de el.

— Nu pot să împuşc, Lev. Sokolov o spuse cât se poate de printre altele.

— E simplu. Ai grijă să fii în apropierea lui. Apeşi pe trăgaci. Dacă eşti destul de aproape de el, nu poţi rata.

— Nu împroaşcă?

— Ca în filme? Nu ştiu. Dar te asiguri; primeşti de la mine un costum nou. Plus cinci sute de mii de dolari.

O plată excelentă pentru un grădinărit. Lev rămăsese raţional. Nu pufnise în râs, nu clipise, nu, el îşi păstrase calmul şi aşteptase răspunsul lui Sokolov.

— Încă o dată...

Sokolov auzise bine, dar urechile lui trebuiau să înregistreze a doua oară sunetele.

— Cinci sute de mii de dolari.

De sub regiunea inghinală îl tăie ceva ascuţit prin burtă, anestezia trecuse.

Crezuse că Lev face o rugăminte unui prieten, dar nu era aşa. Lev voia să-l plătească pentru serviciile cerute. Prin faptul că adusese vorba despre bani făcuse inimaginabilul şi mai murdar, şi mai josnic. Ce secret între doi prieteni putea fi asta? Cea mai adâncă taină care putea exista între doi oameni, încălcarea celui mai greu tabu, devenea prin-oferta de ai da bani o tranzacţie fără urmă de sentiment. Dacă acest tip din Asndod era într-adevăr un mare nemernic, un om mizerabil, şantajist şi escroc, şi dacă cei doi prieteni hotărâseră să pună capăt vieţii lui ticăloase (împotriva conştiinţei lor, chinuindu-se şi plângând), atunci Sokolov ar fi putut totuşi să găsească o formă de consolare în gândul că jurământul care-i legase odată, legământul care există între ei, i-a coborât în hăul hăurilor, până la a comite o crimă.

— Bani? Crezi c-aş putea face una ca asta pentru bani? Cine crezi că sunt eu? Cum îţi trece una ca asta prin cap, să-mi oferi bani? Trebuie acum să ne şi tocmim? Trebuie să cer eu un milion şi-atunci îmi oferi tu şase sau şapte? Asemenea lucruri nu le faci pentru bani! Asemenea lucruri le faci ca să salvezi pe cineva DIN PRIETENIE, LEV! DE CE-MI OFERI BANI?

Încurcat, Lev dădu din cap.

— Voiam numai să... voiam să-ţi fie clar cât este de important. Desigur că e vorba de altceva între noi. M-am lăsat furat de propria mea nebunie, Saşa. Sunt înfricoşat. Îmi fac griji. Îţi cer ceva nebunesc şi-ţi propun în schimb ceva nebunesc. Nu aşa m-am gândit. Scuză-mă. N-am vrut să te jignesc. Am vrut doar... Avem în faţă un viitor fantastic, tu cu mine, putem din nou să ne croim drumul, să îndeplinim multe, şi deodată apare nebunul acesta. Voiam să înţelegi prin banii ăştia că tot ce e al meu e şi-al tău. Dacă facem asta, tu cu mine, mai poate oare exista ceva care să altereze legătura noastră, Saşka?

Sokolov clătină din cap. Erau cuvintele pe care voise să le audă, şi el simţi mâna lui Lev pe umărul lui, mângâindu-l încet.

Sokolov îşi aşează palma pe mâna lui. Ceva tragic şi transcendental coborî asupra lui, o senzaţie de profundă melancolie, ca şi când ar fi vorbit soarta, şi lucrurile trebuiau urmate în logica lor absurdă, imposibilă, de neatins şi de neîmpăcat.

Îl privi pe Lev. Şi el avea lacrimi în ochi. Şi dintr-o dată niciunul dintre ei nu-şi putu reprima râsul, iar tensiunea le dispăru din ochi. Se priviră ca şcolarii care pun la cale o şotie.

— Asta-i o chestie aberantă, Lev, râse Sokolov sec, în timp ce încerca fără succes să înţeleagă situaţia.

— Aberaţie. Nebunie. Dar de neevitat.

— Şi totuşi? Nu putem altfel? Nu există o alternativă?

Lev clătină din cap.

— Doamne sfinte! râse Sokolov, clătinând şi el din cap. ”Suntem noi în stare de aşa ceva, Lev? Chiar vom face noi una ca asta?

— Da.

— Când?

— La noapte.

— La noapte?

— Da.

— La noapte sunt aici.

— Da. Dar la noapte ieşi pentru scurt timp. O oră în jur de 12.

— Dar, Lev, asta nu se poate.

— La noapte e perfect. Ştiu unde se află el în noaptea asta. În noaptea asta trebuie să se-ntâmple. De aceea am întârziat să te rog. N-am vrut să-ţi fac greutăţi până nu era momentul pregătit. Acum trebuie să intrăm în acţiune. În noaptea asta, Saşa. În noaptea asta dispare Kuznadze.

— Aşa-l cheamă? Kuznadze?

— Kuznadze îl cheamă pe ticălos.

— Îl cunosc, spuse Sokolov cu gâtul uscat.

— Nu se poate. Lev îl privi cuprins de panică.

— El face afaceri cu piese de avioane?

— O, da.

— În Asndod?

— Da. Cum se poate? De unde-l ştii?

— Când de-abia venisem aici, i-am solicitat un serviciu.

— El e ticălosul, Saşa.

Sokolov îşi aminti matrapazlâcurile cu piesele de avioane. Kuznadze era fără îndoială un om nemilos, care se juca cu vieţile oamenilor. Întrebarea era dacă el trebuia să fie pedepsitorul lui, dar dacă Kuznadze părăsea lumea asta, omenirea n-avea de ce să se întristeze. Însă avea el oare dreptul să decidă acest lucru?

— Ce zici? întrebă Lev.

— Nu ştiu, spuse Sokolov.

— Trebuie să se-ntâmple la noapte. Altfel ne ducem noi de râpă.

— E prea repede.

— La noapte. Nu ştiu dacă vom mai avea atât de repede o altă ocazie. Dacă vom mai avea vreodată vreo ocazie.

— Prea repede! Sokolov nu simţea de fapt nimic, nu gândea nimic, nu-şi amintea nimic. Această discuţie avea loc în afara lui, într-o altă realitate. Doamne sfinte, avea nevoie de-un păhărel.

— La noapte trebuie să se facă, îl auzi pe Lev.

Dădu din cap, încuviinţând.

Capitolul 2

Şedea pe masa de bucătărie, picioarele i se legănau departe de podea. Maică-sa îi punea un pansament pe genunchiul cu rană deschisă, pe care şi-l zdrelise fugind de la şcoală spre casă, şi-i vorbea îmbărbătându-l. Când bandajarea i se păru bine făcută, îi cuprinse faţa în palmele calde şi-l sărută pe frunte.

Îi povesti că familia lui fusese omorâtă în Marele Război pentru Apărarea Patriei, fiindcă nemţii, adeseori ajutaţi de ucraineni, au făcut atunci execuţii în multe sate ruseşti. Saşa hotărâse să-şi protejeze părinţii. Dacă nemţii vor veni din nou, el îi va pune pe fugă.

La şcoală învăţa cu osârdie, pentru a deveni sprijinul şi urmaşul părinţilor lui. Nu putea să se încreadă în protejarea lui de către părinţi, fiindcă şi ei erau în pericol. Copilăria şi-o petrecuse cu convingerea că nu trebuie să pregete. Se temea că nu cumva să rateze, să le pricinuiască părinţilor vreun necaz.

Până când apăruse Lev. Lev îl legase cu lumea pe dimensiuni mari. Cu Lev formase o echipă, un tandem, colegi-complotişti, care îşi construiau fără nicio oprelişte cetatea în care să se poată ascunde. Când era cu Lev, simţea încredere în sine, siguranţă, forţă de acţiune. Împreună cu Lev avea de atins linia orizontului, cu el va purta cruciade.

Sokolov ar fi pierdut totul dacă ar fi trecut acum peste rugămintea lui Lev. Cineva încercase să-l învingă pe Lev.

Modul de acţiune al lui Lev nu găsea la el acceptare, dar fusese de acord să lucreze în condiţiile impuse de Lev şi prin asta pierduse de fapt dreptul de a-l critica. El se lăsase atras de confortul şi luxul pe care i le oferise Lev şi, după ce le gustase, după ce timp de câteva luni se îndulcise din ele, Lev se prăbuşea gemând la picioarele lui, cerând ajutor. Sokolov întinse mâna după paharul de apă de pe noptiera înaltă şi îl goli. Votcă Gold. Stătea întins fără narcoză, cu degetele tremurătoare şi cu penisul bandajat de mărimea unui castravete. Ca o vânătă, îi spuseseră ei. N-avea importanţă cu ce era comparat. Era penisul unui criminal.

De ce voia Lev ca tocmai el să o facă? Dacă poliţia ar fi căutat printre relaţiile lui Kuznadze, dacă ar fi luat la ochi toţi clienţii la care acesta instalase alarme, atunci Lev ar fi fost unul

dintre cei mulţi. Probabil că şantajistul avea doar o mână de clienţi graşi şi tulburele trecut din New York al lui Lev a dat naştere la suspiciuni. Sau poate că Lev nu-i povestise lui totul? Mai avea poate şi alte motive să-l omoare pe Kuznadze? Sokolov deveni conştient de cuvintele pe care le întrebuinţa: e un şantajist, are să-l omoare, şi, furios, se prinse de saltea, smucind de pat şi făcându-l să se zgâlţie din toate încheieturile. Drugii de metal scârţâiră, arcurile de sub saltea începură să ţiuie. Dar se linişti când mişcările patului i se transmiseră ca nişte flăcări în partea inferioară a abdomenului. Asta îi aduse aminte că stătea încătuşat într-o plasă de obligaţii şi de ambiţii.

De ce nu-i povestise Lev mai dinainte că are probleme? În noaptea asta trebuia să se-ntâmple. Lev ştia unde se va găsi în noaptea asta Kuznadze. Dar Sokolov avea nevoie de timp. De zile, pentru ca totul să se sedimenteze. De unde să adune puteri pentru cel mai monstruos lucru pe care şi-l putea imagina? De-abia avusese timp ca întreaga poveste să ajungă până la înţelegerea lui. Era asta intenţionat? Se gândise Lev la grabă cu care trebuia să se întâmple? În viteza asta, repulsia lui n-ar fi avut timp să se instaleze.

Lev n-o putea face, pentru că avea nevoie de un alibi credibil, şi cu atât mai puţin putea plăti un criminal de profesie, pentru că trebuia să fie prevăzător, în aşa fel încât cunoştinţele lui să nu afle problemele pe care le are. Sokolov trebuia să salveze viitorul lor, al amândurora. Cu un glonte. Poate că ar mai fi putut găsi un serviciu undeva, în altă parte, poate că ar putea urma nişte cursuri, să-şi câştige existenţa cel puţin ca profesor, dar atunci bogăţia pe care o avea acum va deveni o amintire. El avea multe amintiri. Dar nu era numai bogăţia pe care trebuia să şi-o apere. Kuznadze va cauza prăbuşirea lui Lev. Dacă Sokolov îi va întoarce lui Lev spatele în acest moment critic, Lev îl va omorî singur pe individul ăsta, cu toate riscurile ce decurg din acest lucru. Şi dacă omul rămâne în viaţă, după ce-i va despuia pe Lev, va încunoştinţa garda financiară, şi atunci şi el, Sokolov, se va prăbuşi, ca partener de afaceri. Definitiv. După *Oktiabr*, Tomsk şi lunile grele din Israel, Sokolov nu mai avea nicio putere să mai iasă vreodată din rigolă. Voia să le ofere Taniei şi Emmei o viaţă bună, şi dacă fiica lui va veni în Israel, voia să se poată îngriji de ea şi să-i ofere o tinereţe pe

care el însuşi nu o avusese. Kuznadze trebuia să moară. Putea să-şi ia el această responsabilitate? Lev jurase astăzi la prânz că individul ăsta otrăvea aerul cu fiecare respiraţie a lui, şi Sokolov îşi amintea că omul îi stârnise frica prin felul în care calcula riscul pe care-l implicau piesele de avion defecte, dar, totuşi, moartea lui nu însemna mai puţin decât moartea oricărui semen de-al său. Sfinte Dumnezeule!

Capitolul 3

Când se trezi din nou, Tania stătea pe un scaun lângă patul lui. Citea un ziar. Emma era la fereastră, cu o păpuşă în braţe, şi de-abia ajungea să privească afară pe deasupra pervazului. Tania nu i-a simţit privirea şi secunde în şir el a putut să-i privească faţa bine desenată. Avea o piele mată şi frumoasă, ochi mari, inteligenţi. Pe frunte avea riduri, subţiri, vizibile când îşi încrunta sprâncenele, chiar şi în jurul gurii îi remarcă tiunguliţe mărunte. Nu mai era tânără, dar emana puterea şi curiozitatea unei adolescente.

— Ce facem dacă Saşa continuă să doarmă, mamă? şopti Emma.

— Ne întoarcem mai târziu.

Când observă că el o privea, zâmbi.

— Dar el s-a trezit. Stă la pândă.

Emma se întoarse veselă şi se aplecă spre el.

— Ai grijă, îi spuse Tania, Saşa mai este încă un pic bolnav. Se ridică şi-l sărută pe gură cu buze pline şi calde...

— Bună ziua, iubitule, spuse.

— Şi eu! strigă Emma. Tania gemu când o ridică pe fiică-sa. Ea-l sărută tot pe gură.

— Cum a fost? întrebă Tania.

— În ultimul moment, dr. Schulman a fost înlocuit de o femeie. Ulterior mi-au povestit că ea este o misoginăă recunoscută. A tăiat totul.

— Şi ce-o să facă cu ce-a tăiat?

— Îl pune în apă tare.

— Poate că are dreptate, spuse Tania şi-l sărută din nou. Sunt lucruri lipsite de importanţă. Se reaşează, cu Emma pe genunchi. ”Te mai doare?

— Puţin. Se-ntâmplă acolo ceva. În rest, nimic. Ai fost azi la ulpan?

— Am avut liber. E război, spuse ea.

— Aici însă, nu, spuse Sokolov. Şi tata a fost în război.

— Asta a fost demult, spuse Tania. Se îndreptă spre Sokolov. Americanii spun că au distrus instalaţiile de rachete.

— Frumos.

— Crezi asta?

— Altfel, el i-ar fi nimicit. Nu s-a întâmplat nimic, deci americanii şi-au făcut treaba.

— Ţi-ai lăsat masca de gaze acasă? Ea se uită la cutia de carton maro pe care o lăsase la intrare pe masa de lângă uşă. Propria ei cutie şi pe aceea a fiicei ei le desenase, asemenea şcolarilor şi studenţilor, cu culori vesele, ţipătoare.

— Nu cred că avem nevoie de chestiile astea, spuse el.

— În vreme de război, poţi să mori, spuse Emma.

— Războiul e mizerabil. Dar aici nu se-ntâmplă nimic. Ne apără armata.

— Tsahal-ul este cel mai bun din lume, spuse Emma cu mândrie.

— Cel mai grozav, drăguţo. Sper să se termine repede acolo.

— În câteva zile, spuse Sokolov ca să se calmeze. Americanii sunt atotputernici. Irakienii nu au nicio scuză.

Tania încuviinţă, dar el îi surprinse neliniştea în ochi.

— A sunat Irina.

— Ce-a vrut?

Era ceva nefiresc, Irina în conversaţie cu Tania, trecutul care se strecura în prezent.

— A întrebat de situaţia de aici.

— E prima dată când vorbeşti cu ea.

— Părea amabilă.

— I-ai spus unde sunt?

— Da.

— Ce-a zis?

— A înţeles.

— Mă socoate caraghios, dar n-o să ţi-o spună.

— Nu-i adevărat. I se pare de la sine înţeles să faci asta, de vreme ce locuieşti aici.

— A spus ceva despre venirea ei aici?

— Nu. A întrebat dacă nu vrei s-o suni.

— Da. Apăsătoare poveste.

— Nu te poţi sustrage, spuse Tania.

— Nu vreau să se interpună între noi.

El făcu un gest de invitaţie şi ea îşi lăsă mâna într-a lui. Emma şi-o puse pe-a ei deasupra.

— Nu se va întâmpla asta, spuse ea. Lev a fost pe-aici?

— Nu.

Răspunsul lui aproape că nu fusese o minciună. Vizita lui Lev avusese loc într-o altă lume, nu în camera unde se găsea Tania acum. Ea era autentică, era respiraţia lui, lumina ochilor lui. Lev îl scosese din rigolă, Tania îi dăduse un scop pentru care să lupte în viitor. El îi strânse mâna.

— Te doare?

— Suportabil. Mâine n-am să mai simt nimic.

— Am căzut ieri. Ea îşi întinse un picior şi-i arătă un plasture pe genunchi.

Sokolov se uită grav.

— Încă un plasture. Este mai serios decât în cazul meu.

— Rămânem la noapte în apartamentul tău, Saşa, fac acolo o *sealed room*[13], la mine nu pot. E bine?

— Desigur. Şi eu cred că e mai bine.

— Mergem să mai facem cumpărături.

O puse jos pe Emma şi se aşeză pe marginea patului. Se îmbrăţişară. El se lipi dureros de ea, realitatea vie a trupului ei o simţi arzându-i în degete, iar intimitatea gurii înlătură ultimele resturi ale murdăriei lăsate de Lev în sufletul lui.

Emma voise şi ea să-l sărute, Tania o ridicase şi el o trăsese de mână spre el. Când ea căută sprijin, îi atinse mijlocul şi durerea i se răspândi prin mădulare.

— O, iartă-mă, dragule, spuse Tania, O, îmi pare rău. Te doare?

— Nu-ţi face griji, spuse el. Emma privea întristată şi Tania o mângâie pe păr. Nu-i vina ta, Emma, o consolă Sokolov.

— Trei săptămâni durează. Tania oftă în timp ce se îndreptă spre uşă.

— Sunt atât de curios, spuse Sokolov, poate că arată ca o banană uscată.

— Se pare că se întâmplă şi aşa. Ea râse.

Fiecare secundă pe care i-o dăruise ea era pentru el un motiv de recunoştinţă şi în fiecare secundă era uimit că ea îl alesese tocmai pe el.

— O, da, uitam să-ţi spun: A venit un poliţist.

Katsz? Nu mai auzise de multă vreme nimic despre el. Probabil că prinseseră criminalul sau găsiseră noi urme. Îi aduse

---

[13] Textual: cameră sigilată (engl.).

aminte de ziua la care nu mai voia să se gândească, de care nu mai voia să audă, şi, după ce Tania şi Emma şi-au luat rămas-bun, a putut să alunge din minte discuţiile cu poliţistul, citind ziarul pe care Tania îl lăsase acolo; era Jediot Agronot, un ziar popular israelian, având aspectul unei foi de reclame, care scosese o ediţie specială.

Infirmierul, un tânăr mărunt şi negricios, cu mustăcioară şi paşi de clovn, intră în salonul lui, şi Sokolov mâncă din mâncarea care se pregătise în bucătăria spitalului.

Când se trezi din nou, era deja întuneric. Fiind singur în încăperea goală, cu noaptea în spatele ferestrelor murdare, îl cuprinse o veche senzaţie de părăsire. Se gândi la părinţii lui şi încercă să alunge din suflet amintirea mâinilor lor care-i mângâiau faţa.

Capitolul 4

Sokolov purta treningul cenuşiu pe care şi-l luase cu el de dimineaţă; cutia cu masca de gaze îi atârna de curea pe coapsă. Călca cu picioarele mult depărtate, astfel încât să nu atingă pacheţoiul gros pe care-l avea între picioare şi totuşi la fiecare pas simţea un junghi. Ca un bătrân se târî prin coridorul liniştit. Lumina slabă a becului de noapte închipuia un con albastru pe linoleumul alunecos de pe duşumea; nevăzut de nimeni, ajunse la uşa de fier a ieşirii de serviciu.

Casa scărilor era un spaţiu golaş din beton, luminat de nişte beculeţe mici, slabe, şi el se sprijini cu amândouă mâinile de balustradă, în timp ce cobora treaptă cu treaptă. Trei etaje. Scopul pe care-l avea în faţă era pentru el o abstracţiune de necuprins, ceva care se recuza puterii de-a fi conceput, dar el îşi urmă drumul, pentru că trebuia să-l salveze pe Lev. Făcea asta pentru Lev, pentru Tania, pentru Nataşa, şi dacă fapta era la fel de absurdă ca gândul asupra ei, atunci va putea să trăiască asumându-şi-o. Aşa trebuia să rămână. Dacă mai târziu se va gândi la asta, va trebui să aibă realitatea unui coşmar. Făcea ceea ce îi poruncise Lev. Ieşirea de serviciu avea un zăvor care se putea deschide pe dinăuntru şi el îl împinse cu umărul, în aşa fel încât să nu-şi lase amprentele. Puse jos batista pe care o luase cu el şi închise uşa. Batista împiedica uşa să se închidă de tot. Parcurse aleea care pornea din dreptul clădirii şi se furişă spre locul de parcare. Era linişte în Tel Aviv. În seara asta nu se mai auzea zarva circulaţiei, nu erau nici oameni care să se întoarcă de la restaurante sau de la cinematografe. În depărtare treceau câteva maşini. Toată suflarea îl aştepta acasă pe Saddam Hussein. Sokolov se îndreptă în grabă spre parcare, clătinându-se în dreapta şi-n stânga ca un pitic, fără a putea evita mişcarea sacului pe care îl avea între picioare. Penisul lui se transformase parcă într-o perniţă pentru ace.

Maşina marca Subaru, de culoare galbenă, se afla aliniată în parcare. Deschise portiera, folosind un colţ al cămăşii ca pavăză pentru amprente, şi găsi cheile în spatele apărătorii de soare. După ce privi minute în şir terenul de parcare şi nu descoperi niciun paznic, deschise portbagajul. Învelit într-o pânză, zăcea acolo un obiect greu de oţel cu care el urma să omoare în curând pe cineva. Pe ţeava pistolului era un tub

răsucit, amortizorul de zgomot. Alături de cârpă stătea geamantănaşul negru cu încărcătura. Într-o pungă de plastic găsi mănuşile. Era asta o glumă? Sau Lev făcea apel la prietenia lor? Fixă mănuşile lui James Dean, stupefiat de ritualul inimaginabil al lui Lev. Nu avea nicio alternativă; şi le trase pe mâini.

Îi venea greu să se aşeze la volan. Datorită poziţiei pe care trebuia s-o aibă pe locul şoferului, bandajul dintre picioare era presat, şi junghiuri puternice îi treceau prin burtă. Durerea era atât de puternică, încât începu să transpire, dar strânse din dinţi şi porni maşina.

Tel Aviv-ul era ca mort. Câteva taxiuri, un jeep cu militari, câteva autobuze goale, o maşină cu nişte tineri care îi strigară şi-i făcură semne, ca şi când ar fi fost ceva de sărbătorit. Treningul era leoarcă pe trupul lui şi el gâfâia de parcă ar fi şofat kilometri. Îndreptă maşina spre strada pe care o indicase Lev. Nu mai condusese de mult. Când oprea la stopuri, se gândea la manevrele pe care urma să le facă atunci când se ivea culoarea verde. Trebuia să aibă capul limpede. Încrucişările de străzi erau pustii, semafoarele nu aveau nicio funcţie, dar Sokolov aştepta la stop de teamă să nu fie cumva reţinut de vreun agent de poliţie dacă ar fi trecut pe roşu. Poliţia ar fi cercetat maşina şi ar fi descoperit arma. El ar fi spus că a cumpărat-o într-o cafenea din Jaffa Pentru propria lui siguranţă. Toată lumea avea aici o armă. Dacă i-ar fi pus întrebări despre amortizorul acela de sunet, special, el ar fi susţinut că era ataşat la armă la cumpărare. O cafenea din Jaffa. Numele îl uitase şi, dacă l-ar fi dus în Jaffa, ar fi arătat una la întâmplare. Minciuni. Dar dacă ar fi trebuit să deschidă geamantănaşul, soarta lui ar fi fost pecetluită. Un rus dubios, care în prima zi a războiului umbla cu o bombă. În acest caz, ar fi recunoscut că voia să nimicească palestinieni, din răzbunare pentru simpatia lor pentru Saddam Hussein. Individul locuia pe una dintre străzile din spatele staţiei de autobuze. Sokolov încerca să recunoască străzile pe care circula şi, ca un orb, urma descrierea traseului pe care i-o făcuse Lev. Cine era Sokolov ca să poată decide asupra vieţii şi morţii? Nu meritase Lev să fie şantajat?

Dacă afacerile lui ar fi urmat calea legală, atunci n-ar fi ieşit niciodată în calea şantajistului. Lev şi-o căutase singur cu

lumânarea şi totuşi, Sokolov mergea să-l salveze. Mergea să se salveze şi pe sine. Nu voia să se întoarcă înapoi în rigolă. Recunoscu strada care ducea spre staţia de autobuz; şi pe-aici umblase el beat; reduse viteza. Acum, că era pustie, piaţa dădea senzaţia de loc nefolositor, ce-şi aştepta însingurat trecătorii care se vor îmbulzi dimineaţa devreme spre autobuze, fiecare stăpânit de importanţa scopului călătoriei lui, mergând grav spre lucru, spre familie, spre cazarmă, spre ţinuturile biblice Iudeea şi Samaria. Piaţa părea dezmoştenită. El parcă Subaru-ul bătător la ochi pe o stradă lăturalnică, scoase cheile din contact, şi liniştea îi asurzi urechile. Un motor diesel greu porni undeva în spatele lui în staţia de autobuze şi zgomotul unui autobuz care se punea în mişcare stârni ecou printre clădiri.

Lev putea să-i ceară orice, viitorul lui, visurile lui, dar el nu era în stare să ameninţe pe cineva cu o armă, darmite să-i tragă un glonţ în cap. După Lev, asta era cea mai bună soluţie.

— Zboară-i creierii, îl sfătuise cu câteva ore mai devreme, când se reîntorsese la spital să-i dea instrucţiuni. Atunci totul se termină dintr-o dată. Un glonţ în inimă permite creierului să mai funcţioneze câteva secunde, mai poate dura chiar o jumătate de minut până moare, ştii asta? Şi-atunci poate fi al dracului de neplăcut. Unii tipi au încă destulă putere să ridice pumnul, să te ia la scatoalce, în timp ce ei înşişi sângerează de moarte. În cap, Saşa, asta înseamnă profesionalism. Dar Sokolov nu era un pro. El era un inginer metalurgist. El ştia totul despre compoziţia glonţului, despre arderea pulberii pe ţeavă şi despre căldura care se degajă datorită vitezei glonţului, dar nu ştia nimic despre acţiunile unui *hitman*. Îi lipsea acum sângele rece. Va trebui să-i povestească totul Taniei. Vor trebui să găsească împreună o soluţie pentru sărăcia lui şi pentru lipsa posibilităţilor unuia care construia rachete cu care oamenii erau trimişi în cosmos. Mănuşile pe care le purta erau cadoul părinţilor lui, ca să-i apere mâinile de iernile moscovite, nu împotriva zgârieturilor ce i-ar fi putut apărea pe piele în timpul săvârşirii unei crime. Pielea lor căptuşită cu blană se încinsese în jurul degetelor şi transpiraţia i se aduna în palme, la fel şi pe gât, la subsuori, în jurul ochilor şi deasupra buzei de sus. În 1979, Lev îl adusese la Kaliningrad şi el începuse să lucreze la

maşinării prin care oamenii puteau să zboare dincolo de forţa gravitaţiei. Bărbaţii care hoinăriseră în capsule în jurul pământului se întorseseră cu toţii schimbaţi. Se întâmpla acolo ceva cu cosmonauţii, un lucru pe care ei nu-l puteau descrie, dar era ceva ca o nouă perspectivă asupra spaţiului, ca şi când s-ar fi uitat cu privirea lui Dumnezeu la vulnerabilul glob albastru. Toţi trăiseră minunea ca în giganticul spaţiu negru al frigului şi al tăcerii şi furtunilor de materie să ia naştere configuraţiile de atomi ale lui Da Vinci şi Michelangelo şi Rembrandt. În fenomenul cel mai adânc ininteligibil care era universul, descris de cosmologi prin legi disperate pentru a se sustrage, fricii şi sentimentului de înstrăinare prin forme emoţionale, apăreau configuraţii de atomi cu nume ca Garda de Noapte, Mona Lisa, Portretul lui David. Perspectiva pe care cineva o câştiga astfel îi schimba viaţa. Perspectiva pe care Sokolov o va câştiga în curând nu-l va mai părăsi niciodată. Dacă se gândea la sine însuşi, singurul lucru pozitiv pe care-l putea spune era că-şi dorise, năzuise intens totdeauna la o existenţă dreaptă şi simplă. Şi dintr-o dată îşi dăduse seama ce avea de făcut, ca şi când ani de zile ar fi săpat în criptele subconştientului lui: Trebuia să-şi cumpere un văl de rugăciune, un talles şi o pălărie şi o carte de rugăciuni şi să facă mătănii pentru imperfecţiunile lui şi pentru limitele lui, pentru lipsa lui de caracter şi de curaj. După această noapte va cere iertare Principiului Originar, care făcuse să ia fiinţă cosmosul cu 15 miliarde de ani înainte, printr-o explozie care şi acum mai era audibilă în radiotelescoape. Era de neevitat, gândi Sokolov, şi îşi văzu părinţii, apartamentul din Moscova, camera pe care putea s-o locuiască singur, asfaltul trotuarului pe care călca el spre şcoală, mănuşile, părul din pâlnia urechilor lui taică-său, revăzu totul într-o secundă cât un secol, tot ce reţinuse memoria lui, şi hotărî să se reîntoarcă pe patul lui de spital şi să-şi consacre viaţa Taniei.

În momentul în care reintroduse cheia în contact şi porni motorul, o maşină alunecă pe lângă el, căutând loc în parcaj. Şoferul îşi lăsă vehiculul pe aceeaşi parte a străzii, cu câteva maşini mai încolo. – Sokolov îşi opri motorul. Lămpile celeilalte maşini se stinseră şi omul ieşi.

Sokolov îl recunoscu. Era fără îndoială omul pe care-l întâlnise înainte vreme în Asndod, proprietarul întreprinderii pentru piese de avioane ce se numea All Seasons Parts, David Kuznadze. Un tip mic şi gras cu un cap chel, strălucitor, un tiag-ţiag. Kuznadze era un nemernic, cu o apariţie de personaj din Charles Dickens, şi Sokolov se aplecă pe spate, simţind durere în penisul lui circumcis. Prin parbriz văzu cum omul, privind împrejur, trece strada în direcţia casei lui, unde aştepta să i se aducă un geamantan cu bani. Kuznadze purta o cămaşă albă cu mâneci scurte, gulerul îi stătea răsfrânt pe umeri după moda israeliană, şi cămaşa îi era deschisă până pe burtă, deşi era o seară răcoroasă. Pantalonul pe care-l purta străluci în lumina unui felinar, era, bineînţeles, de mătase, materialul favorit al unui tiag-ţiag, şi când îşi băgă o mână în buzunar, Sokolov îi recunoscu Rolex-ul greu la încheietura mâinii. Un bărbat de tipul lui Jossi cel Negru, fără gust, fără cultură, un om deştept şi puternic. Kuznadze nu ştia că va muri peste câteva minute. Inconştient de ameninţare, întoarse spatele străzii şi îşi descuie locuinţa. Viaţa lui era în mâinile lui Sokolov. Omul mergea de fiecare sabat la sinagogă şi se ruga aceluiaşi Dumnezeu căruia i se ruga acum şi Sokolov, cu toată imperfecţiunea lui. Iartă-mă, Stăpâne! Sunt un păcătos. Iartă-mă.

Deschise portiera şi se aplecă în spate spre scaunul de pasageri. Îşi mişcă cu grijă partea de jos a trupului şi-şi scoase afară picioarele. Era un mod neîndemânatic, dar era singurul posibil de-a ieşi fără să-şi vatăme penisul umflat. Deschise portbagajul şi dezveli arma din cârpa de lână. Se uită împrejur, cercetă pe sub porticuri şi-n dosul ferestrelor, dar totul era tăcut şi pustiu. Îşi băgă arma sub şiretul care-i ţinea pantalonul de trening, îşi trase maioul peste umflătură şi scoase geamantănaşul. Cu o mişcare înceată închise portbagajul.

Trecu pe partea cealaltă a străzii ca un hârciog beat şi, când se opri în faţa uşii omului, puse geamantanul alături. Din cutia de carton de pe coapsă îşi scoase masca de gaze. Aşa cum exersase mai înainte cu Tania, pregătindu-se pentru o invazie a lui Saddam Hussein, îşi puse masca de cauciuc pe faţă. Obiectul îi acoperea figura în întregime. Îi venise această idee la părăsirea camerei de spital, când dădu cu ochii de cutie. Apucă din nou geamantănaşul şi sună.

De cum va sta ochi în ochi cu omul, nu va mai avea drum de întoarcere. Acum încă mai putea să dea bir cu fugiţii şi să-şi salveze viaţa, dar omul nu-i oferi pentru asta nicio secundă. Vocea lui răsună printr-un orificiu din uşă:

— Cine-i acolo? Sokolov trebuia să răspundă, dar masca îi acoperea gura. Îşi eliberă o parte de gură şi de bărbie şi spuse:

— Un asistent al domnului Grunwald. Aceasta era parola, după cum îi spusese Lev.

Se auzi un zornăit şi cheia se răsuci în broască.

Sokolov intră într-un coridor întunecos. Îşi simţi inima ţintuită în piept ca într-o peşteră din care ar fi vrut să ţâşnească, şi mâna înmănuşată pipăi pistolul. Era speriat, dar trebuia să se concentreze, nelăsând niciun spaţiu fricii şi îndoielii. Acum, că era aici, trebuia să se comporte ca un om mascat, cu o armă ucigătoare în mână. Brusc lumina de pe hol se aprinse, lăsând să apară privirii o încăpere albă, cu o bancă de lemn şi un covor persan vechi pe duşumeaua de cărămidă aspră; el se lipi de perete şi aţinti arma spre uşă. Kuznadze rămase uimit, clipind des, ca şi când nu şi-ar fi putut crede ochilor. Câteva secunde privi fix pistolul. Apoi înghiţi în sec şi îşi linse buzele, de parcă ar fi terminat de mâncat ceva.

— Ce... ce vrei de la mine?

Sokolov tăcea. Ridică mâna stângă şi îndreptă arma spre capul omului. Nu era pregătit ca omul să spună una ca asta. Poate c-ar fi trebuit să tragă imediat şi prin asta să preîntâmpine o confruntare personală. Nu ştia ce trebuie să facă şi se comporta cu arma ca şi când ar fi vrut să-i dea de înţeles omului că s-ar fi cuvenit să se retragă. Ceea ce el şi făcu. Sokolov îl urmă în cameră, o încăpere de birou, cu dulapuri şi ordinatoare, luminată de o lampă de masă modernă, pe o masă cu sticla întunecoasă. Sokolov făcu o mişcare spre scaunul de piele aflat în faţa biroului. Kuznadze se aşeză. Tremura şi-şi umezi din nou buzele.

— Ce vrea Grunwald? Doar nu i-am făcut nimic. Facem afaceri împreună de ani de zile. Ce i-am făcut?

Frica îi ridica vocea cu o octavă mai sus şi lui Sokolov i se făcu milă de el. Dintr-o dată Kuznadze îşi duse ambele mâini la şliţul pantalonilor şi Sokolov văzu cum îşi scapă urina.

Pantalonul luă o culoare întunecată şi picăturile se scurseră din craci pe duşumeaua din piatră.

— Scuze, scuze, scuze, gemu omul, umilit şi ruşinat, n-am făcut nimic. Ce vrea Grunwald? Suntem prieteni.

Stătea cu genunchii strânşi, cu mâinile între picioare şi se aplecă în faţă, astfel încât Sokolov nu-i putea vedea figura înfricoşată.

— Leşava, spuse Sokolov. Lacrimile îi ţâşniră din ochi.

Kuznadze se îndreptă şi-l privi speriat.

— Cine? întrebă scâncind.

Sokolov constată că omul nu-l putuse înţelege. Puse jos geamantănaşul şi-şi scoase masca de pe gură, ţinând în continuare arma îndreptată asupra lui.

— Leşava, repetă el.

Kuznadze îşi ridică dintr-o mişcare capul, lăsând impresia că scormoneşte prin memorie.

— Leşava, Leşava, repeta el cu voce tremurătoare. Lev Leşava Despre el e vorba?

Sokolov încuviinţă din cap.

— Cu ce l-am deranjat? Nu-l cunosc aproape deloc.

— L-ai interceptat.

— Eu? Interceptat? Cum se poate una ca asta?

— Prin instalaţia de alarmă, spuse Sokolov.

Kuznadze ridică brusc capul şi-o undă de speranţă îi luci în privire.

— E o neînţelegere!" strigă el. "Mă ia drept altul! Nu mă ocup de chestii cu alarme! Nu m-am ocupat niciodată cu aşa ceva! Mă ocup de piese de avioane! Habar n-am de chestia asta! E o neînţelegere! Cu adevărat! Cum pot eu să interceptez pe cineva? Cum?

— Ai instalat un sistem de alarmă la el. Şi simultan i-ai introdus microfoane.

— Eu? Chiar dacă m-ar ruga, n-aş şti cum să fac asta. Eu şi tehnică? Eu sunt om de afaceri! Mă ocup de piese de avioane, ţi-am mai spus-o doar! Se înşală Leşava! L-am întâlnit probabil de două ori în viaţă! Crede-mă! Nu ştiu nimic despre toate astea!

Kuznadze începu să plângă, acoperindu-şi faţa cu mâinile ude. Trupul gras i se zguduia. Sokolov se uita la om zdrobit. Nu putea să-l omoare. Dacă ar avea pe conştiinţă moartea acestui

om, n-ar mai putea respira nici măcar o oră. Kuznadze manifestă iresponsabilitate în comerţul lui, dar asta nu-i dădea lui Sokolov dreptul să-l trimită pe lumea cealaltă. S-o fi înşelat Lev? O fi fost un alt Kuznadze care să-l fi interceptat? Sau poate omul juca teatru, ca să câştige timpul necesar şi şansa să poată fugi?

Sokolov îşi dădu seama că pierduse momentul propice. Ar fi trebuit să tragă de cum intrase în hol, când colo, el stătea şi acum şi se uita la omul acesta care plângea, un om care se lupta pentru viaţa lui şi încerca să-l convingă că Lev se-nşelase. Sokolov ar fi vrut din tot sufletul să-l creadă. Dacă omul acesta l-ar fi interceptat pe Lev, ar fi încercat probabil acum să-i ofere lui Sokolov bani, să facă cu el un pact, dar el negă tot!

— Pot să... pot să-mi iau o batistă?

Sokolov încuviinţă. Kuznadze se duse spre dulapul stil cu modele în lemn şi decoraţii orientale. Sokolov ridică din nou geamantănaşul şi făcu câţiva paşi în direcţia lui Kuznadze. Şi partea din spate a pantalonilor acestuia era udă de urină, linii umede se desenau în urma pantofilor lui. Îi era milă de om şi spera c-o să-i poată cere iertare. Era probabil o neînţelegere, undeva există un alt Kuznadze, ticălosul care-l şantaja pe Lev.

Cu colţul ochiului observă cum omul face dintr-o dată o mişcare pripită. Instinctiv, Sokolov ridică spre apărare gemantănaşul şi-l ţinu în dreptul pieptului. În acelaşi moment, omul apăsă pe trăgaci şi Sokolov simţi glonţul oprindu-se în geamantănaş; din pricina şocului, era cât pe ce să cadă pe spate. În timp ce făcea un pas înapoi pentru a-şi recâştiga echilibrul, durerea îi sfâşie abdomenul. Apăsă pe trăgaciul armei şi dădu drumul glonţului.

Concomitent cu golirea ţevii, se auzi un zgomot înfundat, o plescăitură, slabă în comparaţie cu clinchetul iscat de arma lui Kuznadze, care te făcea să te gândeşti mai mult la ţâşnirea dopului unei sticle de şampanie – şi Kuznadze se clătină ca şi când ar fi fost străbătut de un şoc electric. Apoi se uită în jos, spre pieptul lui, pe care apăru imediat o pată mare, roşie, ca o gaură într-o găleată de vopsea. Dintr-o rană din dreptul sternului îi ţâşnea sângele. Îl privi pe Sokolov uimit. Ochii vii, întrebători, ai lui Kuznadze, îi stârniră panica, şi Sokolov, cu degetul înmănuşat, mai apăsă o dată pe trăgaci. Al doilea glonţ

îi pătrunse omului în gât. Kuznadze căzu în genunchi şi-şi duse mâinile la beregată, de parcă ar fi putut opri sângele; un hârâit adânc îi ieşi din gură. Sângele îi umplu mâinile; sunetul din gâtlej îi era atât de alarmant, plângăreţ şi trist, încât Sokolov mai apăsă o dată pe trăgaci. Îşi întoarse capul când o parte a feţei lui Kuznadze se făcu fărâme.

Aruncă arma şi se îndreptă, clătinându-se, spre birou. Îşi scoase masca de gaze de pe faţă şi vomă, din trupul lui plin de dureri ţâşni pe sticla groasă a biroului lui Kuznadze mâncarea de spital. Datorită vomei, avea impresia că trupul i s-a destrămat, că penisul umflat ţipa; gura îi ardea din pricina acizilor din stomac. În cap îi răsuna o rugăciune către Creator, Demiurgul Stelelor şi Planetelor, al Vieţii şi al Morţii.

Cu spatele la omul mort de pe duşumea, se lăsă să cadă pe un scaun şi aşteptă. Nu ştia ce aşteaptă, dar nu putea să se întoarcă în clădirea în care fusese circumcis, pentru a putea fi reprimit definitiv în credinţa Legii. Penisul lui ciopârţit zvâcnea în acelaşi ritm cu al inimii, acut şi grav, şi-n minte simţea atmosfera putrezită şi resturile unei vieţi terminate.

Zgomotul unui avion care se apropia îl redresă în scaun. Unde fusese? În afara Căii Lactee, printre galaxii şi la marginea universului? În nări avea miros de pulbere arsă şi de vomă acră.

Ridică geamantanul de pe duşumea. Cele două chei se răsuciră suplu şi el privi de aproape mecanismul bombei. Opt pachete de Semtex-H galben-ocru erau legate cu sârmă electrică la un aprinzător, care putea fi declanşat cu reacţie întârziată. Glonţul atinsese ceasul, capul de plumb turtit stătea fix pe o placă de fier care ţinea ceasul pe fundul geamantanului. Bomba îi salvase viaţa.

Trebuia să lase bomba aici, astfel încât casa să ia foc. Dar dispozitivul de declanşare întârziată era distrus, şi el nu avea uneltele la el. Se uită primprejurul lui, ignorând mortul, şi observă într-un colţ un videorecorder. Putea să cupleze bomba la ceasul videorecorderului şi să programeze astfel declanşarea. Când recorderul va atinge timpul fixat, bomba va exploda. Semtex, după Lev, ar fi urmat să pună poliţia pe urmele palestinienilor.

Pe birou era un deschizător de scrisori din argint, pe care erau gravate iniţialele D. K. şi cu el deschise şuruburile plăcii de

fier. Încă mai purta mănuşile, un timp mai îndelungat de data asta decât oricând înainte. De câte ori folosise mortul deschizătorul de scrisori? La acest gând trupul lui ezită şi se clătină de parcă ar fi fost de o mie de ani şi dintr-o dată vârful deschizătorului sări din lăcaşul unui şurub şi zgârie pielea mănuşii lui stângi. Pentru Lev, spuse el tare, apoi încă o dată, sperând ca ritmul repetării să-l liniştească. ”Pentru Lev. Pentru viitorul lui. Pentru viaţa lui. Moartea lui Kuznadze este viaţa lui Lev. Pentru Lev. Pentru Lev.

Lev l-a pus să jure că va incendia totul, astfel încât flăcările să ardă casa şi să şteargă toate urmele. Degetele lipsite de putere ale lui Sokolov tremurau ca ale unui beţiv înveterat când el, după minute lungi ca anii, luă aprinzătorul dispozitivului de pe placă, scoase la iveală un fir în plus şi un al doilea aprinzător, ascuns ca reptilele în nisip.

Firul lega butonul care activa bomba cu cel de-al doilea aprinzător şi cu bateria, formată dintr-un ,set de mici baterii obişnuite Duracel. O legătură paralelă inutilă, fără sens şi periculoasă, şi el trase firul din geamantănaş. Uimit, se uita la şarpele de cupru învelit în plastic în palma mănuşilor lui şi în el spori convingerea imposibilă că el însuşi ar fi sărit în aer dacă Kuznadze n-ar fi tras un cartuş în geamantănaş.

Lev făcuse o greşeală catastrofală!

Privind fix geamantanul, se întrebă pe sine dacă Lev putea să fie atât de distrat. S-ar fi putut să se termine definitiv cu viaţa lui. Dacă Kuznadze n-ar fi împuşcat geamantănaşul, şi Sokolov, după fixarea ceasului, ar fi apăsat pe buton, ar fi stat întins pe vecie sub casa incendiată.

Nu se putea demonstra că firul era urmarea unei greşeli. Era posibil ca amatorul panicat să fi schimbat între ele cele două sârme, dar această sârmă şi cel de-al doilea aprinzător erau ascunse, invizibile pentru cineva care voia să controleze repede mecanismul, aşa cum Sokolov plănuise. Sârma şi aprinzătorul nu păreau a fi o greşeală de construcţie – asta răsună în capul vâjâind al lui Sokolov, ci erau special legate astfel, încât să-l distrugă pe cel care punea mecanismul în funcţiune. Zăpăcit de tensiune şi de incapacitatea de a-şi coordona comportamentul, Sokolov se opuse acestui gând şi privi la sârma pe care o avea între degetul mare şi arătător. Voia oare prietenul lui să-l

lichideze după acest moment? Camaradul lui îi dăduse o bombă care însemna pentru el moartea. Acest fir spunea că fratele lui îl împingea-n groapă.

În cealaltă cameră găsi un dulap cu băuturi. Stolicinaia. Puse sticla la gură şi-şi amorţi durerea din suflet. Cu sticla alături de el pe birou, înşurubă capsula de la videorecorder şi legă ceasul electronic care cupla automat aparatul prin aprinzătorul demontat cu o parte din Semtex. Lev făcuse bomba cu propria lui mână, după cum îi povestise în spital. Îi spusese lui Sokolov precis ce trebuia să facă, fiecare pas, fiecare mişcare. În momentul în care Kuznadze apărea, el ar fi trebuit, după Lev, să tragă fără ezitare şi apoi să pună în funcţiune ceasul bombei.

— În treizeci de secunde e gata, îl auzi el pe Lev spunându-i, tu sari în maşină şi vii înapoi la spital. Nu repede, nu bătător la ochi, ci liniştit, te întorci şi ceri o pastilă de dormit, iar când te trezeşti, totul va părea să fi fost vis.

— Coşmar, aprobase Lev, dar şi pe acesta îl poţi uita. ”Cine a făcut bomba?

— Eu. Aşa ceva nu poţi comanda la brutărie, Saşa. De ce voia Lev să-l omoare? Fusese totul o-prefăcătorie de-a lui? Dacă bomba era cu bună ştiinţă un sabotaj, atunci el putea să aibă pe conştiinţă şi catastrofa lui *Oktiabr*, şi moartea omului de pe Rehov Etsel. Dacă Lev putea să-i facă de petrecanie prietenului lui cu un geamantănaş care urma să explodeze de îndată ce butonul de activare era atins, atunci Lev era diavolul pe care câţiva îl bănuiau. Dar de ce ar fi vrut el să-l omoare? Răzbunare?

Exista o singură fiinţă căreia putea să-i mărturisească, fără ca ea să-l stigmatizeze şi să-l condamne. Probabil că există totuşi un mod de a trăi mai departe. Dacă el ar fi recunoscut acum totul în faţa ei, un gest de-al ei ar fi putut să-i stăvilească prăbuşirea. El nu se va mai trezi niciodată de-acum fără griji şi liber, dar prezenţa ei era consolarea care i-ar fi umplut plămânii de aer, în apropierea ei şi-ar fi putut încălzi sângele îngheţat. Ar fi vrut să strige acum lângă ea toate spaimele lui, ar fi vrut să audă din gura ei că are un suflet bolnav, şi că Lev era prietenul lui veşnic, tovarăşul lui.

Deodată îl năpădi spaima că ea i-ar putea confirma ideile infernale despre duplicitatea lui Lev. Bolnav de nervi, se învârti

prin casă şi găsi pe o noptieră în dormitor un ceas modern, digital, care se alimenta de la o baterie mică cu litiu, nu mai mare decât un nasture. Dacă ea i-ar da dreptate, dacă ea i-ar confirma bănuielile, atunci el ar trebui să-l omoare pe Lev.

Îi dădu recorderului un sfert de oră şi părăsi casa cu geamantanul în care erau resturile Semtex-ului, cu ceasul şi cu sticla. Se întoarse la Subaru cu genunchii moi. Penisul părea că i se umflase cât un dovleac; se lăsă pe spate în scaunul maşinii şi o porni.

Dădu drumul la radio. Ştirile despre război păreau să mărească şi mai mult absurdul acestei nopţi. Căută un alt post Muzică pop. Străbătu aceleaşi străzi pustii şi îşi impuse să se gândească la ea, la ridurile ei de pe frunte, la mâinile ei de fetiţă. Conduse maşina spre Rehov Ben Yehuda şi imaginile Taniei fură acoperite de imagini nebuneşti. Lev îl împuşcase pe omul din Rehov Etsel, Lev provocase moartea lui Malţev şi-a celuilalt cosmonaut, şi-acum Lev voise să-l omoare pe el. Diavolul există cu adevărat, răsuna în capul lui Sokolov. Diavolul era întruchipat în nevoia lui de iubire, de prietenie, de siguranţă, de cineva cu care ar fi putut forma o unitate. Lev era duşmanul lui. Nu! Nu! Nu! Tania îi va explica, ea va face un semn spre fruntea lui brăzdată şi va râde de el.

Capitolul 5

În sufrageria apartamentului ardea lumina, Tania era încă trează. El parcă Subaru-ul în Rehov Ben Gurion. Probabil că rămăsese trează ca să vadă actualităţile la televizor, nu avea somn din cauza războiului care se desfăşura la o mie de kilometri mai departe. Emma dormea în camera din colţ, aranjată pentru ea încă de când venise prima dată acolo, pentru a rămâne peste noapte.

Înaintă şchiopătând spre clădirea de pe colţul cu Ben Yehuda şi rămase locului la auzul sirenelor de la maşinile pompierilor. Cu picioarele ca de lemn, traversă încrucişarea de străzi spre casă. Îşi propuse să-i povestească totul, fiecare fază, fiecare oftat. Trebuia s-o roage să-l asculte şi să-şi asume riscul ca ea să-l părăsească de îndată.

Când ajunse la casa scărilor, în clădire, constată că cheia de la lift rămăsese în buzunarul pantalonilor lui de spital. Numai locatarii blocului dispuneau de cheie la liftul vechi şi el se gândise la asta când Tania îi spusese că vrea să rămână peste noapte în apartamentul lui. Fără să aprindă lumina, începu să urce treptele. Se lupta să ajungă sus. Între pereţi era un aer ciudat, şi când ajunse la nivelul primului etaj, pe peretele din faţa uşii liftului apăsă pe butonul automat de lumină. Ascultând la ticăitul automatului ce oferea lumină timp de 60 de secunde, se uită de jur împrejur şi înţelese de unde venea mirosul de tutun; era de la prima treaptă a scării care ducea la etajul doi. În acelaşi moment, lumina se stinse şi el fu înghiţit de un întuneric dens. Căută comutatorul şi aprinse din nou lumina. Ceea ce văzu îi stârni o asemenea panică, încât apăsă încă o dată pe comutator, şi încă o dată, şi încă o dată, ca şi când becul l-ar fi putut lăsa să vadă altceva, ca o lanternă fermecată, cu lumină magică.

Rămase privind ţintă la trabucul stins cu piciorul.

Capitolul 6

În Subaru îşi puse pe genunchi geamantănaşul şi, cu deschizătorul de scrisori al lui Kuznadze, demontă ceasul deşteptător. Legă aprinzătorul la sârmele de curent care activau alarma Timp şi moarte, legate de două fire electrice. Ieşi şi merse cu geamantanul la Ford Escort-ul parcat câteva case mai încolo, pe Rehov Ben Yehuda. Cu deschizătorul de scrisori forţă uşa Escort-ului şi, pe banca din spate, aşteptă până se făcu lumină în casa scărilor de la bloc. Geamantănaşul negru, cu pereţi din piele artificială cu pori şi nervuri complet asemănătoare pielii naturale, se afla lângă el. Cruzimea era un atribut omenesc, dar el constatase că apărea şi-n legile naturii. Cosmologia făcea parte din studiile lui, fiindcă, dacă el voise să se ocupe de spaţiul cosmic, trebuise în fapt să se preocupe şi de stele şi galaxii. Legile naturii le considera adevărate în toată maiestatea lor nudă, şi la sfârşitul cursurilor, se simţea adeseori tulburat de Principiul care reprezenta conştiinţa a toate, Dumnezeul Originar, care făcuse posibilă existenţa materiei. Cruzimea era o idee din ştiinţele naturii. Câţiva cabalişti explicau Răul prin ruptura simetriei, în momentul când Dumnezeu făcuse să strălucească lumina prin vacuum. Scăpărările lui n-au pătruns în toate părţile universului ce se forma, şi din pricina asta, în lumea ce ezita acum începuse lupta dintre lumină şi întuneric, dintre bine şi rău.

Lumina răzbătu dintr-o dată în casa scărilor prin sticla uşii de la intrarea în bloc, un dreptunghi luminos ce creştea parcă în intensitate. Ca la un semn, Sokolov îşi fixă privirea spre uşă şi încercă să citească sensul celor ce se ascundeau în lumină. El ştia sigur, în afara oricărei îndoieli, că Lev îi făcuse o vizită Taniei şi acum cobora seara călcând pe gresia pe care-şi aruncase trabucul, fiindcă nu avea cheie la lift. Înlătură cu o mişcare hotărâtă a capului imaginile a ceea ce ar fi putut să se întâmple acolo sus şi potrivi cu un fir scurt al alarmei timpul bombei, apoi închise geamantănaşul şi-l puse sub scaunul şoferului. Părăsi Escort-ul şi se grăbi sub un portic de cealaltă parte a străzii.

Îşi simţea partea de jos a trupului în flăcări, avea senzaţia că penisul i s-a deschis şi s-a scurs, iar în momentul când el, din

întunericul porticului se îndreptă spre bloc, văzu că Lev iese pe poartă.

Un moment acesta rămase în întuneric, asemenea lui Sokolov, părând că se contopeşte cu peretele umbrit. Apoi apăru din nou în lumina unui felinar. Cu capul plecat, se grăbi spre Escort, se strecură repede la volan şi porni. Zgomotul motorului se auzi în strada liniştită. Sokolov o porni clătinându-se spre Subaru, invalid şi înnebunit, şi se întoarse la spital.

Capitolul 7

Sute de alarme aeriene răsunară peste acoperişurile Tel Aviv-ului. Cu trupul plin de votcă, Sokolov stătea întins pe patul lui de spital şi asculta strigătele care tulburau noaptea. Dintr-o dată păru că aerul se umple de spaime, chiar şi vocea metalică ce răsuna pe coridoarele spitalului tremura neliniştită:

„Pacienţii ambulatori trebuie să coboare cu masca de gaze direct la adăpost. La fiecare etaj e indicat unde se găseşte adăpostul. Repede! Repetăm: Pacienţii ambu...”

Sokolov rămase întins, uimit de faptul că lumea din afara creierului său devenise la fel de nebună ca cea dinlăuntrul său, şi auzi panica de pe coridor, paşii grăbiţi, oamenii strigând.

Sirenele păreau să momească rachetele spre spital, spre patul lui, în care el, privind fix spre negrul infinit, aştepta explozia bombelor cu gaze otrăvitoare ce fuseseră promise evreilor de către Dictator.

El tânjea după foc. Era doritor de lumină.

MAI TÂRZIU

Deasupra Mării Mediterane strălucea un amurg auriu. Fix în spatele bărcii de patrulare care zi şi noapte apăra Tel Aviv-ul de teroriştii palestinieni, unul dintre catargele bărcii cu tunul pe ea îl făcu să se gândească la o sfoară care ar fi ţinut soarele pe loc.

Era duminică, o zi de lucru în Israel, dar dacă privirea lui urma linia coastei – cu ochii mijiţi în dosul sticlei ochelarilor de soare Vuarnet – vedea jos, întinşi pe nisipul alburiu al plajei, mii de oameni.

Pe deasupra terasei hotelului Carlton trecu o adiere de vânt şi Sokolov îşi expuse faţa să se bucure de răcoarea care-i mângâia obrajii. Zgomotele oraşului aglomerat se loveau de pereţii clădirii înalte, ajungându-i până la urechi, dar după muzică, totul părea estompat şi îndepărtat: o linişte deplină, relaxantă.

Grupul muzical îşi adunase instrumentele şi copiii fuseseră luaţi de părinţi acasă. Terasa rămăsese tăcută, doar cu resturile de pe urma petrecerii. Pe mesele albe de plastic zăceau farfurii de carton cu bucăţi de tort cu frişcă, ici-colo de-abia începute, şi pahare cu cola încălzită şi cu limonadă, şi tacâmuri din plastic. Printre picioarele scaunelor se încolăceau şerpi de ghirlande de

hârtie colorată. Coifuri strălucitoare, trompete stricate, cu laţe, şi resturi de hârtie de împachetat se încurcau printre picioarele personalului care curăţa terasa în tăcere.

Îşi reamintea cu mulţumire amiaza. Zeci de copii exuberanţi de zeci de naţionalităţi, ruşi, americani, francezi, sud-africani, discutaseră unii cu alţii într-un ivrit aproximativ.

Petrecerea costase o mulţime de bani. Dar bunăstarea lui presupunea siguranţa zilei de mâine.

Se sprijinea de balustrada lată de beton şi privea la furnicarul de pe plajă şi de pe bulevard. Terasele de pe acoperişurile hotelurilor erau insule de linişte în aglomeratul Tel Aviv. De preferinţă îşi dădea întâlnirile aici, în aer liber, chiar dacă asta îl costa o jumătate de oră de mers cu maşina de la biroul lui din Shalom Tower. În zilele senine, vedea în spatele biroului său muntele Golan, departe în nord, şi întregul Israel era întins ca o ţară-jucărie sub cerul cald.

Pe plajă era în vogă un joc obositor, un gen de squash fără perete. Mingea neagră isca un zgomot zbârnâit periculos la aruncare. Vedea jucătorii jos, ca nişte cocoşi în luptă, sărind încoace şi-ncolo, sute de perechi în costume de baie, de-a lungul liniei apei. Un pahar de votcă ar fi putut face plăcerea zilei completă, dar el se stăpâni şi briza luă cu ea pornirea pătimaşă. De când ducea o viaţă regulată, câştigase în greutate. Îşi propuse să înceapă jogging-ul. Casa lui de pe Ben Yehuda era la câteva sute de metri de mare şi în jurul orei 8 dimineaţa plaja era pustie. În acel interval de timp, grupuri de bătrâni, sub conducerea unor instructori, intrau până la genunchi în valurile liniştite ale Mediteranei. El îşi puse palmele pe pietrele calde. Un soare orbitor se reflecta în pereţii blocurilor. În jurul lui se târau mese şi scaune, dar în capul lui era linişte, o linişte adâncă, de catifea. Umbrelele mari, galbene, făceau destulă umbră pentru colegii de clasă pe care Nataşa îi invitase. Plini de uimire, se învârteau în jurul sărbătoritei. Nataşa strălucea în ţinută, ca şi când ar fi crescut în această abundenţă şi cu servitorii disciplinaţi ce serveau la mesele festive. Irina purta o rochie subţire de vară, cumpărată vineri dimineaţă pe Dizengoff. Nu sărbătoreau numai cea de-a zecea aniversare a Nataşei, ci şi cea de-a zecea săptămână a emigraţiei lor. În Leningrad, Irina cumpărase un ketubah, şi, ca evrei, primiseră viză de ieşire. Ele

locuiau acum la el în clădire, într-un apartament de trei camere, la etajul doi, şi studiau la ulpan. Aveau dreptul să beneficieze complet de legea emigraţiei şi el plătea ceea ce ochii lor lacomi sovietici vedeau prin vitrine.

Achitase cheltuielile petrecerii, cam trei mii de şekeli. dar era plata pentru toate acele dăţi când el, tatăl degradat, lăsase, din Tomsk, ca ziua Nataşei să treacă fără ca el să participe la ea. Acum putea să se gândească liniştit la acest interval, era o amintire fără spini, o parte dintr-un trecut foarte îndepărtat.

Privi într-o parte şi văzu trupul mare al lui Naum Katsz, care se apropia de el.

Poliţistul îşi ridică ochelarii de soare pe creştet şi-şi şterse micile picături de transpiraţie de sub nas.

— Doar n-ai venit pe jos? întrebă Sokolov.

— E bine pentru linia mea, spuse Katsz. E plăcut aici.

Privi împrejur privelişte a, pe cei ce se bronzau pe plajă, în dreapta clădirea Hilton-ului, în stânga cea a Ramadei şi Sheraton-ul.

— E prima dată că vin aici, ştii asta?

— Trebuie să luăm odată masa împreună aici.

— Ştii că nu-mi pot permite asta, Saşa. A fost plăcut?

— Probabil a fost puţin prea mult pentru ea, dar cred că s-a distrat bine.

Katsz se uită în jur.

— Unde este ea?

— E cu maică-sa la toaletă.

Poliţistul se sprijini de balustradă şi privi cu ochii mijiţi în soare.

— Cu bani e ceva mai plăcută viaţa.

— Nu pot să nu fiu de acord cu tine, răspunse Sokolov.

— Ar fi trebuit să-mi fi ales o altă meserie, se plânse Katsz.

— Ce treabă ai astăzi?

— Nimic. Vreau doar să ţin lucrurile sub control. Nu pot dovedi încă nimic. Încă nimic. Dar poate în viitor.

— Dacă te străduieşti...

În dimineaţa de după primele rachete Scud, Katsz venise la Sokolov la spital, dar alibiul lui era perfect, aşa cum prevăzuse Lev, şi Katsz îl vizita de-atunci aproape săptămânal.

În ciuda situaţiei, în ultima jumătate de an se apropiaseră unul de altul. În ultimele săptămâni îi pusese întrebări despre moartea celui de-al doilea martor al crimei din Rehov Etsel, Max Grunwald, bătrânul pictor-amator care făcuse o schiţă atât de edificatoare. Grunwald murise în aceeaşi seară cu Lev şi cu Kuznadze, în prima noapte de război. Fiica lui îl găsise în ziua următoare şi un medic stabilise că era vorba de moarte naturală, dar Katsz nu putea trece cu vederea legătura dintre cele trei morţi.

Sokolov presupunea că Lev, în ideea de a-şi soluţiona problemele într-o noapte, îl vizitase pe Grunwald înaintea celeilalte vizite pe care o făcuse mai târziu seara, într-un apartament pe Ben Yehuda.

Multele întrebări ale lui Katsz făceau încercările lui şi mai abstracte, o problemă de matematică şi repetarea fără sfârşit a acestor întrebări avu un efect liniştitor în privinţa stabilirii vinovăţiei, unde Katsz nu înregistra niciun progres, cu toate că Sokolov îi simţea suspiciunea de câte ori se întâlnea cu el.

— Grunwald avusese un magazin de bijuterii, spuse Katsz.

Sokolov privi plaja, micile fiinţe de jos care îşi bronzau pielea şi-şi arătau una alteia muşchii.

— Ce-i cu asta?

— Instalaţia de alarmă a fost făcută de Kuznadze, povesti Katsz.

Sokolov dădu din cap zâmbind. Asta era o pistă nouă, dar complet nevinovată. În acea zi, Lev îi spusese că Grunwald era un nume codificat, dar Katsz îi povestise mai târziu că martorul mort purta acest nume. Probabil că Kuznadze instalase şi la Grunwald o alarmă. A apelat Lev la instalatorul georgian la sfatul lui Grunwald? Timp îndelungat Sokolov a crezut că Lev minţise în privinţa lui Kuznadze, ca să-l termine pe el, dar ceea ce era curios era că totuşi Kuznadze făcuse instalaţia. Lev voise să omoare două muşte cu o plesnitură: pe şantajist şi pe trădătorul lui.

Sokolov îl chemă pe unul dintre chelneri şi arătă spre dulapul-vitrină de lângă bar.

— Probabil că acum ai un punct de pornire în anchetă, spuse Sokolov, constatând că poliţistul Katsz nu înaintase niciun

milimetru în privinţa legăturii dintre Grunwald şi Kuznadze. Şi Katsz ştia asta.

— Sper, spuse el, deşi ştia că nu-i adevărat.

— Cu patru morţi nesoluţionate nu văd niciun motiv de promovare în acest an.

— Mulţumesc pentru apreciere, spuse Katsz.

— Un prieten vrea întotdeauna să te ajute, răspunse Sokolov.

Chelnerul, un Fashada negricios şi subţire, cu ochi mari, negri şi cu păr creţ de evreu african, deschise dulapul vitrinei şi Sokolov arătă spre Katsz, dar poliţistul mulţumi. Din raftul cu trabucuri alese un Churchill gen Romeo y Julieta, care era mai mare încă decât *Cohiba*, trabucul favorit al lui Fidel Castro. Tăie bucata care trebuia băgată în gură şi-şi scoase o brichetă din buzunarul pantalonului. În timp ce cu o mână se apăra de vânt, aprinse bricheta. Katsz spuse:

— Printre lucrurile prietenului tău Leşava, am găsit un inel care venea probabil din magazinul lui Grunwald.

Încă una. Sokolov calculă consecinţele şi conchise că asta trebuie să însemne ceva. Aşteptă cu reacţia până când îşi aprinse ţigara.

— Era totuşi pensionar?

— Probabil fiica lui preluase magazinul.

— Ai spus probabil.

— Mai mult ca sigur. Katsz îşi trecu mâna peste gâtul umed.

— Ce vrei să bei?

— O cola.

Sokolov făcu un semn spre un chelner şi comandă o cola şi o apă minerală.

— Mai mult ca sigur că este prea puţin pentru judecător, Katsz, îl avertiză Sokolov.

Katsz ridică din umeri.

— Pentru el, poate. Pentru mine, nu. Kuznadze a fost atât în casa lui Leşava, cât şi la Grunwald. Toţi trei au murit în aceeaşi noapte. E ceva în schiţa lui Grunwald care lasă să te gândeşti la Lev.

— Şi la mine, spuse Sokolov.

— Şi. Puţin.

— Şi la tine.

— Da? Ţi se pare? întrebă Katsz. El ridică din umeri. Leşava semăna puţin cu criminalul pe care-l văzuse Grunwald; dar dacă Grunwald l-a cunoscut pe Leşava, atunci dintr-un motiv sau altul el şi-a ţinut gura.

— Grunwald a făcut schiţa cât a putut el de bine, spuse Sokolov. Dar te-ai întrebat vreodată de ce a făcut-o el? Dacă Grunwald îl cunoştea pe Leşava, nu putea să vă dea numele făptaşului? El putea să spună: ascultaţi, îl cunosc pe criminal, îl cheamă Leşava.

— Grunwald era doar din când în când lucid, dar de cele mai multe ori credea că are zece ani. El a văzut figura criminalului – şi după mine el era Leşava -, dar nu s-a gândit la Leşava.

— Prea multă psihologie, spuse Sokolov. ”De ce trebuie făcută o legătură între cele trei cazuri? Probabil că nici n-au nimic de-a face unul cu altul.

— Şi totuşi au. Kuznadze îi cunoştea pe Leşava şi Grunwald. Şi Leşava cumpărase un inel de la Grunwald. Kuznadze se ocupase de trafic de electronice. Instalaţii de alarmă din Germania, Suedia. Şi le monta singur.

— Am impresia că tu trebuie să ştii de ce a fost primul omorât, în Rehov Etsel, şi de-abia după aceea poţi să mergi mai departe.

— Leşava, spuse Katsz.

— El este din păcate mort, spuse Sokolov.

Sosiră băuturile. Chelneriţa urma să le treacă în contul petrecerii.

Katsz îşi goli dintr-o înghiţitură paharul. Se stăpâni să râgâie când îşi puse paharul pe balustradă şi întrebă:

— L-ai văzut vreodată pe Grunwald la Leşava?

Sokolov se întrebă de ce arunca poliţistul vorba asta.

— Vrei să spui că Grunwald îl şantaja pe Leşava.

— Să zicem, spuse Katsz.

— Nu l-am văzut niciodată pe Grunwald. Nicăieri.

Luă o înghiţitură de apă minerală, urmată de un fum din trabucul de care se putea bucura cel puţin timp de o oră. Îşi aminti de halucinaţiile plăcute de mai înainte, de votca aidoma combustibilului pentru călătoriile lui interstelare, mai

îndepărtate decât ultimele stele, unde spaţiul şi timpul nu ajunseseră încă eternitatea nimicului. Citise şi ştia acum că, bunăoară, cabaliştii evului mediu puneau semnul egalităţii între Dumnezeu şi Nimic. Înainte de Creator fusese Nimicul. Un cabalist spaniol scrisese: Creaţia din nimic înseamnă două lucruri: în primul rând, că pământul nu-i veşnic, şi în al doilea rând, că pământul nu apare spontan din materia originară fără intervenţia lui Dumnezeu. Era o imagine care avea o înfricoşătoare asemănare cu Explozia Originară. Înainte de Explozie nu fusese nimic. După aceea a plesnit un proton şi în căldura lui existau pietrele de temelie pentru Totul. Această clădire, marea, Katsz. După cabalişti, înţelepciunea lui Dumnezeu fusese punctul originar, din care crescuseră toate dimensiunile. Prin meditaţie şi rugăciune se apropiau ei de existenţa *kabod*-ului, Lumina Dumnezeiască. Atunci când un cabalist descrie o experienţă mistică, vorbeşte de Lumină.

— Tu ai apelat la Kuznadze, Saşa. Atunci a apărut pe tapet şi numele lui Leşava?

— Nu. Nu era nicio legătură.

— Leşava este cauza a tot şi a toate, spuse Katsz.

— Din păcate, Leşava este mort, spuse Sokolov.

— Te gândeşti deseori la el? întrebă poliţistul.

— Numai când mă întrebi de el.

— De ce numai atunci?

— Fiindcă a murit.

— De ce numai atunci? repetă Katsz.

Sokolov ridică din umeri:

— Fiindcă viaţa merge înainte.

Îi auzi întâi vocea şi când se întoarse, o văzu pe Tania într-o discuţie aprinsă cu Irina. Nataşa se apropia de el, urmată de Emma.

— Papa! mai mergem să înotăm? îl apucă Nataşa de mână.

— Mergem să înotăm? repetă şi Emma Şi i se agăţă şi ea de mână.

— Aveţi costume de baie la voi?

— Am primit trei.

— Poate Emma să primească unul de la tine?

— Desigur.

Emma o privi recunoscătoare.

— Bine. Nu-i spuneţi nimic domnului Katsz?

— Bună ziua, domnule Katsz, spuseră ele într-un glas.

— Bună, duduilor. Aţi avut o zi plăcută, Nataşa?

— Am primit multe lucruri. Mai multe decât la toate aniversările la un loc.

Mai departe stăteau mamele. Tania vorbea, făcând gesturi ca-ntotdeauna şi Irina aproba grav. Irina se sprijinea cu o mână de masa golită, şi Tania, înaltă şi subţire, stătea cu pantofii ei cu toc jos pe duşumeaua de beton, puternică precum un trunchi de copac. Nu deveniseră prietene, dar se instalase un gen de legătură de soartă între ele, rusoaice emigrante în ţara Eternităţii. De câteva ori merseseră împreună să facă cumpărături, mâncaseră într-o cofetărie.

Asigurările pe viaţă pe care le încheiaseră Sokolov şi Lev unul pentru altul făcuseră din el un om bogat. La avocaţi semnase hârtii care mai târziu, după atunci, se dovediseră a avea valoarea a trei milioane de dolari. De când se lăsase de băutură, memoria lui se liniştise şi, fără amintiri apăsătoare, el îşi lua masa de seară în restaurantul Carlton şi sta la birou de vorbă cu Roy. Roy devenise şi el evreu, exact ca fiica şi ex-nevasta lui Sokolov. *The sky ,is the limit*, îi trecu prin cap şi privi la o barcă cu motor care trecu pe lângă barca-tun şi, dansând peste valuri, o porni spre Jaffa, pe deasupra mănuşilor umplute cu prundiş de pe fundul mării verzi. Era ca şi când aici el ar fi putut mirosi împroşcarea apelor mării. Asculta discuţia dintre fiica lui şi Katsz. După douăzeci de ani de Israel, Katsz vorbea rusa cu accent. Nataşa şi Emma se întoarseră la mamele lor.

— Drăguţi copii, spuse Katsz.

— Trebuie odată să vii la noi la masă cu familia, spuse Sokolov.

— Nu se poate.

— Păcat, spuse Sokolov.

— Eşti suspect.

— Dacă eu sunt, răspunse Sokolov, atunci cine nu e suspect?

Katsz oftă, îşi potrivi ochelarii şi se îndreptă spre lift. Sokolov rămase locului, recunoscător pentru norocul ce se abătuse asupra lui, şi privi spre femeile pe care le iubea, cu

trabucul lui regesc în mână. Tania îl oprise pe Katsz, şi Sokolov auzea că ea îi spune un banc:

— Un evreu se întâlneşte pe stradă cu un antisemit. Porcule, ţipă antisemitul. Goldberg, spune evreul, în timp ce-şi ridică curtenitor pălăria. Râsul lui Katsz umplu terasa.

Într-o zi Sokolov voise să vadă cosmosul cu propriii săi ochi. Era de aşteptat ca americanii să pună în funcţiune cândva, la începutul secolului următor, o cursă de pasageri în spaţiu şi el lucra acum în biroul lui la un proiect pe care voia să-l expună la NASA, un Shuttlle care putea să transporte 80 de turişti într-o cabină grea în vacuum prin atmosferă şi stratosferă, în spaţiu, şi să-i aducă apoi pe pământ, ca după o vizită prin catedralele din Kremlin.

SFÂRŞIT

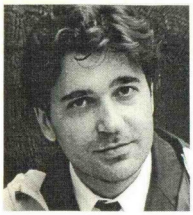

Ramarcabil romancier şi regizor de film, un virtuoz în construirea intrigilor de mare tensiune, LEON DE WINTER se naşte în 1954 în sudul Olandei, într-o familie de evrei ortodocşi. Debutează editorial în 1976. În cele peste 15 cărţi publicate pînă în prezent, abordează frontal problematica acestui sfîrşit de secol şi de mileniu, evidenţiind capcanele ideologiilor de tot felul. Personajele sale evoluează în cele mai diverse zone ale globului. Prin ele, Leon de Winter devine marele cosmopolit al literaturii olandeze.

„Leon de Winter atinge un nivel înalt, internaţional, cu acest roman de mare forţă, care ne face să ne gîndim la Kundera, dar şi la Marguerite Duras sau Günter Grass."
Het BINNENHOF

„Leon de Winter a demostrat că este cel mai important scriitor al generaţiei lui. El stîrneşte uimirea prin capacitatea de a da unor tematici esenţiale o formă umanizată. Este un talent afirmat cu putere, un creator formidabil."
Vrij Nederland

Lei 5880 + 120 TL = 6000

EDITURA UNIVERS